

פרק יב

הלכה א

מתני' הבונה; כמה יבנה ויהא חייב? הבונה כל שהוא. המסתת והמכה בפטיש ובמעצד הקודח כל שהוא חייב, זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת, בשבת - חייב. רשב"ג אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה חייב, מפני שהוא כמתקן מלאכה.

גמ' הבונה: מה בניין היה כמשכנ? שהיו נותנין קרשים על גבי אדנים. ולא לשעה היתה? א"ר יוסה מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדיבור, כמי שהוא לעולם. א"ר יוסי בר' בון, מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ - כמי שהוא לשעה, הדין אמרה בנין לשעה בנין, הדין אמרה אפילו מן הצד,



הלכה א

מתני' הבונה; כמה יבנה ויהא חייב? הבונה כל שהוא. המסתת את האבן ג"כ חייב משום בונה, כיון שהוא מייצר את האבן. והמכה בפטיש או במעצד חייב משום מכה בפטיש. דהיינו היו מסתתים את האבן כשהיא מחוברת עדיין לסלע, ובגמר הסיתות היו מכים בפטיש כדי להפריד את האבן מהסלע. והקודח כל שהוא חייב משום בונה, זה הכלל כל העושה מלאכה ומלאכתו מתקיימת, דהיינו שהוא גמר לעשות את מלאכתו בשבת - חייב. רשב"ג אומר אף המכה בקורנס על הסדן בשעת מלאכה בכדי לאמן ולהרגיל את ידו באיזה כח להכות על גבי המתכת לעשות אותו לטס (שלא יכה חזק מדאי) - חייב, מפני שהוא כמתקן מלאכה.

גמ' הבונה: שואלת הגמ' מה היכן מצינו בניין שהיה במשכנ? מתרצת הגמ' שהיו נותנין את הקרשים על גבי האדנים. שואלת הגמ' וכי בניית המשכנ לא לשעה היתה, שהרי היו מפרקים את המשכנ כשהיו הולכים למסעות, וא"כ זה בניין ארעי? מתרצת הגמ' א"ר יוסה, מכיון שהיו חונים ונוסעים על פי הדיבור, לכך זה כמי שהוא בניין לעולם. אבל א"ר יוסי בר' בון, שזה לא נקרא בניין לעולם, מכיון שהבטיחן הקדוש ברוך הוא שהוא מכניסן לארץ ישראל, א"כ זה כמי שהוא המשכנ בנוי לשעה, וא"כ הדין אמרה מכאן מוכח שבנין לשעה זה בנין, והבונה בניין לשעה בשבת חייב על זה חטאת. וכן הדין אמרה שאפילו בניה מן הצד זה בניין, כמו במשכנ שלא בנו אבן על אבן, אלא הניחו את הקרשים קרש ליד קרש,

מסכת פרק יב [ה"א - דף סח] שבת שלז

הדא אמרה אפילו נתון על גבי דבר אחר, הדא אמרה בנין על גבי כלים בנין, אדנים כקרקע הן.

תני אחד מביא את האבן, ואחד מביא את הטיט - המביא את הטיט חייב, ר' יוסה אומר שניהן חייבין - סבר ר' יוסי אבן בלא טיט בניין. הכל מודים שאם נתן את הטיט תחילה, ואחר כך נתן את האבן, שהוא חייב. הבנאי שיישב את האבן בראש הדימוס חייב, למי נצרכה? לרבנן. וההין דעבד דפין וההין דעבד ספיין חייב משום בונה.

וההין דנקר כיפיו, כפין עמודין, רחיון, מקטע פספס מקטע - כולהן חייב משום מסתת.

רב ירמיה בשם רב המרכיב מיטה של גילה - חייב משום בונה, א"ר זעירא

העליונה אין הדרך להדביק את האבן בטיט, כיון שלא מניחים מעליה עוד אבנים. ואומרת הגמ' **למי נצרכה** לומר שבראש החומה חייבים על נתינת האבן, זה **לרבנן**, כיון שלר' יוסי גם המצדד את האבן בתחתית החומה מתחייב. ואומרת הגמ' **וההין דעבד דפין וההין דעבד ספיין** ואותו אחד שהוא מניח לוחות עץ על גבי הקירות שיהיו לתקרה, מתחייב **משום בונה**, אפי' שהוא לא הדביק את זה בטיט.

ואומרת הגמ' **וההין דנקר המנקר בכיפין** בסלע או בכפין בעץ, כדי לעשות מהם **עמודין**, או המנקר ברחיון, או המקטע פספס מקטע החותך את אבני הפסיפס, על כולהן חייב משום מסתת.

רב ירמיה בשם רב אומר, המרכיב מיטה של גילה של פרקים (מלשון גולים, שהגולים וההולכים ממקום למקום, משתמשים במיטה כזו), חייב משום בונה, כיון שיש בניין בכלים, אבל א"ר זעירא שמותר להרכיב את

וחייבים על זה בשבת. וכן **הדא אמרה שאפילו נתון שהוא בונה על גבי דבר אחר**, זה נקרא בניין, וכן **הדא אמרה שבנין על גבי כלים זה בנין**, כמו במשכן שהניחו את הקרשים על האדנים, חוזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה שבניין שלא על גבי הקרקע שזה בניין, שהרי האדנים כקרקע הן, כיון שהן היו חלולים, וידות הקרשים הגיעו עד לקרקע. **תני**, אחד מביא ומניח את האבן, ואחד מביא אח"כ את הטיט, המביא את הטיט חייב, אבל המניח את האבן פטור, כיון שהוא לא הדביק את האבן על הקרקע, ור' יוסה אומר שניהן חייבין, כיון שסבר ר' יוסי, שהנחת אבן בלא טיט זה נקרא בניין, ואומרת הגמ' שהכל מודים גם ת"ק, שאם אחד נתן את הטיט תחילה, ואחר כך בא השני ונתן את האבן, שהוא נותן האבן חייב. ואומרת הברייתא, **הבנאי שיישב** שהניח (אפי' בלא טיט) את האבן בראש הדימוס (החומה) חייב, היות ובשורה

אינו אלא כנוטל מלבן ונותנו על גבי לבינים בשבת. רב המנונא הורי לריש גלותא, להתיר שולחן של פרקים בשבת, אמרין רב הונא בר חייה הוה עמיה, שמע רב יהודה ואמר מאן דהורי ליה - לא יליף ולא שימש, א"ר שמי מאן דהורי ליה - כרשב"ג הורי ליה, דתני לווחים שבספינה ושבעריסה ונקליטי המיטה ורגל השלחן, ויד הסכין שפרשו הרי זה לא יחזיר, אם החזיר - הרי זה פטור, ואם תקע הרי זה חייב, רשב"ג אומר אם היו רפים - נוטל ומחזיר. תני קבועים - חיבור לטומאה ולהזייה, תקועים חיבור - לטומאה ואינו חיבור להזאה, הנוטלין והנותנין - אינן חיבור לא לטומאה ולא להזייה. והכא את אמר הכין? תמן דרכן לקבוע, לא קבוע - אינן חיבור, ברם הכא תקיעתן היא גמר מלאכתן.

והמיטה הזו, כיון שאינו אלא כנוטל מלבן של מיטה ונותנו על גבי לבינים בשבת, שאין בזה איסור, וכן רב המנונא הורי לריש גלותא, להתיר לפרק שולחן של פרקים בשבת, ובני הישיבה אמרין, שרב הונא בר חייה הוה עמיה היה יחד עם ר' המנונא כשהתיר לפרק את השולחן של פרקים, וכאשר שמע רב יהודה את זה, כעס ואמר, מאן דהורי ליה מי שהורה לריש גלותא שמותר לפרק את השולחן של פרקים, לא יליף לא למד ולא שימש תלמידי חכמים, כיון שיש איסור בדבר. א"ר שמי מאן דהורי ליה לריש גלותא להתיר - כרשב"ג הורי ליה, דתני, לווחים ולוחות עץ שבספינה שיושבים עליהם, וכן הלוחות שבעריסה, ונקליטי המיטה (העמודים שעליהם פורסים את הסדין כדי שלא יבאו הזבובים), ורגל השלחן, ויד (קת) הסכין שפרשו שיצאו ממקומם, הרי זה לא יחזיר לכתחילה, אם החזיר - הרי זה פטור, ואם תקע אותם בכח - הרי זה חייב, ורשב"ג אומר אם היו רפים - נוטל ומחזיר לכתחילה, וא"כ כשהורו שמותר לפרק או להרכיב את השולחן

והמיטה של פרקים, מדובר כשהרכיבו אותם בצורה רפויה. שואלת הגמ' איך יתכן לומר שאם הוא תקע הרי זה חייב, והרי תני, שאם הדברים שאמרנו היו קבועים במסמר, א"כ הרי זה חיבור בין לטומאה שאם נגע שרץ ברגל השולחן - השולחן טמא, ובין להזייה שאם השולחן היה טמא מת, והיו מאפר פרה אדומה על גבי הרגל - השולחן נטהר, כיון שזה כלי אחד, ואם הם היו רק תקועים בכח, א"כ הרי זה חיבור לטומאה מדרבנן, אבל ואינו חיבור להזאה, כיון שזה לא כלי אחד, והנוטלין והנותנין ואם זה מחובר בצורה רפויה, שיכולים לקחת ולחבר אותם בקלות, א"כ אינן חיבור לא לטומאה ולא להזייה, כיון שזה כשני כלים שונים. בכל אופן כתוב בברייתא, שאם זה רק תקוע בכח שזה לא חיבור גמור, והכא את אמר הכין, שאם הוא תקע, שהוא מתחייב על זה, שמשמע שזה חיבור גמור? מתרצת הגמ' שיש הבדל, תמן לעניין טומאה וטהרה, היות ודרכן לקבוע והוא לא קבוע לכך אינן חיבור, ברם הכא אבל כאן מה שמחייבים אותו הוא תקע, זה מפני שתקיעתן היא גמר מלאכתן, וא"כ

תני ר' סימיי אומר המרכיב קרן עגולה חייב, קרן פשוטה פטור. ר' אלעזר בר"ש אומר קני מנורה חייב, קנה של סיידין פטור. קני מנורה למה הוא חייב? רבי אבהו בשם רבי יוחנן ורב חונה - תריהון אמרין משום בונה. קנה של סיידין למה הוא פטור? מפני שהוא מלמעלן למטן, התיבון הרי החופר פחולות - הרי מלמעלן למטן הוא, ואת אמר חייב? א"ר שמואל בר יודן כאן לשעה כאן לשהות.

שמואל אומר המלחים את התריסין - חייב משום בונה. וקשיא דבר שאילו עשאה בשבת חייב הטאת - ב"ה מתירין אף להחזיר? רבי חנניה בשם רבי יוחנן התירו סופו מפני תחילתו, שאם אמר את שלא יחזיר, אף הוא אינו פותח. ולא יפתח? אף הוא ממעט בשמחת יו"ט. א"ר אחא מחזיר - בלבד שלא יחזיר כל



יודן שיש הבדל, **כאן** בקנה של סיידים, הוא בונה **לשעה** וכיון שהוא לא בונה כדרך, לכך הוא פטור, אבל **כאן** בבונה קיר תמך בבור, שזה **לשהות** בניין קבע, א"כ ודאי שהוא מתחייב על זה.

שמואל אומר, המלחים המצמיד את התריסין שסוגרים בהם את החנויות, **חייב משום בונה**, שואלת הגמ' וקשיא, איך יתכן שדבר שאילו עשאה בשבת שחייבים חטאת על זה, ב"ה מתירין ביו"ט אף להחזיר? ובשלמא מה שמותר לפתוח את החנויות זה לא ק', כיון שזה לצורך אוכל נפש, אבל איך יתכן שיהיה מותר להחזיר את התריסים? מתרצת הגמ' **רבי חנניה בשם רבי יוחנן** אומר, שהתירו סופו לסגור את החנות מפני תחילתו שיפתח את החנות, שאם אמר את שלא יחזיר את התריסים, א"כ אף הוא אינו פותח את החנות ביו"ט, שואלת הגמ' ולא יפתח? מתרצת הגמ' שאם הוא לא יפתח את החנות, א"כ אף הוא ממעט בשמחת יו"ט, שהרי יחסר לאנשים כל מיני תבלינים. א"ר אחא שהוא מחזיר את התריסים, אבל ובלבד שלא יחזיר כל

הוא מתחייב משום מכה בפטיש (ולא משום בונה). תני, ר' סימיי אומר, המרכיב קרן עגולה לנוד של חלילים (כעין אקורדיון) חייב, כיון שתוקעים אותו בכח, אבל אם הוא הרכיב קרן פשוטה לנוד של חלילים פטור, כיון שתוקעים אותו בצורה רפויה. ר' אלעזר בר"ש אומר, שהמחבר קני מנורה חייב, אבל המחבר קנה של סיידין (כשמסיידים במקום נמוך, צריך מוט קצר, וכשמסיידים במקום גבוה צריך מוט ארוך) פטור, שואלת הגמ' קני מנורה למה המחברו הוא חייב? מתרצת הגמ' רבי אבהו בשם רבי יוחנן, ורב חונה תריהון אמרין שהוא מתחייב משום בונה, שואלת הגמ' קנה של סיידין למה המחברו הוא פטור? מתרצת הגמ' מפני שהוא בונה אותו מלמעלן למטן, ואין דרך בניין בכך. שואלת הגמ' התיבון שאלו, והרי החופר פחולות שהוא עושה קירות תמך כדי שלא יפול החול לתוך הבור, והרי שם הוא בונה מלמעלן למטן הוא, שהרי הוא חופר קצת ועושה קיר תמך, ואח"כ הוא חופר עוד קצת ועושה קיר תמך, ושם ודאי שאת אמר שהוא חייב? מתרצת הגמ' א"ר שמואל בר

מסכת פרק יב [ה"א - דף סט] שבת

צרכו. א"ר יוסי בר' בון כשאין שם פתח, אבל אם יש שם פתח - משתמש כנגד הפתח.

זה הכלל וכו': מתניתין דר"ש, דתני הגורד הקודח הקוצץ כל שהוא בשבת חייב, ר"ש אומר הגורד עד שיגור כל צורכו, הקודח עד שיקדח כל צורכו, הקוצץ עד שיקצץ כל צורכו, העובד את העור עד שיעבד כל צורכו, וא"ר יעקב בר אחא לא אתיא אלא כר"ש, דר"ש לא עבד מקצת מלאכה ככולה, ורבנן עבדין מקצת מלאכה ככולה.

רשב"ג אומר אף המכה בקורנס וכו': וקשיא על דרשב"ג, אילו נטל לקצור ולא קצר, שמא כלום הוא?! א"ר אדא אתיא דרשב"ג כר' יהודה, דתני השובט והמקטקט על האריג הרי זה חייב - מפני שהוא כמיישב בידו, והכא מפני שהוא כמיישב בידו.

אפי' אם הוא לא סיים את כל מלאכתו הוא יהיה חייב.

רשב"ג אומר אף המכה בקורנס וכו': שואלת הגמ' וקשיא על דרשב"ג, הרי אילו נטל מגל לקצור ולא קצר, שמא כלום הוא?! הרי ודאי שהוא לא מתחייב על זה, וא"כ מדוע רשב"ג מחייב את המכה בפטיש לאמן את ידו? מתרצת הגמ' א"ר אדא, אתיא דרשב"ג כר' יהודה, דתני, השובט מיישר את חוטי השתי בכרכר, והמקטקט על האריג מכה על חוט הערב שלא יהיה מתוח הרי זה חייב, מפני שהוא כמיישב בידו, שהוא מאמן את ידו עד כמה למתוח את חוט הערב, וא"כ הכא נמי הוא מתחייב מפני שהוא כמיישב בידו, ואומנם זה לא מלאכה במקום אחר, אבל היות וזה הדרך, וכן עשו כך במשכן, שמרדדי הטסים היו מכים על הסדן, ואורגי היריעות היו מכים על חוטי השתי והערב, לכך מתחייבים על זה.

צרכו, שלא יהדק את התריסים בחוזקה. א"ר יוסי בר' בון שכל ההיתר לפתוח את התריסים זה דווקא כשאין שם (לחנות) פתח אחר, אבל אם יש שם פתח - משתמש כנגד הפתח.

זה הכלל וכו': אומרת הגמ' שמתניתין שמצריכה שיגמור את כל מלאכתו, זה מדברי ר"ש, דתני, הגורד, או הקודח, או הקוצץ כל שהוא בשבת חייב, ר"ש אומר שהגורד מתחייב רק עד שיגור כל צורכו, והקודח מתחייב רק עד שיקדח כל צורכו, והקוצץ מתחייב רק עד שיקצץ כל צורכו, והעובד (המעבד) את העור מתחייב רק עד שיעבד כל צורכו, וכן א"ר יעקב בר אחא שלא אתיא מתניתין, אלא כר"ש, דר"ש לא עבד (לא מחשיב) מקצת מלאכה ככולה, ולכך הוא צריך לגמור את כל מלאכתו, אבל ורבנן עבדין (מחשיבים) מקצת מלאכה ככולה, ולכך

הלכה ב

מתני' החורש כל שהוא, המנכש והמקרסם והמזרד כל שהוא חייב. המלקט עצים; אם לתקן כל שהן, אם להסיק כדי לבשל ביצה קלה. המלקט עשבים; אם לתקן כל שהן, אם לכהמה כמלוא פי גדי.

גמ' החורש כל שהוא: מה חרישה היתה במשכן? שהיו חורשין ליטע סיממנין. וכמה יחרוש ויהא חייב? רבי מתניה אמר כדי ליטע כרישה, ר' בא בשם רב כדי ליטע זכרותה של חיטה. תמן תנינן זרע קישואין - שנים, זרע דילועים - שנים. תני חטים מדיות - שתים, ר' שמואל בשם ר' זעירא חיטין על ידי שהן חביבות - עשו אותן כשאר זרעוני גינה שאינן נאכלין.



הלכה ב

מתני' החורש כל שהוא חייב. המנכש עוקר את עשבים השוטים המזיקים לאילנות, והמקרסם מוריד את הענפים היבשים, והמזרד מוריד חלק מהענפים הלחים (אם יש יותר מדאי ענפים, הפירות לא יגדלו טוב) - כל שהוא חייב, וכל אלו תולדות של חורש, כיון שהוא מכשיר את הקרקע לזריעה. המלקט עצים מהאילן או מהקרקע, אז אם הוא ליקט את העצים כדי לתקן את הקרקע או את האילן, הוא מתחייב בכל שהן, ואם הוא ליקט את העצים כדי להסיק בהם, א"כ השיעור הוא כדי לבשל בו כגרוגרת מביצה קלה מביצת תרנגולת. המלקט עשבים; אם לתקן את הקרקע, הוא מתחייב בכל שהן, ואם הוא ליקט את העשבים להאכיל לבהמה, השיעור הוא כמלוא פי גדי.

גמ' החורש כל שהוא: שואלת הגמ' מה חרישה היתה במשכן לאיזה

צורך חרשו במשכן? מתרצת הגמ' שהיו חורשין כדי ליטע את הסיממנין שמערבים בתכלת ובארגמן. שואלת הגמ' וכמה יחרוש ויהא חייב? מתרצת הגמ' רבי מתניה אמר כדי ליטע כרישה כרתי, ור' בא בשם רב אמר שהשיעור הוא כדי ליטע זכרותה גרגיר גדול של חיטה, שהרי הדרך הוא לזרוע חיטה טובה ובריאה כדי שיצמח חיטים טובות. אומרת הגמ' תמן לעיל תנינן, המוציא זרע קישואין - שנים חייב, זרע דילועים - שנים. תני, המוציא חטים מדיות - שתים, ולא משערים אותם בכגרוגרת כשאר האוכלים, מסבירה הגמ' מדוע? ר' שמואל בשם ר' זעירא אומר שהטעם הוא, כיון שהחיטין המדיות על ידי שהן חביבות על בעליהם, והוא לא אוכל אותם, אלא זורע אותם כדי שיגדל לו חיטים טובות, לכך עשו אותן כשאר זרעוני גינה שאינן נאכלין, שהשיעור הוא בשתיים.

המלקט עשבים אם לתקן כל שהן: למה לי לתקן כל שהוא? לבהמה כמלוא פי גדי.

הלכה ג

מתני' הכותב שתי אותיות - בין בימינו בין בשמאלו, בין משם אחד בין משני שמות, בין משני סימניות, בכל לשון - חייב. א"ר יוסי לא נתחייבו שתי אותיות אלא משום רושם, שכך היו רושמיין על קרשי המשכן - לידע אי זהו בן זוגו. אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול, שם - משמעון ומשמואל, נח - מנחור, דן - מדניאל.

גמ' בין משני סימניות: מאן תנא סימניית? ר' יוסי. בכל לשון חייב: מהו בכל לשון? אפי' אלף אלפא.



שהרי לא מצינו כתיבה במשכן אלא רק שהיו רושמים, שכך היו רושמיין ומסמנים על קרשי המשכן כדי לידע אי זהו בן זוגו של הקרש. אמר רבי יהודה מצינו שם קטן משם גדול, מילה קטנה שהיא חלק ממילה גדולה, ולכך אפי' שהוא לא גמר לכתוב את כל המילה שהתכוין לכתוב, הוא מתחייב, דהיינו שהוא כתב שם - משמעון ומשמואל, או נח - מנחור, או דן - מדניאל.

גמ' בין משני סימניות: אומרת הגמ' מאן תנא מיהו התנא שמחייב על כתיבה בשתי סימניית והרי אין הדרך לכתוב בשתי צבעים? זה ר' יוסי שמחייב משום רושם, והרי הדרך לרשום ולסמן בשתי צבעים, וכל המשנה היא מדברי ר' יוסי.

בכל לשון חייב: מהו מה הכוונה בכל לשון? אפי' אלף אלפא, דהיינו אפי' אם הוא כתב אות אחת (אלף) בעברית ואות אחת (אלפא) ביונית.

המלקט עשבים אם לתקן כל שהן: שואלת הגמ' למה לי מדוע המשנה כתבה שאם לתקן כל שהוא והרי זה כבר כתוב לעניין המלקט עצים? מתרצת הגמ' שהמשנה כתבה את זה בשביל ההמשך, שאם הוא ליקט את העשבים להאכיל לבהמה, שהשיעור הוא כמלוא פי גדי.

הלכה ג

מתני' הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו (הגם שזה לא כדרך - הוא מתחייב, כיון שהמשנה היא מדברי ר' יוסי שמחייב על כותב משום רושם, והדרך לרשום גם ביד שמאל), בין משם אחד ששתי האותיות היו מאותו אות (כגון פעמיים אלף) ובין משני שמות ששתי האותיות היו משתי אותיות שונים, בין משני סימניות שהוא כתב בשתי צבעים (אדום ושחור), ואפי' בכל לשון - חייב, א"ר יוסי לא נתחייבו על כתיבת שתי אותיות, אלא משום רושם,

שכך היו רושמיין על קרשי המשכן וכו': וחש לומר שמא יתן שלמטן למעלן, שלמעלן למטן? כמין קולמוסין היו עשויוין. וחש לומר שמא יתן שבפנים בחוץ, ושבחויץ בפנים? טבעות היו מוכיחות. וחש לומר שמא יחליף? א"ר אחא לוכסן היו כתוב עליהן. ויחליף? א"ר אימי [שמות כו] וְהִקְמַתְ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפֶּטוֹ, וכי יש משפט לעצים? אלא קרש שזכה להינתן בצפון - יינתן בצפון, בדרום - יינתן בדרום. אילין דר' הושעיה ודבר פזי הוון שאלין בשלמיה דנשייא בכל יום, והוון אילין דרבי הושעיה עלין קדמאי ונפקין קדמאי, אולין אילין דבר פזי - ואיתחתנות בנשיאותא, אתון בעיין מיעול קדמאי, אישתאלת לרבי אימי, אמר לון רבי אימי וְהִקְמַתְ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפֶּטוֹ, וכי יש משפט לעצים? אלא קרש



שואלת הגמ' מדוע בכלל סימנו את הקרשים, ויחליף ומה בכך? מתרצת הגמ' א"ר אימי שהיות וכתוב וְהִקְמַתְ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפֶּטוֹ, וכי יש משפט לעצים? אלא הכוונה שקרש שזכה להינתן בצד צפון בפעם הראשונה, יינתן תמיד בצפון, וקרש שזכה להיות בדרום - יינתן בדרום. אומרת הגמ' אילין אלו ממשפחות דר' הושעיה ודבר פזי הוון שאלין בשלמיה דנשייא היו רגילים לשאול בשלום הנשיא בכל יום, והוון אילין אבל אלו מדרבי הושעיה היו עלין קדמאי נכנסים ראשונים לנשיא ונפקין קדמאי ויוצאים ראשונים, ורק אח"כ משפחת בר פזי היו נכנסים לנשיא, ואחר זמן אזלין אילין דבר פזי הלכו מבני משפחת בר פזי ואיתחתנות בנשיאותא והתחתנו עם הנשיא, אתון בעיין מיעול קדמאי, וא"כ בני משפחת בר פזי רצו להיכנס ראשונים לנשיא, כיון שהם נהיו מחותנים עם הנשיא, ואישתאלת לרבי אימי, ובאו ושאלו את ר' אימי מי יכנס ראשון, ואמר לון רבי אימי שהיות וכתוב וְהִקְמַתְ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפֶּטוֹ, ואמרנו וכי יש משפט לעצים? אלא קרש

שכך היו רושמיין על קרשי המשכן וכו': שואלת הגמ' מה הרויחו כשרשמו על הקרשים, וחש לומר והרי צריך לחשוש שמא הוא יהפוך את הקרש, ויתן את הצד שלמטן למעלן, ואת הצד שלמעלן למטן (ובשלמא אם היו כותבים על הקרשים כדברי חכמים, א"כ זה יהיה ניכר ע"י הכתב)? מתרצת הגמ' שאין חשש שהוא יהפוך את הקרש, כיון שהקרשים כמין קולמוסין היו עשויוין, שהרי היה לקרש שתי ידות (שהיו נכנסים לאדנים) למטה בקרש. שואלת הגמ' וחש לומר עדיין יש לחשוש שמא יתן את הצד שאמור להיות בפנים בחוץ, ושבחויץ בפנים? מתרצת הגמ' שאין חשש כזה, כיון שהטבעות שהיו קבועים בקרש מבחוץ היו מוכיחות. שואלת הגמ' וחש לומר עדיין יש לחשוש שמא יחליף ויניח את הקרש שאמור להיות בצד צפון בדרום? מתרצת הגמ' א"ר אחא לוכסן היו כתוב עליהן, דהיינו שהוא התחיל לסמן את הקרשים בצד דרום מלמטה, ובכל קרש וקרש הוא הגביה את הסימון קצת, ולכך הוא לא יטעה להניח את הקרש שאמור להיות בצד צפון בדרום.

שזכה להינתן בצפון - יינתן בצפון, בדרום - יינתן בדרום. תרין זרעיין הוון בציפריין - בולוטיא ופגניא, הוון שאלין בשלמיה דנשייא בכל יום, והוון בולוטיא עלין קדמי ונפקין קדמי, אזלין פגניא - וזכון באוריתא, אתון בעי מיעול קדמי, אישתאלת לר"ש בן לקיש, שאלה רשב"ל לר' יוחנן, עאל ר' יוחנן ודרשה בני מדרשא דרבי בנייה - אפי' ממזר ת"ח וכהן גדול עם הארץ, ממזר ת"ח קודם לכ"ג עם הארץ, סברין מימר לפדות ולכסות ולהחיות, הא לישיבה לא, אמר ר' אבין אף לישיבה, מה טעמא [משלי ג] יקרה היא מפנינים, אפי' מזה שהוא נכנס לפני ולפנים.

שם משמעון וכו': תני גד מגדיאל, מתיבין לר' יהודה, והלא אלו פשוטים ואלו כפופים?

בני פגניא שהם ת"ח קודמים למשפחת בולוטיא. ואומרת הגמ' שסברין בני הישיבה למימר שהממזר הת"ח קודם לכ"ג הע"ה, זה דוקא לפדות שאם שניהם נשבו, או לכסות ששניהם צריכים בגדים, או להחיות, שצריך להציל את שניהם, בזה אומרים שהממזר הת"ח קודם לכ"ג הע"ה, אבל הא לישיבה לחשיבות לא, והכ"ג קודם לממזר, אפי' שהוא ע"ה, אבל אמר ר' אבין שאף לישיבה, הממזר הת"ח קודם לכה"ג הע"ה, ומה טעמא ומאיכין יודעים את זה? כיון שכתוב שהתורה יקרה היא מפנינים, היינו שהיא חשובה אפי' מזה מכ"ג שהוא נכנס לפני ולפנים. שם משמעון וכו': תני, גד מגדיאל, דהיינו דוקא בזה הוא מתחייב על שתי האותיות הבאות ממילה גדולה, כיון שאין שינוי בדל"ת בין אמצע המילה לסוף המילה, אבל אם הוא כתב שם משמעון הוא לא מתחייב, כיון שיש הבדל בצורת אות מ"ם בין אמצע המילה לסוף המילה. שואלת הגמ' מתיבין שאלו חכמים לר' יהודה שאומר שאם הוא כתב שם - משמעון שהוא מתחייב על זה, והלא אלו פשוטים כשכותבים שמעון - המ"ם פשוטה

שזכה להינתן בצפון - יינתן בצפון, בדרום - יינתן בדרום, וא"כ גם כאן, היות ומשפחת ר' הושעיה זכו בתחילה להיכנס ראשונים, לכך הם ימשיכו להיכנס ראשונים. שוב מעשה, תרין זרעיין שתי משפחות הוון ציפריין היו בציפורי, בולוטיא משפחה עשירה ופגניא ומשפחה שאינה מיוחסת, הוון שאלין בשלמיה דנשייא היו רגילים לשאול בשלום הנשיא בכל יום, והוון בולוטיא עלין קדמי נכנסים ראשונים לנשיא ונפקין קדמי ויוצאים ראשונים, ורק אח"כ משפחת פגניא היו נכנסים לנשיא, אזלין פגניא ואחר זמן הלכו משפחת פגניא וזכון באוריתא ונעשו לת"ח, אתון בעי מיעול קדמי, וא"כ בני משפחת פגניא רצו להיכנס ראשונים לנשיא, כיון שהם נהיו לת"ח, ואישתאלת לר"ש בן לקיש, ובאו ושאלו את רשב"ל מי יכנס ראשון, שאלה רשב"ל לר' יוחנן את השאלה הזאת, ועאל ר' יוחנן ודרשה בני מדרשא דרבי בנייה (שהיה בציפורי), שאפי' אם ממזר שהוא ת"ח, וכהן גדול שהוא עם הארץ צריכים לאיזה דבר, הממזר ת"ח קודם לכ"ג עם הארץ, ולכך

תני בשם רבי יודה, כתב שני אותיות שוים - והן שם חייב, כגון שש תת גג רר חח, ורבנן אמרי שתי אותיות בכל מקום. אשכחתי אמר קלָת וְחִמְרַת על דר' יודה, קלָת וְחִמְרַת על דרבנן; קלָת על דר' יודה - כתב שתי אותיות שוין והן שם, על דעתיה דר' יודה חייב, על דעתהון דרבנן פטור. קלָת על דרבנן - שתי אותיות מכל מקום אף על פי שאין שם, על דעתהון דרבנן חייב, על דעתיה דרבי יודה פטור.

מחלפה שיטתיה דרבי יודה, דתני יכול עד שיכתוב את כל השם, עד שיארג את כל הבגד, עד שיעשה את כל הנפה, ת"ל [ויקרא ד] מֵאַחַת, אי מֵאַחַת יכול אפי' כתב אות אחת, אפי' ארג חוט אחד, אפי' עשה פִּית אחד בנפה ובכברה, תלמוד לומר וְעָשָׂה אֶחָת, הא כיצד? עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה



כתב שתי אותיות מכל מקום שונות, אף על פי שאין שם שאין להם משמעות, שעל דעתהון דרבנן הוא חייב, אבל על דעתיה דרבי יודה הוא פטור.

שואלת הגמ' מחלפה שיטתיה דרבי יודה לכאור' ר' יהודה סותר את עצמו, דתני, יכול יהא חייב רק עד שיכתוב את כל השם את כל המילה, או עד שיארג את כל הבגד, או עד שיעשה את כל הנפה, ת"ל נָפֶשׁ פִּי תִחַטָּא בְּשִׁנְיָהּ מִכָּל מִצּוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְעָשָׂה "מֵאַחַת" מִהֶנָּה, שמשמע שאפי' אם הוא עשה רק חלק מהדבר, הוא כבר חייב, ואומרת הברייתא אי מֵאַחַת א"כ יכול אפי' כתב רק אות אחת, או אפי' ארג רק חוט אחד, או אפי' עשה רק פִּית (אריגה) אחד בנפה ובכברה, כבר הוא יהיה חייב? תלמוד לומר לכך נאמר, וְעָשָׂה "אֶחָת" מִכָּל מִצּוֹת ה' אֲלֵהוּ אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁנְיָהּ וְאִשָּׁם, שמשמע שהוא מתחייב דוקא אם הוא עשה מעשה שָׁלֵם, וא"כ הא כיצד איך נסביר את הפסוקים שלא יהיה סתירה ביניהם? אלא אינו חייב עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה

(מ"ם רגילה), ואלו כפופים וכשכותבים שם - המ"ם כפופה (מ"ם סופית) וא"כ כשהוא כותב שם משמעון, הוא לא כתב מילה נכונה, וצריך להיות שיהיו פטורים על זה? והגמ' לא מתרצת.

תני בשם רבי יודה, שאם הוא כתב שני אותיות שוים, והן שם וזה מילה נכונה, הוא מתחייב על זה, כגון שהוא כתב שש - מששך, או שהוא כתב תת - מתתרא, או שהוא כתב גג - מגגות, או רר, או חח - מחחים. ורבנן אמרי שדוקא אם הוא כתב שתי אותיות בכל מקום שונות, הוא מתחייב על זה. וא"כ אומרת הגמ' שאשכחתי אמר נמצאת אומר, שקלָת וְחִמְרַת על דר' יודה, שיש קולא וחומרא בדברי ר' יהודה, וקלָת וְחִמְרַת על דרבנן, ויש קולא וחומרא בדברי חכמים; קלָת על דר' יודה חכמים מקילים על דברי ר' יהודה, שאם הוא כתב שתי אותיות שוין, והן שם וזה מילה נכונה, שעל דעתיה דר' יודה הוא חייב, אבל על דעתהון דרבנן הוא פטור. וקלָת על דרבנן ור' יהודה מקיל על דברי חכמים, שאם הוא

מתקיימת, והכא הוא אמר השובט והמקטקט על האריג הרי זה חייב, מפני שהוא כמיישב בידו?

הלכה ד

מתני' הכותב שתי אותיות בהעלם אחד חייב. כתב בדיו בסם בסיקרא בקומום וקנקנתום ובכל דבר שהוא רושם. על שני כותלי הבית, ועל שני דפי פינקס, והן נהגין זה עם זה חייב. הכותב על בשרו חייב, והמסרט על בשרו - ר' אליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע פומר.

גמ' ובכל דבר שהוא רושם: תני כתב בדיו על עלי ירקות, במשקין ובמי פירות על הלוח פטור, עד שיכתוב דבר של קיימא על דבר של קיימא. והן נהגין זה עם זה חייב: ר' יעקב בר אחא ר' יסא בשם רבי אליעזר, כתב אות



האותיות נקראים זה עם זה, דהיינו ששני קירות הבית וכן דפי הפנקס היו סמוכים זה לזה - חייב. הכותב על בשרו חייב, כיון שיש רגילות לכתוב על הבשר. והמסרט על בשרו שתי אותיות, ר' אליעזר מחייב חטאת, כיון שיש רגילות לסרוט אותיות על הבשר, ור' יהושע פומר, כיון שאין הדרך לסרוט על הבשר.

גמ' ובכל דבר שהוא רושם: תני, כתב בדיו שזה דבר המתקיים על

עלי ירקות שזה דבר שאינו מתקיים, או אם הוא כתב במשקין ובמי פירות שזה דבר שאינו מתקיים, על הלוח שזה דבר המתקיים - פטור, ואינו מתחייב אלא עד שיכתוב דבר של קיימא על דבר של קיימא.

והן נהגין זה עם זה חייב: ר' יעקב בר אחא ור' יסא בשם רבי אליעזר אמרו, שאם הוא כתב אות אחת בטיבריא ואות

מתקיימת במקום אחר. בכל אופן כתוב כאן בברייתא שמתחייבים רק אם עשו דבר שכיוצא בזה - זה מלאכה במקום אחר, והכא הוא ר' יהודה אמר, שהשובט מיישר את חוטי השתי בכרכר, והמקטקט על האריג מכה על חוט הערב שלא יהיה מתוח הרי זה חייב, מפני שהוא כמיישב בידו שהוא מאמן את ידו עד כמה למתוח את חוט הערב, הגם שהמלאכה הזאת לא מתקיימת במקום אחר? והגמ' נשארת בשאלה.

הלכה ד

מתני' הכותב שתי אותיות בהעלם אחד - חייב, ואומרת המשנה שבין אם הוא כתב בדיו, או בסם צבע צהוב, או בסיקרא צבע אדום, בקומום, וקנקנתום צבע שחור שצובעים בו נעלים, ובכל דבר שהוא רושם. וכן הכותב על שני כותלי הבית, ועל שני דפי פינקס, והן נהגין ושתי

אחת בטיכריא ואות אחת בציפריין חייב. והא תנינן אם אינן נהגין זה עם זה פטור?
א"ר בא בר ממל בסיד דק.

הקורע על העור כתבנית כתב חייב, הרושם על העור כתבנית כתב פטור.
והמסרט על בשרו וכו': אמר להן רבי אליעזר והלא בן סטרא לא הביא כשפים
ממצרים אלא בכך? אמרו לו מפני שוטה אחד אנו מאבדין כמה פיקחין?
וְכָתַב לא חוקק, וכתב לא המטיף, וכתב לא השופך, וכתב לא חוקק, אית תַּנְיִי
תַּנְיִי אפי' חוקק, אמר רב חסדא מאן דאמר לא חוקק - בבולט מקום הכתב,
כגון הַדִּין דינרא, מאן דאמר אפי' חוקק - כגון ההן פינקסה. וכתב לא המטיף, ר'

אם יסרטו בשבת על בשרם, והיות ואין הדרך
לסרוט על הבשר, לכך הסורט על בשרו הוא
פטור.

כתוב בפסוק לעניין גט אשה, וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
פְּרִיִתָּהּ, וא"כ אומרת הבריייתא, וְכָתַב וּלְאֵל
חֻקֶּךָ, ולכך אם חקקו את הגט, זה פסול,
וכן וכתב וּלְאֵל הַמַּטִּיף טיפות טיפות של
דיו בצורת האותיות, וכן וכתב וּלְאֵל הַשּׁוֹפֵךְ
(הגמ' תבאר מה הכוונה), וכל אֵלוֹ פסולים,
כיון שזה לא נקרא כתיבה. למדנו בבריייתא
- וכתב לא חוקק, אבל אית תַּנְיִי תַּנְיִי
יש שְׁשָׁנוּ בבריייתא - אפי' חוקק, אמר
רב חסדא שאין מחלוקת בין הבריייתות,
ומאן דאמר לא חוקק מדובר בבולט מקום
הכתב, דהיינו שהוא חקק סביבות לכתב,
וממילא נוצר הכתב, כגון הַדִּין דינרא,
שדוחסים את המתכת (ע"י ההטבעה) סביבות
לכתב, ולכך זה פסול, שהרי הוא לא כתב
את הגט, אבל מאן דאמר אפי' חוקק
היינו כגון ההן פינקסה, שחוקקים את
האותיות על גבי השעוה, והיות והוא חקק את
הכתב עצמו, לכך זה כשר. למדנו בבריייתא
- וכתב לא המטיף, אומרת הגמ' שר'

אחת בציפריין - חייב. שואלת הגמ' והא
תנינן והרי למדנו במשנה (לקמן) שאם הוא
כתב על כותלי הבית ואינן נהגין זה עם זה
- פטור? מתרצת הגמ' א"ר בא בר ממל
בסיד דק, דהיינו שהוא כתב על גבי הסיד
הדק הצבוע על השער של העיר טבריה, וכן
על גבי הסיד הדק הצבוע על השער של העיר
ציפורי, והיות וטבריה וציפורי קרובים זה לזה,
והקורא מבחין ששתי האותיות שייכות זה
לזה, לכך הוא מתחייב על זה.

הקורע על העור כתבנית כתב - צורת שתי
אותיות - חייב, כיון שזה כמו כתיבה, אבל
הרושם על העור בציפורניו כתבנית כתב
- פטור, כיון שזה לא מתקיים.

והמסרט על בשרו וכו': אמר להן רבי
אליעזר לחכמים, והלא בן סטרא יש"ו
הנוצרי (ונקרא כך, על שם שאמו זינתה, זה
נוטריקון "בן סטת דא" - בן הסוטה) לא הביא
כשפים ממצרים אלא בכך, ע"י שסרט על
בשרו את שמות הכשפים, כיון שלא נתנו
להוציא ממצרים כשפים, אמרו לו לר"א וכי
מפני שוטה אחד שעשה מעשה שטות
שסרט על בשרו, אנו מאבדין כמה פיקחין,

מסכת פרק יב [ה"ד - דף ע] שבת

יודן בר' שלום ורבי מתניה; חד אמר בשלא עירב נקודות, וחורנה אמר אפי' עירב נקודות. וכתב לא השופך, א"ר חייא בר בא אילין בני מדינחא ערומין סגין, כד חד מינהון בעי משלחה מילה מסטריקין לחבריה, הוא כתב במי מילין, וההן דמקבל כתבייא הוא שופך דיו שאין בה עפץ - והוא קולט מקום הכתב. עשה כן בשבת מהו? רבי יוחנן ורשב"ל תרווייהון אמרין והוא שכתב דיו על גבי דיו, וסיקרא על גבי סיקרא, אבל אם כתב דיו על גבי סיקרא, וסיקרא על גבי דיו חייב, רבי יצחק בר משרשייא בשם רבנן דתמן חייב שתים - משום מוחק ומשום כותב. עדים שאינן יודעים לחתום; ר"ש בן לקיש אמר רושם לפנייהן בדיו - והן חותמין בסיקרא,

כתיבה. שואלת הגמ' מה הדין אם הוא עשה כן בשבת שהוא שפך דיו בלי עפצים על גבי מקום שכתבו בו במי מילין מהו, האם הוא התחייב על זה או לא? מתרצת הגמ' שהוא התחייב על זה, כיון שהרי רבי יוחנן ורשב"ל תרווייהון אמרין שמה שהמשנה הבאה אומרת שהכותב על גבי כתב שהוא פטור, זה דוקא והוא שכתב בדיו על גבי דיו, או בסיקרא על גבי סיקרא, שהיותו והוא לא חידש כלום, לכך הוא פטור, אבל אם הוא כתב בדיו על גבי סיקרא, או בסיקרא על גבי דיו - חייב, כיון שהכתב העליון נקרא כתב, ורבי יצחק בר משרשייא אמר בשם רבנן דתמן חכמי בבל, שהכותב בדיו על גבי סיקרא - חייב שתים, אחת משום מוחק שהרי הוא מחק את הכתב התחתון, ואחת משום כותב, וא"כ כאן שהוא כתב על גבי המי מילין, ודאי שיהיה חייב משום כותב. שואלת הגמ' מה הדין בעדים שאינן יודעים לחתום, א"כ איך יחתמו על הגט? ר"ש בן לקיש אמר שהסופר רושם לפנייהן על גבי הגט בדיו, והן חותמין בסיקרא, או שהסופר רושם

יודן בר' שלום ורבי מתניה נחלקו בזה, וחד אמר שדוקא בשלא עירב וחיבר את הנקודות בדיו - זה פסול, וחורנה אמר שאפי' אם הוא עירב וחיבר את הנקודות בדיו - זה פסול, כיון שזה לא דרך כתיבה. למדנו בבביתא - וכתב לא השופך, מסבירה הגמ', א"ר חייא בר בא, אילין בני מדינחא אותם בני מזרח העולם ערומין סגין חכמים גדולים, וכד חד מינהון בעי משלחה מילה מסטריקין לחבריה וכשאחד רוצה לשלוח לחבירו דבר סתר, הוא פתב במכתב כמה שורות במי מילין במים ששרו בזה עפצים, ולא ניכר שכתבו כאן איזה דבר (אלא זה נראה שכל המכתב הוא רק מה שכתוב בדיו), וההן דמקבל כתבייא ומקבל המכתב הוא שופך דיו שאין בה עפץ שלא עירבו בו עפצים, על גבי המכתב, והוא קולט מקום הכתב, והדיו הזה נקלט רק במקום ששפכו שם את מי העפצים (העפצים מקשרים את הדיו לקלף) וכך הוא קורא את כתב הסתר, ועל זה הברייתא אומרת "וכתב ולא ושפך" שאם כתבו כך גט, שזה פסול היותו וזה לא נקרא

מסכת פרק יב [ה"ה - דף ע] שבת שמט

בסיקרא והן חותמין בדיו, א"ל רבי יוחנן מפני שאנו עסוקין בהלכות שבת - אנו מתירין אשת איש? אלא מביא נייר חֶלֶק ומקרע לפניהן, והן חותמין. ולא כתב ידו של ראשון הוא? מרחיב לפניהן את הקרע, ר' מנא בעי ולמה לינן אמרין רושם לפניהן במים? אם בא וערער עררו בטל.

הלכה ה

מתני' כתב במשקין במי פירות, באבק דרכים באבק סופרים, ובכל דבר שאינו מתקיים פטור. לאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו.
כתב אות אחת סמוך לכתב, כתב על גבי כתב, נתכוון לכתוב ח', וכתב שני זיינין,

נקרא כתיבה? מתרצת הגמ' שיותר טוב לקרוע בנייר כמו שאמרנו, כיון שאם הבעל בא וערער שיש איזה פסול, עררו בטל, אין ממש בערעורו, אבל אם העדים יכתבו על גבי המים, יש חשש שמא יבוא הבעל ויערער שהסופר כתב במי מילין, ויהיה לעז על הגט, לכך יותר טוב שהעדים יחתמו דרך הקרעים שבנייר.

הלכה ה

מתני' כתב במשקין או במי פירות כגון במי תותים, או באבק דרכים, או באבק סופרים השחוררית שמגררים מקסת הסופר, או בכל דבר שאינו מתקיים - פטור. וכן אם הוא כתב שלא כדרך, כגון שהוא כתב לאחר ידו, או ברגלו, או בפיו, או במרפקו, הוא ג"כ פטור.
כתב אות אחת סמוך לכתב פטור, כיון שהוא לא כתב שתי אותיות. וכן אם הוא כתב על גבי הכתב, וכן אם הוא נתכוון לכתוב את האות ח', וכתב שני זיינין ולא כתב את

בסיקרא והן חותמין בדיו, והיות ואמרנו שהכתב העליון נקרא כתב, לכך החתימה הזאת כשרה, א"ל רבי יוחנן, וכי מפני שאנו עסוקין בהלכות שבת ומחמירים ואומרים שהכתב העליון נקרא כתב, אנו מתירין אשת איש ע"י החתימה הזאת, והרי צריך לחשוש שדיו על גבי סיקרא שזה לא כתב, וא"כ אין בגט הזה חתימת עדים, אלא אמר ר' יוחנן שהסופר מביא נייר חֶלֶק ומקרע לפניהן את הנייר בצורת שמות העדים, ומניח את הנייר על גבי הגט, והן העדים חותמין דרך הקרע. שואלת הגמ' איך זה טוב, ולא כתב ידו של ראשון הוא, היות והעדים חותמים דרך הקרע, א"כ זה בעצם כחתימת הסופר? אלא אומרת הגמ' שהסופר מרחיב לפניהן את הקרע, והעדים לא ממלאים את כל הקרע בדיו, ולכך זה חתימת העדים. שואלת הגמ' ר' מנא בעי שאל ולמה לינן אמרין ומדוע לא נאמר לסופר שיהא רושם לפניהן במים על גבי הגט, והעדים יכתבו על גבי המים בדיו, שזה ודאי

אחת בארץ ואחת בקורה, על שני כותלי הבית, על שני דפי פנקס - ואין נהגין זה עם זה פטור.

כתב אות אחת נוטריקון, ר' יהושע בן בתירה מחייב, וחכמים פוטרין.

גמ' כתב על גבי כתב וכו': תני היה צריך לכתוב את השם, ונתכוין לכתוב יהודה ושכח ולא כתב דלת, הרי השם במקומו הוא - מוחקו ומקיימו הוא בקדושה, ר' יהודה אומר מעביר את הקולמוס עליו ומקיימו, אמרו לו אף הוא אינו מן המוכרח. מחלפה שיטתיה דרבנן, תמן הוא אומר אינו כתב, והכא הוא אומר כתב הוא? בשיטתו השיבוהו - בשיטתך שאת אומר כתב הוא, אינו מן המוכרח. ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו לא אמר כן, אלא מחלפה שיטתיה דרבנן, תמן הוא אומר

ומשאירו כמות שהוא, אמרו לו חכמים אף הוא אינו מן המוכרח, היות וכל הס"ת נכתב פעם אחת, ועל המילה הזאת העבירו את הקולמוס פעמיים, א"כ זה לא יפה (מיחזי כמנומר). שואלת הגמ' שלכאו' מחלפה שיטתיה דרבנן, שהרי תמן היינו במשנה, הוא אומר חכמים אומרים, שכתב על גבי כתב אינו כתב, והכא בברייתא (לענין הס"ת) הוא אומר חכמים אומרים, שכתב על גבי כתב - כתב הוא, אלא שאינו מן המוכרח? מתרצת הגמ' שבאמת חכמים סוברים שכתב על גבי כתב אינו כתב, אלא חכמים בשיטתו של ר' יהודה השיבוהו, דהיינו אמרו חכמים לר' יהודה, שגם בשיטתך שאתה אומר שכתב על גבי כתב - כתב הוא, אבל היות ואינו מן המוכרח, לכך שימחקו ויחזור ויכתוב. ואומרת הגמ' ר' יעקב בר זבדי בשם ר' אבהו לא אמר כן לא אמר בנוסח הזה, אלא הוא אמר את השאלה בנוסח אחר, דהיינו שלכאו' מחלפה שיטתיה דרבנן, שהרי תמן במסכת סופרים הוא אומר חכמים אומרים שכל הפסול מכיין

גג הח'. וכן אם הוא כתב אות אחת בארץ ואחת בקורה, או שהוא כתב על שני כותלי הבית, או על שני דפי פנקס - ואין נהגין זה עם זה - פטור.

כתב אות אחת נוטריקון דהיינו שהוא סימן שהאות הזאת כתובה בראשי תיבות, כגון שכתב את האות ת וסימן עליה (ת) להורות שהכוונה לתרומה, ר' יהושע בן בתירה מחייב, כיון שר' יהושע בן בתירה סובר כדברי ר' יוסי שחייבים על כתיבה משום רושם, והיות ומבינים שכתוב כאן מילה שלמה, לכך הוא חייב, וחכמים פוטרין, כיון שהוא לא כתב שתי אותיות.

גמ' כתב על גבי כתב וכו': תני, היה צריך לכתוב את השם בס"ת, וטעה ונתכוין לכתוב יהודה, אלא שהוא שכח ולא כתב דלת, וא"כ הרי השם במקומו הוא, אפי"ה מוחקו כיון שהוא לא כתב את זה לשם קדושת ה', וחוזר וכותב את ה' ומקיימו הוא ומשאיר את מה שנכתב בקדושה, ר' יהודה אומר שהוא מעביר את הקולמוס עליו על מה שכתב כבר ומקדשו, ומקיימו

מסכת פרק יב [ה"ו - דף ע"א] שבת שני

אינו מן המוכרח, הא כתב - כתב הוא, והכא הוא אמר כתב על גבי כתב אינו כתב? מהו כתב על גבי כתב? חד לעיל מן חד.

כתב אות אחת נוטריקון וכו': מ"ט דר' יהושע בן בתירה? מאות אחת את למד כמה אותיות.

הלכה ו

מתני' הכותב שתי אותיות בשני העלמות, אחת בשחרית ואחת בין הערבים, רבן גמליאל מחייב, וחכמים פוטריין.

גמ' רבן גמליאל מחייב: וקשיא על דרבן גמליאל, אילו קצר כגרוגרת בשחרית, וכגרוגרת בין הערבים בשתי העלמות, שמא אינו חייב?! כשם שהעלמות חולקות, כך לא יצטרפו? ר' מנא אמר לה סתם, רבי אבון בשם רבי יוחנן, טעמא

הלכה ו

מתני' הכותב שתי אותיות בשני העלמות, דהיינו שנודע לו לאחר

שכתב אות אחת שהיום שבת, וחזר ושכתב, כגון שכתב אות אחת בשחרית ואות אחת בין הערבים, רבן גמליאל מחייב, וחכמים פוטריין, כיון שהידיעה מחלקת.

גמ' רבן גמליאל מחייב: שואלת הגמ' וקשיא יש להקשות על דברי רבן

גמליאל, הרי אילו אחד קצר כגרוגרת בשחרית, וכגרוגרת בין הערבים - בשתי

העלמות, שמא וכי אינו חייב שתי חטאות, כיון שהעלמות מחלקות, וא"כ צריך להיות

שכשם שהעלמות חולקות לחטאות, כך ששתי העלמות לא יצטרפו, וא"כ מדוע

ר"ג מחייב? מתרצת הגמ' ור' מנא אמר לה סתם היינו בשם עצמו, ורבי אבון

אמר את זה בשם רבי יוחנן, שטעמא

שאינו מן המוכרח, אבל משמע הא כתב

ע"ג כתב כתב הוא, והכא הוא אמר חכמים אומרים שכתב על גבי כתב אינו

כתב? מתרצת הגמ' שמה שכתוב כאן כתב על גבי כתב, אין הכוונה שהוא מעביר

את הקולמוס על גבי הכתב הקיים, אלא מהו כתב על גבי כתב? שהוא לא

כתב אות בצד אות - מאוזן, אלא הוא כתב חד לעיל מן חד אות מעל אות

- במאונך.

כתב אות אחת נוטריקון וכו': אומרת הגמ' מ"ט דר' יהושע בן בתירה שמחייב,

והרי הוא לא כתב שתי אותיות? אלא כיון ש**מאות** אחת שמשומן עליה שזה נוטריקון,

את למד אתה מבין ממנה כמה אותיות, וכיון שר' יהושע בן בתירה סובר כדברי ר'

יוסי שחייבים על הכתיבה משום רושם, לכך הוא יהיה חייב.

שבת מסכת פרק יב [ה"ו - דף עא] שני

דרבן גמליאל, תמן אין ידיעה לחצי מלאכה. ודכוותה אין זדון לחצי זית, אכל חצי זית בזדון וחצי זית בשגגה, מהו שיצטרפו?

הדרן עלך פרק הבונה

(שהרי לא מתחייבים על זה), וא"כ אם הוא אכל חצי זית איסור בזדון וחצי זית איסור בשגגה, מהו שיצטרפו, האם זה כאילו שאכל כזית איסור בשוגג ויהיה חייב על זה חטאת או לא (הגמ' לא פושטת את הספק).

הדרן עלך בלי נדר פרק הבונה

דרבן גמליאל, תמן (לעניין הכותב שתי אותיות בשתי העלמות), כיון שאין ידיעה לחצי מלאכה, היות והידיעה הזאת לא מחייבת, שהרי לא חייבים על כתיבת אות אחת, לכך זה לא נקרא ידיעה. שואלת הגמ' ודכוותה על אותו משקל צריך להיות שאין זדון לאכילת חצי זית של איסור

פרק יג

הלכה א

מתני' ר' אליעזר אומר האורג שלשה חוטיין בתחילה, ואחד על האריג חייב, וחכמים אומרים בין בתחילה בין בסוף שיעורו שני חוטיין.

גמ' ר' אליעזר אומר האורג שלשה חוטיין: א"ר עולא טעמא דר' אליעזר על ידי שלישי מלאכתו מתקיימת. מה ר' ליעזר בר' יודה? דתנינן תמן רבי יהודה אומר עד שישלש, והשק והקופה מצטרפין לכלאים, א"ר סימון טעמא דר"א תמן על ידי שלישי מלאכתו מתקיימת, ברם הכא פחות מיכן מיסתתר הוא?! אשכחתי אמר על דר' אליעזר; פעמים שלשה - בתחילה, פעמים שנים - על גבי



הלכה א

מתני' ר' אליעזר אומר, האורג שלשה חוטיין דהיינו שהוא העביר את חוט הערב שלשה פעמים בין חוטי השתי, בתחילת האריגה, או שהוא ארג חוט אחד על האריג הקיים - חייב, וחכמים אומרים שבין בתחילה בין בסוף שיעורו שני חוטיין.

גמ' ר' אליעזר אומר האורג שלשה חוטיין: א"ר עולא טעמא דר' אליעזר שמחייב רק אם הוא העביר את חוט הערב בתחילה שלשה פעמים, כיון שעל ידי השלישי שהוא מעביר את חוט הערב שלשה פעמים, רק אז מלאכתו האריגה מתקיימת, אבל אם הוא יעביר רק שתי פעמים, האריגה תיפּרם. שואלת הגמ' מה? האם ר' ליעזר אמר את דבריו בר' יודה? דתנינן תמן במסכת כלאים, רבי יהודה אומר שהוא מתחייב משום שעטנו רק עד שישלש, רק אם הוא מעביר את חוט התפירה בין הצמר לפשתן שלש פעמים, כיון שרק אז זה נקרא

חיבור. והשק והקופה ואם הוא תפר בשק, חתיכת בגד צמר, ובקופה הוא תפר חתיכת בגד פשתן, וחיבר את השק עם הקופה, הם מצטרפין לכלאים, הגם שהצמר לא נוגע בפשתן, ואסור לו להתעטף בשק (זה נכתב כאן אגב גררא), בכל אופן שואלת הגמ' האם ר' אליעזר נחלק על חכמים גם לענין שעטנו? אומרת הגמ' א"ר סימון שלענין שעטנו ר"א מודה לחכמים, ויש חילוק בין אריגה לתפירה, כיון שטעמא דר"א תמן לענין האריגה היות ורק על ידי שאורג את החוט השלישי, מלאכתו האריגה מתקיימת, ברם הכא אבל כאן לענין תפירת השעטנו, וכי בפחות מיכן מיסתתר הוא נפרם התפירה? ודאי שלא, ולכך ר"א יכול לסבור כחכמים שמחייבים גם על שתי תפירות. וא"כ אומרת הגמ' אשכחתי אמר נמצאת אומר על דברי ר' אליעזר, שפעמים הוא חייב רק אם הוא ארג שלשה חוטים, וזה מדובר בתחילת האריגה, ופעמים הוא מתחייב אם הוא ארג שני חוטים, וזה מדובר כשהוא ארג על גבי

אחד ארוג מאתמול, פעמים אחד - על גבי שנים ארוגים מאתמול. רבנן דקיסרין בעיין מהו אחד על האריג, אחד על גבי שנים, אחד על גבי שלשה? רבנן דהכא אמרי אחד על גבי שנים.

היתה טלית אחת גדולה; בתחילה עד שיארוג בה שנים חוטין, ובסוף אפי' כל שהוא.

תני האורג שני חוטין על גבי הגם. על גבי אימרא אפילו כל שהוא חייב, למה הדבר דומה? לצילצול קטן שארג בו שני חוטין על רוחב שלשה בתים חייב. ובנפש מסכת - כמאן דהוא בתחילה. והתן בדא, אפילו בסוף - כאריג הוא,

לאורג צילצול קטן חגורה קטנה שארג בו שני חוטין על רוחב שלשה בתים נירים שהוא חייב, הגם שהוא לא ארג כמלוא רוחב הסיט (שזה השיעור לעניין אורג), וזה מכיון שזה הדרך, לכך גם הוא אורג חוט אחד על גבי האימרא הוא מתחייב בזה. **ובנפש מסכת** ואם הוא העביר את חוט הערב בין חוטי השתי (המסכת) ולא הצמיד אותו במסרק לחוטין שכבר נארגו בבגד (וחוט הערב נקרא 'נפש' היות והוא נכנס לתוך חוטי השתי הנמצאים במסכת, כמו שהנפש נכנסת לתוך הגוף), א"כ הרי הוא כמאן דהוא בתחילה, שאפילו בסוף אריגת הטלית, הוא מתחייב דוקא אם הוא ארג שתי חוטין. **והתן בדא** ואותו אחד שאורג בד, אפילו שהוא אורג בסוף, דינו כאריג הוא שהוא מתחייב דוקא אם הוא ארג שתי חוטין, היות שסיום אריגת הבד לא נקראת גמר מלאכה (שיתחייב משום מכה בפטיש), שהרי לפעמים הוא מוסיף על הבד, וזה לא כמו שהוא מסיים לאורג טלית. וכן **התן לטוטה** (בגד משי דק מאוד הנמצא על גבי הבגדים ליופי) אפילו בסוף - כאריג הוא, והוא מתחייב רק אם הוא ארג שתי חוטין, היות ולפעמים מוסיפים על הצעיף

חוט אחד שהיה ארוג מאתמול, ופעמים הוא מתחייב אם הוא ארג חוט אחד, וזה במקום שהוא ארג על גבי שני חוטין שהיו ארוגים מאתמול. אבל רבנן דקיסרין בעיין שאלו, מהו כשר"א אמר אחד על האריג, מה הכוונה, האם כשהוא אורג חוט אחד על גבי שני חוטין כבר ר"א מחייב, או דוקא אם הוא ארג חוט אחד על גבי שלשה חוטין, שזה אריגה גדולה? אבל רבנן דהכא חכמי א"י אמרי שר"א מחייב אפי' אחד על גבי שנים, וכמו שאמרנו שהוא מתחייב על אריגת חוט אחד על גבי שני חוטין.

אם היתה לאחד טלית אחת גדולה לאורג, או בתחילה הוא מתחייב רק עד שיארוג בה שנים חוטין (כדברי חכמים), ובסוף אריגת הטלית, הוא מתחייב אפי' בכל שהוא, כיון שכשהוא מסיים את אריגת הטלית, הוא מתחייב משום מכה בפטיש.

תני (הברייתא הולכת כשיטת חכמים), האורג שני חוטין על גבי הגם על גבי בד גדול, הוא מתחייב בזה, והאורג על גבי אימרא שפת הבד, בזה אפילו בכל שהוא בחוט אחד הוא מתחייב, והטעם הוא, כיון שלמה הדבר (האורג על האימרא) דומה?

וההן לְסוּמָה אפילו בסוף - כאריג הוא.

ואחד על האריג וכו': הכל מודין בכותב את השם עד שעה שישלים, כתב אות אחת להשלים את השם, ואות אחת להשלים את הספר חייב. כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע פוטרו, למה, או משום קיום מלאכה, או משום שאינו ראוי להצטרף עמו? איתא חמי, אילו ארג חוט אחד בחול וחוט אחד בשבת - שמא אינו פטור - שמא אינו ראוי להצטרף עמו?! אלא משום קיום מלאכה, כהיא דא"ר יעקב בר אחא ר' יסא בשם ר' לעזר, כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בציפורין חייב, דלא כן כר' אליעזר. תני כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה, ר' אליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע



מצטרפת לאות ישנה (מיחזי כמנומר)? אומרת הגמ' **איתא חמי** תתבונן בדבר, הרי **אילו** הוא ארג חוט אחד בחול וחוט אחד **בשבת** - **שמא אינו פטור!** הרי ודאי שהוא פטור, היות והוא לא ארג בשבת שתי חוטים, וכי **שמא** החוט שארג בחול **אינו ראוי להצטרף עמו** עם החוט שארג בשבת? והרי לענין האריגה לא שייך לומר מיחזי כמנומר, **אלא** ע"כ שר' יהושע פוטר **משום** שבשביל להתחייב צריך קיום מלאכה שזה שתי אותיות, וזה כהיא דא"ר יעקב בר אחא ור' יסא בשם ר' לעזר, שאם הוא **כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בציפורין** - **חייב**, הגם שכאשר הוא כתב את האות בציפורי, האות שנכתבה בטבריה כבר התייבשה, וא"כ מוכח מכאן שאות ישנה מצטרפת עם אות חדשה, **דלא כן** שאם לא תאמר כך, א"כ יוצא שר' אלעזר (שמחייב את הכותב אות אחת בטבריה ואות אחת בציפורי) אמר את דבריו **כר' אליעזר** שלא כהלכה, וזה לא מסתבר. **תני, כתב אות אחת בשבת זו ואות אחת בשבת הבאה, ר' אליעזר מחייב חטאת, ור' יהושע**

הזה, לכך סיוס אריגת הצעיף לא נקראת גמר מלאכה שיתחייב בזה משום מכה בפטיש. **ואחד על האריג וכו':** אומרת הגמ' אבל **הכל מודין אפי' ר"א** (שמחייב באורג אחת על האריג) **בכותב את השם** את המילה, שאינו חייב בכתיבת אות אחת, **עד שעה שישלים** את המילה, ואז הוא יהיה חייב אפי' בכותב אות אחת (ובזה גם חכמים מודים), ומדובר שהוא צריך לכתוב רק מילה אחת, ולכך **כתב אות אחת להשלים את השם** את המילה, או **אות אחת להשלים את הספר** - **חייב**. **כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת,** כאילו שהוא כתב שתי אותיות בשבת, כיון שמצטרפים את מה שהוא כתב בחול (ומה שר"א מודה במוסיף אות אחת על הכתיבה שהוא פטור, זה דוקא כשלא הוא כתב את האות הקודמת). **ור' יהושע פוטר,** שואלת הגמ' **למה** ר' יהושע פוטר, או האם **משום** שבשביל להתחייב צריך קיום מלאכה שזה שתי אותיות, או **משום** שהאות שהוא כתב בחול, **אינו ראוי להצטרף עמו** עם האות שהוא כתב בשבת, כיון שאות חדשה לא

פוטר, אתא חמי אילו כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת, רבי אליעזר מחייב חטאת, בין בשבת זו בין בשבת הבאה לא כל שכן? מפני חכמים שהן פוטריין.

הלכה ב

מתני' העושה שתי בתי נירין - בנירין ובקירוס ובנפה ובכברה ובסל חייב. התופר שתי תפירות, וקורע על מנת לתפור שתי תפירות.

גמ' בנירין: ניריא. בקירוס: קירומה.

התופר שתי תפירות: ר' בא רב ירמיה בשם רב הממתח צדדיו בשבת חייב משום תופר. ויימר משום תופר ומשום קושר?



בנפה או בכברה מסגנת, או בסל - חייב. התופר שתי תפירות, וכן הקורע על מנת לתפור שתי תפירות, הוא מתחייב על זה, אבל הקורע סתם הוא פטור, שהרי הוא מקלקל.

גמ' בנירין: היינו ניריא, נול פשוט, מכונת אריגה ידנית - שמעלים את קני האורגים ביד. **בקירוס:** היינו קירומה, נול של אורגים מקצוענים, שמעלים את קני האורגים, ע"י דוושות (עיין לעיל פ"ז ה"ב).

התופר שתי תפירות: ר' בא בשם רב ירמיה בשם רב אמר, הממתח צדדיו המותח חוט תפירה רפוי - בשבת, חייב משום תופר, שואלת הגמ' (זה נכתב אגב גררא מהסוגיא לעיל) שלדברי ר' יונה ור' יוסה, שמצריכים לקשור את חוט התפירה, א"כ שיהיה חייב גם משום קושר, וא"כ ויימר **משום תופר ומשום קושר,** ומזה שרב רק אמר שהוא חייב משום תופר, מוכח שרב נחלק על ר' יונה ור' יוסה, ורב סובר שלא צריך לקשור את קצוות החוט.

פוטר, כיון שימות השבוע שבין השבתות מחלקות, שואלת הגמ' אתא חמי תתבונן בדבר, הרי אפי' אילו כתב אות אחת בחול ואות אחת בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת, וא"כ אם הוא כתב שתי אותיות בצירוף בין בשבת זו בין בשבת הבאה, לא כל שכן שיהיה חייב, וא"כ מה הברייתא באה לחדש כאן? מתרצת הגמ' שהברייתא נכתבה מפני חכמים (ר' יהושע) שהן פוטריין בכותב אות אחת בחול ואחת בשבת, שלא תאמר שר' יהושע פוטר מפני שהוא לא כתב את שתי האותיות בשבת, אבל אם הוא יכתוב שתי אותיות בשתי שבתות ר' יהושע יחייב, קמ"ל שר' יהושע פוטר גם בזה, כיון שהשבתות מחלקות.

הלכה ב

מתני' העושה שתי בתי נירין, ובין אם הוא עשה את זה בנירין, ובין אם הוא עשה את זה בקירוס הגמ' תבאר מה הכוונה, וכן האורג שתי אריגות

הלכה ג

מתני' הקורע בחמתו, ועל מתו, כל המקלקלין פטורין. והמקלקל על מנת לתקן - שיעורו כמתקן.

גמ' הקורע בחמתו וכו': בעון קומי רבי בא, היך מה דאת אמר תמן השוחט חטאתו בשבת כיפר ומביא אחרת, ואמר אוף הכא יצא ידי קירעו? אלא כרבי שמעון, דר' שמעון אמר עד שיהא לו צורך בגופו של דבר. אמר להו תמן הוא גרם לעצמו, ברם הכא את גורמת לו. אמר רבי יוסי ואפילו תמן את גורמת לו, שאילולא שאמרת לו שיבא, הואך היה מתכפר לו? הוי צורך

הלכה ג

מתני' הקורע בחמתו מחמת כעס, או על מתו פטור, וכן כל המקלקלין פטורין. והמקלקל על מנת לתקן כגון הקורע ע"מ לתפור, או הסותר ע"מ לבנות, שיעורו כמתקן.

גמ' הקורע בחמתו וכו': שואלת הגמ' מזה שהקורע על מתו פטור, מוכח שהוא לא יצא ידי חובת קריעה, ולכך זה קלקול, וא"כ בעון שאלו בני הישיבה קומי רבי בא, היך מה דאת אמר תמן כמו שאמרנו שהשוחט חטאתו בשבת כיפר, ומביא חטאת אחרת על מה שחילל את השבת בהקרבת החטאת (שבת לא נדחית בהקרבת קרבנות שלא קבוע להם זמן), וא"כ כמו שהוא מתכפר במה שהקריב בשבת, הגם שזה תוך חילול שבת, וא"כ אמר אוף הכא שהקורע בשבת יצא ידי קירעו (והוא יתחייב על הקריעה הזאת, כיון שזה לא קלקול) לכך אמרו בני הישיבה, שבאמת הוא יצא ידי חובת קריעה, אלא המשנה הולכת כרבי שמעון, דר' שמעון אמר שלא חייבים על מלאכת שבת,

אלא עד שיהא לו צורך בגופו של דבר, וכאן היות ואין לו צורך בקריעה (קיום מצווה לא נחשב צורך, כיון שמצוות לאו ליהנות ניתנו), לכך הוא פטור, אמר להו ר' בא, שהמשנה הולכת גם לשיטת ר' יהודה, ויש הבדל, כיון שתמן לעניין החטאת, הוא גרם לעצמו שיתחייב להביא חטאת במה שחטא, ולכך גם כשהוא מקריב אותו בשבת, הוא יצא ידי חובתו, ברם הכא אבל כאן לעניין הקריעה, הרי את גורמת לו חכמים ציוו לעשות את הקריעה, וכיון שחכמים לא ציוו לעשות את הקריעה בשבת, לכך הוא לא יצא ידי חובתו, וא"כ הרי הוא כמקלקל את הבגד, ולכך הוא פטור, אמר לו רבי יוסי, שזה לא נכון, שהרי ואפילו תמן לעניין הקרבת החטאת את גורמת לו שיביא את החטאת, שאילולא שאמרת לו שיביא חטאת היאך היה מתכפר לו? והרי הקב"ה לא ציווה להקריב את החטאת בשבת ואפי"ה הוא מתכפר בחטאת, וא"כ גם כאן צריך להיות שהוא יצא ידי חובת קריעה כשהוא קורע בשבת (ויתחייב על זה), וא"כ הוי צורך

מימר דרבי שמעון היא. חברייא בעון קומי רבי יוסה, לא כן אמר רבי יוחנן בשם ר' שמעון בן יוצדק, מצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח, אמר לון תמן גופה עבירה, ברם הכא הוא עבר עבירה, כך אני אומר הוציא מצה מרשות היחיד לרשות הרבים, אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח?!

תני מצה גזולה אסור לברך עליה, א"ר הושעיא על שם [תהלים י] **וּבְצֵעַ בִּרְךָ נְאֻץ ה',** א"ר יונה הדא דתימא בתחילה, אבל בסוף לא - דמים הוא חייב לו. רבי יונה אמר אין עבירה - מצוה, רבי יוסי אמר אין מצוה - עבירה, א"ר הילא [ויקרא כו] **אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת אִם עֲשִׂיתָן כַּמִּצְוֹת הֵן מִצְוֹת, וְאִם לֹא אֵינָן מִצְוֹת.**

אכילתה, א"ר הושעיא שהטעם הוא על שם שכתוב בפסוק **וּבְצֵעַ בִּרְךָ נְאֻץ ה',** דהיינו כשהגנב מברך, בעצם הוא מנאץ בזה את הקב"ה, ולכך אסור לברך על מצה גזולה, א"ר יונה הדא דתימא מה שאמרנו שאסור לברך על המצה הגזולה, זה דוקא בתחילה, שהגנב צריך להחזיר את המצה לבעה"ב, אבל בסוף לאחר האכילה, זה לא נאמר, אלא הוא צריך לברך ברכת המזון, כיון שרק דמים הוא הגנב חייב לו לבעה"ב. רבי יונה אמר שלא רק שלא מברכים על המצה, אלא גם לא יוצאים בזה ידי חובה, כיון שאין מקיימים בעבירה - מצוה, ורבי יוסי אמר שאין מקיימים מצוה ע"י עבירה (ר' יונה ור' יוסי אומרים אותו דבר, אלא בנוסח שונה). א"ר הילא מהיכן יודעים שלא מקיימים מצוה ע"י עבירה, שהרי כתוב בפסוק **אֱלֹהֵי הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה,** וא"כ משמע שרק אם עשיתן כמצותן כמו שהקב"ה ציוה את משה - הן מצות, ואם לאו אלא זה בא ע"י עבירה - אינן מצות.

מימר שהמשנה מדברי רבי שמעון היא, ולכך הוא פטור. שואלת הגמ' חברייא בני הישיבה בעון קומי שאלו את רבי יוסה, וכי לא כן אמר רבי יוחנן בשם ר' שמעון בן יוצדק, שהאוכל מצה גזולה אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח, כיון שזה מצווה הבאה בעבירה, וא"כ מדוע כאן יוצאים ידי חובת קריעה בשבת, והרי זה מצווה הבאה בעבירה? אמר לון שיש הבדל, תמן לענין המצה, היות והיא גזולה, לכך היא גופה של עבירה, ולא יוצאים בזה ידי המצווה, אבל ברם הכא לענין הקריעה, היות ואין גוף הבגד עבירה, ורק הוא עבר עבירה, לכך הוא יוצא בזה חובת קריעה, וזה לא נקרא מצווה הבאה בעבירה, והוכחה היא, שהרי וכי כך אני אומר שאם הוא הוציא את המצה מרשות היחיד לרשות הרבים, וכי אינו יוצא בה ידי חובתו בפסח? הרי ודאי שהוא יוצא ידי חובתו, כיון שאין גוף המצה עבירה, וא"כ אותו דבר לענין קריעת הבגד בשבת. תני, מצה גזולה אסור לברך עליה לפני

הלכה ד

מתני' שיעור המלפן והמנפס הצובע והטווה - שיעורו כמלוא רוחב הסיט כפול. האורג שני חוטין שיעורו כמלוא הסיט.

גמ' הצובע: תמן תנינן המוציא עצים - כדי לבשל ביצה קלה, והכא את אמר הכין? תמן במוציא לצבוע, ברם הכא בצבוע.

הלכה ה

מתני' רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל, וצבי לבית חייב, וחכ"א צפור למגדל, וצבי לגינה ולחצר ולביבירין, רשב"ג אומר לא כל הביבירין שוין, זה הכלל כל המחוסר צידה פטור, ושאינו מחוסר צידה חייב.



הלכה ד

מתני' שיעור המלפן את הצמר, והמנפס הסורק את הצמר, והצובע את הצמר, והטווה בכל אלו, שיעורו כמלוא רוחב הסיט - המרחק שבין האצבע הנקראת אצבע לאצבע הנקרא אמה - כפול (היינו פעמיים רוחב הסיט). והאורג שני חוטין - שיעורו כמלוא הסיט.

גמ' הצובע: שואלת הגמ' הרי תמן לעיל תנינן, המוציא עצים אם בשביל לבשל בהם, השיעור הוא כדי לבשל בו כגורגרת מביצה קלה מביצת תרנגולת. וממשיכה המשנה ואומרת, שהמוציא קליפי אגוזים קליפי רימונים, השיעור הוא כדי לצבוע בהם בגד קטן, והכא את אמר הכין שהשיעור הוא כדי לצבוע כמלוא רוחב הסיט? מתרצת הגמ' שיש הבדל, תמן מדובר במוציא סממנים לעשות מהם צבע, ולכך השיעור הוא כדי לצבוע בגד קטן, שהרי לא

מייצרים קצת צבע, ברם הכא אבל כאן מדובר בצבוע, ולכך אפי' אם הוא צבע רק כדי מלוא הסיט, הוא כבר מתחייב על זה.

הלכה ה

מתני' רבי יהודה אומר הצד צפור למגדל לארון, או צבי לבית חייב, וחכ"א שהצד צפור למגדל, או צבי אפי' לגינה ולחצר ולביבירין חפירה (מלשון ביב) שעשויה לבהמות וחיות, הוא מתחייב על זה. ורשב"ג אומר לא כל הביבירין שוין, שהרי יש ביבר גדול ויש ביבר קטן, אלא זה הכלל, כל המחוסר צידה, דהיינו כשירצו לקחת את הצבי מהביבר, צריכים להביא מצודה, א"כ הוא יהיה פטור על מה שהכניס את הצבי לביבר, כיון שזה לא נקרא שהוא צד אותו, אבל ושאינו מחוסר צידה, דהיינו שבקלות הוא יתפוס את הצבי בביבר, א"כ הוא יהיה חייב על מה שהוא צד והכניס את הצבי לביבר.

גמ' א"ר חנינא מתניתא דלא כר' יהודה, דתנינן הצד צפור למגדל, וצבי לבית חייב, הא לגינה ולכיבירין פטור, מחלפה שיטתיה דרבי יהודה, דתנינן תמן אין צדין דגים מן הכיבירין, ואין נותנין לפנייהם מזונות, אבל צדין חיה ועוף מן הכיבירין, ונותנין לפנייהם מזונות, הא לגינה ולכיבירין פטור. מחלפה שיטתין דרבנן, דתנינן וחכמים אומרים צפור למגדל, וצבי לגינה ולחצר ולכיבירין, ותנינן תמן אבל צדין חיה ועוף מן הכיבירין, ונותנין לפנייהן מזונות, הא מגינה ומחצר לא? כאן בחצר מקורה, כאן בחצר שאינה מקורה, והא תנינן גינה, אית לך מימר גינה מקורה!? אלא כאן בגדולה כאן בקטנה.



במשנה, וחכמים אומרים צפור למגדל, וצבי לגינה ולחצר ולכיבירין, דהיינו המכניס חיה לחצר או לגינה הרי היא כתפוסה ועומדת, ותנינן תמן ובמסכת ביצה למדנו, אבל צדין ביו"ט חיה ועוף מן הכיבירין, ונותנין לפנייהן מזונות, ומשמע שרק מהביבר יכולים לקחת חיות ביו"ט, אבל הא מגינה ומחצר לא יכולים לקחת את החיות, וא"כ משמע שבחצר החיה לא כתפוסה ועומדת, וא"כ המשניות סותרות זו את זו? מתרצת הגמ' שזה לא ק, וכאן אצלנו מדובר בחצר מקורה, וכיון שכך, זה נקרא שצדו את החיה כשהכניסו אותה לחצר, וכאן במסכת ביצה מדובר בחצר שאינה מקורה, ולכך החיה לא כתפוסה ועומדת. שואלת הגמ' איך אתה מעמיד את משנתינו בחצר מקורה, והרי הא תנינן גינה, וכי אית לך מימר גינה מקורה? והרי לגינה אין קירוי, שהרי היא צריכה את מי הגשמים? אלא אומרת הגמ' שהחילוק הוא, שכאן במסכת ביצה מדובר בחצר גדולה ולכך החיה לא כתפוסה ועומדת, ולכך אסור להביא חיות מהחצר ביו"ט (ומה שמותר לקחת חיות מהביבר הגם שמדובר בביבר גדול, זה מכיון שביבר זה

גמ' א"ר חנינא מתניתא במסכת ביצה המתירה לצוד חיה ועוף מהכיבירין ביו"ט, זה דלא כר' יהודה, דתנינן שהרי למדנו אצלנו במשנה, הצד צפור למגדל, וצבי לבית חייב, משמע הא אם הוא צד את הצבי לגינה ולכיבירין פטור, כיון שזה לא נקרא שהוא צד אותו, וא"כ ביו"ט יהיה אסור לקחת את החיה מהביבר, כיון שהיא לא כתפוסה ועומדת, והרי ביו"ט אסור לצוד חיות, ואם תרצה לומר שהמשנה במסכת ביצה היא גם מדברי ר' יהודה, א"כ יהיה ק, שמחלפה שיטתיה דרבי יהודה, דתנינן תמן במסכת ביצה אין צדין ביו"ט דגים מן הכיבירין, ואין נותנין לפנייהם מזונות (כיון שאפשר להם בלא מזונות, שהם אוכלים את שרשי עשבים). אבל צדין חיה ועוף מן הכיבירין, ונותנין לפנייהם מזונות, וכאן ר' יהודה אומר שהצד לבית חייב, משמע הא אם הוא הכניס את החיה לגינה ולכיבירין פטור, כיון שהיא לא ניצודת שם, וא"כ איך יהיה מותר לו לקחת חיות ביו"ט מהביבר? אלא ע"כ שהמשנה במסכת ביצה היא לא מדברי ר' יהודה. שואלת הגמ' שלכאן מחלפה שיטתין דרבנן, דתנינן שלמדנו אצלנו

ר' עולא אמר בעון קומי רבי אחא, מה ניתני כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור? אמר לון ולא בנעול לתוכה אנן קיימין, אלא כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר. א"ר שמואל אחוי דרבי ברכיה כל שהוא מחוסר נְשָׁפִים - מחוסר צידה, ושאינו מחוסר נשבים - אינו מחוסר צידה.

תני שוחטין מן הנגרין, אין שוחטין לא מן המכמרות ולא מן המצודות. רבי יוסי בר בון בשם רבי אמי מצדתא - דשתייא. שמואל אמר צד הוא כפיטס, רב אמר סכרא דנהרא שרי, א"ר יודן כההיא דטסיס.

ניגרים, כיון שעושים בביר ערוץ למים, שיהיה מים לחיות (לשתות). אבל אין שוחטין ביו"ט לא מן המכמרות ולא מן המצודות, כיון שחוששים שמא החיה נתפסה במצודה ביו"ט עצמו, וא"כ היא מוקצה. ואומרת הגמ' מה הכוונה מצודה ומה הכוונה מכמורת, רבי יוסי בר בון בשם רבי אמי אומר, שמצדתא היינו דשתייא, היא עשויה כחוטי שתי, דהיינו מותחים חוטים לרוחב היער, וכך החיה נתפסת, ומכמורת זה מצודה (רשת) גמורה. ואומרת הגמ' שמואל אמר שצד הוא כפיטס, מותר לקחת ביו"ט דגים מתוך חבית גדולה, כיון שהם כניצודים ועומדים, ורב אמר סכרא דנהרא שרי, שאם סכרו את הנהר, שלא יכנסו ביו"ט עוד דגים לאותו המקום, מותר לקחת את הדגים הנמצאים מאחורי הסכר, כיון שהם כתפוסים ועומדים שם, וגם לא נכנסו עוד דגים (שהם מוקצים) לאותו המקום ביו"ט, א"ר יודן שדוקא אם סכרו את הנהר טוב, כההיא דטסיס, כמו שסגרו את הנהר בטסי ברזל, דהיינו שהוא יודע בבירור שלא נכנסו דגים ביו"ט לאותו המקום, רק אז מותר לקחת מהדגים.

מקום המיועד לחיות, לכך זה נקרא שהחיה תפוסה ועומדת), וכאן אצלנו במסכת שבת מדובר בחצר או גינה קטנה, ולכך המכניס לשם חיות, מתחייב משום צד. ואומרת הגמ' ר' עולא אמר שבעון קומי שאלו את רבי אחא, מה ניתני האם צריך לגרוס במסכת ביצה "כל המחוסר צידה חייב ושאינו מחוסר צידה פטור" כגירסת המשנה שלנו, או שצריך לגרוס שם בלשון של אסור ומותר? אמר לון ר' אחא וכי לא בנעול לתוכה אנן קיימין, וכי לא מדובר שהחיה נמצאת בתוך הביב? וא"כ לא שייך לחייב על צידת החיה, ולכך לא יכולים לגרוס בלשון של חייב או פטור, אלא צריך לגרוס "כל המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר". ואומרת הגמ' מה הכוונה מחוסר צידה, א"ר שמואל אחוי אחוי דרבי ברכיה, כל שהוא מחוסר נְשָׁפִים מצודות לתפוס את החיה, זה נקרא מחוסר צידה, ושאינו מחוסר נשבים - אינו מחוסר צידה, ואפי' שצריך לרדוף אחרי החיה.

תני, שוחטין מן הנגרין מותר לקחת ביו"ט חיה מהביבר לשחוט אותה (לביבר קוראים

הלכה ו

מתני' צבי שנכנס לבית; נעל אחד בפניו חייב, אם נעלו שנים פטורין, לא יכול אחד לנעול - ונעלו שנים חייבין, ור"ש פוטר.

גמ' אם נעלו שנים פטורין: פְּעֻשְׁתָּהּ היחיד שעשה חייב, שנים שלשה שעשו פטורין. לא יכול אחד לנעול וכו': רב חונא אמר היה אחד בריא ואחד תש, נעל החולה כל צורכו ולא נעל הבריא כל צורכו, החולה חייב והבריא פטור.

ר' יוסי בר' בון בשם רב חונא היה צבי רץ כדרכו ונתכוון לנעול בעדו - ונעל בעדו ובעד הצבי מותר. **ר' יוסי בר' בון** בשם רב חונא ראה תינוק מבעבע בנהר - ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו מותר. **ר' יוסי בר' בון** בשם רב חונא היה מפקח בגל - ונתכוון להעלותו ולהעלות צרור של זהובים עמו מותר.



הלכה ו

מתני' צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב, הגם שהוא לא הכניס את הצבי בידיים לבית. ואם נעלו שנים פטורין - שנים שעשו כאחד פטורים. אבל אם לא יכול אחד לנעול - ונעלו שנים חייבין, ור"ש פוטר.

גמ' אם נעלו שנים פטורין: אומרת הגמ' מדיכן יודעים ששנים שעשו מלאכה אחת שהם פטורים? כיון שכתוב וְאִם נָפֶשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה מֵעַם הָאָרֶץ "פְּעֻשְׁתָּהּ" אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, מכאן שרק היחיד שעשה חייב, אבל שנים או שלשה שעשו כאחד - פטורין.

לא יכול אחד לנעול וכו': רב חונא אמר שאם היה אחד מהם בריא, ואחד מהם היה תש חולה, ונעלו יחד את הדלת, אלא שנעל החולה כל צורכו - החולה התאמץ בכל כוחו לסגור את הדלת (אך הוא לא יכול לסגור לבד), ולא נעל הבריא כל צורכו -

והבריא כשסגר את הדלת לא התאמץ, א"כ החולה חייב כיון שהוא לא יכול לסגור לבד את הדלת, והבריא פטור כיון שהוא יכול לסגור לבד את הדלת.

ר' יוסי בר' בון בשם רב חונא אומר, שאם היה צבי רץ כדרכו, ובעל הבית נתכוון לנעול את הבית בעדו כדי שלא יכנסו גנבים, ובינתיים הצבי נכנס לבית מעצמו, ונעל בעדו ובעד הצבי - מותר, והבעה"ב לא צריך להמתין שהצבי ייצא מהבית, ורק אח"כ לסגור את הבית. וכן **ר' יוסי בר' בון** בשם רב חונא אומר, שאם אחד ראה תינוק מבעבע נטבע בנהר, ונתכוון להעלותו ולהעלות נחיל של דגים עמו - מותר, כיון שהוא מתכוין גם להצלת התינוק, לכך זה מותר. וכן **ר' יוסי בר' בון** בשם רב חונא אומר, שאם אחד היה מפקח בגל כדי להציל את מי שנפל עליו הבית, ונתכוון להעלותו ולהעלות צרור של זהובים עמו - מותר, כיון שהוא מתכוין גם להצלת האדם.

הלכה ז

מתני' ישב אחד על הפתח ולא מילאהו, וישב השני ומילאהו - השני חייב, ישב הראשון על הפתח ומילאהו, ובא השני וישב לו בצידו, אף על פי שעמד הראשון והלך לו, הראשון חייב והשני פטור, למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו.

גמ' רבי שמי בעי מהו ליתן לפניו מזונות? יבא כההיא דתנינן תמן, אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך, שאין עושין תקנה לדבר שאינו מן המוכן, והכא כן. רבי שמי בעי מהו לכפות עליו כלי? יבא כהיא דאמר ר' שמעון בר' ינאי, אני לא שמעתי מאבא - אחותי אמרה לי משמו, ביצה שנולדה ביו"ט סומכין לה כלי בשביל שלא תתגלגל, אבל אין כופין עליה כלי, ושמואל אמר



הלכה ז

לבית בשבת מזונות? אומרת הגמ' שייבא יהיה בזה כההיא דתנינן תמן ולקמן פרק כ"ד ה"ג) אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך, כיון שאין עושין תקנה לדבר שאינו מן המוכן, אסור לטרוח בחיות שהם מוקצה, וא"כ הכא גם כן אסור לתת לפניו מזונות, שהרי הוא מוקצה. עוד שואלת הגמ' רבי שמי בעי שאל, מהו לכפות עליו על הציפור שנכנס למגדל כלי? אומרת הגמ' שייבא יהיה בזה כהיא דאמר ר' שמעון בר' ינאי, שאני אומנם לא שמעתי מאבא שאסור ליטול דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, אבל אחותי אמרה לי משמו של אבי - משמו של ר' ינאי, שביצה שנולדה ביו"ט שהיא מוקצה, שסומכין לה כלי בשביל שלא תתגלגל ותישבר, כיון שזה לא ניכר כ"כ שהוא מניח את הכלי לצורך הביצה, אבל אין כופין עליה את הכלי, כיון שאסור ליטול דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, ושמואל אמר

מתני' ישב אחד על הפתח כשהצבי בבית ולא מילאהו, וא"כ הוא לא צד את הצבי, וישב השני ומילאהו - השני חייב, כיון שהוא זה שצד את הצבי. ואם ישב הראשון על הפתח ומילאהו, דהיינו שהוא כבר צד את הצבי, ובא השני וישב לו בצידו, אז אף על פי שעמד הראשון והלך לו, והשני נשאר לשבת בפתח הבית, וכעת הצבי שמור מחמתו, אפי"ה הראשון חייב והשני פטור, שהרי למה זה דומה? לנועל את ביתו לשומרו מהגנבים, ונמצא צבי שהיה שם מערב שבת שמור בתוכו, שמותר לו לנועל את הבית, הגם שכאן כשהוא ישב בצד הפתח, זה נראה שהוא בא להוסיף שמירה על הצבי, וא"כ היינו אומרים שנאסור עליו לשמור את הצבי, קמ"ל שמותר לו להישאר לשבת ולשמור את הצבי.

גמ' שואלת הגמ' רבי שמי בעי שאל, מהו ליתן לפניו לפני החיה שנכנסה

מסכת פרק יג [ה"ז - דף עד] שבת

אף כופין עליה כלי. רבי שְׁמִי בעי מהו לקושרו בחבל? ייבא כהיא דאמר רבי שמעון בן אלעזר, מותר להשתמש על צידדי בהמה בשבת, היא צידדי בהמה היא צידדי אילן, כל שמותר להשתמש על צידדי בהמה מותר לקושרו, כל שאסור להשתמש על צידדי בהמה אסור לקושרו.

הדרן עלך פרק האורג

שהיא צידדי בהמה היא צידדי אילן, וכמו שמותר להשתמש בצדי הבהמה כך מותר להשתמש בצדי האילן, וא"כ אומרת הגמ' כל (המ"ד שאומר) שמותר להשתמש על צידדי בהמה סובר שמותר לקושרו, אבל כל (המ"ד שאומר) שאסור להשתמש על צידדי בהמה א"כ אסור לקושרו, שהרי כשהוא קושר את הבהמה הוא נשען בצדיו. הדרן עלך בלי נדר פרק האורג

אף כופין עליה כלי, כיון שמותר ליטול דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, וא"כ גם כאן זה תלוי במחלוקת של ר' ינאי ושמואל. עוד שואלת הגמ' רבי שְׁמִי בעי שאל, מהו לקושרו את הצבי שנכנס לבית – בחבל? אומרת הגמ' שייבא יהיה בזה כהיא דאמר רבי שמעון בן אלעזר, מותר להשתמש על צידדי בהמה בשבת, הגם שאסור להשתמש בבהמה בשבת, ואומרת הגמ'

פרק יד

הלכה א

מתני' שמונה שרצים האמורין בתורה, הצדן והחובל בהן חייב, ושאר שקצים ורמשים החובל בהן פטור, הצדן; לצורך - חייב, ושלא לצורך - פטור. חיה ועוף שברשותו - הצדן פטור, והחובל בהן חייב.

גמ' שמונה שרצים וכו'. רבי זריקן בשם רבי אימי - איתפלגין ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש, חד אמר דברי הכל, וחורנה אמר במחלוקת, ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא, א"ר זעירא נפרש מיליהון דרבנן מן מיליהון, דתנינן תמן אלו שעורותיהן כבשרן, ועור האדם, ועור חזיר של יישוב, רבי יוסה אומר אף עור חזיר של בר, ר' יוחנן אמר לא שנו אלא לאיסור ולטומאה, אבל



הלכה א

מתני' שמונה שרצים האמורין בתורה לענין טומאה (החלד והעכבר והצב והאנקה והפח והלטאה והחמט והתנשמת). הצדן והחובל בהן חייב, היות ויש להם עור, לכך הדרך לצוד אותם כדי להשתמש בעורן, וכן החובל בהם עד שנצרר הדם, חייב משום נטילת נשמה, אבל ושאר שקצים ורמשים היות ואין להם עור, לכך החובל בהן אפי' שנצרר הדם - פטור, כיון שהדם יחזור בחזרה למחזור הדם (אומנם אם הוא יכה בהם עד שהדם יצא לחוץ, הוא יהיה חייב), והצדן; אם הוא צד אותם לצורך - חייב, ושלא לצורך - פטור. חיה ועוף שברשותו - הצדן פטור, כיון שהם בניצודים ועומדים, אבל והחובל בהן חייב. **גמ'** שמונה שרצים וכו'. רבי זריקן בשם רבי אימי אומר, שאיתפלגין שנחלקו ר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש, וחד אמר שמשנתינו היא כדברי הכל, וחורנה והאחר

אמר שמשנתינו תלויה במחלוקת חכמים ור' יוחנן בן נורי, והמשנה נאמרה ע"י ר' יוחנן בן נורי (הגמ' תבאר מה הכוונה); אבל אומרת הגמ' ולא ידעין מאן אמר דא ומאן אמר דא, אבל לא יודעים מי אמר מה, וא"ר זעירא נפרש מיליהון דרבנן שאפשר לפרש את דברי החכמים ולדעת מי אמר מה - מן מיליהון מדברייהן, דתנינן תמן במסכת חולין, אלו שעורותיהן כבשרן, ולכך העור מטמא, עור האדם, ועור חזיר של יישוב, כיון שעורו רך, ורבי יוסה אומר שאף עור חזיר של בר כבשרו, וממשיכה המשנה ואומרת שגם עור האנקה והכח והלטאה והחומט, זה כבשרן (אבל עור החולד והעכבר והצב והתנשמת - אינם כבשרן), ורבי יוחנן בן נורי אומר שלכל השמונה שרצים יש עורות, ואינם כבשר השרץ, ור' יוחנן אמר, שכל מה שחכמים אומרים שעורותיהן כבשרן, לא שנו - אלא לענין איסור שאסור לאכול את העור, ולטומאה שהעור מטמא כבשרן, אבל

ללקות עור הוא - ואין לוקים עליו משום נבילה, ר' שמעון בן לקיש אמר, משנה תמימה שנה רבי - בין לאסור בין ללקות בין לטומאה. מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין, מתניתא מסייעא לר' יוחנן, שמונה שרצים יש להן עורות, א"ר יוחנן בן נורי, לפיכך אומר אני שמונה שרצים יש להן עורות. מתניתא מסייע לר' שמעון בן לקיש, החובל בשרצים, אַת שיש להן עורות חייב, ואת שאין להן עורות פטור, ר' יוחנן בן נורי אומר לפיכך אומר אני כל השרצים יש להן עורות. ר' יוסה בר' בון בשם רב, עור הוא - ואין לוקין עליהן משום נבילה, ואתיא כההיא דא"ר יוחנן.

תני הצד זיזין זבובין חגזין יתושין חייב, ורבי יהודה פוטר, וכן היה רבי יהודה אומר אין חייבין אלא על דבר שדרכו ליצוד. הצד חגבים; בטל פטור, בשרב חייב,

שרצים יש להן עורות גם לענין איסור וטומאה. ומתניתא מסייע לר' שמעון בן לקיש, ששנינו בברייתא - החובל בשרצים, אַת שיש אם יש להן עורות, היינו החלד וְהַעֲבֵר וְהַצֵּב וְהַתְּנִשְׁמֵת - חייב, ואת שאין להן עורות היינו הַאֲנָקָה וְהַכַּחַם וְהַלְטָאָה וְהַחֲמֵט - פטור, ר' יוחנן בן נורי אומר שהיות ולכל השמונה שרצים יש עורות לענין איסור וטומאה, לפיכך אומר אני, שלכל השרצים יש להן עורות גם לענין שבת. ואומרת הגמ' שגם ר' יוסה בר' בון בשם רב אומר, שעורות השרצים - עור הוא, ואין לוקין עליהן משום נבילה, ואתיא דברי רב כההיא דא"ר יוחנן.

תני, הצד זיזין מיני יתושים, או זבובין, או חגזין מין חגבים טמאים, או יתושין חייב, ורבי יהודה פוטר, וכן היה רבי יהודה אומר, שאין חייבין אלא על דבר שדרכו ליצוד. ואומרת הברייתא הצד חגבים בזמן שיורד הטל פטור, כיון שהטל מכביד עליהם ואינם יכולים לפרוח, ולכך הרי הם בניצודים ועומדים, אבל בזמן השרב חייב,

לענין ללקות, היות ועור הוא, ואין לוקים עליו על אכילת העור משום נבילה, ור' שמעון בן לקיש אמר, שמשנה תמימה שנה רבי "אלו שעורותיהן כבשרן" א"כ משמע שזה הולך בין לענין לאסור לאכול את העור, ובין ללקות אם הוא אכל את העור, ובין לענין טומאה. וא"כ לשיטת ר' יוחנן שאומר שגם חכמים מודים שלכל השרצים יש עורות, ולכך לא לוקים על אכילתן, א"כ גם לענין שבת יש לשרצים דין של עור, והמשנה היא כדברי הכל, ולשיטת רשב"ל שחכמים מחייבים על אכילת העור, א"כ המשנה שלנו היא רק מדברי ר' יוחנן בן נורי. ואומרת הגמ' שמתניתא מסייעא לדין יש ברייתא שמסייעת לר' יוחנן, ומתניתא מסייעא לדין, ויש ברייתא שמסייעת לר' שמעון בן לקיש; מבארת הגמ' מתניתא מסייעא לר' יוחנן, ששנינו בברייתא - שמונה שרצים יש להן עורות, ולכך החובל בהם בשבת חייב, א"ר יוחנן בן נורי, לפיכך היות ולענין שבת אנחנו אומרים שיש להם עורות, א"כ אומר אני שלכל השמונה

אלעזר בן אחבאי אומר אף בשרב - בשעה שמקלחין פטור. הצד צבי חיגר סומא חולה קטן פטור, ישן חייב - דו קמיין חדא ופתח חדא.

אמר ר' ינאי מותר להרוג את הצרעה בשבת, ותני כן חמשה נהרגין בשבת; זבוב מצרי, וצרעה שבנינוה, ועקרב שבחדייב, ונחש שבארץ ישראל, וכלב שומה שבכל מקום. מעשה שנפל נחש בשבת ועמד נפתי אחד והרגו, אמר רבי פגע בו - כיוצא בו, ולא מן הדברים הנהרגין בשבת אינון?! פתר לה בבאין להזיק.

תני רבי יעקב אומר הרואה נחש ועקרב בתוך ארבע אמות - ראוי היה שימות בהם, אלא שרחמים של מקום מרובין, אמר רבן שמעון במה דברים אמורים בזמן שלא הרגן, אבל אם הרגן - לא נראו לו אלא שיהרגם, וחכמים אומרים בין כך ובין כך לא נראו לו, אלא בזכות.

היה) אחד והרגו, אמר רבי, פגע בו בנחש, אחד שהוא כיוצא בו, דהיינו אדם רשע. שואלת הגמ' מדוע רבי קורא לו לנפתי - רשע, ולא מן הדברים הנהרגין בשבת אינון?! והרי הברייתא אומרת שהורגים את הנחשים בשבת? מתרצת הגמ' שרבי פתר לה מעמיד את דברי הברייתא דוקא בבאין להזיק, והיות והנחש הזה לא בא להזיק, לכך היה אסור להרוג את הנחש.

תני רבי יעקב אומר, הרואה נחש או עקרב בתוך ארבע אמות שלו, זה מראה שראוי היה שימות בהם מחמת עוונותיו, אלא שרחמים של מקום מרובין, ולכך הוא ניצל, אמר רבן שמעון, במה דברים אמורים שראוי היה שימות בהם, זה דוקא בזמן שאותו אחד לא הרגן, אבל אם הוא הרגן, זה סימן שלא נראו לו אלא שיהרגם, מגלגלים זכות ע"י זכאי, וחכמים אומרים, בין כך ובין כך לא נראו לו אלא מפני שהיה ראוי למות בהם, אלא שהוא ניצל בזכות רחמי הבורא.

אלעזר בן אחבאי אומר אף בשרב - בשעה שמקלחין שהגיעו הרבה יחד פטור, כיון שהם מזומנות ליקח, לכך הרי הם כניצודים ועומדים. ואומרת הברייתא הצד צבי שהוא חיגר או סומא או חולה או קטן - פטור, כיון שהוא כניצוד ועומד, אבל הצד צבי ישן - חייב, כיון שצבי גם כשהוא ישן, הוא לא כניצוד ועומד, כיון דו קמיין חדא הוא סוגר עין אחת, ופתח חדא ומשאיר עין אחת פתוחה, ואם הצבי מבחין שבאים לצודו הוא בורח, ולכך אינו כניצוד ועומד.

אמר ר' ינאי מותר להרוג את הצרעה בשבת, כיון שיש בה סכנה, ותני כן וכן שנינו בברייתא - חמשה סוגי בע"ח נהרגין בשבת, זבוב מצרי, וצרעה שבנינוה, ועקרב שבחדייב וממלכה עתיקה שהיתה בצפון עירק של ימינו, הילני המלכה ומונבו המלך באו משם, ונחש שבארץ ישראל, וכלב שומה שבכל מקום, כיון שכל אלו מסוכנים, ומעשה שנפל בא נחש בשבת, ועמד נפתי (נקרא כך על שם מקומו, וישראל

כתיב [תהלים מט] שְׁמָעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים הָאֲזִינוּ כָּל יִשְׁבֵי חֶלֶד, ר' אחא אמר - ר' אבהו ורבנן, חד אמר, למה הוא מושל כל פְּאֵי העולם בחולדה? אלא לפי שכל מה שיש ביבשה - יש בים, הרבה מינים בים מה שאין ביבשה, ואין חולדה בים. וחורנה אמר, למה הוא מושל כל באי העולם בחולדה? אלא מה החולדה הזאת גוררת ומנחת - ואינה יודעת למי היא מנחת, כך הן כל באי העולם גוררין ומניחין, גוררין ומניחין, ואינן יודעין למי הן מניחין, [תהלים מט] יִצְבֹּר, וְלֹא יֵדַע מִי אֶסְפָּם.

חיה ועוף שברשותו וכו'. לא אמרו אלא שברשות אדם, הא אם אינן ברשות אדם חייב, א"ר יוסה הדא אמרה שור שמרד, הצדו בשבת חייב.

רבנן דקיסרין בשם רב אבדן, עור עוף מותר לכתוב עליו מזוזה.

יהיה ראוי לממון או שיהא סכל (וכן נאמר וְשָׂנְאֵתִי אֲנִי אֶת כָּל עֲמָלִי שְׂאֵנִי עֲמַל תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ, שְׂאֵנִיחֵנוּ לְאָדָם שִׁיחֵיהָ אַחֲרַי, ומי יודע הַחֶכֶם יִחֵיהָ או סָכַל, וְיִשְׁלַט בְּכָל עֲמָלֵי שְׁעֲמֻלְתִּי וְשִׁחְכַמְתִּי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ גַּם זֶה הַבָּל).
חיה ועוף שברשותו וכו'. אומרת הגמ' שלא אמרו שאין בהם משום צידה, אלא בחיה ועוף שברשות האדם, דהיינו שהם לא מרדו בו, אבל האם אינן ברשות האדם, דהיינו שהם מרדו בו - חייב, א"ר יוסה הדא אמרה זאת אומרת שור שמרד בבעליו - הצדו בשבת חייב.

רבנן דקיסרין בשם רב אבדן אמרו, שעור עוף מותר לכתוב עליו מזוזה, כיון שזה נקרא עור, הגם שיש בעור נקבים קטנים שמהם יצאו הנוצות, אבל כיון שהקולמוס עובר עליהם, לכך זה כשר.

כתיב שְׁמָעוּ זֹאת כָּל הָעַמִּים הָאֲזִינוּ כָּל יִשְׁבֵי חֶלֶד, ר' אחא אמר שר' אבהו ורבנן הסבירו את הפסוק, וחד אמר, למה הוא הפסוק מושל ממשיל את כל פְּאֵי העולם בחולדה, שכתוב "יִשְׁבֵי חֶלֶד"? אלא לפי שכל מה שיש ביבשה - יש בים, והרבה מינים יש בים מה שאין ביבשה, אבל ואין חולדה בים, ולכך ממשילים את בני האדם לחולדה, שהרי בני האדם לא יכולים להתקיים בים. וחורנה אמר, למה הוא מושל את כל באי העולם בחולדה, שכתוב "יִשְׁבֵי חֶלֶד"? אלא מה החולדה הזאת גוררת אוכל ומנחת, ואינה יודעת למי היא מנחת, כך הן כל באי העולם (בני האדם) גוררין ואוספים ממון ומניחין, גוררין ומניחין, ואינן יודעין למי הן מניחין, שנאמר על בני האדם יִצְבֹּר, וְלֹא יֵדַע מִי אֶסְפָּם. האם בנו

הלכה ב

מתני' אין עושין הילמי בשבת, אבל עושה הוא מי מלח - וטובל בהן פיתו, ונותן הוא לתוך התבשיל, א"ר יוסי והלא היא הילמי בין מרובה בין מועטת? ואלו הן מי מלח המותרין - נותן שמן בתחלה לתוך המים, או לתוך המלח.

גמ' מה בין הילמי ומה בין מי מלח? הילמי צריכה אומן, מי מלח אין צריכה אומן. רב הונא אמר כל שנותנין לתוכה מלח והיא נשרית - זו היא מי מלח, ושאינה נשרית זו היא הילמי. א"ר אבהו כל שנותנים לתוכה ביצה והיא שוקעת - זו היא מי מלח, ושאינה שוקעת זו היא הילמי. עושין יינומלין בשבת, ר' יסא בשם ר' יוחנן יין דבש ופלפלין, ר' יסא בשם ר' יוחנן מותר לערב ואסור לשחוק.



הלכה ב

שהילמי צריכה אומן לשער כמה מלח לתת לתוך המים, ולכך אסור לעשותו, שהרי זה נראה שהוא רוצה לכבוש בזה ירקות, אבל מי מלח אין צריכה אומן, ולכך מותר לעשותו. ואומרת הגמ' מה השיעור של הילמי ומה השיעור של מי מלח? רב הונא אמר כל שנותנין לתוכה לתוך המים מלח, והיא נשרית והמלח נמס במים - זו היא מי מלח, ושאינה נשרית אבל אם המלח לא נמס במים מחמת ריבוי המלח - זו היא הילמי. א"ר אבהו שיש עוד חילוק, שכל שנותנים לתוכה לתוך המי מלח - ביצה והיא שוקעת, כיון שאין בה הרבה מלח, זו היא מי מלח, ושאינה שוקעת מחמת ריבוי המלח (שליש מים שתי שלישי מלח) זו היא הילמי. שואלת הגמ' הרי למדנו שעושין יינומלין בשבת, ור' יסא בשם ר' יוחנן אומר, מה הכוונה יינומלין - יין דבש ופלפלין, ור' יסא בשם ר' יוחנן אומר שמותר לערב את הפלפלין ביין, אבל ואסור לשחוק את

מתני' אין עושין הילמי מי מלח מרוכזים בשבת, כיון שזה נראה שהוא עושה את זה בשביל לכבוש בזה ירקות, והרי אסור לכבוש ירקות בשבת, שהרי זה כמעבד אוכלים, אבל עושה הוא מי מלח שיש בהם רק קצת מלח, וטובל בהן פיתו, ונותן הוא לתוך התבשיל מהמי מלח. א"ר יוסי והלא היא הילמי - בין מרובה בין אם יש בה הרבה מלח, ובין מועטת אם יש בה רק קצת מלח, ואסור לעשותם, ואומר ר' יוסי ואלו הן מי מלח המותרין לעשותם בשבת, דוקא אם הוא נותן שמן בתחלה לתוך המים, ואח"כ הוא נותן את המלח, או שהוא נותן שמן לתוך המלח, ואח"כ הוא מוסיף את המים, וכיון שהוא נתן את השמן, זה מחליש את כח המלח, וזה לא ראוי לכבישת ירקות. **גמ'** שואלת הגמ' מה בין הילמי שאסור לעשותו בשבת ומה בין מי מלח שמותר לעשותו בשבת? מתרצת הגמ'

ר' יוסי בשם ר' יוחנן אָת שהוא משום תערובות מותר, משום שחיקה אסור, והכא לא משום תערובת אנו קיימין?! ר' יהודה בן מיטס ר' יהודה בן פזי שמעון בר בא בשם ר' יוחנן, שנייא היא הכא - שהיא גמר מלאכה. רבי אבהו בשם רבי יוחנן, מותר לשַבֵּר ואסור לקַבֵּץ. רבי אבהו בשם רבי יוחנן שום ששחקו - אם היה מחוסר שחיקה אסור, ואם לערב את שומנן מותר.

תמן תנינן, השום והבוסר והמלילות שריסקן מבעוד יום, רבי ישמעאל אומר יגמור משתחשך, ר' עקיבה אומר לא יגמור, ר' יעקב בר אחא ר"ש בר אבא בשם ר' חנינא לא נחלקו אלא בחולין, הכהנים נהגו בתרומה כרבי ישמעאל.

היה שחוק טוב מערב שבת, אלא שהוא רוצה לחזור ולשחוק אותו כדי לערב את שומנן – מותר.

תמן במסכת עדויות תנינן, השום, והבוסר ענבים שלא גדלו כל צורכן, והמלילות חיטים שלא גדלו כל צורכן (ומוציאים מהם את המשקה לטבל בהם בשר), שריסקן מבעוד יום, רבי ישמעאל אומר יגמור – הוא יכול להשאיר אותם תחת האבנים משתחשך, כדי שיצאו כל מימיהם, ור' עקיבה אומר לא יגמור, כיון שחוששים שמא הוא יבוא לשחוק אותם לכתחילה בשבת, ור' יעקב בר אחא ור"ש בר אבא בשם ר' חנינא אמרו, שר' ישמעאל ור"ע לא נחלקו אלא בחולין, אבל בתרומה, היות ותרומה ניתנת רק לכהנים ת"ח, א"כ אין חשש שיבאו לשחוק אותם לכתחילה בשבת באיסור, לכך לכו"ע מותר להשאיר אותם תחת לאבנים בשבת, ואומרת הגמ' שבאמת הכהנים נהגו בתרומה להשאיר אותם תחת לאבנים בשבת, כרבי ישמעאל, שמתיר אפי' בחולין.

הפלפלין (הגם שבאופן רגיל מותר לשחוק פלפלים בקתא דסכינא, כאן חכמים אסרו), ור' יוסי בשם ר' יוחנן אומר, אָת שהוא משום תערובות אם הוא רק צריך לערב את הסממנים – מותר, ואת שהוא משום שחיקה אבל אם הוא צריך לטחון אותם – אסור, וא"כ שואלת הגמ' וכי הכא לא משום תערובת אנו קיימין?! והרי כאן הוא רק מְעַרְב את המלח, וא"כ מדוע אסור לעשות את ההילמי בשבת? מתרצת הגמ' ר' יהודה בן טיטס ור' יהודה בן פזי ושמעון בר בא אמרו בשם ר' יוחנן, שנייא היא הכא כאן זה שונה, כיון שהיא ההילמי כגמר מלאכה, היות וזה נראה שהוא רוצה לכבוש בזה את הירקות. ואומרת הגמ' רבי אבהו בשם רבי יוחנן אומר, שמותר לשַבֵּר את הפלפלין כדי לערב אותם ביין, אבל ואסור לקַבֵּץ אסור ללוש את הפלפלין בדבש משום לש'. ואומרת הגמ' רבי אבהו בשם רבי יוחנן אומר, שום ששחקו מערב שבת, אז אם הוא היה מחוסר שחיקה אסור לחזור ולשחוק אותו בשבת, ואם השום

הלכה ג

מתני' אין אוכלין איזוביון בשבת - לפי שאינו מאכל בריאים, אבל אוכל הוא את יועזר, ושותה אבוב רועה, כל האוכלין אוכל אדם לרפואה, וכל המשקים הוא שותה, חוץ ממזי דקריין, וכוס העיקרין - מפני שהן לירוקה, אבל שותה הוא מי דקריין לצמא, וסך שמן עיקרין - שלא לרפואה.

גמ' חד בר נש שאל לר"ש בר כרסנא מהו מישתי קרורטין בשובתא? א"ל אם לתענוג - מותר, אם לרפואה - אסור. ולא מן השפה ולפנים הוא, פתר לה בלבד דבר שהוא של סכנה.

אבל אוכל הוא את יועזר: פוליטרכוין. ושותה אבוב רועה: כשמוע. **חוץ** ממזי דקריין: ר' בא שאל לרב ירמיה מה ניתני דקריין, דקליין? א"ל דקריין, שהן



הלכה ג

מתני' אין אוכלין איזוביון בשבת, לפי שאינו מאכל בריאים, וא"כ זה ניכר שהוא אוכל אותם לרפואה, והרי אסור לאכול תרופות בשבת. **אבל אוכל הוא את יועזר, ושותה אבוב רועה,** כיון שגם בריאים אוכלים ושותים את זה, לכך זה לא ניכר שהוא עושה את זה לרפואה. ואומרת המשנה **שכל האוכלין אוכל אדם לרפואה, וכל המשקים הוא שותה לרפואה, חוץ ממזי דקריין, וכוס העיקרין - מפני שהן עשוין** לשתותם רק לרפא את הירוקה, **אבל שותה הוא מי דקריין לצמא,** אם הוא לא חושש כעת בירוקה, **וסך שמן עיקרין - שלא לרפואה.**

גמ' אומרת הגמ' חד בר נש אדם אחד שאל לר"ש בר כרסנא מהו מישתי קרורטין מיין עשבים שמקרים את הגוף - בשובתא? א"ל אם הוא שותה את זה

לתענוג - מותר, ואם הוא שותה את זה לרפואה - אסור. שואלת הגמ' מדוע אסור לשתות את הקרורטין לרפואה, וכי זה לא מרפא מחלה הנמצאת מן השפה (השפתיים) ולפנים הוא, והרי מחלה הנמצאת מן השפה ולפנים מותר להתרפאות בשבת כדלקמן? מתרצת הגמ' שר"ש בר כרסנא **פתר לה** מעמיד, שמה שמותר להתרפאות במחלה הנמצאת מן השפה ולפנים, ובלבד דווקא בדבר שהוא של סכנה, אבל אם יש לו רק מיחוש בעלמא אסור, הגם שהמיחוש נמצא מן השפה ולפנים.

אבל אוכל הוא את יועזר: היינו פוליטרכוין. ושותה אבוב רועה: היינו כשמוע - כך זה נקרא.

חוץ ממזי דקריין: שואלת הגמ' ר' בא שאל לרב ירמיה, מה ניתני איך הגירסה, האם מי דקריין, או מי דקליין? א"ל שצריך לגרוס מי דקריין, וזה נקרא כך, כיון שהן

דוקרין את המרה. אמר רבי יונה לא מסתברא דְלָא דקלין, שהן יוצאין מבין שני דקלין.

שמעון בר בא בשם רבי חנינא, זה שהוא לוחש - נותן שמן על גבי ראשו ולוחש, ובלבד שלא יתן לא ביד ולא בכלי, רבי יעקב בר אידי רבי יוחנן בשם רבי ינאי, נותן בין ביד בין בכלי, מה ביניהון? מאיסה, מאן דאמר נותן בין ביד בין בכלי - מאוס הוא, מאן דאמר נותן שמן על גבי ראשו - אינו מאוס. אמר רבי יונה מעשר שני ביניהון, מאן דאמר נותן בין ביד בין בכלי - מעשר שני אסור, מאן דאמר נותן שמן על גבי ראשו ולוחש - מעשר שני מותר, אמר רבי יוסי וכי כל שהוא מותר בשבת מותר במעשר שני, וכל שאסור בשבת אסור במעשר שני?!



סובר שאינו מאוס. אמר רבי יונה, מעשר שני ביניהון, שהם נחלקים האם חוששים שהוא יבוא לתת שמן של מע"ש ע"י היד או כלי אחר, והרי במע"ש אסור לתת את השמן ע"י היד או ע"י כלי אחר, שהרי הוא מפסיד את השמן הנשאר ביד או בכלי (וכן לעניין שביעית מצינו שזה אסור וזכמו שביארנו בשביעית פרק ח הלכה ח) "לא יתננה לא על גבי טבלה של שיש להתעגל בה", שמאן דאמר נותן בין ביד בין בכלי, כיון שהוא סובר שלא יבאו לטעות ולומר שכמו שבשבת מותר לתת את השמן ביד או ע"י כלי אחר, כך גם במע"ש מותר לתת את השמן ע"י היד או ע"י כלי אחר, אלא יאמרו שבמעשר שני אסור לתת ע"י היד או ע"י כלי אחר, ומאן דאמר נותן שמן על גבי ראשו רק ע"י הקנקן ולוחש, כיון שהוא חושש שיבואו לומר שכמו שבשבת מותר לתת ע"י היד או כלי אחר, כך גם במעשר שני מותר, אמר רבי יוסי שלא צריך לחשוש לזה שיבואו להתיר במע"ש, כיון שזכי כל דבר שהוא מותר בשבת מותר במעשר שני, וכל שאסור בשבת אסור במעשר שני?!

דוקרין את המרה, אבל אמר רבי יונה לא מסתברא דְלָא (לא מסתבר לגרוס דקריין) אלא מסתבר לגרוס מי דקלין, וזה נקרא כך, מפני שהן המים האלו יוצאין מבין שני דקלין.

שמעון בר בא בשם רבי חנינא אומר, הרי החושש בראשו נותנים על ראשו שמן ואומרים על זה לחש, וא"כ זה שהוא לוחש על השמן בשבת, נותן שמן על גבי ראשו מהקנקן ולוחש, ובלבד שלא יתן את השמן על הראש לא ביד ולא בכלי אחר (הגמ' תבאר אח"כ למה), ורבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן בשם רבי ינאי אומר, שהוא נותן את השמן על הראש בין ביד בין בכלי, ואומרת הגמ' מה ביניהון? מה שורש המחלוקת? מאיסה, האם זה מאוס לשפוך על הראש מהקנקן או לא, שמאן דאמר נותן בין ביד בין בכלי, זה מכיון שמאוס הוא לשפוך על הראש ישר מהקנקן, ולכך אם לא נתיר לו לתת את השמן ביד או בכלי, הוא ימנע ולא יתן על ראשו, ויכאב לו הראש, אבל מאן דאמר שהוא נותן שמן על גבי ראשו מהקנקן, כיון שהוא

מסכת פרק יד [ה"ג - דף עה] שבת שעג

והתני מדיחה היא אשה עצמה ובנה ביין מפני הזיעה, בתרומה אסור, היא תרומה היא מעשר שני, מהו כדון? בלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול. תני לוחשין לעין, ולמעיים, ולנחשים ולעקרבים, ומעבירין על העין בשבת, מעשה בר"ע שאחזתו העין, והעבירו עליו כלים בשבת.

רב ור' חייא רבה תריהון אמרין תשעים ותשעה מתים בעין, ואחד בידי שמים. ר' חנינה ושמואל תריהון אמרין תשעים ותשעה מתים בצינה, ואחד בידי שמים - רב אמר כדעתיה ור' חנינה אמר כדעתיה, רב ע"י דהוה שרי תמן, דעינא בישא שכיחא תמן - הוה אמר תשעים ותשעה מתים בעיינה, ואחד בידי שמים. רבי חנינא על דהוה שרי בצפריין, דצינתה תמן - הוה אמר תשעים ותשעה מתים בצינה, ואחד בידי שמים. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן, תשעים ותשעה מתים בשרב,

חנינה ושמואל תריהון אמרין שניהם אמרו, שתשעים ותשעה אחוז מהאנשים מתים בצינה מחמת הקור, ואחוז אחד מתים בידי שמים. ואומרת הגמ' שרב שאמר (שרובם מתים מחמת עין רעה) זה כדעתיה כשיטתו, ור' חנינה שאמר (שרובם מתים מחמת הצינה) זה כדעתיה, דהיינו רב ע"י דהוה שרי תמן היות ורב היה גר בבבל, דעינא בישא שכיחא תמן שבבבל שכיח עין רעה (וְתַמֵּן ה' לָךְ שָׁם לֵב רָגַז וְכַלְיוֹן עֵינַיִם וְדַאֲבוֹן נַפְשִׁי, לַכֶּךָ הוּא אָמַר שְׁתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה - מֵתִים בְּעֵינֵיהּ, וְאֶחָד בְּיַדֵּי שָׁמַיִם, וְרַבִּי חֲנִינָא עַל דְּהוּא שְׂרִי בְּצַפְרִיִן הֵיזֵית וְהִיָּה גַר בְּצִיפּוּרִי, דְּצִינְתָּה תַמֵּן שִׁשְׁכִּיחַ שֵׁם קוֹר (צִיפּוּרִי נִמְצָאת בְּהַר) לַכֶּךָ הוּוּה אָמַר שְׁתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה מֵתִים בְּצִינְתָּה, וְאֶחָד בְּיַדֵּי שָׁמַיִם. וְרַבִּי יוֹנָתָן אָמַר, שְׁתִּשְׁעִים וְתִשְׁעָה אַחֲזוּ מֵהָאֲנָשִׁים מֵתִים (בְּזַמְנָם) בְּעֵין רְעָה, וְרַק אַחֲזוּ אֶחָד מֵתִים (בְּזַמְנָם) בְּיַדֵּי שָׁמַיִם. וְר'

והתני, מדיחה היא אשה את עצמה או את בנה בשבת ביין מפני הזיעה (האלכוהול שביין מייבש את הזיעה), ובתרומה זה אסור, והרי היא תרומה היא מעשר שני, וכמו שלעניין הרחיצה לא גוזרים בשבת אטו תרומה, כך גם כאן לא צריך לגזור אטו מע"ש. ואומרת הגמ' א"כ מהו כדון מה עכשיו? למה באמת אסור לתת בשבת - ביד או בכלי? מתרצת הגמ' שזה בשביל בלבד שלא יעשה בשבת כדרך שהוא עושה בחול, צריך לעשות שינוי.

תני, לוחשין לחש לרפא את העין, ולמעיים, ולהרחיק ממנו את הנחשים ולעקרבים, ומעבירין כלי על העין בשבת לרפא את העין, ומעשה בר"ע שאחזתו העין, והעבירו עליו כלים בשבת.

רב ור' חייא רבה תריהון אמרין שניהם אמרו, שתשעים ותשעה אחוז מהאנשים מתים (לפני זמנם) בעין רעה, ורק אחוז אחד מתים (בזמנם) בידי שמים. ור'

ואחד בידי שמים. ורבנן אמרי תשעים ותשעה מתים בפשיעה, ואחד בידי שמים. רבי חוניא יעקב מעפרתים בשם רבי [דברים ז] וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי זֹו שְׂרִיפָה. ר' חונה ותני לה בשם ר' אלעזר בן יעקב, וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי - זו רעיון, דא"ר אליעזר [דברים כח] וְנָתַן עַל פְּרִזָּל עַל צְוֹאֲרָךְ - זה רעיון. א"ר אבון וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי - זה יצר הרע שראשו מתוק וסופו מר. רבי תנחומא בשם רבי אלעזר, רבי מנחמה בשם רב, וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי - זה המרה, דא"ר אליעזר תשעים ותשעה מתים במרה, ואחד בידי שמים.

תני רוחצין בים הגדול ובמי טבריא - אף על פי שהוא מתכוין לרפואה, אבל לא במי משרה ולא במי סדום - אימתי בזמן שהוא מתכוין לרפואה, הא להעלות מטומאה לטהרה מותר. אמר ר' שמואל אחוי דרבי ברכיה בלבד שלא ישהה.

והתשמיש. רבי תנחומא בשם רבי אלעזר ורבי מנחמה בשם רב אמרו, מה הכוונה וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי זה המרה, דא"ר אליעזר תשעים ותשעה מתים במרה, ואחד בידי שמים, כיון שהם דרשו "כל חולי" היינו המחלה שרוב האנשים מתים מזה. **תני**, רוחצין בים הגדול ים התיכון, ובמי טבריא כנרת, אף על פי שהוא מתכוין לרפואה, כיון שהדרך לרחוץ בהם גם לתענוג, אבל לא במי משרה מים ששורים בהם את הפשתן (זה מים סרוחים מאוד), ולא במי סדום ולא בים המלח, כיון שאין הדרך לרחוץ בהם לתענוג, לכך זה ניכר שהוא רוחץ לרפואה, ואומרת הברייתא אימתי אסור לרחוץ בים המלח, או במי משרה, זה דוקא בזמן שהוא מתכוין לרפואה, אבל הא לטבול ולהעלות מטומאה לטהרה - מותר. אמר ר' שמואל אחוי דרבי ברכיה אבל בלבד שלא ישהה בהם, כיון שזה נראה שהוא מתכוין לרפואה.

אחד מתים בידי שמים. ורבנן אמרי שתשעים ותשעה אחוז מהאנשים מתים בפשיעה, דהיינו אוכלים מאכלים שלא בריאים להם, ואחוז אחד מתים בידי שמים. רבי חוניא יעקב מעפרתים (שם מקום) בשם רבי אמר, שמה שכתוב וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי - זו שריפה קדחת, שכל הגוף חולה מחמת זה, ור' חונה אמר, ותני לה וכן שנינו כך בשם ר' אלעזר בן יעקב, שמה שכתוב וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי - זו רעיון מחלות הנגרמות מחמת מחשבה, כגון פחד או כאב לב, דא"ר אליעזר שכוונת הפסוק וְנָתַן עַל פְּרִזָּל עַל צְוֹאֲרָךְ, זה הולך לעניין רעיון, שיהיה מחשבות של פחד מחמת השונאים, שהרי לעניין לעבוד את השונאים כבר כתוב "וְעַבְדָּתָ אֶת אֲבִיבֶיךָ". א"ר אבון מה הכוונה וְהִסִּיר ה' מִמֶּנּוּ כָּל חַלְי, זה יצר הרע - התאוות החומריות, שראשו שבתחילה זה מתוק (ר' אבון דורש "חולי" מלשון מתוק, אבל וסופו מר, שהרי נחלש גופו מחמת ריבוי האכילה

תני סכין אלינתין לחולה בשבת, אימתי בזמן שטרפו מערב שבת, אבל אם לא טרפו מערב שבת אסור, א"ר שמואל בן אלעזר מתיר היה ר"מ לטרוף יין ושמן - ולסוך לחולה בשבת, וכבר חלה, וביקשנו לעשות לו כן ולא הניח לנו, אמרנו לו רבי! מבטל את דבריך בחיידך? אמר להן, אף על פי שהייתי אומר כן, לא מלאני לבי מימי לעבור על דברי חברי.

הלכה ד

מתני' החושש בשיניו - לא יגמע בהן חומץ, אבל מטבל הוא כדרכו, ואם נתרפא נתרפא. החושש במתניו - לא יסוך יין וחומץ, אבל סך הוא את השמן, ולא שמן וורד, בני מלכים סכין על גבי מכותיהם שמן וורד, שכן דרך בני מלכים לסוך בחול, רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים.

גמ' החושש בשיניו וכו': כתיב [משלי י] פִּחְמֵץ לְשׁוֹנִים וְכַעֲשָׂן לְעֵינָיִם, וְאֵת אִמְרֵי

לרפואה, אבל מטבל הוא את מאכלו בחומץ כדרכו, ואם נתרפא נתרפא, כיון שזה לא מוכח שזה לרפואה. החושש במתניו, לא יסוך יין וחומץ כיון שזה מוכח שהוא סך את זה לרפואה, אבל סך הוא את השמן, כיון שגם בריאים סכים את השמן, אבל ולא יסוך בשמן וורד, כיון שאין דרך הבריאים לסוך שמן וורד מחמת יוקרו, אבל בני מלכים סכין על גבי מכותיהם שמן וורד, שכן דרך בני מלכים לסוך בשמן וורד גם בחול, גם שלא מחמת מכה, ורבי שמעון אומר שכל ישראל הם כבני מלכים, ולכך מותר לסוך בשמן וורד, וזה לא מוכח שהוא סך את השמן וורד לרפואה, אלא זה נראה שהוא סך את השמן וורד לכבוד שבת.

גמ' החושש בשיניו וכו': שואלת הגמ' הרי כתיב פִּחְמֵץ לְשׁוֹנִים וְכַעֲשָׂן לְעֵינָיִם, כִּן הֶעֱצַל לְשַׁלְּחֵהוּ, וְאֵת אִמְרֵי הַכֵּין, שהחומץ

תני, סכין אלינתין - יין ישן מים צלולים ואפרסמון לחולה בשבת, אימתי בזמן שטרפו שהוא עירב את האלינתין מערב שבת, אבל אם לא טרפו מערב שבת, אסור לערב אותו בשבת. א"ר שמואל בן אלעזר שמתיר היה ר"מ לטרוף לערב יין ושמן (בשבת) ולסוך לחולה בשבת, וכבר היה מעשה שר"מ חלה, וביקשנו לעשות לו כן - לערב לו את היין יחד עם השמן, ור"מ לא הניח לנו, אמרנו לו רבי! האם מבטל אתה את דבריך בחיידך? אמר להן, אף על פי שהייתי אומר כן שמותר לערב את היין והשמן, אבל לא מלאני לבי מימי לעבור על דברי חברי.

הלכה ד

מתני' החושש בשיניו, לא יגמע בהן לא ישתה חומץ בשביל להקל על שיניו, כיון שזה ניכר שהוא שותה את החומץ

הבין? אמר רבי שמעון בר בא בחומצן של פירות היא מתניתא, אמר רבי אלעזר בר יוסה ואפילו תימר כמתניתא - טב לבישתא וביש לטבתא.

תני לא יהא מגמא חומץ ופולט, אבל מגמא הוא חומץ ובולע. מתניתא אמרה שאסור לגמות ולבלוע, דתנינן החושש שיניו לא יגמע בהן חומץ, מה היא כדון? או כרבי, או כדברי הכל במגמא חומץ לפני טיבולו. ר' אבהו בשם ר' יוחנן הכוסס חטה של תרומה לוקה, רבי אבהו בשם ר' יוחנן המגמע חומץ של תרומה לוקה, תני המגמע חומץ של תרומה משלם את החומש, הכוסס חטה של תרומה, רבי אומר אני אומר שמשלם קרן וחומש, רבי ירמיה בשם רבי אימי מודין חכמים לרבי - במגמע חומץ של תרומה לפני טיבולו,

מדובר לאחר אכילתו, שהרי ר' אבהו בשם ר' יוחנן אומר, שזר הכוסס חטה של תרומה לוקה, כיון שזה אכילה כדרך הנאתו, וכן רבי אבהו בשם ר' יוחנן אומר, שזר המגמע - השותה חומץ של תרומה, לוקה, כיון שזה שתיה כדרך הנאתו, וכך גם למדנו בברייתא, דתני, זר המגמע חומץ של תרומה משלם את הקרן, ואינו משלם את החומש, כיון שאין הדרך לשתות חומץ, וא"כ הרי הוא כמוזיק את התרומה, שחייב בקרן על מה שהוא גנב את ממון הכהנים, אבל אינו משלם את החומש, וכן זר הכוסס חטה של תרומה, חייב בקרן ואינו משלם את החומש, כיון שזה לא אכילה כדרך הנאתו, ולכך הזר חייב רק על מה שהזיק את ממון הכהנים, אבל רבי אומר, אני אומר שמשלם קרן וחומש, כיון שזה אכילה כדרך הנאתו (על אכילת תרומה מוסיפים חומש, ועל הזיק תרומה לא מוסיפים חומש), ור' יוחנן סובר כדברי רבי. ורבי ירמיה בשם רבי אימי אומר, שמודין חכמים לרבי, במגמע חומץ של תרומה לפני טיבולו,

מועיל לשיניים? מתרצת הגמ' אמר רבי שמעון בר בא, בחומצן של שאר הפירות היא מתניתא, וזה מועיל לשיניים, ורק חומץ העשוי מייץ, מוזיק לשיניים, אמר רבי אלעזר בר יוסה, ואפילו תימר כפשטות מתניתא שמדובר בחומץ רגיל דהיינו חומץ מייץ, אבל טבע החומץ הוא שטב לבישתא שזה מועיל כשיש מיחוש בשן, וביש לטבתא, ומזיק לשיניים בריאות.

תני, לא יהא מגמא שותה חומץ ופולט, אבל מגמא הוא חומץ ובולע, שואלת הגמ' שמתניתא אמרה שאסור אפי' לגמות ולבלוע, דתנינן החושש בשיניו לא יגמע בהן חומץ, ומשמע אפי' אם הוא בולע את החומץ זה אסור? וא"כ מה היא כדון מה עכשיו? מתרצת הגמ' או שהברייתא הולכת כדברי רבי שאומר שהדרך לשתות חומץ, והמשנה היא מדברי חכמים, שסוברים שאין דרך של בני האדם לשתות חומץ, או שהברייתא הולכת כדברי הכל, ובברייתא מדובר במגמא חומץ לפני טיבולו, שהחומץ משיב את הנפש, ובמשנה

שהוא משלם קרן וחומש, שהחומץ מיישב את הנפש.

חברייא בשם ר' בא בר זבדא, כל שהוא מן השפה ולפנים - מרפין אותו בשבת, התיב רבי זעירא, והתני החושש שיניו לא יגמא בהן חומץ, ולא מן השפה ולפנים הוא? ר' זעירא לא אמר כן, אלא ר' זעירא בשם ר' בא בר זבדא כל שהוא מן החלל ולפנים - מרפין אותו. ר' זעירא ר' בא בר זוטרא רבי חנינא בשם רבי מעלין עצם של ראש בשבת. ר' חייה בר מרייה רבי יונה ר' זעירא, רבא בר זוטרא ר' חנינא בשם רבי מעלין פנות אונים בשבת. תמן אמרין בשם רבי יוחנן, עין שמרדה מרפין אותה בשבת. רבי אבהו בשם רבי יוחנן גבות ידים, וגבות רגלים סכנה. רבי אבהו בשם ר' יוחנן ההן סימוקא סכנה. א"ר אבון לוקטין לו עוקץ עקרב בשבת. רב אמר ההן חמרא - לבר מן עיינא שרי, לגו מן עיינא אסור. שמואל אמר ההן

את הראש) בשבת. ר' חייה בר מרייה ורבי יונה ור' זעירא ורבא בר זוטרא ור' חנינא בשם רבי אמרו, שמעלין פנות גדי אונים בשבת. תמן בבבל אמרין בשם רבי יוחנן, עין שמרדה אם הוא חש בעינו עד שהוא חש כאילו העין רוצה לצאת ממקומה, מרפאין אותה בשבת. רבי אבהו בשם רבי יוחנן אומר, מכה הנמצאת על גבות (גב) הידים, או על גבות הרגלים יש בזה סכנה, ומחללים על זה את השבת. רבי אבהו בשם ר' יוחנן אומר, ההן סימוקא אם יש אדמומיות בבשר מחמת מכה, זה סכנה (זה מראה שיש שם זיהום), ומחללים על זה את השבת. א"ר אבון, לוקטין לו עוקץ עקרב - יבלת שבעין בשבת. רב אמר, ההן חמרא את היין, לבר מן עיינא סביבות לעין שרי מותר לתת, כיון שזה נראה שהוא רוחץ בזה את עיניו, אבל לגו מן עיינא בתוך העין אסור, כיון שזה מוכח שהוא עושה את זה לרפואה. שמואל אמר, ההן

שהוא משלם קרן וחומש, כיון שהחומץ מיישב את הנפש, וכל מה שחכמים נחלקו על רבי, זה רק אם הוא שתה את החומץ לאחר אכילתו.

חברייא בני הישיבה אמרו בשם ר' בא בר זבדא, כל מחלה מן השפה השפתיים ולפנים - מרפאין אותו בשבת, כיון שיש בזה סכנה. שואלת הגמ' התיב רבי זעירא, והתני החושש בשיניו לא יגמא בהן חומץ, וכי לא מן השפה ולפנים הוא? וא"כ מדוע אסור לרפאותו בשבת? ואומרת הגמ' שר' זעירא לא אמר כן שהכלל הוא שכל שהוא מן השפה ולפנים שמרפאים אותו בשבת, אלא ר' זעירא בשם ר' בא בר זבדא אמר, שכל שהוא מן החלל (של הגוף) ולפנים - מרפאין אותו בשבת, ולכך אסור לרפאות כאבי שינים בשבת. אומרת הגמ' ר' זעירא ור' בא בר זוטרא ורבי חנינא בשם רבי אמרו, שמעלין עצם של ראש (אם נפל חוליה מהשדרה שמחזיקה

רוק תפל - אסור ליתן ע"ג העין בשבת, מינה את שְׁמַע לחזויתה. רבנן דקיסרין אמרין הדא אורדענה סכנה. ר' חזקיה עכייה בשם רבנן דקיסרין, הדא עכשובניתא סכנה. א"ר שמואל בר רב יצחק הדא גומרתא סכנה, א"ר ירמיה נותנין עליה חמוץ בפסח. ההן בלעה שרי מיפקתיה בשוכתא, א"ר יוסה מתניתא אמרה כן - מחט של יד ליטול בה את הקוץ, דלא כן מה בין קוץ ומה בין בלע. וההן עיימא דעיניה, שאלון לר' ירמיה, אמר לון הא רבי בא קומיכון, שאלון ליה ושרא, אמר לון אוף אנא שרי. ר' אבהו בשם רבי יוחנן ההן ציפדונה סכנה, רבי יוחנן מטתיה כן, והוה מיתסי קומי ברתיה דדמיטינוס דטיבריא, בערובתא בפתי רומשא סליק לגבה,

העצם בשבת, שהרי שנינו שמותר לטלטל מחט של יד כדי ליטול בה את הקוץ, ודלא כן ואם תאמר שאסור להוציא את העצם מהגרון, א"כ יהיה לך לשאול מה בין קוץ שמותר להוציא בשבת, ומה בין אם הוא בלע עצם שאסור להוציאו, הרי העצם תקוע כמו הקוץ, אלא ע"כ שמותר להוציא את העצם מהגרון. ואומרת הגמ' וההן עיימא דעיניה אם נחשכו מאור עיניו, שאלון לר' ירמיה האם מותר לרפא את זה בשבת, ואמר לון ר' ירמיה הא רבי בא קומיכון הרי ר' בא נמצא לפניכם, ותשאלו אותו, שאלון ליה ושאלו את ר' בא, ושרא ור' בא התיר, וא"כ אמר לון ר' ירמיה, אוף אנא שרי, גם אני מתיר לחלל על זה את השבת. ר' אבהו בשם רבי יוחנן אומר, ההן ציפדונה מחלה הנמצאת בשיניים, זה סכנה ומחללים על זה את השבת. ואומרת הגמ' שרבי יוחנן מטתיה כן חלה בזה, והוה מיתסי והוה מתרפא קומי ברתיה לפני בתו דדמיטינוס של השר דטיבריא, בערובתא בערב שבת בפתי רומשא לפנות ערב, ר' יוחנן סליק לגבה

רוק תפל (רוק מאדם שלא טעם כלום משניעור משנתו) אסור ליתן ע"ג העין בשבת, כיון שמוכח שהוא עושה את זה לרפואה. ואומרת הגמ' שמינה מהדין הוה את שְׁמַע לענין חזויתה - לשחין יבשה, שמותר לתת יין סביבות לשחין, ולא בשחין עצמה. רבנן דקיסרין אמרין הדא אורדענה מחלה הנקראת 'צפרדע' זה סכנה ומחללים עליה את השבת. ר' חזקיה עכייה (שהיה גר בעכו) בשם רבנן דקיסרין אומר, הדא עכשובניתא מחלה הנקראת 'עכביש' זה סכנה ומחללים עליה את השבת. א"ר שמואל בר רב יצחק הדא גומרתא אותו מחלה הנקראת 'גחלת' זה סכנה ומחללים עליה את השבת, א"ר ירמיה נותנין עליה על המחלה הנקראת 'גחלת' חמוץ בפסח, הגם שזה אסור בהנאה, אבל היות זה סכנה לכך מותר לעשות בצק חמוץ כדי לרפאות את המחלה. ואומרת הגמ' שההן בלעה אם נבלע לו עצם בגרון, שרי מיפקתיה בשוכתא מותר להוציא את זה בשבת (אפי" אם אין בזה סכנה), א"ר יוסה מתניתא אמרה כן שמותר להוציא את

אמר לה מיצרך אנא כלום למחר? אמרה ליה לא, ואין צרכת - סב גלעינן דתמרא בפלגיהן יקידן, ואית דאמרין דנקלבס, ועור דסערין, וצואה דמיינוק יבישא - שחוק וטפול, ולא תימא קומי בר נש, למחר עאל ודרשה בציבורא, אית דאמרין דחנקת נפשה, ואית דאמרין דאיתגיירת, את שמע מינה תלת, את שמע מינה ההן ציפרונה סכנה, ואת שמע מינה דכל שהוא מן השפה ולפנים - מרפין אותו, ואת שמע מינה ההוא דא"ר יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן אם היה רופא נאמן מותר. ר' יהושע בן לוי הוה ליה קולום, הורין ליה ר' חנינא ור' יונתן מישחוק תחלוסין בשובתא ומיתן גו חמרא עתיקא - וישתי ולא יסכן. בר בריה דר' יהושע בן לוי הוה ליה בלע, אתא חד בר נש מן שמיא דיש"ו פנדירא ולחש ליה ואינשם, כד נפיק, אמר



הוא פרסם את סוד התרופה, כדי לעזור לאחרים). ואומרת הגמ' שמהמעשה הזה את שמע מינה תלת, שומעים שלשה דברים; את שמע מינה, שההן ציפרונה זה סכנה, ואת שמע מינה, דכל מחלה שהוא מן השפה השפתיים ולפנים - מרפאין אותו, ואת שמע מינה, כההוא דא"ר יעקב בר אחא בשם ר' יוחנן, שאומנם אסור להתרפאות מגוי, אבל אם היה רופא נאמן מומחה - מותר, שהרי ר' יוחנן התרפא מרופאה גויה. ר' יהושע בן לוי הוה ליה הוא חשש בקולוס מחלה במעים, והורין ליה ר' חנינא ור' יונתן, מישחוק תחלוסין לטחון שחליים בשובתא, ומיתן גו ולתת את זה לתוך חמרא עתיקא יין ישן, וישתי ושישתה את זה, ושלא ימתין למוצאי שבת, בכדי שלא יסתכן. אומרת הגמ' בר בריה דר' יהושע בן לוי הוה ליה בלע נבלע לו עצם בגרון, אתא חד בר נש מן שמיא הגיע תלמיד אחד דיש"ו פנדירא - יש"ו הנוצרי (והוא נקרא פנדירא' על שם אביו - הבעל של אמו), ולחש ליה ואינשם והעצם השתחרר, וכד נפיק וכשהרופא יצא, אמר

עלה אליה, ואמר לה האם מיצרך אנא כלום, האם אני אצטרך לעשות רפואה למחר? אמרה ליה לא, ואמרה לו הרופאה אין צרכת ואם תצטרך, אז סב גלעינן דתמרא תיקח גרעיני תמרה שבפלגיהן יקידן שצלו אותם עד חציין, ואית דאמרין וי"א שהיא אמרה לר' יוחנן שיקח גרעיני דנקלבס מין תמרים משובחים ביותר, ועור דסערין ומוץ של שעורים, וצואה דמיינוק וצואה של תינוק יונק, כשזה יבישא, שחוק תטחן את התערובת הזאת, וטפול ותניח על השיניים, וכך תתפא, אבל ולא תימא קומי בר נש, אבל אל תאמר את זה לאחרים, כדי שלא אפסיד את פרנסתי, למחר עאל נכנס ר' יוחנן לבית המדרש ודרשה בציבורא, וכשהרופאה שמעה שר' יוחנן פרסם את התרופה, היא היתה צריכה לברוח מהרומאים על מה שגלתה את התרופה, ואית דאמרין י"א דחנקת נפשה שהיא חנקה את עצמה, ואית דאמרין וי"א דאיתגיירת שהיא התגיירה (י"א שהיא התגיירה, כיון שהיא ראתה שר' יוחנן לא שמר לעצמו את סוד התרופה כדי להרוויח מריפוי החולים, אלא

ליה מאן לחשתה ליה? אמר ליה - מילת פלן, א"ל נוח הוה ליה אילו הוה מיית ולא כן, והוות ליה כן [קהלת י] פִּשְׁגָּה שְׂיִצָּא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט. ר' יעקב בר אידי בשם רבי יונתן בכל מתרפין, חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים. ר' פינחס בעי עד כדון כשאמר לו הביא לי עלים מע"ז והביא לו, הביא לי עלים סתם, והביא לו מע"ז? נישמענה מן הדא, ר' יונה הוה ליה צמרמורין, אייתון ליה מן זכרותה דדורי ושתה, ר' אחא אייתון ליה ולא שתה, א"ר מנא אילו ידע ר' יונה מנן הוה - לא אשתה.

א"ר חונה מתניתא אמרה כן שאין מתרפין מגילוי עריות, ותני כן הותר מכלל שבת, ולא הותר מכלל נערה מאורסה; הותר מכלל שבת, ולא להתרפות!? ודכוותה לא הותר מכלל נערה מאורסה אפי' להתרפות, לא סוף דבר בשאמר לו

לו מים מן זכרותה מהמעין דדורי (שם מקום - עין דור), כדי לרסק את האבנים, והמעין היה של ע"ז - ושתה, ולר' אחא אייתון ליה מהמעין ההוא ולא שתה, וא"כ לכאו' זה תלוי במחלוקת, חזרת הגמ' ואומרת א"ר מנא, שאילו ידע ר' יונה אבא שלי מנן הוה מהיכן הגיעו המים, הוא לא היה אשתה, וא"כ מוכח שלכו"ע אסור להתרפאות מע"ז, אם הריפוי לא מחמת הע"ז עצמה.

א"ר חונה מתניתא אמרה כן - שאין מתרפאין מגילוי עריות, ותני כן וכך למדנו בברייתא, הותר מכלל שבת, ולא הותר מכלל נערה מאורסה, ולכאו' פירוש הברייתא הוא, שהותר מכלל שבת, וכי זה לא נאמר לענין להתרפאות, שמחללים שבת כדי להתרפאות, ודכוותה ועל אותו משקל, לא הותר מכלל נערה מאורסה היינו אפי' להתרפאות, וא"כ מוכח שלא מתרפאים מגילוי עריות. ואומרת הגמ' שלא סוף דבר שלא רק בשאמר לו

ליה ריב"ל לרופא, מאן לחשתה ליה איזה לחש אמרת? אמר ליה - מילת פלן את הלחש ההוא, א"ל ריב"ל לרופא, נוח הוה ליה היה יותר טוב אילו נכדי הוה מיית, ולא היית עושה לו כן, כיון שהיה בלחש הזה משום ע"ז, והוות ליה כן ובאמת אח"כ הוא מת, כיון שזה היה כִּשְׁגָּה שְׂיִצָּא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט, וודאי שאם השליט מקלל ביודעים, שהקללה חלה. ר' יעקב בר אידי בשם רבי יונתן אומר, בכל מתרפין אפי' באיסורי הנאה, חוץ מע"ז וגילוי עריות ושפיכות דמים, שואלת הגמ' ר' פינחס בעי שאל עד כדון עד עכשיו אנחנו אוסרים כשאמר לו הרופא הביא לי עלים מע"ז והביא לו, שזה אסור, כיון שהוא אומר שיש כח בע"ז, אבל מה הדין אם הרופא אומר לו הביא לי עלים סתם, והביא לו מע"ז, האם גם זה אסור או לא? אומרת הגמ' נישמענה מן הדא, אפשר להוכיח מהמעשה, שר' יונה הוה ליה צמרמורין אבן בדרכי השתן, ואייתון ליה והביאו

הָבָא לִי אֵשֶׁת אִישׁ, אֵלָא אִפִּילוּ לְשִׁמוּעַ אֶת קוּלָּהּ, כַּהֲדָא חַד בַּר נֶשׁ רַחֵם אֵיתָא בְיוֹמֵי דְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר וּסְכָן, אַתְּוֹן שְׂאֲלוֹן לִיה מַהוּ תִיעֵבּוֹר קוּמוּי וַיִּיחִי? אִמַּר יָמוּת וְלֹא כֵן, מַהוּ יִשְׁמַע קְלָהּ וְלֹא יָמוּת? אִמַּר יָמוּת וְלֹא כֵן. מַה הוּוֹת? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי ור' יִצְחָק בַּר נַחֲמָן; חַד אִמַּר אֵשֶׁת אִישׁ, וְחֹרְנָה אִמַּר פְּנוּיָהּ. מֵאַן דְּאִמַּר אֵשֶׁת אִישׁ - נִיחָא, וּמֵאַן דְּאִמַּר פְּנוּיָהּ, וְהָא בַר כִּיחָא נִגְרָא רַחֵם אֵיתָא בְיוֹמוּי דְר' אֲלֵעֶזֶר וְשִׂרָא לִיה, כֵּאֵן בַּפְּנוּיָהּ וְכֵאֵן בְּאֵשֶׁת אִישׁ? וְאִפִּי תִימַר כֵּאֵן וְכֵאֵן בַּפְּנוּיָהּ, תִּיפְתֵּר שְׁנַתָּן עֵינְיוּ בַּה עַד שֶׁהָיָא אֵשֶׁת אִישׁ. וְאִית דְּבַעֵי מִימַר, אֵיתָא רַבָּה הוּוֹת - וְלֹא מְנַסְבָּא, וְכֹל מַה דְּהוּא מַעֲבַד - בְּאִיסוּר הוּוֹה מַעֲבַד, בְּגִין כֵּן אִסַּר לִיה.

א"ר חֲנִינָא מִתְנִיתָא אִמְרָה כֵּן - שְׁאִין מִתְרַפִּין מִשְׁפִּיכוֹת דְּמִים, דְּתַנִּינָן תַּמָּן



כִּיחָא (שֵׁם הָאִישׁ) נִגְרָא, שְׁהוּא רַחֵם אֵיתָא הַתְּאָהֵב בְּאֵשֶׁת בְּיוֹמוּי דְר' אֲלֵעֶזֶר, ור"א שְׂרָא לִיה הַתִּיר לוֹ אוֹתָהּ, וְלִכְאוּ הַחִילּוֹק בֵּין הַמַּעֲשִׂים, שְׂכָאן מְדוּבַר בַּפְּנוּיָהּ וְלִכְךָ ר"א הַתִּיר לוֹ אוֹתָהּ, וְכֵאֵן מְדוּבַר בְּאֵשֶׁת אִישׁ וְלִכְךָ ר"א אִסַּר לוֹ אוֹתָהּ, וְא"כּ יִהְיֶה ק' עַל הַמ"ד שְׁאוּמַר שְׂגַם בְּמַעֲשֵׂה הַרְּאִשׁוֹן שֶׁהִבְאֵנוּ הָאֵשֶׁה הִיתָה פְּנוּיָהּ? מִתְרַצַּת הַגַּמ' וְאִפִּי תִימַר בְּאֵמֶת יִתְכֵן שְׂכָאן וְכֵאֵן מְדוּבַר בַּפְּנוּיָהּ, וְתִיפְתֵּר שְׁנַתָּן עֵינְיוּ בַּה עַד שֶׁהָיָא עוֹד כְּשֶׁהָיָא הִיתָה אֵשֶׁת אִישׁ, וְלִכְךָ אִסַּרוּ לוֹ אוֹתָהּ, גַּם לְאַחַר שֶׁהִתְגַּרְשָׁה. וְאִית דְּבַעֵי מִימַר וי"א שְׁאִיתָא רַבָּה הוּוֹת שְׁבַמַּעֲשֵׂה הַרְּאִשׁוֹן, הָאֵשֶׁה הִיתָה אֵשֶׁה חֲשׁוּבָה, וְלֹא מְנַסְבָּא וְהָיָא לֹא תַתְּחַתֵּן אִיתּוּ, וְא"כּ כֹּל מַה דְּהוּא מַעֲבַד כֹּל מַה שְׁהוּא יַעֲשֵׂה בַּה, בְּאִיסוּר הוּוֹה מַעֲבַד הוּא יַעֲשֵׂה בְּאִיסוּר, בְּגִין כֵּן ר"א אִסַּר לִיה אִפִּי לְדַבֵּר אֵיתָהּ.

א"ר חֲנִינָא מִתְנִיתָא אִמְרָה כֵּן - שְׁאִין מִתְרַפִּאִין מִשְׁפִּיכוֹת דְּמִים, דְּתַנִּינָן תַּמָּן בְּמַסְכַּת סְנֵהֲדַרִּין, לְעַנְיִן אֵשֶׁה הַמְקַשָּׁה לְלֹדֶת, שְׁמוּתָר לְחַתּוּן אֶת הַעוֹבֵר כְּדִי לְהַצִּיל אֶת

הָבָא לִי אֵשֶׁת אִישׁ וְאִבּוּא עֲלִיהּ (דְּהֵיִינוּ שְׁעוּבַר עַל גּוֹף הָעֵבֶרִיָּה) שְׁבוּזָה לֹא מִתְרַפִּאִים, אֵלָא אִפִּילוּ לְשִׁמוּעַ אֶת קוּלָּהּ וְעִי"ז הוּא יִתְרַפָּא ג"כ אִסוּר, כִּיּוֹן שְׁלֹא מִתְרַפִּאִים גַּם בְּאִבּוּרֵיהוּ דְג"ע, זוּהַ כַּהֲדָא כְּאוּתּוֹ מַעֲשֵׂה שֶׁהָיָה בְּחַד בַּר נֶשׁ בְּאִדָּם אַחַד שְׂרַחֵם אֵיתָא שֶׁהִתְאָהֵב בְּאֵשֶׁה עַד שֶׁנִּחְלָהּ, בְּיוֹמֵי דְרַבִּי אֲלֵעֶזֶר, וּסְכָן - וְהִסְתַּכֵּן, אַתְּוֹן שְׂאֲלוֹן לִיה וְבָאוּ וְשָׂלוּ אֶת ר"א מַהוּ תִיעֵבּוֹר קוּמוּי הָאֵם מוֹתֵר שֶׁהָאֵשֶׁה הוּוֹת תִּיעֵבּוֹר לְפָנָיו (עֲרוּמָה) וְיִסְתַּכַּל עֲלֶיהּ וַיִּיחִי? אִמַּר ר"א שִׁימוּת וְלֹא יַעֲשֵׂה כֵן, חֹזְרוּ וְשָׂלוּ אֶת ר"א מַהוּ יִשְׁמַע קְלָהּ וְלֹא יָמוּת? אִמַּר ר"א שִׁימוּת וְלֹא יַעֲשֵׂה כֵן. שׁוֹאֲלַת הַגַּמ' מַה הוּוֹת מַה הָאֵשֶׁה הוּוֹת הִיתָה - הָאֵם א"א אוּ פְּנוּיָהּ? אוֹמְרַת הַגַּמ' שְׂרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי ור' יִצְחָק בַּר נַחֲמָן נִחְלְקוּ בּוּזָה, וְחַד אִמַּר שֶׁהָיָא הִיתָה אֵשֶׁת אִישׁ, וְחֹרְנָה אִמַּר שֶׁהָיָא הִיתָה פְּנוּיָהּ. שׁוֹאֲלַת הַגַּמ' בְּשִׁלְמָא לְמֵאַן דְּאִמַּר שֶׁהָיָא הִיתָה אֵשֶׁת אִישׁ - נִיחָא, אִין לִי לְהַקְשׁוֹת, אֲבָל לְמֵאַן דְּאִמַּר שֶׁהָיָא הִיתָה פְּנוּיָהּ, יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת, וְהָא הִיָּה מַעֲשֵׂה בְּבַר

יצא רובו אין נוגעין בו - שאין דוחין נפש מפני נפש, לא סוף דבר בשאמר לו הרוג את פלוני, אלא אפי' חמום את פלוני. תני נכרי בישראל אסור, ישראל בנכרי - מותר.

רב חסדא בעי מהו להציל נפשו של גדול בנפשו של קטן? התיב ר' ירמיה ולא מתניתין היא, יצא רובו אין נוגעין בו - שאין דוחין נפש מפני נפש, ר' יוסה בר' בון בשם רב חסדא, שנייא היא תמן, שאין את יודע מי הורג את מי.

מעשה בר' אלעזר בן דמה שנשכו נחש, ובא יעקב איש כפר סמא מִשֵּׁם של יש"ו פנדירא לרפותו, ולא הניח לו ר' ישמעאל, אמר לו אני מביא ראייה שירפאני, לא הספיק להביא ראייה, עד שמת בן דמה, אמר לו רבי ישמעאל, אשריך בן דמה - שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצתה גדירן של חכמים,



וכי לא מתניתין היא, שהרי למדנו במשנה, שאם יצא רובו של הוולד, אין נוגעין בו אפי' שהוא מִסְפֵּן את היולדת, כיון שאין דוחין נפש מפני נפש, וא"כ מוכח שלא הורגים את הקטן הרודף, אמר ר' יוסה בר' בון בשם רב חסדא, שאין משם הוכחה, כיון ששנייא היא תמן, שהרי אין את יודע מי הורג את מי, והרי יתכן שבעצם היולדת היא זאת שרודפת את הוולד, לכך לא נוגעים בו. **מעשה בר' אלעזר** בן דמה שנשכו נחש, ובא יעקב איש כפר סמא מִשֵּׁם (תלמידו) של יש"ו פנדירא - יש"ו הנוצרי (והוא נקרא 'פנדירא' על שם אביו - הבעל של אמו), לרפאותו, ולא הניח לו ר' ישמעאל, כיון שיעקב איש כפר סמא רצה לרפאותו ע"י ע"ו, אמר לו ר"א בן דמה לר' ישמעאל אני מביא ראייה מהתורה שירפאני, אבל ר"א בן דמה לא הספיק להביא את הראייה, עד שמת בן דמה, אמר לו רבי ישמעאל, אשריך בן דמה - שיצאת בשלום מן העולם ולא פרצתה גדירן של חכמים, שאסרו

היולדת, אבל אם יצא רובו של הולד אין נוגעין בו, כיון שאין דוחין את נפש הולד מפני נפש היולדת, וא"כ מוכח מכאן שאין מתרפאים משפיכות דמים. ואומרת הגמ' שלא סוף דבר לא רק בשאמר לו הרוג את פלוני, שאין מתרפאים משפיכות דמים, אלא אפי' אם אמרו לו חמוס ותגנוב את פלוני ואם לא תגנוב אותו נהרוג אותך, יִהְיֶה ולא יגנוב. תני, נכרי בישראל אם אמרו לגוי תהרוג יהודי ואם לא נהרוג אותך, אסור לו להרוג את היהודי, אבל ישראל בנכרי - מותר, כיון שדמו של היהודי חשוב לפני הקב"ה יותר מדמו של הגוי.

רב חסדא בעי שאל, מה הדין אם קטן רודף אחר גדול להורגו, מהו להציל את נפשו של גדול בנפשו של קטן, האם מותר להרוג את הקטן הרודף (השאלה היא האם מה שהורגים את הרודף זה כעונש, וא"כ קטן שהוא לאו בר עונשים לא יהרגו אותו, או מה שהורגים את הרודף זה כדי להסיר את סכנת הנרדף)? מתרצת הגמ' התיב השיב ואמר ר' ירמיה,

מסכת פרק יד [ה"ד - דף עז] שבת שפג

דכתיב [קהלת י] וּפְרִיץ גִּדְרֵי יִשְׁכְּנוּ נְחֹשׁ, ולא נחש נשכו? אלא שלא ישכנו נחש לעתיד לבא. ומה הוה ליה מימר [ויקרא יח] אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחַי פְּהֵם. רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים: ר' בא בר זבדא בשם רב הלכה כר"ש, דלא כן מי נתן שמן וורד לעני ולא סך? אמר ר' זעירא לרבי יוסי, חכים רבי לבר פדיה דאת אמר שמועתא מן שמויה? אמר ליה ר' יוחנן אמרן משמו. אמר רבי זעירא לרבי בא בר זבדא חכים רבי לרב דאת אמר שמועתא מן שמויה? א"ל ר' אדא בר אחוא אמרן משמו.

הדרן עלך פרק שמונה שרצים

השמן וורד גם לתענוג, ולכך מותר לטוֹךְ את זה בשבת.

אמר ליה ר' זעירא לרבי יוסי, האם חכים רבי האם אתה מכיר לבר פדיה – בר פדא, דאת אמר שמועתא מן שמויה? והרי יכול להיות שלא בר פדא אמר את ההלכה שאתה אומר, אמר ליה ר' יוסי, שר' יוחנן תלמידו אמרן משמו, ור' יוחנן אמר לי, ולכך זה מספיק. אמר ליה רבי זעירא לרבי בא בר זבדא, האם חכים רבי האם אתה מכיר לרב, דאת אמר שמועתא מן שמויה (שאמרת בשם רב שהלכה כר"ש)? א"ל רבי בא בר זבדא, שר' אדא בר אחוא תלמידו של רב אמרן משמו, והוא אמר לי, וזה כאילו שרב עצמו אמר לי.

הדרן עלך בלי נדר פרק שמונה שרצים

להתרפאות ע"י ע"ז, דכתיב וּפְרִיץ גִּדְרֵי יִשְׁכְּנוּ נְחֹשׁ, שואלת הגמ' וכי לא נחש נשכו? אלא שלא ישכנו נחש לעתיד לבא. שואלת הגמ' ומה הוה ליה מימר מה ההוכחה שר"א בן דמה רצה לומר? מתרצת הגמ' שר"א בן דמה רצה להוכיח ממה שכתוב אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אִתְּם הָאָדָם וְחַי פְּהֵם, ומכאן שפיקוח נפש דוחה את כל התורה, אבל הראיה לא נכונה, כיון שפיקוח"נ לא דוחה איסור ע"ז.

רבי שמעון אומר כל ישראל בני מלכים: אומרת הגמ' ר' בא בר זבדא בשם רב אמר שהלכה כר"ש, דלא כן שאם לא תאמר כך, יהיה לך להקשות, וכי מי נתן שמן וורד לעני ולא סך? והיות והעני יסוך את השמן וורד, א"כ מוכח שסכים את

פרק ט"ו

הלכה א

מתני' אלו קשרים שחייבין עליהן - קשר הגמלין וקשר הספנים, כשם שהוא חייב על קשרן כך הוא חייב על התירן. רבי מאיר אומר כל קשר שהוא יכול להתירו בידו אחת - אין חייבין עליו.

גמ' אלו קשרים וכו': מה קשירה היתה במשכן? שהיו קושרין את המיתרים, ולא לשעה היתה? אמר ר' יוסה, מכיון שהיו נוסעין וחוננין על פי הדיבור, כמי שהיא לעולם, א"ר יוסי בר בון מכיון שהבטיחן המקום שהוא מכניסן לארץ, כמי שהיא לשעה, א"ר פינחס מתופרי יריעות למדו, נפסק היה קושרו, חזר ונפסק - לעשותן קשרים קשרים אי אפשר, אלא חוזר ומתיר את הראשון,



הלכה א

מתני' אלו קשרים שחייבין עליהן, קשר הגמלין - היו עושים נקב בחוטם של הגמל ומכניסים לשם חבל ועושים ממנו לולאה (ולתוכה היו מכניסים את החבל שהיו מוליכים בה את הגמל), וקשר הספנים - היו עושים קשר לולאה בספינה, ובוזה היו מכניסים את החבל שקשרו את הספינה לנמל, וכיון שהקשרים האלו מתקיימים לעולם, לכך חייבים עליהם. וכשם שהוא חייב על קשרן, כך הוא חייב על התירן משום מתיר. רבי מאיר אומר, כל קשר שהוא יכול להתירו (לפתוח) בידו אחת - אין חייבין עליו, אפי' אם הוא עושה את הקשר הזה לעולם.

גמ' אלו קשרים וכו': שואלת הגמ' מה היכן מצינו קשירה שהיתה במשכן? מתרצת הגמ' שהיו קושרין את המיתרים של קלעי החצר ליתדות. שואלת הגמ' ולא

לשעה היתה? שהרי היו מפרקים את המשכן כשהיו הולכים למסעיהם, וא"כ זה לא קשר של קיימא? מתרצת הגמ' אמר ר' יוסה, מכיון שהיו נוסעין וחוננין על פי הדיבור, א"כ זה כמי שעשיית המשכן היא לעולם, שהרי העמידו את המשכן לעולם, ורק כשהקב"ה אמר להם לנסוע הם נסעו. שואלת הגמ' א"ר יוסי בר בון הרי מכיון שהבטיחן המקום הקב"ה שהוא מכניסן לארץ, א"כ עשיית המשכן כמי שהיא לשעה, וא"כ זה לא קשר של קיימא, ואיך מתחייבים על זה? אלא א"ר פינחס שמתופרי יריעות למדו את הדין של קושר, שהרי כשנפסק ונגמר החוט, הוא היה קושרו לחוט אחר להמשיך את האריגה, ואם זה (החוט השני) חזר ונפסק, והרי לעשותן קשרים קשרים אי אפשר, כיון שזה לא יפה, אלא (תופר היריעות) היה חוזר ומתיר ופתח את הקשר הראשון, וחוזר וקושר בחוט אחר, וא"כ יש

אמר ר' חזקיה ההן חייטא אומנא - מבלע תרין רישיה, והיידא אמרה דא? דא"ר יוסי בר' חנינא מאורגי יריעות למדו, מה טעמא? אַרְבֵּי הַיְרִיעָה הָאֶחָת, כדי שתהא כולה אחת, נפסק היה קושרו, מכיון שהיה מגיע לאריג - הוי שרי ליה ומעיל לה. ר' תנחומא בשם רב הונא, אפי' עֵרַב שבה לא היה בו לא קשר ולא תיימת. תני ר' הושעיה חותל של תמרים, ופטיליאי של תמרים - קורע ומתיר, ובלבד שלא יקשור.

הלכה ב

מתני' ויש לך קשרים שאין חייבין עליהן כקשר הגמלין וכקשר הספנין. קושרת אשה מפתחי חלוק, וחומי סבכה, ושל פסיקיא, ורצועות מנעל וסנדל,

תיימת (הדבקה של שני חוטים), אלא הוא היה פותח את הקשר, ומכניס את ראשי החוט לתוך האריגה שזה יהיה יפה. תני ר' הושעיה, חותל סל של תמרים, ופטיליאי וקופסה של תמרים (העשויים מעלי הלולב, ומכניסים לתוכם את התמרים שלא הבשילו על הדקל, כדי שיבשילו), קורע ומתיר כיון שהוא מקלקל את הקשר, וקלקול לצורך עונג שבת מותר לכתחילה, אבל ובלבד שלא יקשור אח"כ בחזרה.

הלכה ב

מתני' ויש לך קשרים שאין חייבין עליהן חטאת, כמו שחייבים על קשר הגמלין וכמו שחייבים על קשר הספנין, אבל אסור לעשותן מדרבנן, כיון שהקשר עשוי לזמן מרובה. וקשרים שעשויים לפתוח ולקשור תדיר, מותר לעשותן לכתחילה, ולכך קושרת אשה מפתחי - את פתח החלוק שקשור בשרוך, וחומי סבכה מטפחת ראש, ושל פסיקיא חגורה, ורצועות מנעל וסנדל,

כאן קושר ומתיר. שואלת הגמ' אמר ר' חזקיה, הרי ההן חייטא אומנא החייט האומן לא קושר קשרים בזמן האריגה, ואם נגמר החוט, הוא מבלע תרין רישיה מבליע ומכניס את שני ראשי החוט לתוך האריגה, וא"כ היידא אמרה דא היכן מצינו קושר ומתיר במשכן? מתרצת הגמ' דא"ר יוסי בר' חנינא מאורגי יריעות למדו, ואומנם החייט האומן לא קושר את החוטים בזמן האריגה, אבל באריגת היריעות זה שונה והיו קושרים את החוטים, ומה טעמא? כיון שכתוב אַרְבֵּי הַיְרִיעָה הָאֶחָת, והרי המילה "האחת" מיותרת, אלא זה בא ללמד שצריך לקשור את ראשי החוט, כדי שתהא כולה אחת, ולכך כשנפסק החוט היה קושרו לחוט השני, ומכיון שהיה מגיע לסוף עשיית האריג, הוי שרי ליה הוא פתח את הקשר, ומעיל לה והכניס את ראשי החוט לתוך היריעה כדי שיהיה יפה יותר, וא"כ יש כאן קושר ומתיר. וכן ר' תנחומא בשם רב הונא אומר, שאפי' חוט עֵרַב שבה שהוא דק והקשר לא ניכר, אפי"ה לא היה בו לא קשר ולא

ונודות יין ושמן, וקדירה של בשר, רבי אליעזר בן יעקב אומר קושרין לפני בהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא - אבל לא בחבל, ורבי יהודה מתיר, כלל אמר רבי יהודה - כל קשר שאינו של קיימא אין חייבין עליו.

גמ' קושרת אשה מפתחי חלוק: אמר ר' חזקיה במפתח אימרא, שהוא מדביקו לחלוק. א"ר יוסה במפתח חלוק, שהוא עשוי כמין שני דפין.

תני נשמטו רצועות מנעל וסנדל - נוטל ומחזיר, ובלבד שלא יקשור, חוטמו שנשמט, אית תַּנְי תַּנְי מותר להחזיר, ואית תַּנְי תַּנְי אסור להחזיר, הוון בעי מימר מ"ד מותר - בשיש בו נקב אחד, מאן דאמר אסור - בשיש בה שני נקבים,



במפתח החלוק, ומדובר בחלוק שהוא עשוי כמין שני דפין, דהיינו החלוק הזה לא היה תפור, אלא הוא היה עשוי משני חתיכות בד (אחד לפנים ואחד לאחור), וקשרו את הבד ברצועות בכתף, ומחדשת לנו המשנה שלא צריך לחשוש שמא היא תשאיר את הקשר שקשרה בצד אחד קשור לעולם, ותשתמש רק בקשר שקשרה בכתף השני, וא"כ יהיה כאן קשר של קיימא.

תני, נשמטו יצאו הרצועות של המנעל וסנדל, נוטל ומחזיר את הרצועות למנעל, אבל ובלבד שלא יקשור את הרצועות שלא יפלו שוב. חוטמו שנשמט החלק הקדמי של הנעל (העשוי משני חלקים ומחוברים זה לזה ע"י רצועות), אז אית תַּנְי תַּנְי יש ששנו בברייתא שמותר להחזיר ולקשור אותו ברצועות, ואית תַּנְי תַּנְי ויש ששנו בברייתא שאסור להחזיר, ואומרת הגמ' שהוון בעי מימר רצו בני הישיבה לומר, שמ"ד מותר להחזיר, מדובר בשיש בו רק נקב אחד, וכיון שכך, זה לא כמתקן מנא, שהרי החלקים לא מתחבריים זה לזה בחוזקה, ומאן דאמר אסור מדובר בשיש בה שני נקבים, וכיון שכך, זה נראה כמתקן מנא, שהרי הרצועות

ונודות יין ושמן (נוד היינו שמפשיטים את עור הבהמה בצורה שלימה, ותופרים את הנקבים ואת מקום חיתוך הידים והרגלים, ומכניסים יין או שמן דרך מקום בית השחיטה, וקושרים את הפתח ברצועות, כדי שלא ישפך היין), וכן מותר לקשור את המכסה של הקדירה של בשר ברצועות. רבי אליעזר בן יעקב אומר, קושרין חבל ברוחב הפתח לפני בהמה בשביל שלא תצא. קושרין דלי בפסיקיא בחגורה, כיון שהוא לא מבטל את החגורה לדלי, אבל לא בחבל כיון שיש חשש שמא הוא יבטל את החבל לדלי, ורבי יהודה מתיר, הגמ' תבאר מדוע. כלל אמר רבי יהודה - כל קשר שאינו של קיימא כגון קשר עניבה - אין חייבין עליו.

גמ' קושרת אשה מפתחי חלוק: אמר ר' חזקיה, שהמשנה לא מדברת לענין פתח החלוק, כיון שזה דבר פשוט שמותר לפתוח ולסגור, אלא המשנה מדברת במפתח אימרא, שהוא מדביקו לחלוק, דהיינו שמותר לקשור לחלוק אימרא - תחרה, ולא צריך לחשוש שמא היא תבטל את התחרה לחלוק, וא"כ הקשר יהיה לקשר של קיימא. א"ר יוסה שאפשר להעמיד את המשנה גם

אמר רבי יוסה בר' בון בין זה ובין זה כמאן דאמר בשיש בו שני נקבים, מהו כדון? מאן דאמר מותר - ברפין, מאן דאמר אסור - באפוצים.

רבי אליעזר בן יעקב וכו': מה חולקין על רבי אליעזר בן יעקב? מן מה דתני מודין חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע - שמפקקין ומפקיעין ומתירין וחותרין, בשבת מפפקין ומתירין, אבל לא מפקיעין ולא חותרין, ובכלים - בשבת מותר ואין צריך לומר ביום טוב, הדא אמרה אין חולקין על רבי אליעזר בן יעקב.

אבל לא בחבל, ור' יהודה מתיר: אמר רבי בא בחבל שחול היא מתניתא - חבל שהוא משוחל.

כלל אמר ר' יהודה וכו': הא רבנן לא? אלא בגין דתנינן קדמייתא בשם ר' יהודה, תנינן אוף הדא בשם רבי יהודה.

קשר של קיימא, אבל לא מפקיעין ולא חותרין, כיון שזה נראה כסותר בגין בשבת (ביו"ט הקילו), ואם החבל היה קשור בכלים, אז אפי' בשבת מותר לפתוח את הקשר, או לחתוך את החבל, ואין צריך לומר ביום טוב, וא"כ הדא אמרה מהברייתא הזאת מוכח שאין חכמים חולקין על רבי אליעזר בן יעקב, שהרי הברייתא מתירה לפתוח את החבל בשבת, וא"כ מותר ג"כ לקשור את החבל בשבת.

אבל לא בחבל, ור' יהודה מתיר: אמר רבי בא, שר' יהודה שמתיר, דוקא בחבל שחול היא מתניתא היינו בחבל שהוא משוחל, בחבל שמושכים בו דברים, והיות והחבל הזה יקר, לכך ר' יהודה לא חושש שיבטלו את החבל הזה לדלי.

כלל אמר ר' יהודה וכו': שואלת הגמ' וכי רק ר' יהודה סובר את הכלל הזה, אבל הא רבנן לא, וא"כ מדוע כתוב "כלל אמר ר' יהודה"? מתרצת הגמ' שודאי שגם חכמים סוברים את הכלל הזה, אלא בגין דתנינן

יתפסו חזק את שתי חלקי המנעל, אבל אמר רבי יוסה בר' בון, בין זה ובין זה שני הברייתות מדברים כמאן דאמר - במקרה שיש בו בנעל שני נקבים, ואומרת הגמ' א"כ מהו כדון מה עכשיו (ומה החילק בין הברייתות)? אלא מאן דאמר מותר, מדובר ברפין שיכולים להכניס את הרצועות בקלות לתוך הנקבים, ומאן דאמר אסור, מדובר באפוצים, שהנקבים צרים, והרצועות נכנסים בדוחק, ולכך יש חשש שמא הוא ישאיר את הרצועות לעולם, וזה יהיה קשר של קיימא.

רבי אליעזר בן יעקב וכו': שואלת הגמ' מה האם חכמים חולקין על רבי אליעזר בן יעקב? אומרת הגמ' שלא, וההוכחה היא מן מה דתני, מודין חכמים לרבי מאיר בחותמות שבקרקע בחבל הקשור לדלתות המחוברים לקרקע, שביו"ט מפפקין מנענעים את הקשר כדי שהקשר יפתח, ומפקיעין ופורמים את החבל, ומתירין ופותחים את הקשר, וחותרין את החבל, ובשבת רק מפפקין ומתירין, כיון שזה לא

רבי שמואל בשם רבי זעירא, כיני מתניתא כל קשר שאינו של קיימא והוא לשעה אין חייבין עליו.

הלכה ג

מתני' מקפלין את הכלים אפי' ארבעה וחמשה פעמים, ומציעין את המיטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת, ר' ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המיטות מיום הכיפורים לשבת, חלבי שבת קריבין ליום הכפורים, רבי עקיבה אומר לא של שבת קריבין ליום הכיפורים, ולא של יום הכיפורים קריבין לשבת.

גמ' מקפלין את הכלים וכו': דבית רבי ינאי אמרי קיפול בשנים אסור, רבי חגי בשם ר' שמואל בר נחמן אין מקפלין בשבת בשנים, וההן דמקפל על סיפסלה כמאן דאינון תריין.

הכיפורים לשבת, כיון שקדושת השבת גדולה מקדושת יום הכיפורים, וכן חלבי הקרבנות של שבת קריבין ליום הכפורים, אבל רבי עקיבה אומר, שלא החלבים של קרבנות השבת קריבין ליום הכיפורים, ולא של יום הכיפורים קריבין לשבת, כיון שכתוב עלת שבת בשבתו, דהיינו מקריבים את העולה של כל שבת – רק באותו השבת, ולא בשבת אחרת.

גמ' מקפלין את הכלים וכו': אומרת הגמ' דבית בישיבתו של רבי ינאי אמרי, שקיפול בשני אנשים אסור, כיון שהקיפול ע"י שנים הוא טוב מאוד, וא"כ הרי זה כמתקן מנא, וכן רבי חגי בשם ר' שמואל בר נחמן אומר, שאין מקפלין בשבת בשנים, וההן דמקפל על סיפסלה ואותו אחד שמקפל את הבגדים על גבי הספסל, הרי הוא כמאן דאינון תריין כמו שהוא מקפל ע"י שנים, וזה אסור.

קדמייתא אבל היות והמימרא הקודמת בשם ר' יהודה תנינן, לכך אוף הדא לכך גם הכלל הזה נאמר בשם רבי יהודה. רבי שמואל בשם רבי זעירא אומר, כיני מתניתא כוונת המשנה לומר, שכל קשר שאינו של קיימא כגון קשר עניבה, והוא עשה אותו רק לשעה, אין חייבין עליו, אבל אם הוא יעשה את הקשר הזה לעולם, הוא יהיה חייב על זה, הגם שזה קשר שאינו של קיימא.

הלכה ג

מתני' מקפלין את הכלים את הבגדים אפי' ארבעה וחמשה פעמים כשזה לצורך השבת, ומציעין את המיטות מלילי שבת לשבת, אבל לא משבת למוצאי שבת, כיון שאסור לטרוח בשבת לצורך יום חול. ר' ישמעאל אומר מקפלין את הכלים ומציעין את המיטות מיום

רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לאכילה ולשתייה, על ידי שהפה זה מסריח, התירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא לא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה. מתניתא מסייעה בין לדין בין לדין, כיצד הוא עושה? או יושב ואוכל, או יושב ועוסק בדברי תורה. כתוב אחד אומר [ויקרא כג] שֶׁבֶת הָאֵל, וכתוב אחד אומר [במדבר כ"ט] עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם, הא כיצד? תן חלק לתלמוד תורה, וחלק לאכול ולשתות. א"ר אבהו שֶׁבֶת לָהּ - שבות כה', מה הקדוש ברוך הוא שֶׁבֶת ממאמר, אף את שבות ממאמר. מעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת, וראה שם פירצה אחת, וחשב לגדרו כמוצאי שבת, אמר, הואיל וחשבתי לגדרה - איני גודרה עולמית, מה פעל לו הקדוש ברוך הוא? זימן לו סוכה אחת של נצפה, ועלת לתוכה וגדרתא, ממנה היה ניזון, וממנה היה מתפרנס כל ימיו. אמר רבי חנינא מדוחק

בשבת ממאמר, שהקב"ה בשבת לא אמר כלום שייבא, א"כ אף את שבות ממאמר, ומכאן שאסור לדבר דברים בטלים בשבת, ומעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת, וראה שם פירצה אחת, וחשב לגדרו כמוצאי שבת, אבל אח"כ הוא אמר, הואיל וחשבתי בשבת לגדרה, איני גודרה עולמית, אותו חסיד החמיר על עצמו (שהרי מותר להרהר בשבת מה לעשות בחול), ואומרת הברייתא ומה פעל לו הקדוש ברוך הוא על מה שהחמיר על עצמו? זימן לו סוכה ענף אחת של נצפה צלף, ועלת לתוכה לתוך הפירצה וגדרתא (לצלף יש ענפים צפופים וקוצניים). וממנה היה ניזון שהיה אוכל מפירות הצלף, וממנה היה מתפרנס ע"י שהיה מוכר מפירות הצלף, כל ימיו (עיין בחידושי חת"ס שמביא מהאר"י ז"ל, שאותו חסיד היה גלגולו של צלפחד, ובזה תיקן את חטאו שקושש עצים במדבר, ולכך עלה דוקא צלף, צלפחד - נוטריקון צלף אחד). אמר רבי חנינא, שמדוחק

רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן אומר, שלא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לאכילה ולשתייה, אבל על ידי שהפה הזה מסריח אם הוא ידבר דברים אסורים, לכך התירו לו לעסוק בהן בדברי תורה. אבל רבי ברכיה בשם רבי חייא בר בא אומר, שלא ניתנו שבתות וימים טובים - אלא לעסוק בהן בדברי תורה. ואומרת הגמ' שמתניתא הברייתא מסייעה בין לדין ובין לדין, בין לר' חגי ובין לר' ברכיה, שהרי שנינו בברייתא, כיצד הוא עושה בשבת? או יושב ואוכל, או יושב ועוסק בדברי תורה. אבל בברייתא אחרת שנינו, שהיות וכתוב אחד אומר שֶׁבֶת הָאֵל, וכתוב אחד אומר עֲצַרְתָּ תְהִיָּה לָכֶם (דין יו"ט כדין שבת). א"כ הא כיצד נסביר את הפסוקים שלא יהיה בהם סתירה? אלא תן חלק מהזמן לתלמוד תורה, וחלק מהזמן לאכול ולשתות. א"ר אבהו כתיב יום השביעי שֶׁבֶת לָהּ אֱלֹהֶיךָ מכאן שצריך לשבות כה', מה הקדוש ברוך הוא שֶׁבֶת

מסכת פרק ט"ו [ה"ג - דף עה] שבת

התירו לשאול שלום בשבת. א"ר חייא בר בא, רשב"י כד הוה חמי לאימיה משתעיא סגין, הוה אמר לה אימא! שובתא היא. תני אסור לתבוע צרכיו בשבת. ר' זעירא שאל רבי חייא בר בא, מהו מימר רעינו פרנסינו? א"ל טופוס ברכות כך הן.

תני מדיחיין כוסות וקערות ותמחויין מלילי שבת לשחרית, משחרית לחצות, ומחצות למנחה, מן המנחה ולמעלה אסור, ובכוסות מותר - שאין קבע לשתייה.

רבי ירמיה ר' זעירא בשם רב חייא בר אשי, אשה פיקחת - מדיחה כוס כאן, קערה כאן, תמחוי כאן, נמצאת מרכצת ביתה בשבת.

רבי זעירא בשם רב חסדא, יום הכפורים שחל להיות בערב שבת - אין תוקעין,

אבל ובכוסות מותר להדיח, כיון שאין קבע לשתייה, וא"כ יתכן שהוא ירצה לשתות מן המנחה ולמעלה, לכך מותר לו להכין את הכוסות.

רבי ירמיה בשם ר' זעירא בשם רב חייא בר אשי אומר, שאומנם אסור בשבת לרַבֵּץ את הבית שלא יעלה אבק, כיון שחוששים שמא הוא יבוא להשוות את הגומות, אבל מותר לרַבֵּץ את הבית ע"י הערמה, ולכך אשה פיקחת מדיחה את הכוס כאן במקום אחד, ואת הקערה כאן, ואת התמחוי - קערת הגשה כאן, ונמצאת מרבצת את ביתה בשבת (וזה רק לשיטת ר' יהודה שאומר שדבר שאינו מתכוין אסור, אבל לשיטת ר"ש שדבר שאינו מתכוין מותר, יכולים לרַבֵּץ הבית גם שלא ע"י הערמה).

רבי זעירא בשם רב חסדא אומר, שיום הכפורים שחל להיות בערב שבת - אין תוקעין בכניסת השבת כדי להבטיל את העם ממלאכה, כמו בכל ערב שבת, היות וכבר מיום הכיפורים לא עושים מלאכה, ואם יום

התירו לשאול שלום בשבת, כיון שזה גם כדברי חולין, אלא שהתירו את זה מחמת השלום. א"ר חייא בר בא, שרשב"י כד הוה חמי לאימיה כשרשב"י היה רואה את אמו משתעיא סגין מדברת בשבת יותר מדאי, הוה אמר לה היה אומר לה, אימא! שובתא היא, שבת היום, ואסור לדבר דברים בטלים. תני, אסור לתבוע להתפלל על צרכיו בשבת. שואלת הגמ' ר' זעירא שאל את רבי חייא בר בא, מהו מימר האם מותר לומר רעינו פרנסינו בברכת רחם (שבברכת המזון). שהרי בעצם הוא מבקש על מזונותיו? א"ל שמותר, כיון שטופוס ברכות כך הן, ולא צריך לשנות את הברכה.

תני, מדיחיין כוסות וקערות ותמחויין - קערות הגשה, מלילי שבת לשחרית, ומשחרית לסעודת חצות, ומחצות לסעודת המנחה (מנחה קטנה - שעתיים וחצי לפני השקיעה). אבל מן המנחה ולמעלה אסור להדיח את הכלים, כיון שהוא לא עתיד לאכול, ואסור לטרוח בשבת לצורך יום חול,

מסכת פרק ט"ו [ה"ג - דף עה] שבת שצא

לאחר שבת - אין מבדילין. מה?! כר' עקיבה, ברם כרבי ישמעאל מבדיל - שכן חלבי שבת קריבין ביום הכפורים? א"ר עזרא קומי רבי מנא, אפילו כרבי ישמעאל לא יבדיל, כלום הוא מבדיל אלא להתיר לו דבר שהוא אסור לו, אילו הקטיר חלבי שבת בשבת, שמא אינו מותר?! א"ר שמואל אחוי דר' ברכיה ויבדיל, שכך הוא מתיר להדיח כבשים ושלקות? אמר ר' יוסה כלום הוא מותר להדיח כבשים ושלקות לא מן המנחה ולמעלן?! ויבדיל מן המנחה ולמעלן? מה נפשך כוס אין כאן, נר אין כאן, במה הוא מבדיל? א"ר אבון בתפלה?

הדרן עלך פרק אלו קשרים

כך ע"י ההבדלה הוא מתיר להדיח כבשים ושלקות מיום הכיפורים לסעודת מוצאי יו"כ, שהרי בשבת אסור לטרוח משבת למוצאי שבת? מתרצת הגמ' אמר ר' יוסה, כלום וכי הוא מותר להדיח את הכבשים ושלקות לא מן המנחה ולמעלן (מנחה קטנה - שעתיים וחצי לפני השקיעה)? אבל קודם אסור, לכך לא מבדילים במוצאי שבת. שואלת הגמ' ויבדיל (על השבת) מן המנחה ולמעלן כדי להתיר להדיח את הכבשים ושלקות? מתרצת הגמ' מה נפשך הוא לא יכול להבדיל, שהרי כוס אין כאן, ונר אין כאן, וא"כ במה הוא מבדיל? ולכך הוא לא מבדיל, שואלת הגמ' א"ר אבון שיבדיל (על השבת) בתפלה - בתפילת המנחה של יו"כ? (הגמ' לא מתרצת).

הדרן עלך בלי נדר פרק אלו קשרים

הכיפורים חל להיות לאחר שבת - אין מבדילין. שואלת הגמ' מה?! האם ר' חסדא אמר את דבריו כר' עקיבה שאומר שחלבי שבת לא קרבים ביום הכיפורים, ברם אבל האם כרבי ישמעאל הוא מבדיל, שכן - שהרי חלבי שבת קריבין ביום הכפורים, ולכך צריך להבדיל כדי שהכהן יוכל להקטיר את החלבים? מתרצת הגמ' א"ר עזרא קומי לפני רבי מנא, שאפילו כרבי ישמעאל לא יבדיל, שהרי כלום הוא מבדיל באופן רגיל, אלא להתיר לו לעשות דבר שהוא אסור לו בשבת, אבל הרי אילו הקטיר חלבי שבת - בשבת שמא אינו מותר?! הרי ודאי שהוא יכול להקטיר את החלבים בשבת עצמה, ולכך לא צריך להבדיל בשביל הקטרת החלבים. שואלת הגמ' א"ר שמואל אחוי אחיו דר' ברכיה, ויבדיל במוצאי שבת שע"י

פרק ט"ז

הלכה א

מתני' כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה, בין שקורין בהן ובין שאין קורין בהן. אף על פי שכתובין בכל לשון - טעונין גניזה, מפני מה אין קורין בהן? מפני ביטול בית המדרש.

גמ' בין שקורין בהן וכו': מהו בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן? בין שיש בהן טעיות, בין שאין בהן טעיות, והא תני ספר שיש בו שתיים שלש טעיות בכל דף ודף, מתקנו וקורא בו, ארבע אינו קורא בו. מן מה דתנינן, מפני מה אין קורין בהן? מפני ביטול בית המדרש, הדא אמרה בין תורה לנביאים, לכתבי הקודש. **אין** מצילין אותן מפני הדליקה? מאן דאמר מטמאין את הידים - מצילין אותן מפני



הלכה א

מתני' כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה, ומותר להוציאם גם למקום שאסור להוציא שאר דברים (ובדלקמן ה"ב), בין שקורין בהן בשבת, היינו תורה או נביאים, ובין שאין קורין בהן בשבת, היינו כתובים, ואף על פי שכתובין בכל לשון - טעונין גניזה, ואומרת המשנה מפני מה אין קורין בהן בכתובים? מפני ביטול בית המדרש, בכדי שלא יתבטלו מלבוא לבית המדרש לשמוע את השיעור. **גמ'** בין שקורין בהן וכו': שואלת הגמ' מהו בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן? האם הכוונה בין שיש בהן בס"ת טעיות, ולכך לא קוראים בהם, ובין שאין בהן טעיות, ולכך קוראים בהם? והא תני וזה כמו ששנינו בברייתא, ספר תורה שיש בו שתיים או שלש טעיות בכל דף ודף - מתקנו וקורא בו, אבל אם יש בו ארבע

טעויות בדף, אינו קורא בו, אבל אומרת הגמ' שלא יתכן לפרש כך, מן מה דתנינן, ממה ששנינו אצלנו במשנה, מפני מה אין קורין בהן? מפני ביטול בית המדרש, א"כ הדא אמרה זאת אומרת שכוונת המשנה בין שקוראים בהם בשבת, היינו תורה לנביאים, ובין שאין קוראים בהם בשבת, היינו לכתבי הקודש, כמו שפי' במשנה.

היות והעמדנו שהמשנה האומרת "שאיין קורין בהם" זה הולך לעניין כתובים, א"כ יש לשאול מה הדין בס"ת שיש בו יותר מארבע טעויות בדף, האם אין מצילין אותן מפני הדליקה? ואומרת הגמ' שלכאן זה תלוי במחלוקת האם ס"ת פסול יש לו קדושת ס"ת או לא, שלמאן דאמר שס"ת פסול מטמאין את הידים (כמו שס"ת כשר מטמא, וזה מחמת קדושתו, שלא יבאו להניח אצלו תרומה, ויבאו העכברים ויזיקו לס"ת), דהיינו שחוששים להפסידו, א"כ מצילין אותן מפני

מסכת פרק ט"ז [ה"א - דף עט] שבת שצג

הדליקה, ומאן דאמר אין מטמאין את הידים - אין מצילין אותן מפני הדליקה. התיבון הרי עברי שכתבו תרגום, הרי אינו מטמא את הידים, ומצילין אותו מפני הדליקה, מן מה דתנינן, אף על פי שכתובין בכל לשון טעונין גניזה, הדא אמרה שמצילים אותן מפני הדליקה? מתניתא דרבי שמעון, דרבי שמעון אמר אין דבר משום שבות שעומד בפני כתבי הקודש. מה פליגינן? תמן מפני בזיון, ברם הכא כל עמא מודיי שמצילין אותן מפני הדליקה. למי נצרכה? לרבן שמעון בן גמליאל! אף על גב דרבן שמעון בן גמליאל אמר אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית, מודי הוא הכא שמצילין אותן מפני הדליקה. מעשה ברבן גמליאל שהיה עומד על

אליו, כיון שיש בזה רק משום שבות (שהרי איגודו בידו), ואיסור שבות לא עומד בפני כתבי הקודש ועירובין פ"י מ"ג, חזרת הגמ' ואומרת וכי מה? פליגינן, וכי חכמים נחלקים על ר"ש בזה? ואומנם שם חכמים נחלקים על ר"ש ואומרים שהופכו את הספר על הכתב, זה מכיון שתמן כל החשש הוא מפני בזיון של כתבי הקודש, ולכך חכמים אומרים שאסור לעבור על איסור שבות משום בזוי כתבי הקודש, אבל ברם הכא, כל עמא מודיי כולם מודים (גם חכמים) שמצילין אותן את כתבי הקודש מפני הדליקה שלא ישרפו, ולכך ודאי שלכו"ע מצילין את הס"ת הפסול - מפני הדליקה, וא"כ למי המשנה נצרכה לומר שמצילין את כתבי הקודש שכתובים בכל לשון - מהדליקה? לרבן שמעון בן גמליאל! שאף על גב דרבן שמעון בן גמליאל אמר - אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יוונית, אבל מודי הוא הכא, שמצילין אותן (את כתבי הקודש שנכתבו בשאר הלשונות) מפני הדליקה, כיון שחוששים להפסידן. ומעשה ברבן גמליאל שהיה עומד (לפקח) על

הדליקה, ולמאן דאמר ש"ת פסול אין מטמאין את הידים, כיון שלא חוששים להפסידו, א"כ אין מצילין אותן מפני הדליקה. אבל אומרת הגמ' התיבון שאלו בני הישיבה הרי עברי שכתבו תרגום אם במקום לכתוב בס"ת בעברית הוא כתב בלשון תרגום, הרי אינו מטמא את הידים כיון שאין בו קדושת ס"ת, ואפ"ה מצילין אותו מפני הדליקה, כיון שחוששים להפסידו, וההוכחה היא מן מה דתנינן, ממה ששנינו אצלינו במשנה אף על פי שכתובין בכל לשון טעונין גניזה, הדא אמרה זאת אומרת שמצילים אותן מפני הדליקה, וא"כ אותו דבר לענין ס"ת שחסר בו כמה מילים, שאומנם הוא פסול, אבל מצילים אותו מפני הדליקה, כיון שחוששים להפסידו. חזרת הגמ' ואומרת שאין הוכחה מהמשנה, כיון שיתכן שמתניתא מדברי רבי שמעון, דרבי שמעון אמר, אין דבר משום שבות שעומד בפני כתבי הקודש, ולכך אם היה קורא בספר בראש הגג, והתגלגל לו הספר לרה"ר, אז כל זמן שאוחז בראש השני של הספר, הוא יכול לגלול את הספר בחזרה

מסכת פרק ט"ז [ה"א - דף עט] שבת

הבניין בהר הבית, והביאו לו ספר איוב כתוב תרגום, ואמר לבנאי יגזו תחת הנדבך.

מפני מה אין קורין בהן וכו': תני אף על פי שאמרו אין קורין בכתבי הקודש - אלא מן המנחה ולמעלה, אבל שונין ודורשין בהן, צָרַךְ דָּבָר נוטל ובודק. דְּלָמָא רבי ורבי חייא רבא ור' ישמעאל בר' יוסה, היו יושבין ופושטין במגילת קינות ערב תשעה באב שחל להיות בשבת - מן המנחה ולמעלה, ושיירו בה אל"ף בי"ת אחד, אמרו - למחר אנו באין וגומרין אותה, עם כשהיה רבי נפטר לביתו, נכשל באצבעו, וקרא על גרמיה [תהלים לב] רַבִּים מְכַאוּבִים לְרַשָּׁע, אל"ל ר' חייא בחובינו ממתך כן, דכתיב [איכה ד] רִיחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה' - נִלְכַּד בְּשַׁחֲתוֹתָם, אמר לו רבי ישמעאל בר' יוסי אילו לא היינו עוסקין בעניין - כך היה לנו לומר, על אחת כמה וכמה שהיינו עוסקין בעניין, ועלה לביתו ונתן עליה ספוג יבש, וקשר עליה

לפי סדר א"ב, וואומנם הפרק האחרון לא כתוב לפי סדר א"ב, אבל היות ושאר הפרקים כתובים בסדר א"ב, לכך פרקי איכה נקראים א"ב(ו), ואמרו למחר אנו באין וגומרין אותה, עם כשהיה רבי נפטר לביתו וכשרבי הלך לביתו, נכשל באצבעו וקיבל מכה, וקרא על גרמיה ורבי קרא על עצמו את הפסוק, רַבִּים מְכַאוּבִים לְרַשָּׁע, אל"ל ר' חייא שהמכה שקבלת בחובינו ממתך כן מחמת חטאינו זה בא לך, דכתיב רִיחַ אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה', נִלְכַּד בְּשַׁחֲתוֹתָם - נענש מחמת השחיתות של עם ישראל, ואמר לו רבי ישמעאל בר' יוסי לרבי, גם אילו לא היינו עוסקין בעניין (של הפסוק ריח אֲפִינוּ מְשִׁיחַ ה' נִלְכַּד בְּשַׁחֲתוֹתָם) כך היה לנו לומר, ועל אחת כמה וכמה שהמכה שקבלת, קרא בזמן שהיינו עוסקין בעניין (הרי הפסוק הזה כתוב בסוף פרק ד' באיכה, ושם הם הפסיקו), ורבי עלה לביתו, ונתן עליה על המכה ספוג יבש, וקשר עליה

הבניין בהר הבית, והביאו לו ספר איוב שהיה כתוב - תרגום, ואמר לבנאי שיגזו תחת הנדבך, תחת לשורת האבנים.

מפני מה אין קורין בהן וכו': תני, אף על פי שאמרו אין קורין בכתבי הקודש - אלא מן המנחה (מנחה קטנה - שעתיים וחצי לפני השקיעה) ולמעלה, שאז זה לא זמן הדרשה, אבל שונין (גם לפני זמן מנחה) מדרש כתובים, ודורשין בהן בכתובים, ואם הוא נצרך לְדָבָר - לראות איזה פסוק בכתובים, נוטל את הכתובים ובודק. ואומרת הגמ' דְּלָמָא - את זה אני רוצה לומר לך, שמעשה היה ברבי ורבי חייא רבא ור' ישמעאל בר' יוסה, שהיו יושבין ופושטין ודורשים במגילת קינות (איכה) בערב תשעה באב שחל להיות בשבת - מן המנחה (מנחה קטנה - שעתיים וחצי לפני השקיעה) ולמעלה, ושיירו בה אל"ף בי"ת אחד, ונשאר להם הפרק האחרון לדרוש (מגילת איכה כתובה

מסכת פרק ט"ז [ה"א - דף עט] שבת שצה

גמי מבחויץ. א"ר ישמעאל בר' יוסי ממנו למדנו ג' דברים, ספוג אינו מרפא אלא משמר, גמי שהוא מן המוכן, ואין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה. מעתה במקום שיש בית המדרש אל יקראו, במקום שאין בית המדרש יקראו? לית לך אלא כהדא דתני ר' נחמיה, דתני ר' נחמיה - מפני מה אין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה? מפני שמרי הדיוטות, שאם אומר את לו שהוא מותר, אף הוא אומר מה בכך שנתעסק בשטרותיו, מתוך שאת אומר לו שהוא אסור, אף הוא אומר כתבי הקודש אסור, שמרי הדיוטות לא כל שכן?!
הדא אמרה שהמשנה קודמת למקרא, ודא מסייעא לההוא דתני ר"ש בן יוחי, דתני ר"ש בן יוחי - העוסק במקרא מידה שאינה מידה, העוסק במשנה מידה שנוטלין ממנה שכר, העוסק בתלמוד אין לך מידה גדולה מזו, לעולם הוי רץ אחר

של משא ומתן, שאם אומר את לו שהוא מותר לקרוא בכתובים, א"כ אף הוא אומר מה בכך שנתעסק בשטרותיו, אבל מתוך שאת אומר לו שהוא אסור לקרוא בכתובים, א"כ אף הוא אומר, ומה בכתבי הקודש אסור לקרוא, בשמרי הדיוטות לא כל שכן?! שאסור לקרוא.

אומרת הגמ' הדא אמרה מזה שאסרו לקרוא בכתובים בכדי שלא ימנע מבית המדרש ללמוד הלכות, מוכח שהמשנה קודמת ויותר חשובה מלימוד מקרא, ודא וזה מסייעא לההוא למה דתני ר"ש בן יוחי, דתני ר"ש בן יוחי - העוסק במקרא זה מידה שאינה מידה, שהרי הוא לא יכול לפסוק הלכה מהמקרא, והעוסק במשנה זה מידה שנוטלין ממנה שכר, שהרי הוא לומד את עיקרי ההלכות, והעוסק בתלמוד אין לך מידה גדולה מזו, שהרי פוסקים את ההלכה מהתלמוד, ואומרת הברייתא שלעולם הוי רץ אחר לימוד

גמי מבחויץ. א"ר ישמעאל בר' יוסי ממנו למדנו ג' דברים, דבר ראשון למדנו שספוג אינו מרפא אלא משמר את הפצע (שלא יקבל מכות), כיון שאם ספוג היה מרפא, היה אסור לתת את הספוג, וגם למדנו שגמי שהוא מן המוכן, ולכך הוא לא מוקצה, וגם למדנו שאין קורין בכתבי הקודש (בכתובים) אלא מן המנחה ולמעלה, כיון שאם היו יכולים ללמוד בכתובים גם לפני זמן המנחה, א"כ הם היו מתחילים לדרוש באיכה מוקדם יותר, כדי להשלים את כל המגילה. שואלת הגמ' מעתה מעבשיו אולי נאמר שדוקא במקום שיש דרשה בבית המדרש אל יקראו בכתובים, בכדי שלא יפסיד את הדרשה, אבל במקום שאין דרשה בבית המדרש יקראו? אלא לית לך אין לך לתת טעם לאיסור קריאה בכתובים - אלא כהדא דתני ר' נחמיה, דתני ר' נחמיה - מפני מה אין קורין בכתבי הקודש אלא מן המנחה ולמעלה? מפני איסור קריאה בשמרי הדיוטות שטרות

המשנה יותר מן התלמוד, א"ר יוסי בר' בון, הדא דאת אמר עד שלא שיקע בו רבי רוב משניות, אבל משיקע בו רבי רוב משניות, לעולם הוי רין אחר התלמוד יותר מן המשנה.

תני ברכות שכתוב בהן עניינות הרבה מן התורה - אין מצילין אותן מפני הדליקה, מיכן אמרו כותבי ברכות שורפי תורה, מעשה באחד שהיה כותב ברכות, והלך ר' ישמעאל לבודקו, כיון שהרגיש בקול פעמותיו של ר' ישמעאל, נמל תכריך של ברכות - וזרקן לתוך ספל של מים, כלשון הזה אמר לו, גדול עונש האחרון מן הראשון.

א"ר יהושע בן לוי הדא אנגדתא; הכותבה אין לו חלק, הדורשה מתחרך, השומעה אינו מקבל שכר.

א"ר יהושע בן לוי אנא מן יומי לא איסתכלית בספרא דאגדתא, אלא חד זמן



הפסיעות של ר' ישמעאל, נטל תכריך של ברכות וזרקן לתוך ספל של מים, למחוק את מה שהוא כתב, כדי שר' ישמעאל לא יראה שהוא כתב ברכות, וכלשון הזה אמר לו ר' ישמעאל, גדול עונש האחרון מה שמחקת בידים את שם ה', מן הראשון ממנה שכתבת את הברכות, שהרי עברת בידים על איסור של "לא תעשון בן לה' אלהיכם".

א"ר יהושע בן לוי, הדא אנגדתא את דברי האגדה; הכותבה אין לו חלק לעולם הבא, כיון שאסור לכתוב את התורה שנאמרה בעל פה, והדורשה מתוך הכתב מתחרך ישרף בגיהנם, והשומעה מתוך הכתב אינו מקבל שכר של תלמוד תורה, כיון שהלימוד נעשה באיסור.

א"ר יהושע בן לוי, אנא מן יומי אני מימי לא איסתכלית לא הסתכלתי בספרא דאגדתא, אלא חד זמן רק פעם אחת

המשנה יותר מן התלמוד, א"ר יוסי בר' בון, הדא דאת אמר מה שהברייתא אמרה בסיפא שלרוץ ללמוד משניות יותר מהתלמוד, זה דווקא עד שלא שיקע בו רבי רוב משניות, כל זמן שהרב לא לימד את התלמיד את רוב המשניות, אבל משיקע בו רבי רוב משניות על זה נאמר לעולם הוי רין אחר התלמוד יותר מן המשנה - "ליגרט איניש והדר ליסבר".

תני, ברכות שכתוב בהן עניינות פסוקים הרבה מן התורה (כגון מוסף של ר"ה), אין מצילין אותן מפני הדליקה, מיכן אמרו חכמים שכותבי ברכות כשורפי תורה, שהרי אם יפול שריפה בשבת לא יוכלו להציל את הברכות, ומעשה באחד שהיה כותב ברכות, והלך ר' ישמעאל לבודקו, לראות האם השומעה שהוא כותב ברכות נכונה, וכיון שהסופר הרגיש בקול פעמותיו

איסתכלית, אשכחית כתוב בה; מאה ושבעים וחמש פרשיות שכתוב בתורה - דָּבָר, אמירה, ציווי, כנגד שנותיו של אבינו אברהם, דכתיב [תהילים סח] לְקַחְתָּ מִתְּנוּת בְּאָדָם, וכתוב [יהושע יד] הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנָקִים. מאה וארבעים ושבעה מזמורות שכתוב בתהילים - כנגד שנותיו של אבינו יעקב, מלמד שכל הקלוסין שישראל מקלסין להקב"ה, כנגד שנותיו של יעקב, שנאמר [תהילים נב] וְאֶתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, מאה ועשרים ושלושה פעמים שישראל עונין הללויה - כנגד שנותיו של אהרן, שנאמר [תהילים קג] הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ, לאהרן קדושו [תהילים קו] לְאֶהֱרֹן קְדוֹשׁ ה'. אפי' כן אנא מתבעי בליליא. ר' חייא בר בא חמא חד ספר דאגדה, אמר אי מה כתיב טבאות, תקטע ידה דכתבתה, אמר ליה חד, אבוי דההוא גברא כתבה, א"ל בן אמרת תקטע ידה דכתבתה, והוית ליה כן [קהלת י] בְּשִׁנְגָה שְׂיִצָא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט.

אלא היו שומעים מהש"ץ, ועל כל משפט שהש"ץ היה אומר, הקהל היו עונים 'הללויה', זה כנגד שנותיו של אהרן, שנאמר הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקִדְשׁוֹ, דהיינו לאהרן קדושו (ומהיכן יודעים שאהרן קרוי קדוש? שנאמר) לְאֶהֱרֹן קְדוֹשׁ ה'. ואמר ריב"ל שאפי' כן שרק פעם אחת הסתכלתי במגילת אגדה, אנא מתבעי בליליא - נענשתי, והיה לי פחד בלילה. ואמרת הגמ' שר' חייא בר בא, חמא ראה חד ספר דאגדה, ואמר אפי' אי מה כתיב טבאות, תקטע ידה דכתבתה יקצץ ידו של מי שכתב את המגילה, אמר ליה אחד, אבוי דההוא גברא אבא שלי כתבה, א"ל ר' חייא בר בא, בן אמרת כך אמרתי שתקטע ידה דכתבתה, ואמרת הגמ' והוית ליה כן שבאמת הוא נענש ונקצצה ידו, שנאמר בְּשִׁנְגָה שְׂיִצָא מִלְּפָנֵי הַשְּׁלִיט, וודאי שאם השליט מקלל ביודעים, שהקללה מתקיימת.

איסתכלית, ואשכחית ומצאתי כתוב בה; שמה שיש מאה ושבעים וחמש פרשיות שכתוב בתורה - שכתוב בהם את המילים; דָּבָר, או אמירה, או ציווי, בתחילת הפרשה, זה כנגד שנותיו של אבינו אברהם, דכתיב לְקַחְתָּ מִתְּנוּת בְּאָדָם - לְקַחְתָּ מִתְּנוּת היינו את התורה בזכות אָדָם, ומיהו האדם? וכתוב כלפי אברהם אבינו - הָאָדָם הַגָּדוֹל בְּעֵנָקִים. ומה שיש מאה וארבעים ושבעה מזמורות שכתוב בתהילים (אח"כ חילקו שלשה מזמורים לשנים, ולכך כהיום התהילים מחולק למאה וחמישים מזמורים), זה כנגד שנותיו של אבינו יעקב, וזה מלמד - שכל הקלוסין שישראל מקלסין להקב"ה, זה כנגד שנותיו של יעקב אבינו, שנאמר וְאֶתָּה קְדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל, דהיינו שהתהילות הם כנגד ישראל אבינו. ומה שמאה ועשרים ושלושה פעמים שישראל עונין הללויה בזמן ההלל (דהיינו בימיהם הציבור לא היה אומר את ההלל,

הגליונים וסיפרי מינין; אית תַּנְיִי תַּנְיִי קורע אזכרותיהן ושורפן, אית תַּנְיִי תַּנְיִי שורפן הן ואזכרותיהן, א"ר טרפון אקפח את בניי - שאם יבואו לביתי שאני שורפן הן ואזכרותיהן, שאם יהיה הרודף רודף אחריי - שאני נמלט לתוך בתיהן של ע"ז, ואיני נמלט לתוך בתיהן של מינין, שעובדי ע"ז - אינן מכירין אותו וכופרין בו, אבל המינין מכירין אותו וכופרין בו, ועליהן אמר דוד [תהילים קלט] הֲלוֹא מְשַׁנְּאִיךָ ה' אֶשְׁנָא וגו'. זה מדרש דרשו, ומה אם להטיל שלום בין איש לאשתו - אמר הכתוב, ה' שנכתב בקדושה ימחה על המים, סיפרי מינין - שמטילין איבה ותחרות ומחלוקת בין ישראל לאביהן שבשמים, אינו דין שישרפו הן ואזכרותיהן?!

הלכה ב

מתני' מצילין תיק הספר עם הספר, ותיק התפילין עם התפילין, אף על פי שיש בתוכן מעות. ולא יכון מצילין אותן? למבוי שאינו מפולש, בן בתירה אומר אף למפולש.

אותו את הקב"ה וכופרין בו, ולכך הם פושעים גדולים, ועליהן על המינים אמר דוד הֲלוֹא מְשַׁנְּאִיךָ ה' אֶשְׁנָא וגו'. וזה מדרש דרשו החכמים, שמותר לשרוף את הס"ת שכותבו המינים, ומה אם להטיל שלום בין איש לאשתו - אמר הכתוב (התורה אמרה) שה' שנכתב בקדושה (במגילת סוטה) ימחה על המים, כדי לדעת האם האשה זינתה או לא, סיפרי מינין שמטילין איבה ותחרות ומחלוקת בין ישראל לאביהן שבשמים, אינו דין שישרפו הן ואזכרותיהן?!

הלכה ב

מתני' מצילין מהדליקה את תיק הספר עם הספר, ותיק התפילין עם התפילין, ואף על פי שיש בתוכן מעות. ולא יכון מצילין אותן?

הגליונים ברית החדשה ועיין רש"י בהשמטת הצנזור שבת קט"ז) וסיפרי תורה שמינין כתבו (באופן רגיל כשכתוב בש"ס 'מינים' זה הולך כלפי הנוצרים) אז אית תַּנְיִי תַּנְיִי יש ששנו בברייתא שקורע את אזכרותיהן וגונו את ההזכרות, ושורפן את שאר הספר, ואית תַּנְיִי תַּנְיִי ויש ששנו בברייתא ששורפן הן את הספר ואזכרותיהן יחד, א"ר טרפון אקפח אני אקבור את בניי אם זה לא נכון מה שאני אומר כעת, שאם יבואו לביתי עם ס"ת שכתבו מין, שאני שורפן הן - את הס"ת ואזכרותיהן, שהרי המינים גרועים מעובדי ע"ז, ואם יהיה הרודף רודף אחריי להורגני, שאני נמלט לתוך בתיהן של ע"ז, ואיני נמלט לתוך בתיהן של המינין, כיון שעובדי ע"ז - אינן מכירין אותו את הקב"ה וכופרין בו, ולכך הם לא פושעים כל כך גדולים, אבל המינין הרי הם מכירין

גמ' מצילין תיק הספר עם הספר: מתניתין בשאינו טפול לו, אבל אם היה טפול לו - כגופו הוא. ניהא תיק הספר עם הספר, תיק תפילין עם התפילין? רבי חגי בשם ר' זעירא שמע לה מהדא [תהלים לד] **הֲנָה מְלֹאךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו וַיַּחְלְצֵם**, וכן הוא אומר [דניאל ג] **בְּאֲדָיִן גְּבַרְיָא אֱלֹךְ פָּתְחוּ בְּסַרְבְּלֵיהוֹן וְגו'.**

אעפ"י שיש בתוכו מעות: ייבא כ"י דמר ר' יעקב בר אחא אמר חנינא קרתיגנאה בשם ר' הושעיה, דיסיקיא שיש בתוכו מעות, נותן עליה ככר ומטלטלה. **למבוי** שאינו מפולש: הא למפולש לא, בכל אתר את אָמַר אין המהלך כמניח,



גְּבַרְיָא אֱלֹךְ פָּתְחוּ בְּסַרְבְּלֵיהוֹן וְגו', דהיינו חנינא מישאל ועזריה הלכו לכבשן האש (כשנבוכדנצר השליך אותם לכבשן) כשהיו לבושים בבגדים החשובים שלהם, וכשהקב"ה הציל אותם מהכבשן, גם בגדיהם לא נשרפו, וזה מהטעם שאמרנו - שהקב"ה מציל גם את מה שנמצא סביב ליראיו, ולכך מצילים את תיק התפילין כיון שהוא נמצא סביב לתפילין. **אעפ"י שיש בתוכו מעות:** אומרת הגמ' שהטעם שמצילים את תיק התפילין אפי' שיש בהם מעות, כיון ש**יבא** יהיה בזה כ"י כמו מה דאמר ר' יעקב בר אחא שאמר חנינא קרתיגנאה (שם מקום) **בשם ר' הושעיה**, דיסיקיא שק שיש בתוכו מעות, שנמצא במקום שנפל שם דליקה, נותן עליה ככר ומטלטלה.

למבוי שאינו מפולש: אומרת הגמ' ששמע מהמשנה - **הא למבוי מפולש לא** יכולים להציל, כיון שיש לזה דין של רה"ר. ומבינה הגמ' שהוא מוציא את הכתבי הקודש לבית אחר הנמצא במבוי, ולכך שואלת הגמ' מדוע לא יכולים להציל את כתבי הקודש לבית אחר הנמצא במבוי המפולש, והרי בכל אתר מקום **את אָמַר** שאין המהלך כמניח, ואם אחד

למבוי שאינו מפולש דהיינו שיש למבוי שלש מחיצות, אלא שלא עירבו שם, **בן בתירה אומר אף למבוי מפולש**, הגמ' תבאר מדוע.

גמ' מצילין תיק הספר עם הספר: אומרת הגמ' **שמתניתין** מדברת בשאינו טפול לו שהס"ת לא היה מונח בתיק, ואפי"ה המשנה מתירה להניח את הס"ת בתיק לפני שמוציאו מהדליקה, אבל אם היה טפול לו אבל אם הס"ת היה מונח בתיק מערב שבת, א"כ הרי התיק כגופו של הס"ת הוא, ופשוט שמצילים את הס"ת כשהוא מונח בתיק. שואלת הגמ' זה ניהא ומובן שמצילים את תיק הספר עם הספר, כיון שיש איסור לאחוז ס"ת כשהוא לא מונח בתיק, אבל מדוע מצילים את תיק התפילין עם התפילין, שיוציא את התפילין ממקום השריפה בלי תיק? מתרצת הגמ' **רבי חגי בשם ר' זעירא** אמר, **ששמע לה מהדא** מהפסוק מוכח שמצילים את תיק התפילין, שהרי כתוב **הֲנָה מְלֹאךְ ה' סָבִיב לִירְאָיו וַיַּחְלְצֵם**, דהיינו שהקב"ה מציל את מי שנמצא סביב ליראיו, ולכך מצילים את תיק התפילין, כיון שהוא נמצא סביב לתפילין, וכן הוא אומר **בְּאֲדָיִן**

וכא את אמר המהלך כמניח? אלא בזורק, תמן את אמר הזורק פטור, וכא את אמר הזורק חייב? רבי חזקיה בשם רבי אחא בשלא עירבו אנן קיימין.
בן בתירה אומר אף למפולש: בן בתירה - כרבי יהודה, דתנינן תמן, גשרין המפולשין מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה, וחכמים אוסרין.

הלכה ג

מתני' מצילין מזון שלש סעודות, הראוי לאדם - לאדם, הראוי לבתמה -

בן בתירה אומר אף למפולש: כיון שבן בתירה סובר כרבי יהודה שאומר שמקום שיש לו שתי מחיצות - הרי הוא כרה"י, דתנינן תמן במסכת עירובין, גשרין המפולשין, מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יהודה, כיון שיש תחת לגשר שתי מחיצות גמורות (היינו לרוחב הגשר), וזה עושה את המקום לרה"י, ובשני הצדדים האחרים (היינו לאורך הגשר) אומרים פי תיקרה יורד וסותם, ולכך מותר לטלטל תחת לגשר, ולא צריך לעשות שם לחי או קורה. **וחכמים אוסרין**, כיון שחכמים סוברים ששתי מחיצות זה לא עושה את המקום לרה"י, ולכך הרבים שבוקעים תחת לגשר מקלקלים את המחיצה הנעשית ע"י פי תקרה, וכיון שבן בתירה סובר כר' יהודה, לכך אפי' שאופן רגיל אסור לטלטל במבוי מפולש, אבל בשביל הצלת כתבי הקודש מותר.

הלכה ג

מתני' מצילין מהדליקה מזון שלש סעודות, מזון הראוי לאדם - לאדם, ומזון הראוי לבהמה - לבהמה,

הוציא חפץ מרה"י והוליכו לרה"י אחר דרך רה"ר - הוא פטור, כיון שהוא לא הניח את החפץ ברה"ר, וכאן לכאן את המשנה אמרת שהמהלך כמניח, ולכך המשנה אוסרת להוציא את כתבי הקודש לבית אחר הנמצא במבוי המפולש (שהרי אם המהלך אינו כמניח, היה מותר להוציא את כתבי הקודש לבית אחר הנמצא במבוי המפולש, כיון שאין שבות העומד בפני כתבי הקודש?) **ואלא** תאמר שהמשנה מדברת בזורק את כתבי הקודש ממקום הדליקה לבית אחר, ועל זה המשנה אומרת שאסור לזרוק דרך מבוי המפולש, ג"כ יש לי להקשות, שהרי תמן לעיל את אמר שהזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר שהוא פטור, וכאן את אמר שהזורק חייב, שהרי אם פטורים על זה, היה מותר לזרוק את כתבי הקודש דרך מבוי המפולש? אלא אומרת הגמ' שרבי חזקיה בשם רבי אחא אומר, שהוא לא מוציא את כתבי הקודש לבית אחר הנמצא במבוי, אלא הוא מוציא את כתבי הקודש למבוי עצמו, ומדובר בשלא עירבו במבוי אנן קיימין אנחנו עוסקים, ולכך אסור להוציא למבוי המפולש, שהרי הוא כרה"ר.

מסכת פרק ט"ז [ה"ג - דף פ] שבת תא

לכהמה, כיצד נפלה דליקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות, בשחרית, מצילין מזון שתי סעודות, במנחה, מצילין מזון סעודה אחת, רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות.

גב' מצילין מזון שלש סעודות: רבי בון בר חייא בשם רבי בא בר ממל דרבי נחמיה היא, דאמר אינן ניטלין אלא לצורך, אמר רבי יוסה טעמא דרבנן תמן כל מה שיש בבית מן המוכן, ברם הכא אם אתה אומר כן, אף הוא מציל מן היום למחר.

כיצד נפלה דליקה בלילי שבת וכו': מתניתא דרבי הונדקס דאמר לעולם מצילין מזון שלש סעודות, תיפתר בשנפלה דליקה בלילי שבת עד שלא אכלה.

לצורך, כיון שתמן לעניין הכלים, היות וכל מה שיש בבית מן המוכן, לכך מותר לטלטל את הכלים, ברם הכא אבל כאן לעניין הצלת המזון, הרי אם אתה אומר כן שהוא יכול להציל יותר ממזון של ג' סעודות, א"כ אף הוא מציל מן היום למחר, והרי אסור לטרוח בשבת בשביל יום חול.

כיצד נפלה דליקה בלילי שבת וכו': אומרת הגמ' שלכאו' מתניתא שמתירה להציל בליל שבת מזון של ג' סעודות, והמשנה לא מחלקת בין אם הוא כבר אכל או שלא אכל, היא מדברי רבי הונדקס דאמר שבליל שבת לעולם מצילין מזון שלש סעודות, אפי' אם הוא כבר אכל את סעודת ליל שבת, כיון שזה זמן הראוי לג' סעודות (וכן בשחרית יכולים להציל מזון של ב' סעודות, בין אם הוא אכל את סעודת הבוקר ובין אם הוא לא אכל), חוזרת הגמ' ואומרת שהמשנה היא מדברי חכמים, ותיפתר ותעמיד שהמשנה מדברת במקרה שנפלה דליקה בלילי שבת עד שלא אכלה לפני שהוא אכל את סעודת ליל שבת. שואלת הגמ' מה

כיצד נפלה דליקה בלילי שבת, מצילין מזון שלש סעודות, ואם הדליקה נפלה בשחרית, מצילין מזון שתי סעודות, ואם הדליקה נפלה במנחה, מצילין מזון סעודה אחת, רבי יוסי אומר לעולם מצילין מזון שלש סעודות, כיון שחכמים התירו להציל מזון ג' סעודות, ולא משנה אם הוא כבר אכל או לא.

גב' מצילין מזון שלש סעודות: רבי בון בר חייא בשם רבי בא בר ממל אומר, שהמשנה מדברי רבי נחמיה היא, דאמר שאפי' כלים שמלאכתן להיתר אינן ניטלין אלא לצורך, ולכך אסור להציל יותר ממזון ג' סעודות, כיון שהוא מטלטל את האוכל שלא לצורך, אבל לשיטת חכמים שמתירים לטלטל כלים שמלאכתן להיתר אפי' שלא לצורך, א"כ אין איסור בטלטול המזון, והוא יכול להציל כמה מזון שרוצה. אבל אמר רבי יוסה שהמשנה היא ג"כ לדברי חכמים, וטעמא דרבנן שאוסרים להציל יותר מג' סעודות, הגם שהם מתירים לטלטל כלים שמלאכתן להיתר אפי' שלא

ביום הכיפורים מאי איכא למימר, על דעתהון דרבנן לא יציל כלום? כל עמא מודוי שמצילין מזון סעודה אחת - מפני הסכנה.

תני מצילין לחולה ולקטן בבינונית, ולרעבתן כדי מזונו. מערבין לחולה ולקטן כדי מזונו, ולרעבתן בבינונית.

תני אין מערימין, רבי יוסי בר' יהודה אמר מערימין. אית תנאי תני מצילין ואחר כך מְזַמֵּן, אית תנאי תני מְזַמֵּן ואחר כך מצילין, מאן דמר מציל ואחר כך מזמן - כמאן דאמר מערימין, ומאן דמר מזמן ואחר כך מציל - כמאן דמר אין מערימין. **תני** אף מכבין להציל, מתניתא דר"ש, דאמר אין דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש.

ואומרת הגמ' שאית תנאי תנאי, יש ששנו בברייתא, שמצילין יותר ממזון ג' סעודות ואחר כך מְזַמֵּן אורחים שיאכלו את המזון, ואית תנאי תנאי, ויש ששנו בברייתא, שקודם הוא מְזַמֵּן את האורחים, ורק אחר כך מצילין, ואומרת הגמ' שמאן דאמר מציל ואחר כך מזמן, הוא סובר כמאן דאמר מערימין בשביל להציל מדליקה, ומאן דאמר שמזמן ואחר כך מציל, סובר כמאן דאמר אין מערימין בשביל להציל מהדליקה.

תני, אף מכבין את הדליקה בשבת בכדי להציל את כתבי הקודש, והמתניתא שמתירה לכבות את הדליקה בשבת, היא מדברי ר"ש, דאמר אין דבר משום שבות שעומד בפני כתבי הקודש, וכיון שאין בכיבוי איסור תורה, שהרי זה מלאכה שאינה צריכה לגופה (איסור כבוי בשבת מהתורה זה רק ע"מ לעשות פחמים). לכך יכולים לכבות את הדליקה.

הדין אם נפל דליקה ביום הכיפורים, מאי איכא למימר, וכי על דעתהון דרבנן לשיטת חכמים לא יציל כלום שהרי הוא לא צריך אוכל לאותו היום (ובשלמא לשיטת ר' יוסי שחכמים התירו להציל תמיד מזון ג' סעודות, א"כ גם ביה"כ הוא יכול להציל)? חזרת הגמ' ואומרת שכל עמא גם חכמים מודוי שמצילין מזון סעודה אחת למוצאי יוה"כ - מפני הסכנה שלא ימות ברעב, אם לא יהיה לו מה לאכול במוצאי יוה"כ.

תני מצילין לחולה ולקטן מזון ג' סעודות, ומשערים את זה בסעודה בינונית, הגם שהם אוכלים רק מעט, ולרעבתן שאוכל הרבה בכל סעודה, משערים בכדי מזונו. וכן כשמערבין עירובי תחומין (בעירובי חצרות לא צריך ב' סעודות) משערים את המזון ב' סעודות - לחולה ולקטן כדי מזונו, ולרעבתן בבינונית.

תני אין מערימין בשביל להציל מהדליקה, ורבי יוסי בר' יהודה אמר מערימין,

תני אף מטמאין להציל, והתני [ויקרא יב] בְּכָל קֶדֶשׁ לֹא תִגַּע לרבות התרומה, היא תרומה היא מעשר שני?

תני כשם שמצילין מן הדליקה, כך מצילין מיד הגיים, ומיד הנהר ומיד המפולת, ומידי כל דבר שאובד.

הלכה ד

מתני' מצילין סל מלא ככרות - אף על פי שיש בו מאה סעודות, ועיגול של דבילה וחבית של יין, ואומר לאחרים בואו והצילו לכם, אם היו פקחין - עושין עמו חשבון לאחר שבת. ולא יכין מצילין אותן? לחצר המעורבת, בן בתירה אומר אף לשאינה מעורבת.

גמ' מצילין סל מלא ככרות וכו': מתניתא דרבי יוסי דאמר לעולם מצילין מזון

הלכה ד

מתני' מצילין מהדליקה סל מלא

ככרות - אף על פי שיש בו

מאה סעודות, ועיגול של דבילה (תאנים

יבשות הדרוסים יחד בצורת עיגול) הגם שהוא

גדול מאוד, וחבית של יין, ואומר לאחרים

בואו והצילו לכם, ואם היו פקחין - עושין

עמו חשבון לאחר שבת, שישלם להם על

הצלת המזון כשכר פועל. ולא יכין (להיכין)

מצילין אותן? לחצר המעורבת, בן

בתירה אומר אף לשאינה מעורבת,

כדלעיל לענין כתבי הקודש.

גמ' מצילין סל מלא ככרות וכו': אומרת

הגמ' שלכאור' המתניתא היא מדברי

רבי יוסי, דאמר לעולם מצילין מזון שלש

סעודות, אבל לשיטת חכמים שאוסרים

להציל יותר ממה שהוא צריך לאותו השבת,

א"כ היה צריך להיות שיהיה אסור להציל את

הסל שיש בו יותר ממזון ג' סעודות? חוזרת

תני, והברייטא כאן לא מדברת לענין שבת)

אף מטמאין בידיים תרומה או מעשר שני (אם

רק אדם טמא יכול להציל אותם מהדליקה)

בכדי להציל אותם מהדליקה (מעשר שני

שנטמא, הוא יכול לפדות, ולענין התרומה

מדובר בְּשִׁמּוֹן, שהוא יוכל להשתמש בו

להדלקת הנר), שואלת הגמ' איך זה מותר,

והרי יש איסור לטמאות תרומה או מעשר שני,

שהרי והתני שהיות וכתוב בְּכָל קֶדֶשׁ לֹא

תִּגַּע - בזמן טומאתה, וזה בא לרבות את

התרומה, והרי היא תרומה היא מעשר

שני, וא"כ איך יכולים לטמאות בידיים את

התרומה ומעשר שני? (הגמ' לא עונה על

השאלה).

תני, כשם שמצילין את כתבי הקודש או את

האוכלים מן הדליקה, כך מצילין אותם

מיד הגיים, ומיד הנהר שעולה על גדותיה,

ומיד המפולת, ומידי כל דבר שאובד

שמאבד אותם.

ש'ש סעודות, מכיוון שכול הגוף אחד - כמי שכולה סעודה אחת.
ואומר לאחרים בואו והצילו לכם: שכן דרכו להזמין אורחים בשבת.
אם היו פקחין וכו': תמן תנינן, מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת,
 תמן את אָמַר משכוניה גביה, הכא מה אית לך? אמר רבי אבא מרי לכך
 שנינו נקרא פיקח.

הלכה ה

מתני' ולשם הוא מוציא את כל כלי תשמישו, ולובש כל מה שהוא יכול ללבוש,
 ועוטף כל שהוא יכול לעטוף, ר' יוסי אומר שמונה עשר כלים, וחוזר
 ולובש ומוציא, ואומר לאחרים בואו והצילו עמי.

להם על מה שהצילו בשבילו? מתרצת הגמ'
 אמר רבי אבא מרי, לכך שנינו "אם היו
 פקחין" דהיינו שהם לא מחזירים לבעל הבית
 את מה שהצילו, אלא רק לאחר השבת -
 לאחר שעשו אתו חשבון, ולכך הוא נקרא
 פיקח, שחושב על מה שיהיה, "איזהו חכם
 הרואה את הנולד".

הלכה ה

מתני' ולשם (למבוי שאינו מפולש
 לשיטת ת"ק, או למבוי
 המפולש לשיטת בן בתירה) הוא מוציא
 את כל כלי תשמישו כגון כוסות וקערות,
 שהוא צריך לשבת, ולובש כל מה שהוא
 יכול ללבוש, ועוטף כל שהוא יכול
 לעטוף, ומוציא מהדליקה, ר' יוסי אומר
 שאסור ללבוש הרבה בגדים יחד, היות ואין
 הדרך ללבוש בגד על בגד, אלא הוא יכול
 ללבוש רק שמונה עשר כלים בגדים שהדרך
 ללבושם יחד, ופושט אותם מחוץ לדליקה,
 וחוזר ולובש ומוציא, ואומר לאחרים
 בואו והצילו עמי.

הגמ' ואומרת, שהמשנה היא גם לשיטת
 חכמים, ומכיוון שכול הסל הוא כגוף אחד,
 א"כ זה כמי שכולה סעודה אחת, ולכך הוא
 יכול להציל את הסל.

ואומר לאחרים בואו והצילו לכם: מסבירה
 הגמ' מדוע זה מותר? כיון שכן דרכו של
 אדם להזמין אורחים בשבת, ומותר להציל
 להם מזון, לכך כשהוא אומר להם באו
 והצילו לכם, זה כאילו שהוא הזמין אותם
 לאכול אצלו.

אם היו פקחין וכו': מבינה הגמ' שכבר בשבת
 הם מחזירים לבעל הבית את מה שהצילו,
 ולאחר השבת הם עושים איתו חשבון, וא"כ
 שואלת הגמ' הרי תמן לקמן תנינן, שהשואל
 מחבירו כדי יין או שמן בשבת, הוא מניח
 טליתו אצלו כמשכון, ועושה עמו חשבון
 לאחר שבת, וא"כ מדוע תמן את אָמַר
 משכוניה גביה שהוא מניח משכון אצל
 החנוני כדי שלא יכפור בחוב, והכא מה אית
 לך - איזה משכון יש לאותם שהצילו בשבילו,
 והרי יש חשש שמא הוא יכפור ולא ישלם

מסכת פרק ט"ז [ה"ו - דף פא] שבת תה

גמ' רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים: ואלו הן; מקטורן נוקלי ופונדא ופיליון ומעפורת וקולבין של פשתן, וחלוק של צמר, ושתי אמפלויות, שני סבריקין, ושני אבריקין, שני מנעלין, וכובע שבראשו, וחגור שבמתניו, וסודרין שעל זרועותיו. **ואומר** לאחרים בואו והצילו עמי: שכן דרכו להשאיל כלים בשבת.

הלכה ו

מתני' ר"ש בן ננס אומר פורשין עור של גדי על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהם את האור, מפני שהוא מחרך. עושין מחיצה בכל הכלים, בין מלאים בין ריקנים - בשביל שלא תעבור הדליקה, ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים מלאים מים, שאינן יכולים לקבל את האור, והן מתבקעין - ומכבין את הדליקה. **גמ'** ר"ש בן ננס אומר וכו': כיני מתניתא משיאחזו האור בהן. **רבי** ירמיה רבי בא בר ממל בשם רב, ספר שאחז בו האור מצד אחד,

ומגדל שאחז בהם את האור, מפני שהוא העור רק מתחרך ואינו נשרף, ועי"ז השידה תיבה ומגדל לא ישרפו. ועושין מחיצה בפני הדליקה בכל הכלים, בין מלאים מים, ובין ריקנים - בשביל שלא תעבור הדליקה, ר' יוסי אוסר לעשות מחיצה בכלי חרש (חרס) חדשים כשהם מלאים מים, כיון שאינן יכולים לקבל את האור לעמוד בפני האש, אלא והן מתבקעין - ומכבין את הדליקה, וא"כ הוא גורם לכיבוי (ר' יוסי סובר שגרם כיבוי אסור).

גמ' ר"ש בן ננס אומר וכו': כיני מתניתא - כוונת המשנה היא, שהוא יכול להניח את העור על גבי השידה, אפי' משיאחזו האור בהן, היות והוא מניח את העור על גבי המקום שעדיין לא נתפס שם האש.

רבי ירמיה ורבי בא בר ממל בשם רב אמרו, שספר שאחז בו האור מצד אחד,

גמ' רבי יוסי אומר שמנה עשר כלים: מסבירה הגמ' איזה בגדים הוא לובש; ואלו הן, מקטורן מעיל, נוקלי בגד צמוד לגוף, ופונדא חגורת עור, ופיליון סדין שמתעטפים בו, ומעפורת סדין שעוטף בו את ראשו, וקולבין בגד גוף של פשתן, וחלוק של צמר, ושתי אמפלויות גרביים, שני סבריקין כפפות, ושני אבריקין מכנסיים, שני מנעלין, וכובע שבראשו, וחגור שבמתניו, וסודרין שְכַמְיָה שעל זרועותיו. **ואומר** לאחרים בואו והצילו עמי: מסבירה הגמ' מדוע הוא יכול לומר לאחרים באו והצילו עמי, כיון שכן דרכו להשאיל לאחרים כלים בגדים בשבת.

הלכה ו

מתני' ר"ש בן ננס אומר, פורשין עור של גדי על גבי שידה תיבה

נותן מים מצד השני, ואם כבה כבה. אחז בו האור משני צדדין, פושטו וקורא בו, ואם כבה כבה. טלית שאחז בו האור מצד אחד, נותן מים מצד שני, ואם כבה כבה. אחז בה האור מב' צדדין, נוטלה ומתעטף בה, ואם כבתה כבתה.

ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים וכו': ר' שמואל בשם ר' זעירא דר' יוסה היא, א"ר יוסה הוה סברינן מימר, מה פליגינן מימר ר' יוסה ורבנן בשעשה מחיצה של כלים, אבל אם עשה מחיצה של מים לא, ממה דמר ר' שמואל בשם ר' זעירא דר' יוסי היא, הדא אמרה אפי' עשה מחיצה של מים - היא המחלוקת.

הלכה ז

מתני' נכרי שבא לכבות, אין אומרים לו כבה או אל תכבה - מפני שאין שביתתו עליך, אבל קטן שבא לכבות, אין שומעין לו - שכן שביתתו עליך.

שהדליקה לא תעבור, גם חכמים לא מתירים את זה, אבל ממה דאמר ר' שמואל בשם ר' זעירא שהמשנה לעיל שאוסרת לתת בכלי מים כדי לקבל ולכבות את הניצוצות, זה מדברי ר' יוסי היא, א"כ הדא אמרה זאת אומרת, שאפי' אם הוא עשה מחיצה של מים - היא המחלוקת, ולשיטת חכמים מותר לעשות גם מחיצה של מים.

הלכה ז

מתני' נכרי שבא לכבות את הדליקה, אין אומרים לו כבה - כיון שאמירה לעכו"ם אסורה משום שבות, או אל תכבה - מפני שאין שביתתו מוטלת עליך, ולכך לא צריך למנוע בעדו מלכבות את השריפה, אבל קטן שבא לכבות - אין שומעין לו אלא צריכים למנוע בעדו מלכבות את השריפה, שכן שביתתו מוטלת עליך.

נותן מים מצד השני, כיון שגרם כיבוי מותר, כשיטת ת"ק, ואם כבה כבה, ואם אחז בו האור משני צדדין - פושטו וקורא בו, ואם כבה כבה. וכן טלית שאחז בו האור מצד אחד, נותן מים מצד שני, ואם כבה כבה, ואם אחז בה האור מב' צדדין, נוטלה ומתעטף בה, היות והוא לא מכבה בידיים, לכך זה מותר, ואם כבתה כבתה. ר' יוסי אוסר בכלי חרש חדשים וכו': ר' שמואל בשם ר' זעירא אומר, שהמשנה לעיל שאוסרת לתת בכלי מים כדי לקבל ולכבות את הניצוצות, זה מדברי ר' יוסה היא, שאומר שגרם כיבוי אסור, אבל לשיטת חכמים הוא יכול לתת מים בכלי. וא"ר יוסה (האמורא) שבתחילה הוה סברינן מימר חשבנו לומר, מה פליגינן מימר היכן נחלקו ר' יוסה ורבנן, דוקא בשעשה מחיצה של כלים, אבל אם עשה מחיצה של מים דהיינו שהוא שופך מים סמוך לאש, כדי

גמ' נכרי שבא לכבות וכו': בימי ר' אימי נפלה דליקה בכפר, אפיק רבי אימי כרוז בשוקי דארמאי ומר מאן דעבד לא מפסיד, א"ר אלעזר בר' יוסה קומי רבי יוסה, סכנה היתה, אם היתה סכנה אפילו רבי אימי יטפי, ולא כן תני כל דבר שיש בו סכנה אין אומרים יעשו דברים הללו בנשים ובקטנים, אלא אפילו בגדולים אפי' בישראל.

תני מעשה שנפלה דליקה בחצר יוסי בן סימאי בשיחין, וירדו בני קוצרה של ציפורין לכבות, ולא הניח להן, אמר להן הניחו לגבאי שגיבה חובו, מיד קשר עליו הענג וכיבהו, במוצאי שבת שלח לכל חד מהם סלע, ולאיפרכוס שלהן חמשים דינר, אמרו חכמים לא היה צריך לעשות כן. חד נפתי הוה במגורה דרבי יונה, נפילת דליקה במגורה דרבי יונה, אזל ההוא נפתייה - בעי מטפיייתה

יוסי בן סימאי – בשיחין, וירדו בני קוצרה החיילים של **ציפורין לכבות**, אבל **ולא הניח להן ר' יוסי בן סימאי לכבות** את הדליקה, **ואמר להן, הניחו לגבאי להקב"ה שגיבה את חובו** את מה שאני חייב לו מחמת חטאי – **בנוק הדליקה, מיד קרה נס, ונקשר עליו הענג** וירדו גשמים וכיבהו, **במוצאי שבת שלח לכל אחד מהם – סלע, כתשלום על שבאו לכבות את הדליקה, ולאיפרכוס ולממונה שלהן – חמשים דינר, ואמרו חכמים שלא היה צריך לעשות כן, כיון שנכרי שבא לכבות את הדליקה, אין אומרים לו אל תכבה, אבל ר' יוסי בן סימאי החמיר על עצמו, שלא יאמרו שהוא שלח להם לבוא לכבות את הדליקה. שוב מעשה באחד נפתי (נקרא כך על שם מקומו, והוא היה נכרי), שהוה גר במגורה בשכנות דרבי יונה, ונפילת דליקה במגורה דרבי יונה, אזל ההוא נפתייה והלך אותו נפתי ובעי מטפיייתה ורצה לכבות את הדליקה (כדי שלא יעבור לאוצרו), ור'**

גמ' נכרי שבא לכבות וכו': אומרת הגמ' **שבימי ר' אימי נפלה דליקה בכפר** (סמוך לטבריה). **ואפיק והוציא רבי אימי כרוז בשוקי דארמאי בשוק של הגויים ואמר, מאן דעבד מי שיכבה את הדליקה לא מפסיד, אלא הוא יקבל על זה את שכרו, א"ר אלעזר בר' יוסה קומי לפני אביו – רבי יוסה שסכנה היתה בדליקה, ולכך היה מותר לומר לגויים לבוא לכבות את הדליקה, חוזרת הגמ' ואומרת שזה לא נכון, כיון שאם היתה סכנה בדליקה, א"כ אפילו רבי אימי יטפי היה מכבה את הדליקה, וכי לא כן תני, כל דבר שיש בו סכנה, אין אומרים יעשו הדברים הללו בנשים ובקטנים, אלא אפילו בגדולים אפי' בישראל, וא"כ ע"כ שלא היה סכנה בדבר, ומה שהיה מותר לר' אימי לומר שכל המכבה אינו מפסיד, זה מכיון שהוא לא אמר לגוי מסויים תבוא לכבות את הדליקה, אלא הוא הכריז באופן סתם, לכך המכבה אינו שלוחו של ר' אימי, וזה מותר. תני, מעשה שנפלה דליקה בחצר של ר'**

מסכת פרק ט"ז [ה"ח - דף פא] שבת

ולא שבקיה, אמר ליה בְּגֵדְךָ מַדְלִי? א"ל אֵין, ואישתיוזיב כולה. ר' יודן דכפר אימי - פרס גולתיה על גדישא, ונורא ערקא מינה.

אבל קטן שבא וכו': ולא כן תני, ראו אותו יוצא ומלקט עשבים, אין את זקוק לו? תמן אין לו צורך בעשבים, ברם הכא יש לו צורך בכיבוי.

הלכה ח

מתני' כופין קערה על גבי הנר בשביל שלא תאחוז בקורה, ועל צואה של קטן ועל עקרב שלא תישך, אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בְּעֶרְב - ואמר חוששני לו מחטאת.

גמ' כופין קערה ע"ג הנר וכו': ייבא כ"י דמר ר' שמעון בר' ינאי אני לא שמעתי

ואין לו לאבא צורך בעשבים, לכך הוא לא צריך להפרישו, ברם הכא אבל כאן, הרי יש לו לאבא צורך בכיבוי, לכך האבא צריך להפרישו שהרי הוא מוזהר על שביתת הקטן.

הלכה ח

מתני' כופין קערה על גבי הנר בשביל שהאש לא תאחוז בקורה, ועל צואה של קטן מפני המיאוס, ועל עקרב שלא תישך, אמר רבי יהודה, מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בְּעֶרְב עיר בגליל (ידוע כמקום מנוחת ר' חנינא בן דוסא), באחד שכפה את הקערה על גבי העקרב (כשהעקרב לא רדף אחריו), ואמר חוששני לו מחטאת, שהרי הוא צד את העקרב.

גמ' כופין קערה ע"ג הנר וכו': אומרת הגמ' שהמשנה שמתירה לטלטל כלי כדי לכסות את הנר או את צואת הקטן הגם שזה לא ניטל בשבת, ייבא יהיה בזה כ"י דמר כמו מה שאמר ר' שמעון בר' ינאי, שאני אומנם לא שמעתי מאבא שאסור ליטול

יונה לא שבקיה לא נתן לו לכבות את הדליקה, ואמר ליה אותו נפתי, האם בְּגֵדְךָ מַדְלִי האם תפרוס את בגדך - את חסותך על אוצרי שלא ישרף, ואם ישרף תשלם לי על הנוק? (או שהנפתי אמר לר' יונה האם תרים את בגדך ותניח על האוצר שלי כדי שזה לא ישרף, כמעשה הבא)? א"ל אין כן, ואישתיוזיב כולה וניצל כל האוצר של אותו אחד. וכן ר' יודן דכפר אימי פרס גולתיה את גלימתו על גדישא על הגדיש לפני שהאש תיתפס בו, ונורא ערקא מינה והאש ברחא ממנה (וכדלעיל "חנה מְלֶאכֶּה" סביב לִירְאִיו וְיִחְלְצֵם" שהקב"ה מציל את מה שנמצא סביב ליראיו).

אבל קטן שבא וכו': שואלת הגמ' מדוע צריך למנוע בעד הקטן שלא יכבה את הדליקה, וכי לא כן תני, ראו אותו את הקטן שיוצא ומלקט עשבים בשבת, אין את זקוק לו (קטן האוכל נבילות - אין בית דין מצווין להפרישו)? מתרצת הגמ' שיש הבדל, תמן לעניין הקטן שמלקט את העשבים, היות

מאבא - אחותי אמרה לי משמו, ביצה שנולדה ביו"ט, סומכין לה כלי בשביל שלא תתגלגל, אבל אין כופין עליה את הכלי, ושמואל אמר אף כופין עליה את הכלי. ועל צואה של קטן: ולא מאכל תרנגולין אינון? א"ר עוקבן תיפתר באילין רכיכה, שלא יבואו לידי מירוח.

מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב וכו': רבי עולא אמר, שמונה עשר שנין עביד הוי יתיב בהדא ערב, ולא אתא קומוי - אלא אילין תרין עיבדיא, אמר גליל גליל, שְנַאתֵךְ התורה, סופך לעשות במסיקין.

הלכה ט

מתני' נכרי שהדליק את הנר - משתמש לאורו ישראל, ואם בשביל ישראל

שמונה עשר שנין עביד הוי יתיב בהדא ערב ריב"ז ישב בְּעֶרְבַּ ח"י שנים, ולא אתא קומוי ולא בא לפניו שאלות, אלא אילין תרין עיבדיא אלא רק שתי השאלות האלו המובאות במשנה (מה ששנינו כאן לעניין העקרב, ומה ששנינו לקמן פרק כ"ב לעניין מי שמירח את השעווה), לכך אמר ריב"ז גליל גליל, שְנַאתֵךְ את התורה, שהרי מזה שלא באים לשאול שאלות, מוכח שלא לומדים תורה (דְרַךְ אֱוִיל יִשְׂרָאֵל בְּעֵינָיו ובעיניו הכל טוב), וְשָׁמַע לְעֵצָה חָכָם (והחכם הוא שואל שאלות), לכך סופך לעשות במסיקין, להתעסק בגולנים (או שחלקכם יהיו לפקידי הרומאים, ויגלו להם את מטמוניכם ועיין רש"י ויקרא כו יז).

הלכה ט

מתני' נכרי שהדליק את הנר לצורכו משתמש לאורו ישראל, ואם הנכרי הדליק את הנר בשביל ישראל -

דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, אבל אחותי אמרה לי משמו של אבי - משמו של ר' ינאי, שביצה שנולדה ביו"ט שהיא מוקצה, סומכין לה כלי בשביל שלא תתגלגל ותישבר, כיון שזה לא ניכר כ"כ שהוא מניח את הכלי לצורך הביצה, אבל אין כופין עליה את הכלי, כיון שאסור ליטול דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, ושמואל אמר אף כופין עליה את הכלי, כיון שמתיר ליטול דבר הניטל לצורך דבר שאינו ניטל, וא"כ מהמשנה מוכח כדברי שמואל.

ועל צואה של קטן: שואלת הגמ' מדוע לא יכולים להוציא את הצואה מהבית, ולא מאכל תרנגולין אינון? וא"כ זה לא מוקצה? מתרצת הגמ' א"ר עוקבן תיפתר באילין רכיכה בצואה רכה, שאין הדרך לתת אותה לתרנגולים, בכדי שלא יבואו לידי מירוח וילכלכו את הבית.

מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי בערב וכו': אומרת הגמ' רבי עולא אמר,

מסכת פרק ט"ז [ה"ט - דף פא] שבת

אסור. מילא מים להשקות בהמתו - משקה אחריו ישראל, ואם בשביל ישראל אסור. עשה נכרי פְּבֶשׁ לירד בו - ירד אחריו ישראל, ואם בשביל ישראל אסור, מעשה בר"ג וזקנים שהיו באין בספינה, ועשה נכרי פְּבֶשׁ לירד בו, וירדו בו ר"ג והזקנים.

גמ' ואם בשביל ישראל אסור: לצורכו ולצורך ישראל, נישמענה מן הדא, שמואל איקבל גבי חד פרסיי, איטפי בוצינא, אול ההוא פרסיי בעא מדלקתיה, והפך שמואל אפוי, כיון דחזיתיה מתעסק בשטרותיו, ידע דלא בגיניה אדלקה - והפך שמואל אפוי. אמר רבי יעקב בר אחא הדא אמרה לצורכו ולצורך ישראל אסור. אמר רבי יונה שנייא היא שאין מטריחין על האדם לצאת מביתו. אמר רבי אליעזר משום שאין מטריחין על האדם לצאת מביתו, למה הפך שמואל אפוי?

מהנר, אבל מכיון דחזיתיה שמואל ראה שהפרסי מתעסק בשטרותיו, א"כ שמואל ידע דלא בגיניה אדלקה שהפרסי לא הדליק את הנר בעבורו, והפך שמואל אפוי לכיוון הנר, וא"כ אמר רבי יעקב בר אחא, הדא אמרה מכאן מוכח שאם הגוי הדליק את הנר לצורכו ולצורך ישראל - אסור, שהרי שמואל הפך את פניו כשהפרסי הדליק את הנר, ומה שמואל לא יצא מהבית, הגם שהוא נהנה מהנר אפי' שהוא הסתובב? אמר רבי יונה, שנייא היא שכאן זה שונה, ולא צריכים לצאת מהבית, כיון שאין מטריחין על האדם לצאת מביתו, והיות ושמואל התארח אצל הפרסי, א"כ לאותו השבת זה כמו שזה ביתו. אמר רבי אליעזר שאם הטעם שמואל לא יצא מהבית היה משום שאין מטריחין על האדם לצאת מביתו, א"כ למה הפך שמואל אפוי? (אבל זה לא כ"כ ק' כיון שמואל הפך את פניו כדי שיהיה ניכר שלא הדליקו את הנר בעבורו).

אסור. וכן אם הנכרי מילא מים מבור ברה"ר (דהיינו שהנכרי הוציא את המים מהבור שהוא רה"י לרה"ר) להשקות את בהמתו, משקה אחריו ישראל, ואם הנכרי מילא את המים בשביל ישראל - אסור. וכן אם עשה הנכרי פְּבֶשׁ בספינה כדי לירד בו, ירד אחריו ישראל, ואם הנכרי עשה את הכבש בשביל ישראל - אסור, ומעשה בר"ג וזקנים שהיו באין בספינה, ועשה נכרי פְּבֶשׁ לירד בו, וירדו בו ר"ג והזקנים.

גמ' ואם בשביל ישראל אסור: שואלת הגמ' מה הדין אם הנכרי הדליק את הנר לצורכו ולצורך ישראל, האם מותר ליהודי להשתמש לאור הנר או לא? מתרצת הגמ' נישמענה מן הדא שאפשר להוכיח מהמעשה שהיה, שמואל איקבל התארח גבי חד פרסיי אצל (גוי) פרסי אחד, ואיטפי בוצינא ונכבה הנר, אול ההוא פרסיי והלך אותו פרסי ובעא מדלקתיה והדליק את הנר, והפך שמואל אפוי לכיוון השני שלא יהנה

מסכת פרק ט"ז [ה"ט - דף פא] שבת תיא

מעשה בר"ג וזקנים וכו': תני אמרו לו מה אנו לירד? אמר להן הואיל ולא בשבילנו עשה - מותרין אנו לירד.

הדרן עלך פרק כל כתבי הקודש

הואיל והגוי לא בשבילנו עשה את הכבש,
לכך מותרין אנו לירד.
הדרן עלך בלי נדר פרק כל כתבי הקודש

מעשה בר"ג וזקנים וכו': תני, אמרו לו
הזקנים לר"ג מה אנו לירד מהספינה על גבי
הכבש שהגוי עשה בשבת? אמר להן ר"ג

פרק יז

הלכה א

מתני' כל הכלים ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן, אף על פי שנתפרקו בשבת, ואינן דומין לדלתות הבית לפי שאינן מן המוכן.

גמ' כל הכלים וכו': דלתות הבית דרובה ודלתות הכלים דרובן, דלתות הבית דרובה - שאף על פי שנתפרקו מערב שבת אסור לטלטלן בשבת, דלתות הכלים דרובה - שאף על פי שנתפרקו בשבת ניטלין בשבת.

לפי שאינן מן המוכן: ואין תשמישן אלא על גבי קרקע.

רבי אבהו בשם רבי אלעזר בראשונה היו כל הכלים ניטלין בשבת, כיון שנחשדו להיות מחללין ימים טובים ושבתות, הדא היא דכתיב [נחמיה ג] **בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בִיהוּדָה דְרָכִים גְּתוֹת בְּשַׁבָּת וּמִבְּיָאִים הָעֵרְמוֹת וְעַמָּסִים עַל הַחֲמָרִים וְגו'**,



פרק יז

הלכה א

מתני' כל הכלים שיש להם דלתות ניטלין בשבת ודלתותיהן עמהן, ואף על פי שהדלתות נתפרקו בשבת מותר לטלטל את הדלתות, ואינן דומין לדלתות הבית שהם לא ניטלים, לפי שדלתות הבית אינן מן המוכן לטלטול, היות והם מחוברים לקרקע, אבל דלתות הכלים כיון שהם מיועדים לטלטול, לכך מטלטלים אותם אפי' שהם התפרקו מהכלים. **גמ'** כל הכלים וכו': אומרת הגמ' דלתות הבית דרובה יש חידוש בדלתות הבית שלא מטלטלים אותם, ודלתות הכלים דרובן יש חידוש בדלתות הכלים שמטלטלים אותם; דלתות הבית דרובה - שאף על פי שנתפרקו מערב שבת, אפי'ה אסור

לטלטלן בשבת, ולא תאמר שהיות והם התפרקו מערב שבת יהיה לדלתות שם של כלי ויוכלו לטלטלם, ודלתות הכלים דרובה - שאף על פי שנתפרקו בשבת, ולא היה על הדלתות שם כלי בפני עצמם לפני השבת, אפי'ה ניטלין בשבת.

לפי שאינן מן המוכן: היות ואין תשמישן אלא על גבי קרקע, לכך הם לא מוכנים לטלטל אותם בשבת.

רבי אבהו בשם רבי אלעזר אומר, שבראשונה היו כל הכלים ניטלין בשבת, שהרי אין בזה איסור מן התורה, אבל כיון שנחשדו ישראל להיות מחללין את הימים טובים ושבתות, הדא היא דכתיב וזה כמו שכתוב **בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בִיהוּדָה דְרָכִים גְּתוֹת בְּשַׁבָּת** (סוחטים את הענבים) **וּמִבְּיָאִים הָעֵרְמוֹת** (עוברים על מעמר) **וְעַמָּסִים עַל הַחֲמָרִים** (עוברים על מחמר)

מסכת פרק יז [ה"א - דף פב] שבת תיג

ואסרו להן הכל, כיון שנגדרו היו מתירין להן והולכין, עד שהתירו להן את הכל, חוץ מן המָסָר הגדול ויתר של מחרישה, רבי יוסה אומר אף הציפורין, רבן שמעון בן גמליאל אומר אף העוגין.

תני מדוכה אם יש בה שום מטלטלין אותה, ואם לאו אין מטלטלין אותה, רשב"ג אומר אם היתה מדוכה קטנה ניתנת על גבי השלחן, הרי היא כקערה - ומטלטלין אותה בשבת. ר' יוסי רבי אילא בשם ר' אלעזר רבי יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר קודם להתרת כלים שנו.

תמן תנינן, קלוסטרין; ר' יהושע אומר - שומטה מפתח זו ותולה בחבירו בשבת, רבי טרפון אומר הרי היא ככל הכלים - ומיטלטלת בחצר. דבי רבי ינאי אמרי בחצר שלא עיריבה היא מתניתין, אם בחצר שלא עיריבה, הדא היא דתנינן הרי היא ככל הכלים ומיטלטלת בחצר? ר' יוסה בשם ר' ירמיה,

שהמכתשת הזאת משמשת גם כקערה, ומטלטלין אותה בשבת. ר' יוסי ורבי אילא בשם ר' אלעזר אמרו, וכן רבי יעקב בר אחא בשם ר' אלעזר אמר, שהברייתא הזאת קודם להתרת כלים שנו, כיון שכהיום גם כלי שמלאכתו לאיסור מותר בטלטול.

תמן במסכת כלים תנינן, קלוסטרין בריח שסוגרים בו את הדלת, וראשו עב שכותשים בו את השום, ר' יהושע אומר - שומטה מפתח זו בטלטול מן הצד ותולה בחבירו בשבת, ורבי טרפון אומר, שהרי היא ככל הכלים - ומיטלטלת בידיים בחצר, ולא רק ע"י טלטול מן הצד. דבי רבי ינאי אמרי, שבחצר שלא עיריבה עירובי חצרות היא מתניתין, ולכך ר' יהושע מתיר רק ע"י טלטול מן הצד, שואלת הגמ' אם מדובר בחצר שלא עיריבה, א"כ הדא היא דתנינן א"כ מדוע שנינו שר"ט אומר שהרי היא ככל הכלים ומיטלטלת בחצר, והרי לא עשו עירובי חצרות? אלא ר' יוסה בשם ר' ירמיה

וגו', ולכך אסרו להן לטלטל את הכל, אבל כיון שנגדרו וחזרו לשמור את השבת, היו מתירין להן והולכין, דהיינו בתחילה התירו להם לטלטל כלים לצורך גופו או מקומו, עד שהתירו להן את הכל, והתירו להם גם לטלטל את הכלים להצלת הכלי, דהיינו מחמה לצל, חוץ מן המָסָר הגדול, ויתר של מחרישה, שמקפידים עליהם, וא"כ זה מוקצה מחמת חסרון כיס. ורבי יוסה אומר שאף הציפורין את חפירה (הוא דומה לציפורין), הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, היות ומקפידים עליו שלא יפגם, ורבן שמעון בן גמליאל אומר שאף העוגין עוגני הספינה מוקצים מחמת חסרון כיס.

תני, מדוכה מכתשת שכותשים בה את השום, או אם יש בה שום - מטלטלין אותה אגב השום, ואם לאו - אין מטלטלין אותה, כיון שזה כלי שמלאכתו לאיסור, רשב"ג אומר שאם היא היתה מדוכה קטנה שניתנת על גבי השלחן, א"כ הרי היא כקערה כיון

רבי חנניה מטי בה בשם ר' אלעזר, קודם להתרת כלים שנו, אי קודם להתרת כלים שנו, הדא הוא דתנינן הרי היא ככל הכלים ומיטלטלת בחצר? כשלשה כלים המיטלטלין בחצר, ואלו הן; סכין קטנה, ומקצוע של דבילה, וזומי ליסטרא.

תני חצוצרת תוקע השלישית בראש הגג - ומניחה במקומה, ולא כלי הוא? א"ר יודן קודם להתרת כלים שנו.

רבי זעירא בשם רבי אלעזר קנים ומקלות קודם להתרת כלים שנו.

תני לווחין של ספינה אין ממלטלין אותן בשבת, ואם היו מכוסים על גבי כלים,



רבי זעירא בשם רבי אלעזר אומר, שקנים ומקלות דהיינו המשנה במסכת מנחות אומרת שסידור הקנים שהיו מסדרים בין לחם הפנים, לא היה דוחה את השבת, אלא רק במוצאי שבת היו מסדרים את הקנים, וכן מה שהמשנה במסכת פסחים אומרת שבערב פסח של כל השנים, היו לוקחים מקלות חלקים, ומניחים אותם על גבי הכתפיים של שני אנשים, ותולים בזה את הקרבן פסח כדי להפשיט ממנו את עורו (בערב פסח לא היה מספיק מקום על גבי העמודים כדי לתלות את כל הפסחים להפשיט אותם). אבל אם ערב פסח חל להיות בשבת, לא היו מביאים את המקלות האלו, אלא אחד היה מניח את ידו על גבי כתף חברו, ותולה את הפסח על ידו, ומפשיט את עורו, וא"כ המשניות האלו קודם להתרת כלים שנו, אבל כהיום מותר לטלטל את הקנים להניח אותם בין לחם הפנים, וכן יכולים להשתמש במקלות לתליית הפסח.

תני, לווחין לוחות עץ של ספינה שמניחים על קרקעית הספינה, אין מטלטלין אותן בשבת, כיון שזה מוקצה מחמת גופו, ואם הלוחות האלו היו מכוסים על גבי כלים,

אמר, ורבי חנניה מטי בה נוטה לומר שאמרו את זה בשם ר' אלעזר, שקודם להתרת כלים שנו, ולכך ר' יהושע מתיר רק ע"י טלטול מן הצד, שואלת הגמ' אי קודם להתרת כלים שנו, א"כ הדא הוא דתנינן מדוע שנינו שר"ט אמר שהרי היא ככל הכלים ומיטלטלת בחצר? אלא אומרת הגמ' שבאמת המשנה מדברת לפני התרת הכלים, ור"ט סובר שהרי היא כשלשה כלים המיטלטלין בחצר, אפי' לפני התרת הכלים, ואלו הן, סכין קטנה שחותכים בה את הלחם והבשר, ומקצוע של דבילה סכין שחותכים בה את הדבילה, וזומי ליסטרא הכף שמסלקים בה את זוהמת התבשיל, שאותם לא אסרו כלל. כיון שזה נצרך לאכילה (ור"ט סובר שגם את המכתשת לא אסרו כלל).

תני, חצוצרת (שופר) תוקע בה את התקיעה השלישית בראש הגג להודיע על כניסת השבת (היו תוקעים שלש תקיעות לפני השבת) ומניחה במקומה, ואסור לטלטלה. שואלת הגמ' מדוע אסור לטלטלה, ולא כלי הוא? א"ר יודן שהדין הזה קודם להתרת כלים שנו.

או על גבי אוכלין, הרי הן ככיסוי כל הכלים - ומטלטלין אותן בשבת, אמר רבי לא, אף על גב דתימר ככיסוי כלים, והוא שיהא עליהן תואר כלי.

כל שניטל בשנים מטלטלין אותן, בשלשה בארבעה וחמשה אסור, א"ר זעירא מכיון דאת אמר בשנים מותר, אפילו בארבעה וחמשה מותר, מה דמר ר' מנא א"ר יוסה הוון מלייא טעונין ספסלה דר' יודה בר פזי, וסבייא מסייעין להון. רבי לעזר בשם רבי חנינה, מעשה היה וטלטלו קרון של בית רבי בשבת, ולא כלו הוא? שלא תאמר הואיל ואין תשמישן אלא על גב מקומן - אין מטלטלין אותן בשבת. רבי יהודה בשם שמואל, קופות הגדולות וסוגין הגדולים - מטלטלין אותן בשבת, שלא תאמר הואיל ותשמישם במקומן, אין מטלטלין אותן.

ר' אבא בשם שמואל, מכבש מיטות מטלטלין אותן בשבת. רבי בא בשם רב, כובד



מאוד. ואמר רבי לעזר בשם רבי חנינה, שמעשה היה וטלטלו קרון (עגלה גדולה) של בית רבי בשבת, שואלת הגמ' מה החידוש יש בזה, וכי לא כלו הוא, והרי כבר אמרנו שמותר לטלטל גם דברים כבדים מאוד? מתרצת הגמ' שהחידוש הוא שלא תאמר הואיל ואין תשמישן אלא על גב מקומן כשהם מונחים במקומם, א"כ אין מטלטלין אותן בשבת, קמ"ל שיכולים לטלטל את הקרון בשבת. רבי יהודה בשם שמואל אומר, שקופות הגדולות וסוגין (ארגזים) הגדולים, מטלטלין אותן בשבת, והחידוש הוא שלא תאמר הואיל ודרך תשמישם במקומן, א"כ אין מטלטלין אותן.

ר' אבא בשם שמואל אומר, שמכבש מיטות היינו הכלי שכובשים את הקרשים שיהיו ישרים, כדי לעשות מהם מיטות - מטלטלין אותן בשבת, הגם שזה כלי כבד, וכן רבי בא בשם רב אומר, שכובד

או על גבי אוכלין, א"כ הרי הן ככיסוי כל הכלים - ומטלטלין אותן בשבת, אמר רבי אילא, אף על גב דתימר שאם הלוחות מכסים את האוכלים הרי הם ככיסוי כלים, אבל זה דוקא והוא שיהא עליהן תואר ומראה של כלי, אבל אם הם היו לוחות עץ ללא מראה כלי, אסור לטלטלן.

כל כלי שניטל אפי' בשני אנשים מטלטלין אותן, אבל אם הוא ניטל רק בשלשה או בארבעה או בחמשה אנשים, אסור לטלטלו, כיון שהוא כבד מאוד, א"כ קובעים לו מקום, אבל א"ר זעירא שמכיון דאת אמר שכלי שניטל בשנים מותר לטלטלו, א"כ אפילו אם הוא ניטל בארבעה או בחמשה מותר, וההוכחה היא, ממה דאמר ר' מנא א"ר יוסה, שהוון מלייא טעונין ספסלה שהבחורים היו נושאים את הספסלים בשיבתו דר' יודה בר פזי, וסבייא והזקנים היו מסייעין להון לבחורים מחמת כובדם, וא"כ מוכח שמותר לטלטל גם דברים כבדים

העליון והתחתון מטלטלים אותן, חוץ מן העומדים. א"ר בא הדא דתימר בעומדים ששם, אבל בעומדים שכאן מותר. ר' זעירא בשם רב יהודה בשם רב, קנים וחבלים של קוריים מטלטלין אותן בשבת, מה דר' יוסה אמר - ר' יוחנן שאל לר' יהודה בן לוי מהו לטלטל כלי קוריים בשבת? א"ל מטלטלין. ר' יהודה בן פזי לא אמר כן, אלא ר' יוחנן שאל לר' יהודה בן לוי, מהו לטלטל כלי קוריים בשבת? א"ל אין מטלטלין, א"ל למה? א"ל מפני שאין מטלטלין.

הלכה ב

מתני' נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים, קורדום לחתוך בו את הדבילה, מגירה לגור בה את הגבינה, מגריפה לגרוף בה את הגרוגרות, את הרחת ואת המלגז - לתת עליו לקטן, את הכוש ואת הכרכר לתחוב בו, מחט של יד ליטול בה את הקוץ, ושל סקאין לפתוח בו את הדלת.

לוי, מהו לטלטל כלי קוריים (אורגים) בשבת? וא"ל שאין מטלטלין, וא"ל ר' יוחנן לר' יהודה בן לוי למה אין מטלטלים אותם בשבת? וא"ל מפני שאין מטלטלין אותם אפי' בחול, והיות וקובעים לזה מקום, לכך הרי הוא מוקצה.

הלכה ב

מתני' נוטל אדם קורנס פטיש לפצוע לפתוח בו אגוזים, וכן קורדום כמין גרון קטן - לחתוך בו את הדבילה, ואת המגירה מסור לגור לחתוך בה את הגבינה (גבינה אמיתית היא קשה מאוד). ואת המגריפה (זה ג"כ כלי שמלאכתו לאיסור, שהרי הוא מיועד לגרוף ולייפות את הקרקע) לגרוף ולהעלות בה את הגרוגרות מהחבית, ואת הרחת כלי שזורים בו את התבואה בגורן, ואת המלגז קילשון, לתת ולהושיט עליו מאכל לקטן הנמצא רחוק ממנו, ואת הכוש פלך, ואת הכרכר זה נראה

העליון והתחתון הקורות הנמצאים בכלי האורגים - מטלטלים אותן בשבת, חוץ מן העומדים של כלי האורגים, כיון שיש בזה חשש משום אשווי גומות, שהרי העומדים האלו מוכנסים לתוך הקרקע, א"ר בא הדא דתימר שאסור לטלטל את העמודים, זה דוקא בעומדים ששם שבבבל, כיון שבבבל היו מכניסים את העמודים לקרקע, אבל בעומדים שכאן שבא"י מותר, כיון שבא"י היו מעמידים את העמודים על גבי הקרקע, וא"כ אין חשש של אשווי גומות. ר' זעירא בשם רב יהודה בשם רב אומר, קנים וחבלים של קוריים כלי האורגים - מטלטלין אותן בשבת, ואנחנו יודעים את זה, ממה דר' יוסה אמר שר' יוחנן שאל לר' יהודה בן לוי, מהו לטלטל כלי קוריים (אורגים) בשבת? וא"ל מטלטלין, אבל ר' יהודה בן פזי לא אמר כן - כך, כדברי ר' יוסה (שר' יהודה בן לוי התייר), אלא ר' יהודה בן פזי אמר, שר' יוחנן שאל לר' יהודה בן

גמ' נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים: הא שלא לפצע בו לא, מתניתין דרבי נחמיה, דאמר ר' נחמיה אין ניטלין שלא לצורך. רבי בא רבי יודא רבי חנינא בר שלמיא בשם רב, מודין חכמים לרבי נחמיה בזיירא ובמזורה ובמכונה; בזיירא - דו עצר ביה, במזורה - דו חביט ביה, במכונה - דו כתיש ביה. כלי המיוחד לאיסור - מטלטלין אותו לצורך להיתר בין לצורך בין שלא לצורך, א"ר יוסה ראה עד איכן היקלו בשבת, שאפי' דברים שאין תשמישן לשם שבת - התירו אותן לשם שבת. ומר רבי לעזר דלופקי למה היא טמאה? מפני שהשמש אוכל עליה, בסים דידיה למה היא טמאה?



לכתוש ולפרק את חוטי המשי (מניחים את הגולם של המשי במים חמים כדי לרכך את הדבק הנמצא בגולם, וע"י הכתישה החוטים מתפרקים זה מזה, ויכולים לפתוח את הגולם, וזה נהיה כמו סליל של חוט). וכיון שקובעים מקום לכלים האלו מחמת יוקרם. לכך מודים חכמים לר' נחמיה שהם מוקצים (מחמת חסרון כיס). ואומרת הגמ' (לשיטת חכמים) כלי המיוחד למלאכת איסור - מטלטלין אותו לצורך גופו ומקומו, וכלי המיוחד להיתר - מטלטלים אותו בין לצורך גופו ומקומו, ובין שלא לצורך גופו ומקומו, ואפי' מחמה לצל. א"ר יוסה בוא וראה עד איכן היקלו בשבת, שאפי' דברים שאין תשמישן לשם שבת דהיינו כלי שמלאכתו לאיסור, התירו לטלטל אותן לשם לצורך שבת. ואמר רבי לעזר, דלופקי שולחן המשמש להניח עליו כוסות ויין, אבל אין רגילות לאכול עליו, וא"כ למה היא טמאה, והרי זה כפשוטי כלי עץ שאינם מקבלים טמאה? אלא זה מקבל טמאה מפני שהשמש לפעמים אוכל עליה, ולכך הרי היא כשולחן שמשמש את האדם, שמקבל טמאה. ואומר ר' אלעזר בסים דידיה הבסיס של הדלופקי למה היא

כמו מסרגה, ובו מפרידים את חוטי השתי שלא יעלו אחד על השני, לתחוב בו פירות רכים, כגון לאכול בו תותים, וכן מחט של יד (מחט קטנה - של תפירה) ליטול בה את הקוץ, וכן מחט גדולה - של סקאין שתופרים בזה שקים, לפתוח בו את הדלת.

גמ' נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים: אומרת הגמ' משמע מהמשנה הא שאם הוא רוצה ליטול את הקורנס שלא לפצע בו אגוזים, אלא כיון שהוא צריך את המקום, לא יטול, וא"כ ע"כ שמתניתין היא מדברי רבי נחמיה, דאמר ר' נחמיה אין הכלים ניטלין שלא לצורך גופן, ואפי' שהוא צריך את מקום הכלי. ואומרת הגמ' רבי בא ורבי יודא ורבי חנינא בר שלמיא בשם רב אומרים, שמודין חכמים לרבי נחמיה בזיירא ובמזורה ובמכונה, שאסור לטלטלם בשבת. ומבארת הגמ' מה הם הכלים האלו; בזיירא זה שני קרשים כבדים וחלקים דו עצר ביה שכובשים ביניהם את הבגדים כדי שיתגהצו. במזורה זה הכלי שהכובס מניח עליהם את הבגדים דו חביט ביה כדי להכות על הבגדים לרכבם. במכונה זה היתדות שמניחים עליהם את הגולם של המשי דו כתיש ביה כדי

מפני שהשמש עומד עליה, ראה עד איכן החמירו בטומאה, שאפילו דברים שאין תשמישן לשם טבלה - טימאו אותן לשם טבלה.

מחט של יד ליטול בה את הקוץ: א"ר סימון שרא לי רבי אבהו, מיסב קילורית בשבת, רבי בא בר כהן בשם רב ששת - מתניתין אמרה כן, מחט של יד ליטול בה את הקוץ, דלכך מה בין קוץ לזה. רבי בא בעא קומי רבי מנא, מהו מיגבלתה ביום טוב? א"ל אינו אוכל נפש.

הלכה ג

מתני' קנה של זיתים; אם יש קשר בראשו מקבל טומאה, ואם לאו אינו מקבל טומאה, בין כך ובין כך ניטל בשבת.

שאל את רבי מנא, מהו מיגבלתה האם מותר לערבב את המשחה ביום טוב, כמו שמותר ללוש בצק? א"ל שהיות וזה אינו אוכל נפש, לכך אסור לערבב את המשחה ביו"ט.

הלכה ג

מתני' קנה של זיתים, בימיהם היו צוברים את הזיתים בבלי (הנקרא מעטן), כדי שהזיתים יתרכבו, ואח"כ יוכלו להוציא מהם את השמן בקלות, ולאחר כמה ימים היו בודקים האם הזיתים כבר התרכבו, ע"י הכנסת הקנה לבין הזיתים, ואם יש קצת שמן על גבי הקנה, זה סימן שהזיתים כבר התרכבו, ואומרת המשנה שאם יש קשר בית קיבול קטן בראשו של הקנה לקבל את השמן, הוא מקבל טומאה, ואם לאו שאין לו בית קיבול, א"כ הרי הוא כפשוטי כלי עץ, שאינו מקבל טומאה, אבל בין כך ובין כך ניטל בשבת, כיון שיש עליו שם של כלי.

טמאה? מפני שהשמש עומד עליה, וא"כ אומר ר' אלעזר, בוא וראה עד איכן החמירו בטומאה, שאפילו דברים שאין תשמישן באופן רגיל לשם טבלה - שולחן, טימאו אותן לשם טבלה כאילו זה שולחן. מחט של יד ליטול בה את הקוץ: א"ר סימון, שרא התיר לי רבי אבהו, מיסב קילורית להוריד את התחבושת בשבת, הגם שיש פעמים שהתחבושת דבוקה לפצע, וכשמורידים אותה יוצא קצת דם, אבל היות ולא מתכוונים להוצאת הדם, לכך מותר להוריד את התחבושת. רבי בא בר כהן בשם רב ששת אומר, שמתניתין אמרה כן, שהרי שנינו - מחט של יד ליטול בה את הקוץ, דלכך שאם לא תאמר שמותר להוריד את התחבושת, א"כ יהיה לך לשאול מה בין קוץ שמותר להוציא בשבת, הגם שיש פעמים שיוצא קצת דם בזמן הוצאת הקוץ, לזה לתחבושת שאתה אומר שאסור, אלא ע"כ שמותר להוריד את התחבושת בשבת. שואלת הגמ' רבי בא, בעא קומי

גמ' קנה של זיתים וכו': דבי ר' ינאי אמרי - קנה שהתקינו להיות בודק הזיתים, כיצד היה יודע? אם מלוכלך במשקה, בידוע שנגמרה מלאכת המעטן, ואי לא, בידוע שלא נגמרה מלאכת המעטן. אמר להו ר' מנא לא תני שמואל - אלא להיות שולה בו הזיתין.

תני קנה שהתקינו להיות פוקק בו החלון, נימר אם היה קשור ותלוי - פוקקין בו, ואי לא - אין פוקקין בו, רשב"ג אומר מתוקן אף על פי שאינו קשור ותלוי. ולא כן א"ר יוחנן, משכני חילפיי והראני נגר משל בית רבי - קשור אף על פי שאינו תלוי, א"ר יודן מכיון שנוטלו ונותנו לתוך ידו, נעשה כמפתח.

הלכה ד

מתני' כל הכלים ניטלין בשבת, חוץ מן המסר הגדול, ויתד של מחרישה.



א"ר יוחנן, שמשכני חילפיי והראני - חילפיי (שם אמורא) משך אותי להראות לי שהנגר (הבריא שנועלים בו את הדלת) משל בית רבי שהוא קשור אף על פי שאינו תלוי, וא"כ כשיטת מי עשה רבי, שהרי לת"ק זה צריך להיות גם תלוי, ולשיטת רשב"ג זה לא צריך להיות אפי' קשור? מתרצת הגמ' א"ר יודן שרבי סובר כרשב"ג, ויש הבדל בין הקנה שסוגרים בו את החלון שהוא לא צריך להיות קשור מכיון שנוטלו את הקנה ונותנו לתוך ידו, א"כ הרי הוא נעשה כמפתח שלא צריך להיות קשור לדלת, אבל הנגר שהוא צריך להיות קשור (כדלקמן), לכך הבריא בבית רבי היה קשור.

הלכה ד

מתני' כל הכלים אפי' אם מלאכתן לאיסור, ניטלין בשבת, חוץ מן המסר הגדול, ויתד של מחרישה, כיון שמקפידים עליהם, לכך הם מוקצים מחמת

גמ' קנה של זיתים וכו': דבי ר' ינאי אמרי שכוונת המשנה לקנה שהתקינו להיות בודק את הזיתים האם הם התרככו כבר, וכיצד היה יודע? אם מלוכלך התרטב הקנה במשקה היוצא מהזיתים (מוהל), א"כ בידוע שנגמרה מלאכת המעטן, ומוליך את הזיתים לבית הבד, ואי לא ואם הקנה לא היה התרטב במשקה, א"כ בידוע שלא נגמרה מלאכת המעטן, אמר להו ר' מנא לתלמידי ר' ינאי, שלא תני שמואל כדברי ר' ינאי, אלא שמואל הסביר שהוא התקין את הקנה להיות שולה להגביה בו את הזיתין מהמעטן.

תני, קנה שהתקינו להיות פוקק סוגר בו את החלון, אז נימר אנחנו אומרים שאם הקנה הזה היה קשור ותלוי - פוקקין בו, ואי לא - אין פוקקין בו, רשב"ג אומר שאם הקנה הזה היה מתוקן ומזומן לסגירת החלון, אז אף על פי שאינו קשור ותלוי סוגרים בו את החלון. שואלת הגמ' וכי לא כן

כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך, רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך. **גמ'** רבי נחמיה אומר וכו': רב יהודה בשם רב - הלכה כרבי נחמיה, דאמר אין ניטלין אלא לצורך. ר' יוחנן ורבנן דתמן; חד אמר לצורך - לצורך גופו, שלא לצורך שלא לצורך גופו, ר' נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך גופו. וחרנה אמר - לצורך לצורך גופו ולצורך מקומו, שלא לצורך שלא לצורך גופו ושלא לצורך מקומו, רבי נחמיה אומר אין ניטלין אלא לצורך גופו ולצורך מקומו. תני א"ר יודן לא נחלקו ב"ש וב"ה על המלאים שמטלטלין אותן שלא לצורך, ועל הריקנין שיש בדעתו למלותן, על מה נחלקו? על שאין בדעתו למלותן, שב"ש אוסרין וב"ה מתירין, אתייהא דב"ש - כרבי נחמיה, את אמרת הלכה כרבי נחמיה, ולא הלכה כב"ש.

לצל אסור. שואלת הגמ' והרי תני, א"ר יודן לא נחלקו ב"ש וב"ה על הכלים המלאים באוכלים שמטלטלין אותן אפי' שלא לצורך, כיון שלא גזרו מוקצה על האוכלים, וכן על הכלים הריקנין שיש בדעתו למלאותן באוכל, שמותר לטלטלן אפי' שלא לצורך, ועל מה נחלקו? על שאין בדעתו למלאותן, שב"ש אוסרין לטלטלן שלא לצורך, וב"ה מתירין, ואם 'שלא לצורך' היינו שלא לצורך גופו, א"כ אתייהא דברי ב"ש - כרבי נחמיה, והרי את (רב) אמרת שהלכה כרבי נחמיה, והרי יש כלל שכאשר ב"ש וב"ה נחלקים, לא הלכה כב"ש, וא"כ איך רב פוסק כדברי ר' נחמיה, אלא ע"כ שר' נחמיה מתיר לטלטל את הכלים גם לצורך מקומו, כיון 'שלא לצורך' היינו מחמה לצל, וב"ש אוסרים לטלטל לצורך מקומו.

חסרון ביס. כל הכלים ניטלין לצורך ושלא לצורך (הגמ' תבאר מה הכוונה לצורך), ורבי נחמיה אומר שאין הכלים ניטלין אלא לצורך.

גמ' רבי נחמיה אומר וכו': רב יהודה בשם רב אומר, שהלכה כרבי נחמיה, דאמר שאין ניטלין אלא לצורך. ואומרת הגמ' שר' יוחנן ורבנן דתמן וחכמי בבל נחלקו מה הכוונה לצורך, וחד אמר שלצורך היינו לצורך גופו, ושלא לצורך היינו שלא לצורך גופו, אלא לצורך מקומו, ור' נחמיה אומר שאין הכלים ניטלין - אלא לצורך גופו. וחרנה אמר, שלצורך היינו לצורך גופו ולצורך מקומו, ושלא לצורך היינו שלא לצורך גופו ושלא לצורך מקומו, אלא מחמה לצל, ורבי נחמיה אומר שאין הכלים ניטלין - אלא לצורך גופו ולצורך מקומו, אבל מחמה

הלכה ה

מתני' כל הכלים הניטלין בשבת - שבריהן ניטלין, ובלבד שיהו עושין מלאכה, שברי עריבה - לכסות בהן את פי החבית, ושל זכוכית - לכסות בהן את פי הפך, רבי יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן, שברי עריבה - לצוק לתוכן מקפה, ושל זכוכית - לצוק בתוכן שמן.

גמ' ושל זכוכית לכסות בהן את פי הפך: תמן תנינן זכוכית כדי לגרור בה ראש הכרכר, והכא הוא אמר הכין? רבי אחא רבי מיישא רבי כהן בשם רבנן דקיסרין, כאן בעבה כאן בחדה, ואית דבעי מימר כאן בממלטל כאן במוציא.



הלכה ה

מתני' כל הכלים הניטלין בשבת - שבריהן ניטלין, אבל ובלבד שיהו עושין מלאכה, דהיינו שברי עריבה - לכסות בהן את פי החבית, ושברים של זכוכית - לכסות בהן את פי הפך בקבוק שמן, רבי יהודה אומר, ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן הראשונה, דהיינו שברי עריבה (ששימשה ללישת בצק) לצוק לתוכן מקפה דייסה, שזה דומה לבצק, ושברים של בקבוק זכוכית - לצוק בתוכן שמן.

גמ' ושל זכוכית לכסות בהן את פי הפך: שואלת הגמ' הרי תמן לעיל תנינן המוציא זכוכית השיעור הוא כדי לגרור לחדד בה את ראש הכרכר - כמין מסריגה, שמפרידים בו את חוטי השתי, והכא הוא

אמר הכין, שצריך שיהיה בה כדי לכסות את פי הפך, שמשמע שפחות מזה הוא לא ראוי לכלום? מתרצת הגמ' רבי אחא רבי מיישא ורבי כהן בשם רבנן דקיסרין חכמי קיסריה אמרו, שיש הבדל, כאן מדובר בזכוכית עבה שהיא לא ראויה לחדד בה את ראש הכרכר, ולכך צריך שיהיה בה כדי לכסות את פי הפך, וכאן לעיל מדובר בזכוכית חדה, שהיא ראויה לחדד בה את ראש הכרכר, ולכך זה מספיק, ואומרת הגמ' שאית דבעי מימר שיש שאמרו שאין כאן קושיא כלל, כיון שכאן מדובר בממלטל ובשביל שהזכוכית תהיה ראויה לטלטול, צריך שיהיה בה כדי לכסות את פי הפך, אבל כאן לעיל מדובר במוציא, והיות ויש בה כדי לחדד את ראש הכרכר, כבר חייבים על הוצאתה.

הלכה ו

מתני' האבן שבקירוויא; אם ממלאין בה ואינה נופלת - ממלאין בה, ואם לאו - אין ממלאין בה.

זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת.

גמ' האבן שבקירוויא וכו': אגן תנינן האבן בתוכה, תְּנִי דְּפִי רַבִּי וְהַאוּכְלִין וְהַאֲבָן בתוכה. רבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו - איתפלגון רבי חייא בר יוסף ורבי יוחנן, ר' חייא בר יוסף כמתניתא, רבי יוחנן כהדא דתְּנִי דְּפִי רַבִּי. מתניתין פליגא על ר' יוחנן, האבן שבקירוויא אם ממלאין בה ואינה נופלת, ממלאין בה? כיון שהיא אפיצה לה - כגופה היא. וסיפא פליגא על רבי חייא בר יוסף, ואם לאו



הלכה ו

מתני' האבן שמונחת בקירוויא בדלעת היבשה שמשמשת לשאיבת המים (מניחים את האבן כדי שהדלעת לא תצוף), אז **אם ממלאין בה** בדלעת והאבן **אינה נופלת**, א"כ **ממלאין בה**, כיון שהאבן היא חלק מהדלעת, ואין בזה משום מוקצה, **ואם לאו** אלא האבן יכולה ליפול, א"כ **אין ממלאין בה**.

זמורה התלושה מהקרקע **שהיא קשורה** מערב שבת **בטפיח** כלי חרס קטן, **ממלאין בה** מים מהמעיין **בשבת**, אבל אם הזמורה לא היתה קשורה לטפיח מערב שבת, אסור לקשור אותה לטפיח בשבת, כיון שיש חשש שמא הזמורה תהיה גדולה יותר מדאי, והוא יבוא לחתוך אותה, ונמצא שהוא מתקן כלי בשבת.

גמ' האבן שבקירוויא וכו': שואלת הגמ' הרי אגן תנינן לקמן, נוטל אדם את בנו והאבן בידו, וכלכלה והאבן בתוכה, כיון שהאבן לא חשובה, לכך היא לא אוסרת את

הכלכלה, אבל תְּנִי דְּפִי רַבִּי בישיבה של רבי שְׁנֵי זְכוּלָה וְהַאוּכְלִין וְהַאֲבָן בתוכה, ולכך הוא יכול לטלטל את הכלכלה, כיון שהכלכלה היא בסיס לדבר היתר ואיסור, אבל אם יש בכלכלה רק אבן, הכלכלה אסורה בטלטול. ורבי יעקב בר זבדי בשם רבי אבהו אמר, שאיתפלגון שנחלקו בזה ג"כ רבי חייא בר יוסף ורבי יוחנן, שר' חייא בר יוסף גרס כמתניתא (כלכלה והאבן בתוכה), ורבי יוחנן גרס כהדא דתְּנִי דְּפִי רַבִּי רבי (כלכלה והאבן בתוכה). וא"כ שואלת הגמ' שלכאן **מתניתין פליגא על ר' יוחנן**, שהרי שנינו במשנתינו **האבן שבקירוויא אם ממלאין בה ואינה נופלת ממלאין בה'** ולשיטת ר' יוחנן היה צריך להיות שהדלעת תהיה בסיס לאבן? מתרצת הגמ' שמכיון שהיא האבן **אפיצה** דחוקה לה לדלעת, א"כ הרי האבן **כגופה** של הדלעת היא, ולכך האבן לא אוסרת את הדלעת. שואלת הגמ' ולכאן **הסיפא פליגא על רבי חייא בר יוסף**, ששנינו **ז'אם לאו**

אין ממלאין בה? א"ר יודן כיון שהיא עשויה להכביד - נעשה כמטלטל קירווייא על גב האבן. מה עבד לה רבי יוחנן? נעשה כמטלטל קירווייא עצמה. מתניתין פליגא על רבי יוחנן, נוטל אדם בנו והאבן בידו כלכלה והאבן בתוכה, ותני דבי רבי האבן והאוכלין בתוכה, רבי כהן בשם רבנן דתמן תינוק עשו אותו כאוכלין. תמן אמרין, עשו האבן ביד התינוק - כקמיע מומחה ביד תינוק.

הלכה ז

מתני' רבי אליעזר אומר פקק החלון בזמן שהוא קשור ותלוי - פוקקין בו, ואם לאו - אין פוקקין בו, וחכמים אומרים בין כך ובין כך פוקקין בו.
כל כיסויי הכלים - שיש להן בית אחיזה ניטלין בשבת, א"ר יוסי במה דברים

יכול לטלטל את בנו כשהאבן בידו? מתרצת הגמ' רבי כהן בשם רבנן דתמן חכמי בבל, שתינוק עשו אותו כאוכלין, וא"כ הרי הוא כמטלטל אוכלים ואבן יחד שזה מותר. ותמן בבבל אמרין, שעשו את האבן ביד התינוק - כקמיע מומחה ביד התינוק, שהרי אם יקחו מהתינוק את האבן הוא יחלה קצת, לכך מותר לטלטל את התינוק יחד עם האבן.

הלכה ז

מתני' רבי אליעזר אומר, פקק החלון היינו הלוח שסוגר את חור החלון, או בזמן שהוא קשור לקיר ותלוי - פוקקין בו, ואם לאו - אין פוקקין בו, כיון שזה נראה שהוא מוסיף על הבניין, וחכמים אומרים שבין כך ובין כך אפי' שהוא לא תלוי פוקקין בו.

כל כיסויי הכלים - שיש להן בית אחיזה, ניטלין בשבת, אבל אם אין להם בית אחיזה אסור לטלטלן, כיון שאין לזה שם של כלי, א"ר יוסי במה דברים אמורים

אין ממלאין בה' ולשיטת ר' חייא בר יוסף, האבן לא תאסור את הדלעת כמו שמותר לטלטל את הכלכלה כשהאבן בתוכה? מתרצת הגמ' א"ר יודן שמכיון שהיא האבן עשויה להכביד את הדלעת, לכך האבן חשובה, ונעשה כמטלטל את הקירווייא על גב האבן, ולכך זה אסור. שואלת הגמ' א"כ מה עבד לה רבי יוחנן איך ר' יוחנן יסביר את הרישא של המשנה שמתירה לטלטל את הדלעת כשהאבן קשורה לה, והרי האבן עשויה להכביד את הדלעת, וא"כ צריך להיות שהאבן תאסור את הדלעת (למעשה הקושיא היא גם על ר' חייא בר יוסף)? מתרצת הגמ' שמכיון שהאבן קשורה לדלעת, א"כ האבן נעשית חלק מהדלעת, ולכך זה נעשה כמטלטל את הקירווייא עצמה. שואלת הגמ' שלכאור' מתניתין לקמן פליגא על רבי יוחנן, שהרי שנינו נוטל אדם בנו והאבן בידו (כלכלה והאבן בתוכה, ותני דבי רבי האבן והאוכלין בתוכה) וזה נכתב בשגרת הלשון) ולשיטת ר' יוחנן איך הוא

אמורים בכיסויי הקרקעות, אבל בכיסויי הכלים - בין כך ובין כך ניטלין בשבת. **גמ'** רבי אליעזר אומר וכו': איזהו נגר הנגרר? אמר רבי יוחנן קשור אף על פי שאינו תלוי, אמר ר' יוחנן, משכני חילפיי והראני - נגר משל בית רבי, קשור אף על פי שאינו תלוי.

א"ר יוחנן, אתייה יחידייא דהכא כסתמא דתמן, ויחידייא דתמן כסתמא דהכא. ר' יוסי בעי קומי רבי ירמיה היך עבדין עובדא? א"ל מן מה דמר רבי יוחנן, משכני חילפיי והראני - נגר משל בית רבי קשור אף על פי שאינו תלוי, הדא אמרה כר' יודן עבדין עובדא. אתא רבי חונא בשם ר' שמואל הלכה כרבי יודה, עד שיהא קשור בדלת, ר' ינאי חמוי דר' אמי אמר עד שיהא קשור בדלת - בדבר שהוא יכול



ההלכה כדברי ר' יהודה.

א"ר יוחנן, אתייה יחידייא דהכא דברי ר"א שמצריך שפקק החלון יהיה קשור ותלוי, זה כסתמא דתמן כדברי חכמים שבמסכת עירובין, שמצריכים לקשור ולתלות את הנגר, **ויחידייא דתמן** ודברי ר' יהודה שבמסכת עירובין, זה **כסתמא דהכא** כדברי חכמים שבמשנתינו. שואלת הגמ' ר' יוסי בעי קומי שאל את רבי ירמיה, היך עבדין עובדא כדברי מי ההלכה, האם צריך שהנגר או פקק החלון יהיו תלויים, או לא? א"ל ר' ירמיה, מן מה דאמר רבי יוחנן - משכני חילפיי והראני נגר משל בית רבי שהוא קשור אף על פי שאינו תלוי, א"כ הדא אמרה מוכח מכאן שכר' יודן עבדין עובדא, שההלכה היא כדברי ר' יהודה. ואומרת הגמ' שאתא רבי חונא ואמר בשם ר' שמואל, שהלכה כרבי יודה, ואסור לנעול את הדלת בנגר - עד שהנגר יהא קשור בדלת, אבל אם זה קשור למזוזת הפתח, זה לא מועיל, ור' ינאי חמוי (חמוי) דר' אמי אמר, שצריך עד שיהא קשור בדלת - בדבר שהוא יכול

בכיסויי הקרקעות, שכיון שאין לו בית אחיזה, אסור לסגור בו את הקרקע, שהרי זה נראה שהוא מוסיף על הקרקע, אבל בכיסויי הכלים - בין כך ובין כך אפי' אם אין לו בית אחיזה, ניטלין בשבת כיון שיש לו שם של כלי.

גמ' רבי אליעזר אומר וכו': אומרת הגמ' איזהו נגר הנגרר שנחלקו בזה ר' יהודה וחכמים במסכת עירובין (שלמדנו שם - נגר ובריח הנועל את הדלת) הנגרר על הקרקע, נועלים בו רק בבית המקדש, כיון שאין שבות במקדש, אבל לא במדינה, כיון שזה נראה שהוא מוסיף על הבניין, ונגר המונח (דהיינו שהוא לא קשור) כאן וכאן (אפי' בביהמ"ק) אסור, ורבי יהודה אומר שנגר המונח, מותר במקדש כיון שאין שבות במקדש, והנגר מותר אפי' במדינה? אמר רבי יוחנן שמדובר שהנגר היה קשור אף על פי שאינו תלוי, ואמר ר' יוחנן, משכני חילפיי והראני - חילפיי (שם אמורא) משך אותי להראות לי שהנגר משל בית רבי הוא קשור אף על פי שאינו תלוי, דהיינו

מסכת פרק יז [ה"ז - דף פד] שבת תכה

להעמידו, ניגרייא דר' לעזר הוה קטיר בגמי. נשמט אסור, נקמוז ר' יעקב בר אחא בשם רבנן מְדָדְהוּ בראשי אצבעותיו.

כל כיסוי הכלים וכו': אבא בר כהנא רב חייה בר אשי בשם רב הלכה כר' יוסי.

הדרן עלך פרק כל הכלים

ניכר שהנגר קשור לדלת, ר' יעקב בר אחא בשם רבנן אומר שמְדָדְהוּ את הנגר בראשי אצבעותיו, אבל שלא יטלטל אותו טלטול גמור.

כל כיסוי הכלים וכו': אומרת הגמ' אבא בר כהנא ורב חייה בר אשי בשם רב אמרו, שהלכה כר' יוסי.

הדרן עלך בלי נדר פרק כל הכלים

להעמידו, אבל אם זה קשור בחוט דק, זה לא מועיל, אבל ניגרייא דר' לעזר הוה קטיר בגמי בעשב, כיון שר' אלעזר סובר שגם אם זה קשור בחוט שלא יכול להעמיד את הנגר, זה מועיל. ואומרת הגמ' שאם נשמט הנגר מהחוט, אסור לסגור בו את הבית, ואם החוט נקמז דהיינו שהחוט ארוך כל כך עד שהוא מסיוב על הקרקע, ולא

פרק יח

הלכה א

מתני' מפנין אפילו ארבע וחמש קופות של תבן ושל תבואה - מפני האורחים, ומפני ביטול בית המדרש, אבל לא את האוצר.

מפנין תרומה טהורה, ודמאי, ומעשר ראשון שניטלה תרומתו, ומעשר שני והקדש שנפדו, והתורמוס היבש - מפני שהוא מאכל לעיזים. אבל לא את הטבל, ולא את מעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו, ולא את מעשר שני והקדש שלא נפדו, לא את הלוף ולא את החרדל, רשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבים.

גמ' מפנין אפילו ארבע וחמש קופות וכו': רבי זעירא שאל לר' יאשיה,



הלכה א

מתני' מפנין מהאוצר אפילו ארבע וחמש קופות של תבן או של תבואה, מפני האורחים שהגיעו אליו ואין לו מקום להניח אותם, או מפני ביטול בית המדרש שהגיעו הרבה תלמידים, ואין לו מקום למסור את השיעור. אבל לא מתחילים לפנות את האוצר בשבת, אם זה מיועד למכירה, כיון שזה מוקצה, וכל מה שהמשנה מתירה ברישא, זה דוקא כשהבעה"ב משתמש בתבואה הנמצאת באוצר.

מפנין תרומה טהורה כיון שזה ראוי לבהמת כהן (תרומה טמאה אסור להאכיל לבהמת כהן בשבת), ודמאי כיון שמאכילים את הבהמה בדמאי, ומעשר ראשון שניטלה תרומתו תרומת מעשר, אפי' שלא ניטל ממנו תרומה גדולה (ומדובר שהלוי לקח את המעשר ראשון לפני המירוח - לפני שהתבואה התחייבה במעשרות, ומחדשת המשנה

שמהמעשר ראשון הוזה מפרישים רק תרומת מעשר, ולא צריך להפריש ממנו תרומה גדולה). ומעשר שני והקדש שנפדו ואפי' שנתן רק את הקרן ולא נתן את החומש (החומש לא מעכב), והתורמוס היבש - מפני שהוא מאכל לעיזים. אבל לא מפנים את הטבל ואפי' אם זה טבל רק מדרבנן, כגון שזה גדל בעציץ שאינו נקוב, ולא את מעשר ראשון שלא ניטלה ממנו תרומתו התרומה גדולה, וכאן מדובר שהלוי לקח את המעשר ראשון אחרי המירוח - שהתבואה התחייבה כבר במעשרות, ולכך המעשר ראשון הוזה חייב גם בתרומה גדולה. ולא את המעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן, כגון שהוא פדה אותם על הקרקע. ולא את הלוף ולא את גרגירי החרדל, ורשב"ג מתיר בלוף מפני שהוא מאכל לעורבים.

גמ' מפנין אפילו ארבע וחמש קופות, וכו': רבי זעירא שאל לר' יאשיה,

כמה הוא שיעור הקופות? א"ל נלמוד סתום מן המפורש, דתנינן תמן בשלש קופות - של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה. תמן תנינן, המוציא יין כדי מזיגת הכוס, ר' זעירא שאל לרבי יאשיה, כמה הוא שיעור הכוסות? א"ל ילמוד סתום מן המפורש, דתני ר' חייה ארבע כוסות של פסח ישנן רביעית יין האיטלקי.

אבל לא את האוצר: מהו לפנות מן האוצר כסדר הזה? נישמענינה מן הדא, ושויין שלא יגע באוצר, אבל עושה הוא שביל ונכנס ויוצא.

אית תַּנְיֵי תַּנְיֵי מטלטלים את הדימוע, אית תַּנְיֵי תַּנְיֵי אין מטלטלים, א"ר אלעזר מטלטלין - במדומע בתרומה טהורה, ומ"ד אין מטלטלין - בתרומה טמאה,

אבל לא את האוצר: שואלת הגמ' מהו להתחיל לפנות מן האוצר כסדר הזה ארבע או חמש קופות (שאלת הגמ' היא, האם כוונת המשנה שאסור להתחיל בשבת לפנות מהאוצר משום מוקצה, או שכוונת המשנה שאסור לפנות את כל האוצר, שמא הוא ישווה את הגומות באוצר)? מתרצת הגמ' **נישמענינה מן הדא מהברייתא, ושויין שלא יגע באוצר** תחילה משום מוקצה, **אבל עושה הוא שביל** ברגליו, כיון שזה טלטול מן הצד ונכנס ויוצא לאוצר.

אומרת הגמ' **שאית תַּנְיֵי תַּנְיֵי יש ששנו בברייתא, שמטלטלים את הדימוע** עירוב של תרומה בחולין, **ואית תַּנְיֵי תַּנְיֵי** ויש ששנו בברייתא, **סאין מטלטלים את הדימוע, א"ר אלעזר** סאין מחלוקת בין הברייתות, והברייתא שאומרת **שמטלטלין**, מדובר **במדומע בתרומה טהורה**, שהיות וכהן יכול לאכול את הדימוע, לכך מטלטלים, **ומ"ד סאין מטלטלין** מדובר בדימוע בתרומה טמאה, והיות ולא יכולים לאכול את הדימוע,

כמה הוא שיעור גודל הקופות? א"ל נלמוד סתום מן המפורש, דתנינן תמן במסכת שקלים, **שבשלש קופות, של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה**, וכמו שגודל הקופה שהיתה בלשכה היא בשיעור של שלש סאין, כך גם לעניין הקופות שמפנים אותם בשבת, הם בגודל של שלש סאין. **תמן לעיל תנינן, המוציא יין בשיעור של כדי מזיגת הכוס חייב, ור' זעירא שאל לרבי יאשיה, כמה הוא שיעור הכוסות, שהמשנה אומרת כדי מזיגת הכוס? א"ל ילמוד סתום מן המפורש, דתני ר' חייה ארבע כוסות של פסח ישנן השיעור שלהם יחד, הוא רביעית הלוג, של יין האיטלקי - יין משובח, וכשמזוגים אותו בעוד שלשה חלקים של מים, יש לו לוג שלם, וכשהוא מחלקו לד' כוסות, א"כ יוצא שהוא שותה בכל כוס, רביעית הלוג (ור' חייא אמר יין האיטלקי, כיון שהוא היה יין חזק, שבדרך כלל, מוזגים בו שלשה חלקים של מים) וא"כ גם לעניין הוצאת שבת, שיעור הכוס הוא רביעית הלוג.**

ובאותו שאין בו כדי להעלות, אבל באותו שיש בו כדי להעלות - לא. מאן תנא מטלטלין? ר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אומר סאה שנפלה היא סאה שעלת.

אמר ר' אלעזר אדם עומד מערב שבת ואומר - הרי זו תרומה למחר, ואין אדם עומד בשבת ואומר - הרי זו תרומה למחר, **אמר רבי יוסי בר' בון אף אין אדם עומד מערב שבת ואומר - הרי זו תרומה למחר, מתניתין פליגא על ר' יוסי בר' בון, לגין שהוא טבול יום ומילאהו מן החבית מעשר טבל, אם אמר הרי זו תרומת מעשר משתחשך - הרי זו תרומת מעשר, אם אמר הרי זה עירוב, לא אמר כלום,**

אמר ר' אלעזר הגם שאדם עומד מערב שבת ואומר הרי זו תרומה למחר, כמו שלמדנו במסכת דמאי, אבל ואין אדם עומד בשבת ואומר הרי זו תרומה למחר, והגם שהתרומה לא תחול אלא רק למחר, אפי"ה אסור לקרוא שם תרומה בשבת, **אמר רבי יוסי בר' בון אף אין אדם עומד מערב שבת ואומר הרי זו תרומה** (תרומת מעשר) **למחר** אם היין נמצא בכלי טבול יום, מכיון שאם הוא יחיל על היין עכשיו את התרומת מעשר, זה ייפסל, לכך הוא גם לא יכול להחיל את התרומה למחר (שהרי זה כמו שהוא קורא שם על התרומת מעשר בשבת). שואלת הגמ' שלכאו' מתניתין פליגא על ר' יוסי בר' בון, שלמדנו במסכת טבול יום, לגין בקבוק שהוא טבול יום, ומילאהו מן החבית מעשר טבל - מעשר ראשון שעדיין לא הפרישו ממנו את התרומת מעשר, אם אמר הרי זו תרומת מעשר משתחשך, הרי זו תרומת מעשר טהורה, כיון שהתרומת מעשר חלה רק לאחר שהעריב שמשו, ואם (זה היה ביום שיש, והוא) **אמר הרי זה עירוב** שהתרומה הזאת תהיה לעירוב תחומין, **לא אמר כלום**, כיון שהעירוב צריך לחול מבעוד יום, והרי מבעוד יום זה היה

לכך אין מטלטלים אותו, וזה דוקא באותו שאין בו כדי להעלות, דהיינו שאין בחולין מאה כנגד התרומה, אבל באותו שיש בו כדי להעלות, שיש בחולין מאה כנגד התרומה, שיכולים (גם בשבת) להעלות כנגד מה שנפל, והחולין יהיו מותרים באכילה - לא, ומותר לטלטל את הדימוע. ואומרת הגמ' מאן תנא שיכולים להעלות כנגד התרומה גם בשבת, ולכך מטלטלין את הדימוע? זה ר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אומר שאם נפל סאה של תרומה טמאה למאה חולין טהורים, אז כשמגביהים סאה להתיר את החולין, אותו סאה אסורה באכילה, כיון שאנחנו מתייחסים כאילו שהסאה (הטמאה) שנפלה היא הסאה שעלתה, וכיון שאנחנו מתייחסים כאילו זה אותו סאה, לכך מותר להעלות את המדומע בשבת (שהרי הוא לא מתקן את הדימוע, אלא הוא רק מעלה את התרומה שנפלה). אבל לשיטת ר' יהושע שאומר שהכחן יכול לאכול את הסאה שהגביהו, כיון שאנחנו לא מתייחסים שהסאה שהגביהו היא הסאה (התרומה) שנפלה, וא"כ הגבהת הסאה היא מתירה את הדימוע, לכך אסור להגביה את הסאה בשבת, שהרי אסור לתקן דברים בשבת.

מסכת פרק יח [ה"א - דף פה] שבת תכט

פתר לה לשעבר, והתני ר' חייא 'אומר' אית לך מימר לשעבר? וחזר בו ר' יוסי בר' בון מהדא.

תני מטלטלה; אחד טהורה ואחד טמאה, מיי כדון? היתה טהורה - מכבר לכשאוכלנה, היתה טמאה - מכבר לכשאניחנה בזוית. א"ר זעירא הדא אמרה טבל שיש עליו תניי - מותר לטלטלה בשבת, כיצד הוא עושה? נותן עיניו במקצתו, ואוכל את השאר.

אופן הוא מפריש את המעשרות מהפירות בשבת? מתרצת הגמ' שאם היתה טהורה אם הפירות היו טהורים, שיכולים לטלטל את התרומה לאחר ההפרשה, א"כ הוא אומר **מכבר לכשאוכלנה** - תיכף שאפריש לפני האכילה, יחול התרומה, אבל אם היתה **טמאה** אבל אם הפירות היו טמאים, שאם הוא יחיל שם של תרומה, הוא לא יוכל לטלטל אותה בשבת, א"כ הוא אומר שהתרומה תחול **מכבר לכשאניחנה** רק לאחר שאני יניח את ההפרשה בזוית. א"ר זעירא הדא אמרה מכאן מוכח שטבל שיש עליו תנאי שניתן להפריש את המעשרות בשבת, מותר לטלטלה בשבת, וזה לא מוקצה, הגם שבאופן רגיל טבל הוא מוקצה. ואומרת הגמ' **כיצד הוא עושה?** איך הוא מפריש את ההפרשה בשבת? **נותן עיניו במקצתו**, הוא מתבונן בחלק מהפירות, ומחליט ששם יהיו המעשרות, **ואוכל את השאר**, והגם שאמרנו לעיל שהוא מפריש ממש את המעשרות בשבת, זה דוקא במקום שהוא צריך לאכול את כל הפירות, אבל אם יש לו הרבה פירות, שהוא לא צריך את כולם בשבת, א"כ יותר טוב שהוא יחליט במחשבתו על איזה מהפירות יחולו המעשרות במוצאי שבת, ויאכל רק מהפירות הנמצאים בצד השני.

עדיין מעשר טבל (ולא יכולים לערב בטבל), בכל אופן כתוב כאן מפורש לא בר' יוסי בר' בון (שהרי המשנה עוסקת בערב שבת, שהרי המשנה אומרת "ואם אמר" וכו', והמשנה לא מקדימה שמדובר בערב שבת, אלא ע"כ שגם הרישא של המשנה עוסקת בערב שבת, והמשנה מתירה להפריש את התרו"מ מערב שבת שיחול בשבת), מתרצת הגמ' שר' יוסי בר' בון **פתר לה לשעבר** - בדיעבד, אבל לכתחילה אסור לעשות כך, שואלת הגמ' **והתני ר' חייא "אומר"** שמשמע שלכתחילה הוא אומר, וכי **אית לך מימר לשעבר**, וכי אתה יכול לומר שמדובר בדיעבד? אומרת הגמ' **וחזר בו ר' יוסי בר' בון מהדא** מדבריו, וא"כ מותר להתנות מערב שבת אפי' אם היין נמצא בכלי שהוא טבול יום (כיון שהוא עושה את ההפרשה ביום חול, הגם שהתרומה תחול בשבת, לכך זה מותר). **תני, מטלטל** הוא את הטבל לפני ההפרשה, אם הוא התנה שיחולו התרו"מ בשבת, **אחד טהורה ואחד טמאה** בין אם הפירות טהורים שגם את התרומה יוכלו לאכול, ובין אם הפירות טמאים שלא יוכלו לאכול את התרומה, כיון שהוא מטלטל את התרומה הטמאה המעורבת בחולין - אגב החולין, שואלת הגמ' **מיי כדון** - ומה עכשיו? ובאיזה

והתורמוס היבש וכו': תני מטלטלין החרדל - מפני שהוא מאכל יונים, ואת החצב - מפני שהוא מאכל צבאים, ואת הזכוכית - מפני שהוא מאכל נעמיות, אמר רבי נתן אם כן יטלטלו הזמורות - מפני שהפילין אוכלין אותן?!

רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף וכו': מה אנן קיימין, אם בשיש לו מאותו המין, ואותו המין מצוי בשוק - דברי הכל מותר, אם בשאין לו מאותו המין, ואין אותו המין מצוי בשוק - דברי הכל אסור? אלא כי נן קיימין בשאין לו מאותו המין, ואותו המין מצוי בשוק - רבנן אמרין מכיון שאין לו מאותו המין, כמו שאין אותו המין מצוי בשוק, ורשב"ג אמר מכיון שאותו המין מצוי בשוק, כמו שיש לו מאותו המין.

הלכה ב

מתני' חבילי קש, וחבילי עצים, וחבילי זרדים אם התקינן למאכל בהמה - מטלטלין אותן, ואם לאו אין מטלטלים אותן.

בשאין לו מאותו המין דהיינו שאין לו עורבים, ואין אותו המין מצוי בשוק א"כ לדברי הכל גם לרשב"ג יהיה אסור לטלטל את הלוף? מתרצת הגמ' אלא כי נן קיימין אלא כאן מדובר בשאין לו מאותו המין, אבל ואותו המין מצוי בשוק, אחרים מגדלים עורבים, ולכך רבנן אמרין, מכיון שאין לו מאותו המין, כמו שאין אותו המין מצוי בשוק, ולכך אסור לטלטל את הלוף, ורשב"ג אמר, שמכיון שאותו המין מצוי בשוק, א"כ זה כמו שיש לו מאותו המין, ומותר לטלטל את הלוף.

הלכה ב

מתני' חבילי קש, וחבילי עצים, וחבילי זרדים ענפים קטנים שאוספים ביערות, אז אם התקינן והכינם למאכל בהמה - מטלטלין אותן, ואם לאו אין מטלטלים אותן.

והתורמוס היבש וכו': תני, מטלטלין את גרגירי החרדל - מפני שהוא מאכל יונים, ואת החצב - מפני שהוא מאכל צבאים (צב, ואין הכוונה לצבי, שהרי לא יכולים לגדל צבי במקום סגור), ואת הזכוכית - מפני שהוא מאכל נעמיות יען (היענים אוכלים אבנים או זכוכיות כדי לעזור להם בעיכול המזון). שואלת הברייתא, אמר רבי נתן, אם כן שיטלטלו את הזמורות - מפני שהפילין אוכלין אותן? ות"ק סובר, שלא מגדלים פילים, אבל יענים או צבים העשירים מגדלים להם לשחוק ולכבוד.

רבן שמעון בן גמליאל מתיר בלוף וכו': שואלת הגמ' מה אנן קיימין איך מדובר כאן, אם בשיש לו מאותו המין דהיינו שיש לו עורבים, ואותו המין מצוי בשוק שיש עוד אנשים שמגדלים עורבים, א"כ לדברי הכל גם לחכמים יהיה מותר לטלטל לוף, ואם

מסכת פרק יח [ה"ב - דף פה] שבת תלא

כופין את הסל לפני האפרוחים - כדי שיעלו ושירדו.

תרנגולת שברחה - דוחין אותה עד שתיכנס. ומרדין עגלים וסייחים ברה"ר, והאשה מדדה את בנה, אמר ר' יהודה אימתי בזמן שהוא נוטל רגלו אחת ומניח אחת, אבל אם היה גורר אסור.

גמ' אם התקינן למאכל בהמה וכו': א"ר זעירא לא אתייא - אלא כרבי חנינא, דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גדר והיה אומר לנו - בחרו לכם חלוקי אבנים ואתם מותרין לטלטלן למחר, א"ר יוסה שנייא היא הכא שהוא ככסא, התיב רבי לעזר והתנינן חבילי קש, וקש לאו כמפוזר הוא?!

כופין את הסל לפני האפרוחים וכו': מתניתין פליגא על מאן דמר כל המיוחד

חלוקי אבנים (אבנים חלקות שראויים לשבת עליהם) ואתם מותרין לטלטלן למחר, דהיינו שצריך לעשות מעשה כל דהוא כדי שיוכלו לטלטל את האבנים, ולא מספיק לחשוב להשתמש בהם, א"ר יוסה שהמשנה היא גם לחולקים על רבי וסוברים שמספיק מחשבה בעלמא כדי לטלטל את האבנים, ושנייא היא הכא לענין האבנים שמספיק מחשבה, כיון שהוא האבנים הרי הם ככסא, ולכך מספיק מחשבה, אבל לענין חבילות הזרדים צריך לעשות מעשה כל דהוא, כדי להתיר אותם לבהמה, שהרי באופן רגיל הבהמה לא יכולה לאכול מתוך החבילות, התיב רבי לעזר, והתנינן חבילי קש, וכי קש לאו כמפוזר הוא, שהרי זה ראוי למאכל בהמה כמות שהוא? וא"כ ע"כ שהמשנה היא כדברי רבי שגם במקום שהדבר ראוי, צריך לעשות איזה מעשה, כדי להכין אותו לשבת.

כופין את הסל לפני האפרוחים וכו': שואלת הגמ' לכאן מתניתין פליגא על מאן דאמר (ר' ירמיה) כל המיוחד

כופין את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו ושירדו דרך הסל למקומם, כיון שמותר לטלטל כלי היתר לצורך מוקצה, או שמדובר שהוא היה צריך את מקום הסל, לכך כיון שהוא כבר מטלטל את הסל, מותר לו להניח אותו תחת לאפרוחים.

תרנגולת שברחה מהבית (אבל היא לא מרדה, כיון שאם היא מרדה יש בזה משום צד) דוחין אותה עד שתיכנס לבית, ומרדין את העגלים וסייחים (חמור קטן) ברה"ר, וכן האשה מדדה את בנה הקטן, אמר ר' יהודה אימתי מותר לדדות, דוקא בזמן שהוא הילד הקטן או הבהמה נוטל את רגלו אחת ומניח אחת, אבל אם היה גורר אסור, כיון שבעצם הוא מעביר (את התינוק) ד' אמות ברה"ר.

גמ' אם התקינן למאכל בהמה וכו': א"ר זעירא שהמשנה שמצריכה שהוא יתקין ויכין את חבילות הקש או הזרדים לבהמה, זה לא אתייא - אלא כרבי חנינא, דאמר עולין היינו עם רבי לחמת גדר, ורבי היה אומר לנו, בחרו ותכינו לכם

לאיסור - אסור, דתנינן האבן שעל פי החבית מטה על צדה ונופלת, רבי בא בשם ר' חייא בר אשי פתר לה בשוכה, מתניתא פליגא על מאן דמר כל שיחדו לאיסור - אסור, דתנינן כופין סל לפני האפרוחין שיעלו ושירדו ותני עלה עלו מאליהן אסור לטלטלה, א"ר בון בר חייא קומי רבי זעירא תיפתר במאוס, א"ל והתני ר' הושעיה אפי' סאה אפי' תרקב, אית לך מימר סאה ותרקב מאוסין הן?!

הלכה ג

מתני' אין מילדין את הבהמה ביום טוב, אבל מסעדין. ומילדין את האשה בשבת, וקורין לה חכמה - ממקום למקום, ומחללין עליה את השבת.

באופן קבוע לאיסור, זה אסור? מתרצת הגמ' א"ר בון בר חייא קומי רבי זעירא, תיפתר שכאן מדובר בסל מאוס משימוש קודם של האפרוחים, דהיינו הסל הזה הוא מיועד לשימוש האפרוחים, א"ל ר' זעירא והתני ר' הושעיה שאפי' סאה אפי' תרקב (כלי מדידה) שכפו לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו עליהם, שזה ג"כ נאסר, וא"כ שאל ר' זעירא, וכי אית לך מימר שהסאה או התרקב מאוסין הן משימוש האפרוחים? והרי הם מיועדים למדוד את התבואה? וא"כ ע"כ שר' הושעיה אומר שאפי' אם הוא כפה את הכלי לפי שעה, זה גם נאסר, ודלא כר' בא? והגמ' לא עונה.

הלכה ג

מתני' אין מילדין היינו למשוך את הוולד מהבהמה אפי' ביום טוב וכ"ש בשבת, משום טירחא יתירא, אבל מסעדין ועחרים לבהמה ללדת. ומילדין את האשה אפי' בשבת, וקורין לה חכמה - ממקום למקום מעיר לעיר, ומחללין עליה

לאיסור, ואפי' אם השתמשו בו כבסיס לאיסור רק באופן ארעי, הוא כבר אסור, דתנינן לקמן, האבן שמונחת על פי החבית, מטה את החבית על צדה כיון שזה טלטול מן הצד והאבן נופלת, ואז הוא יכול לטלטל את החבית, והגם שהאבן היתה על גבי החבית, החבית לא נאסרה, ולכא"ו זה מכיון שהחבית לא מיוחדת להיות בסיס לאיסור באופן קבוע, וק' על ר' ירמיה שאומר שאם השתמשו בדבר לאיסור אפי' באופן ארעי זה כבר אסור? מתרצת הגמ' רבי בא בשם ר' חייא בר אשי אמר, שפתר לה שר' ירמיה הסביר את המשנה, שמדובר בשוכה את האבן, ולכך החבית לא נעשית כלל בסיס לדבר האסור. שואלת הגמ' שלכא"ו מתניתא פליגא על מאן דאמר (ר' בא) כל שיחדו לאיסור שרק אם יחדו את הדבר לאיסור, הוא אסור, דתנינן, כופין סל לפני האפרוחין כדי שיעלו ושירדו על הסל להגיע למקומם, ותני עלה שאפי' אם האפרוחים עלו מאליהן ג"כ אסור לטלטל את הסל, וא"כ ק' על ר' בא שאומר שרק אם הוא ייחד את הכלי

מסכת פרק יח [ה"ג - דף פה] שבת תלג

וקושרים את הטיבור, ר' יוסי אומר אף חותכין, וכל צורכי מילה עושין בשבת. **גמ'** אין מילדין את הבהמה וכו': תני איזהו הסיוע? מביא יין ונופח לתוך חוטמו, ונותן ידו למטה ומקבל, ושומט דדיה ונותן לתוך פיו, רשב"ג אומר אף מרחמין על הבהמה ביו"ט, כיצד עושה? נותן גוש של מלח על רחמה - והיא רוצה להניק בנה.

וקוראין לה חכמה ממקום למקום: כ"י דתנינן תמן ולא זו בלבד, אלא אפילו חכמה הבאה לילד.

ומחללין עליה את השבת: שמואל אמר עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז. **וקושרין** את הטיבור וכו': כהדא איתתא דבר קפרא נפקא מיילדה בשבת,

ר"ה - ולא זו בלבד לא רק לעניין העדים שבאים להעיד על החודש, שיש להם דין כבני ירושלים (דהיינו מעיקר הדין, מי שהלך לעיר אחרת בשבת, אסור לו לזוז ממקומו, כיון שהוא שבת בעירו, אבל חכמים תיקנו, שהעדים שבאים להעיד את עדות החודש, שיהיה מותר להם ללכת בכל העיר ומחוצה לה אלפיים אמה, כאילו הם שבתו בירושלים), אלא אפילו חכמה הבאה לילד, ג"כ הרי היא כבני העיר שבאה ליילד שם (וע"כ שזה כוונת המשנה, כיון שלומר שמותר למילדת לבוא מעיר אחרת אין בזה כל חידוש, שהרי מותר לחלל את השבת לצורך לידה).

ומחללין עליה את השבת: שמואל אמר שכוונת המשנה שעושין לה ליולדת מדורה כדי להתחמם, אפילו בתקופת תמוז. **וקושרין את הטיבור וכו':** אומרת הגמ' שההלכה כדברי ר' יוסי, וזה כהדא איתתא דבר קפרא כמו המעשה שהיה עם אשתו של בר קפרא, שנפקא מיילדה בשבת,

את השבת, וקושרים את חבל הטיבור, ר' יוסי אומר אף חותכין. וכל צורכי מילה עושין בשבת.

גמ' אין מילדין את הבהמה וכו': תני, איזהו הסיוע? מביא יין ונופח לתוך חוטמו של העגל כדי לפתוח לו את דרכי הנשימה, שהוא מלא ברירין, ונותן ידו למטה תחת הפרה ומקבל את הולד, שלא יפול לארץ, ושומט ומושך את דדיה של הפרה ונותן לתוך פיו של העגל, רשב"ג אומר אף מרחמין מאהבים את העגל על הבהמה הפרה ביו"ט, כיצד הוא עושה שהאם תרחם על ולדה? נותן גוש של מלח על רחמה וזה מכאיב לה, ומחמת זה היא נזכרת בצער הלידה, והיא רוצה להניק את בנה.

וקוראין לה חכמה ממקום למקום: אומרת הגמ' שכוונת המשנה לומר שנותנים למילדת שבאה מעיר אחרת - תחום שבת, כאילו היא שבתה באותו העיר שבאה לשם, וזה כ"י דתנינן תמן כמו מה שלמדנו במסכת

אתת ושאלת לרבי, אמר לה אזלון ושאלון לחייתא, אמרה ליה ליכא חייא, אמר לה זילי עבידי כמנהגין, אמרה ליה ליכא מנהג, אמר לה איזילי חתיך כר' יוסי. וכל צורכי מילה עושין בשבת: כיני מתניתין וכל צרכי חיה נעשין בשבת. תני השיליא הזאת; בשבת, עשירין טומנין אותן בשמן, והעניים טומנין אותן בתבן, ובחול, אלו ואלו טומנין אותן בארץ, כדי ליתן ערבון לארץ.

הדרן עלך פרק מפנין

לגרוס במשנה – וכל צרכי חיה נעשין בשבת, שהרי לעניין ברית מילה, נלמד בפרק הבא.

תני, השיליא הזאת; אם התינוק נולד בשבת, א"כ העשירין טומנין אותן בשמן, והעניים טומנין אותן בתבן, וזה סגולה שהתינוק יתחמם, ובחול, אלו ואלו בין העניים ובין העשירים, טומנין אותן בארץ, כדי ליתן ערבון לארץ, כדי לתת לאדמה את תחילת הפרעון שהאדם צריך לחזור לאדמה, כמש"כ "עד שובך אל האדמה כי מקנה לקחת, כי עפר אתה ואל עפר תשוב".

הדרן עלך בלי נדר פרק מפנין

ואתת ובאה ושאלת לרבי האם מותר לחתוך את חבל הטבור? ואמר לה, אזלון ושאלון לחייתא, תלכי ותשאלי את המיילדות איך הם נוהגות, אמרה ליה אשתו של בר קפרא שליכא חייא אין כאן מיילדת לשאול אותה, אמר לה א"כ זילי עבידי כמנהגין איך שאת רגילה, אמרה ליה ליכא מנהג אין לי מנהג (אשתו של בר קפרא לא היתה מיילדת קבועה, אלא לא היה באותו השעה מיילדת, לכך היא הלכה ליילד את היולדת), אמר לה א"כ איזילי חתיך תלכי ותחתי את חבל הטבור כשיטת ר' יוסי.

וכל צורכי מילה עושין בשבת: אומרת הגמ' כיני מתניתין כוונת המשנה, וכן צריך

פרק יט

הלכה א

מתני' רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת מגולה, ובסכנה מכסהו ע"פ עדים. ועוד א"ר אליעזר כורתין עצים לעשות פחמים - לעשות ברזל. כלל א"ר עקיבה כל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב שבת, אינה דוחה את השבת, מילה שאי אפשר לה לעשות מערב שבת דוחה את השבת.

גמ' רבי אליעזר אומר וכו': א"ר יוחנן הוינן סברין מימר בכל הדברים חלוק רבי אליעזר, ממה שצריך ר' אליעזר לדרוש ביכורין, מה ביכורין שנאמר [ויקרא ב] בעומר דוחין השבת, אף ביכורין שנאמר [ויקרא כג] בשתי הלחם - דוחין את השבת, הדא אמרה לא בכל הדברים חלוק ר"א, אמר ר' שמואל בר' יצחק בכל הדברים



הלכה א

מתני' רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי - סכין מילה מערב שבת לבית התינוק, מביאו בשבת כשהוא מגולה שלא יחשדו אותו בהוצאה מרשות לרשות, ובשעת הסכנה שהגוים אסרו על המילה, מכסהו ומוליכו ע"פ עדים שיעידו שהוא מוליך סכין למילה, ועוד א"ר אליעזר שכורתין עצים בשבת לעשות פחמים - לעשות ברזל לסכין המילה, כיון שגם מכשירי מילה דוחים את שבת, אבל ר"ע נחלק ואומר, שרק המילה עצמה דוחה את השבת, וכלל א"ר עקיבה שכל מלאכה שאפשר לה לעשות מערב שבת - אינה דוחה את השבת, ולכך ברית המילה עצמה שאי אפשר לה לעשות מערב שבת היא דוחה את השבת, אבל מכשירי מילה שיכלו לעשותם מערב שבת אינו דוחה את השבת.

גמ' רבי אליעזר אומר וכו': א"ר יוחנן שבתחילה הוינן סברין מימר חשבנו

לומר, שבכל הדברים בכל המצוות שדוחות את השבת חלוק רבי אליעזר ואומר שגם מכשירי המצווה דוחים את השבת, אבל זה לא נכון, והראיה היא ממה שצריך ר' אליעזר לדרוש (שמכשירי שתי הלחם דוחים את השבת) מג"ש ביכורין ביכורין, ומה ביכורין שנאמר בעומר - ואם תקריב מנחת בכורים, המכשירין דוחין את השבת (שנאמר "בְּחֵרֶשׁ וּבְקֶצִיר תִּשְׁבֹּת" ומקישים קצירה לחרישה, ומה חרישה שהיא רשות אף קצירה שהיא רשות, יצא קציר העומר שהוא מצווה - שדוחה את השבת), אף ביכורין שנאמר בשתי הלחם שכתוב - ממוֹשְׁבֵיכֶם תָּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפֵה - בכורים לה, המכשירין דוחין את השבת, וא"כ הדא אמרה מוכח מכאן שלא בכל הדברים חלוק ר"א, כיון שאם ר"א היה נחלק בכל הדברים, לא היו צריכים ללמוד את מכשירי שתי הלחם מהעומר. אבל אמר ר' שמואל בר' יצחק, שיתכן שבכל הדברים

חלוק ר' אליעזר, ולמה צריך ר"א לדרוש ביכורין ביכורין? אלא על ידי שעיקר דחייתן שבות, ומכשיריהן מלאכה. התיבון והתני לולב ומכשיריו דוחין את השבת? א"ר יונה להביאו מראש הדקל. והתני שופר ומכשיריו דוחין את השבת? להביאו מחוץ לתחום, ותני כן אין מגררין ולא מגרדין ולא מפרכין. תני בשם ר"א מצה ומכשיריה דוחין את השבת? א"ר יונה סלקה מתניתין.

תני מעשה היה והורה רבי כר"א, א"ר יוחנן חבורה היתה מקשה, מה ראה רבי להניח דברי חכמים ולעשות כר"א? א"ר הושעיא שאלנו את רבי יהודה הגזור - ואמר לנו במבוי שאינו מפולש. בהדא תנינן אסור לטלטל מתוכו לבתים ומבתים



(שמכשירי שופר לא דוחים את השבת), שאין מגררין את השופר מבחוץ, ולא מגרדין את השופר מבפנים, ולא מפרכין שוברים את הקצוות של השופר, כיון שיש בזה משום עשיית כלי, ומשום מכה בפטיש. שואלת הגמ' והתני בשם ר"א מצה ומכשיריה דוחין את השבת, והרי עיקר מצות מצה אינה דוחה את השבת כלל, ואין בזה אפי' לא איסור שבות, וא"כ מדוע מכשיריה דוחים את השבת? א"ר יונה שסלקה מתניתין, צריך למחוק את הברייתא הזאת, כיון שהיא משובשת, ובאמת גם לר"א מכשירי מצה אינם דוחים את השבת. תני, מעשה היה והורה רבי כר"א, שיכולים להביא את סכין המילה בשבת, א"ר יוחנן שבני החבורה בני הישיבה היתה מקשה, מה ראה רבי להניח דברי חכמים שאוסרים לחלל את השבת על מכשירי מילה, ולעשות כר"א? מתרצת הגמ' א"ר הושעיא ששאלנו את רבי יהודה הגזור המוהל, ואמר לנו שרבי לא התיר להביא את הסכין דרך רה"ר, אלא רק במבוי שאינו מפולש שלא השתתפו בו. שואלת הגמ' והרי בהדא על מבוי שלא השתתפו בו, תנינן, אסור לטלטל מתוכו לבתים ומבתים

חלוק ר' אליעזר, וא"כ למה צריך ר"א לדרוש שמכשירי שתי הלחם דוחה את השבת מג"ש ביכורין ביכורין מהעומר? אלא על ידי כיון שעיקר דחייתן של הבאת שתי הלחם, זה רק שבות (הם מוקצה, שהרי הם לא ראויים לאכילה לפני ההקרבה) ואין בו מלאכה, שהרי לא מקטירים אותם על גבי המזבח, ובמכשיריהן בקצירתם או באפייתם, יש משום מלאכה, לכך צריך ללמוד את מכשירי שתי הלחם מהעומר. שואלת הגמ' התיבון השיבו על דברי ר' שמואל בר' יצחק, והתני, לולב ומכשיריו דוחין את השבת, ומדוע? והרי עצם מצות לולב לא דוחה את השבת? מתרצת הגמ' א"ר יונה שבאמת אין כוונת הברייתא לומר שמכשירי לולב דוחים את השבת באיסור מלאכה, אלא רק להביאו את הלולב התלוש מראש הדקל שהיה מונח שם, שיש בזה רק משום שבות. שואלת הגמ' והתני שופר ומכשיריו דוחין את השבת ומדוע? והרי עצם מצות שופר אינו דוחה את השבת? מתרצת הגמ' שגם כאן הברייתא מתירה רק להביאו את השופר מחוץ לתחום, שיש בזה רק משום שבות, ואומרת הגמ' ותני כן שכך ג"כ שנינו בברייתא

לתוכו? א"ר אבהו קיימתיה בתינוק ובאיזמל ששבתו במבוי - ואינו אסור לטלטלו בכל המבוי. בעון קומי רבי יוסי, כמה דאתמר בכלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בכל החצר - ודכוותה כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן בכל המבוי? בשבת שאלון ליה ולא אגיבון - דלא הוה רבי יוסי אמר אלא כל מילה באתרה, כד אתון לעירובין - אמר לון בשם רבי יוחנן, כלים ששבתו במבוי מטלטלין אותן בכל המבוי, ודכוותה כלים ששבתו בחצר מטלטלין אותן בכל החצר. רב אמר אין מטלטלין אותו אלא בד' אמות, א"ר יוסה בר' בון, רב כדעתיה ורבי יוחנן כדעתיה; רבי יוחנן דו אמר קורה בלא שיתוף מתרת, הוא דאמר מטלטלין אותן בכל המבוי. רב דו אמר אין קורה מתרת בלא שיתוף, הוא דאמר אין מטלטלין אותן



כמו שכלים ששבתו בחצר שלא עירבו בו, שמטלטלין אותן בכל החצר. אבל רב אמר שאין מטלטלין אותו את הכלי ששבת במבוי שלא השתתפו בו, אלא בד' אמות, כיון שמבוי דומה יותר לרה"ר, ולכך אין דינו כחצר. א"ר יוסה בר' בון, שרב שאוסר לטלטל את הכלים ששבתו במבוי שלא השתתפו בו, זה כדעתיה הולך לשיטתו, ורבי יוחנן שמתיר לטלטל את הכלים ששבתו במבוי שלא השתתפו בו, זה כדעתיה, מסבירה הגמ' שרבי יוחנן דו שהוא אמר, שקורה בלא שיתוף בתים, מתרת את המבוי, דהיינו גם מבוי שפתוחים לו רק חצרות ואין שם בתים, יכולים להכשיר אותו ע"י קורה ולהשתתף בו, הוא דאמר שמטלטלין אותן את הכלים ששבתו בכל המבוי, הגם שלא השתתפו בו, ולא יכולים להוציא מהבתים למבוי, וא"כ זה כמו שאין למבוי הוה בתים, אבל רב דו אמר, שאין קורה מתרת את המבוי בלא שיתוף בתים (כיון שחכמים תיקנו את הדין של קורה רק במבוי שיש בו חצרות ובתים), הוא דאמר שאין מטלטלין אותן את הכלים ששבתו במבוי אם לא

לתוכו? מתרצת הגמ' א"ר אבהו קיימתיה העמדתי שכאן מדובר בתינוק ובאיזמל ששבתו במבוי עצמו, ולכך היה מותר להביא את הסכין, כיון שאינו אסור לטלטלו בכל המבוי, שהרי כלים ששבתו במבוי יכולים לטלטלם בכל המבוי אפי' שלא עירבו שם. ואומרת הגמ' שלבני הישיבה לא היה ברור הדין הזה, ולכך בעון קומי שאלו את רבי יוסי, האם כמה דאתמר בכלים ששבתו בחצר שלא עירבו בו, שמטלטלין אותן בכל החצר, האם ודכוותה זה נאמר ג"כ לעניין כלים ששבתו במבוי שלא השתתפו בו, שמטלטלין אותן בכל המבוי? ואומרת הגמ' שבזמן שלמדו מסכת שבת שאלון ליה לר' יוסי, ולא אגיבון ור' יוסי לא ענה להם, כיון דלא הוה רבי יוסי אמר עונה - אלא על כל מילה שאלה באתרה במקומו, והיות והשאלה הזאת קשורה למסכת עירובין, לכך ר' יוסי לא ענה על השאלה הזאת, וכד אתון וכאשר הגיעו למסכת עירובין, אמר לון ר' יוסי בשם רבי יוחנן, שכלים ששבתו במבוי שלא השתתפו בו, שמטלטלין אותן בכל המבוי, ודכוותה

אלא בד' אמות. על דעתיה דר' יוחנן לאיזה דבר משתתפין בכל המבוי? א"ר יוסה בר' בון, כדי לעשות כל הרשויות אחת.

ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי, סכין של מילה עושה לה חולָה ומביאה. בר מרינה הוה ליה עובדא, שאל לר' סימון ושרא, שאל לר' אמי ואסר, ואיקפד רבי סימון, ולא כן תני נשאל לחכם והתיר, ישאל לחכם אחר שמא יאסר? א"ר יודן, הכין הוה עובדא שאל לר' אמי ואסר ליה, לר' סימון ושרא, איקפד ר' אמי, כהדא דתני נשאל לחכם ואסר, אל ישאל לחכם אחר שמא יתיר.

בימי ר' ירמיה אינשון מפתחייא דסדרא רובא, אתון ושאלון ליה, אמר לון כד תחמון שטפא עבר - אייתינון דרך חולָה, חייליה דר' ירמיה מהדא כל חולָה

כך היה המעשה, שבר מרינה שאל לר' אמי - ואסר ליה, ואח"כ הוא שאל לר' סימון - ושרא, ולכך איקפד ר' אמי, וזה כהדא דתני כמו ששנינו, שאם הוא נשאל לחכם - ואסר, אל ישאל לחכם אחר - שמא יתיר, כיון שיש בזה משום "שוויא נפשיה חתיכה דאיסורא" דהיינו כששואלים את החכם איזה שאלה, בעצם השואל סומך את דעתו לדעת החכם, וכיון שהחכם אסר את הדבר, זה נקרא שהשואל אסר על עצמו את הדבר, ויש בזה משום נדר, ולכך הוא לא יכול לחזור ולשאל חכם אחר שיתיר את הדבר.

אומרת גמ' שבימי ר' ירמיה אינשון שכחו את מפתחייא דסדרא רובא המפתחות של הבית המדרש הגדול, אתון ושאלון ליה ובאו ושאלו את ר' ירמיה מה יעשו, ואמר לון, כד תחמון כשתראו שטפא עבר שיירה של אנשים עוברת, אייתינון תביאו את המפתחות דרך חולָה דרך מחול האנשים, ואומרת הגמ' שחייליה כח ההיתר דר' ירמיה זה מהדא, ששנינו כל חולָה מחול

השתתפו בו, אלא בד' אמות. שואלת הגמ' על דעתיה לדברי ר' יוחנן, לאיזה דבר משתתפין בכל המבוי? א"ר יוסה בר' בון, כדי לעשות את כל הרשויות היינו גם את הבתים, לרשות אחת, שיוכלו להוציא מהבתים למבוי.

ר' סימון בשם רבי יהושע בן לוי אומר, שאם שכחו להביא את הסכין של מילה, עושה לה חולָה מחול, דהיינו שאנשים יסובבו את מביא הסכין, וזה יקָשב למחיצה, ומביאה, ואומרת הגמ' שבר מרינה שם חכם הוה ליה עובדא הוא היה נצרך לשאלה הזאת, להביא את הסכין דרך מחיצה של אנשים, ושאל לר' סימון האם זה מותר, ושרא והתיר, ואח"כ הוא שאל לר' אמי - ואסר, ואיקפד רבי סימון על שבר מרינה חזר ושאל את השאלה הזאת את ר' אמי. שואלת הגמ' מדוע ר' סימון הקפיד, וכי לא כן תני, שאם הוא נשאל לחכם והתיר, ישאל לחכם אחר אם ירצה - שמא יאסר? מתרצת הגמ' א"ר יודן, שהמעשה לא היה כמו שאמרנו, אלא הכין הוה עובדא אלא

שנעשית - בין לדעת בין שלא לדעת, הרי זו חוֹלָה. רבי יודא בר פזי הורי להביאן דרך מנעלין, ר' חנינא בר פפא הורי לעשות חוֹלָה - ולהביאו דרך מנעלין.

ר' שמואל בר אבדומי הוה ליה עובדא למיגזר לרב ששעה בריה - אנשון מייתי איזמל, שאל לר' מנא, אמר לו ידחה למחר, שאל לרבי יצחק בר אלעזר אמר לון מישחוק קונדיטון לא אנשיתון - ומייתי איזמיל אנשיתון?! ידחה למחר. רבי יוסה בר' בון בשם רב חונה, מתניתין אמרה כן שאסור לעשות חוֹלָה, דתנינן ר"א אומר אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת מגולה, שאם אומר את כן שמותר לעשות, אף הוא אינו מוצא לעשות חוֹלָה ומביאו?!

שאלו להלל הזקן מה לעשות לָעָם שלא הביאו סכיניהן עמהם? אמר להן הלכה שמעתי ושכחתי, אלא הניחו להן לישראל - אם אינן נביאים בני נביאים



לערב אותם ביין - לעשות את הקונדיטון לא שכחתם, ומייתי איזמיל אנשיתון, ולהביא את סכין המילה שכחתם?! והמילה ידחה למחר. ואומרת הגמ' שרבי יוסה בר' בון אמר בשם רב חונה, שמתניתין אמרה כן - שאסור לעשות חוֹלָה, דתנינן, ר"א אומר אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת מגולה, וא"כ מוכח מכאן שאסור להביא את הסכין ע"י מחיצה של אנשים, כיון שאם אומר את כן - שמותר לעשות מחיצה של אנשים, ולהביא את הסכין, א"כ אף הוא וכי הוא אינו מוצא לעשות חוֹלָה ומביאו בלי חילול שבת, ומזה שר"א מתיר להביא את הסכין ברה"ר, מוכח שאסור להביא את הסכין דרך מחיצת האנשים.

שאלו להלל הזקן, מה לעשות לָעָם שלא הביאו סכיניהן עמהם לשחיטת קרבן פסח? אמר להן שאת ההלכה מה יש לעשות שמעתי אבל ושכחתי, אלא הניחו להן לישראל - אם אינן נביאים בני נביאים

שנעשית, בין לדעת האנשים בין שלא לדעת, הרי זו חוֹלָה, וזה מחיצה המתרת לטלטל דרך זה. ואומרת הגמ' שבמעשה אַחַר, רבי יודא בר פזי הורי להביאן דרך מנעלין, שיש בזה רק משום שבות (היות ואין הדרך להביא דברים דרך הנעלים). ובמעשה אחר ר' חנינא בר פפא הורי לעשות חוֹלָה וגם להביאו דרך מנעלין, שיהיה כאן שבות דשבות לצורך מצווה גדולה - ת"ת דרבים.

ר' שמואל בר אבדומי הוה ליה עובדא היה צריך למיגזר למול את בנו של רב ששעה בריה, ואנשון מייתי איזמל ושכחו להביא את סכין המילה, ושאל לר' מנא האם מותר להביא את הסכין ע"י מחיצה של אנשים? ואמר לו ר' מנא שאסור, וידחה הברית למחר, ושאל לרבי יצחק בר אלעזר האם מותר להביא את הסכין ע"י מחיצה של אנשים? ואמר לון שאסור, וכעס ר' יצחק בר אלעזר ואמר לו, מישחוק קונדיטון לא אנשיתון לטחון את הפלפלים

הן, מיד כל מי שהיה פסחו טלה - היה תוחבה בגיזתה, גדי - היה קושרו בקרניו, ונמצאו פסחיהן מביאין סכיניהן עמהן, כיון שראה מעשה נזכר הלכה, אמר להן, כך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון. ר' זעירה בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה. תמן תנינן, רכב עליה, נשען עליה, נתלה עליה, עבר בה נהר, קיפל עליה המוסירה, נתן טליתו עליה - פסולה, אבל קשרה במוסירה, עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק, פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה, זה הכלל כל שהוא לצרכה כשרה, לצורך אחר פסולה. הדא ילפה מההיא, וההיא ילפה מהדא; הדא ילפה מההיא - שאם תלה בה סכין לשחוט כשירה, וההיא ילפה מהדא - שכל עבודה שהיא לשם קדשים אינה עבודה. יתירו להן ע"י חולָה - אלא כר' אמי? ואפי' תימר כרבי סימון, כשם שנעלמה זו כך נעלמה זו. א"ר אבין והלא אי אפשר



שהדא ילפה נלמד את הדין של פרה אדומה, מההיא מקרבן פסח, וההיא ילפה ונלמד את הדין של קרבן פסח מהדא מפרה אדומה; הדא ילפה נלמד את הדין של פרה אדומה, מההיא מקרבן פסח, שאם תלה בה בפרה סכין לשחוט - כשירה (כמו שלעניין הפסח נשיאת הסכין לא נחשבת לעבודה בקרבן). וההיא ילפה ונלמד את הדין של קרבן פסח מהדא מפרה אדומה, שכל עבודה שהיא לשם לצורך בהמת הקדשים כגון שהוא פורס טליתו מפני הזבובים - אינה עבודה, ואין בזה משום מעילה. שואלת הגמ' ויתירו להן להביא את הסכין לשחיטת הפסחים ע"י חולָה, אלא ע"כ שזה כר' אמי שאוסר, וק' על ר' סימון? מתרצת הגמ' ואפי' תימר כרבי סימון, ומה שלא הביאו את הסכין ע"י מחיצה של אנשים, זה מפני שכשם שנעלמה ההלכה הזו שיכולים להביא את הסכין ע"ג הקרבן, כך נעלמה ההלכה הזו, שיכולים להביא את הסכין ע"י מחיצה של אנשים. שואלת הגמ' א"ר אבין מדוע לא ידעו איך מביאים את הסכין, והלא אי אפשר לשני

הן, והם יעשו כהוגן, מיד כל מי שהיה פסחו טלה - היה תוחבה את הסכין בגיזתה בצמר, ומי שפסחו היה גדי - היה קושרו את הסכין בקרניו, ונמצאו פסחיהן מביאין את סכיניהן עמהן, וכיון שהלל ראה את המעשה מה שעשו, נזכר שכך נאמרה ההלכה, ואמר להן, כך שמעתי מפי שמעיה ואבטליון. ר' זעירה בשם ר"א אומר, שכל תורה שאין לה בית אב שלא נאמרה מפי חכם גדול - אינה תורה, ולכך הלל היה צריך לומר שהוא שמע כך מפי שמעיה ואבטליון. אומרת הגמ' שתמן במסכת פרה תנינן, רכב עליה על הפרה אדומה, או נשען עליה, או נתלה עליה, או עבר בה את הנהר, או קיפל עליה את המוסירה החבל שקושרים בה את הפרה, או נתן טליתו עליה - פסולה, אבל אם הוא קשרה את הפרה במוסירה בחבל, או עשה לה סנדל בשביל שלא תחליק, או פרש טליתו עליה מפני הזבובין - כשרה, כיון שזה לצרכה, זה הכלל כל שהוא לצרכה - כשרה, לצורך אחר - פסולה. ואומרת הגמ'

לשני שבועות שלא חל י"ד להיות בשבת, ולמה נעלמה הלכה מהן? כדי ליתן גדולה להלל.

תני ר"א אומר, כשם שהשחיטה דוחה שבת, כך מכשירי שחיטה דוחין את השבת, אמר לו ר"ע, לא אם אמרת בשחיטה שאי אפשר לעשות מערב שבת, תאמר במכשירי שחיטה, שאיפשר לעשותן מערב שבת, אמר לו ר"א אימורי ציבור יוכיחו, שיכול לעשותן במוצאי שבת, ודוחין את השבת, מה לי מכשירי שחיטה לפני שחיטה, מה לי מכשירי שחיטה לאחר שחיטה, אמר לו ר"ע מה למכשירי שחיטה לאחר שחיטה שכבר דחת שחיטה את השבת, ידחו מכשירי שחיטה לפני שחיטה שעדיין לא דחת שחיטה את השבת?! דבר אחר שמא ימצא הזבח פסול, ונמצא דוחה שבת בלא שחיטה. גבי תינוק מה אית לך שמא יחלה תינוק ונמצא דוחה

שבועות שתי שמיטות שלא חל י"ד להיות בשבת, וא"כ למה נעלמה ההלכה הזו מהן? מתרצת הגמ' שבאמת זה לא היה ראוי שלא יידעו את הדין, אלא הקב"ה השכיח את הדין הזה מהם, כדי ליתן כבוד וגדולה להלל, שהרי מחמת זה הלל נעשה לנשיא על ישראל (וכמבואר בבבלי).

תני, ר"א אומר, כשם שהשחיטה של הקרבן דוחה את השבת, כך מכשירי השחיטה דוחין את השבת, אמר לו ר"ע, שלא יכולים ללמוד מכשירי קרבן משחיטת הקרבן, כיון שאם אמרת בשחיטה שהיא דוחה את השבת, זה מפני שאי אפשר לעשות ולשחוט את הקרבן מערב שבת, תאמר במכשירי שחיטה, שאיפשר לעשותן מערב שבת, ולכך זה לא דוחה את השבת, אמר לו ר"א הקטרת אימורי החלבים ואברים של קרבנות ציבור יוכיחו, שיכול לעשותן להקטירם במוצאי שבת, ואפי"ה דוחין את השבת, ויכולים להקטירם בשבת, וא"כ אמר ר"א מה לי מכשירי שחיטה שלפני שחיטה, ומה לי מכשירי שחיטה שלאחר שחיטה, ומה לי מכשירי קרבן דוחים את השבת, ולא צריך להמתין למוצ"ש, כך מכשירי קרבן דוחים את השבת, ולא צריך להקדים לער"ש, אמר לו ר"ע שיש חילוק ביניהם, ומה למכשירי שחיטה שלאחר שחיטה שהם דוחים את השבת, כיון שכבר דחתה השחיטה את השבת, אבל וכי ידחו מכשירי שחיטה שלפני שחיטה את השבת, שעדיין לא דחתה השחיטה את השבת?! דבר אחר אמר ר"ע, שאפי"ן אם מעיקר הדין מכשירי קרבן דוחים את השבת, אבל צריך לחשוש שמא ימצא הזבח פסול, ונמצא שהוא דוחה שבת שלא לצורך בלא שחיטה. שאל ר"א את ר"ע לגבי מילת התינוק מה אית לך למימר, ומדוע לשיטתך מכשירי מילה לא דוחים את השבת ואיזה חשש יש בזה? א"ל ר"ע שצריך לחשוש שמא יחלה התינוק ולא יוכלו למולו, ונמצא דוחה

שבועות שתי שמיטות שלא חל י"ד להיות בשבת, וא"כ למה נעלמה ההלכה הזו מהן? מתרצת הגמ' שבאמת זה לא היה ראוי שלא יידעו את הדין, אלא הקב"ה השכיח את הדין הזה מהם, כדי ליתן כבוד וגדולה להלל, שהרי מחמת זה הלל נעשה לנשיא על ישראל (וכמבואר בבבלי).

תני, ר"א אומר, כשם שהשחיטה של הקרבן דוחה את השבת, כך מכשירי השחיטה דוחין את השבת, אמר לו ר"ע, שלא יכולים ללמוד מכשירי קרבן משחיטת הקרבן, כיון שאם אמרת בשחיטה שהיא דוחה את השבת, זה מפני שאי אפשר לעשות ולשחוט את הקרבן מערב שבת, תאמר במכשירי שחיטה, שאיפשר לעשותן מערב שבת, ולכך זה לא דוחה את השבת, אמר לו ר"א הקטרת אימורי החלבים ואברים של קרבנות ציבור יוכיחו, שיכול לעשותן להקטירם במוצאי שבת, ואפי"ה דוחין את השבת, ויכולים להקטירם בשבת, וא"כ אמר ר"א מה לי מכשירי

שבת בלא מילה. התיבון הרי מזבח שנפל בשבת, הרי אינו ראוי לבנות בערב שבת, מין מזבח ראוי לבנות מאתמול, הגע עצמך שנולדה לו יכולת הרי אינו ראוי לחותכה בערב שבת מין יכולת ראויה ליחתך מאתמול. הגע עצמך שחל שביעי שלו להיות בי"ד בשבת, הרי אינו ראוי להוות בערב שבת, מין הזייה ראויה להוות מאתמול.

הלכה ב

מתני' עושין כל צרכי מילה מוהלין ופורעין ומוצצין ונותנין עליה אספלנית וכמון. אם לא שחק מערב שבת לועס בשיניו ונותן אם לא טרף יין ושמן נותן זה לעצמו וזה לעצמו, אין עושין לה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט אם לא התקין מערב שבת, כורך על אצבעו, ומביא אפילו מחצר אחרת.

הלכה ב

מתני' עושין כל צרכי מילה בשבת, מוהלין חותכים את עור הערלה, ופורעין ומגלים את העטרה, ומוצצין את הדם, ונותנין עליה על מקום הברית אספלנית תחבושת וכמון. ואם לא שחק וטחן את הכמון מערב שבת לועס בשיניו את הכמון ונותן על מקום הברית, ואם לא טרף עירבב את היין ושמן מערב שבת, בכדי לתת על מקום הברית, נותן זה לעצמו וזה לעצמו, אבל אסור לערבב אותם בשבת, ואין עושין לה חלוק תחבושת (כמין שרוול שהיו נותנים על הגיה, לאחר שכפלו את עור הערלה כלפי מטה, כדי שהעור לא יעלה ויחזור ויכסה את ראש הגיד) לכתחילה בשבת, אם הוא לא הכין את זה מערב שבת, אבל כורך עליה על מקום הברית סמרטוט תחבושת, ואם לא התקין וזימן את התחבושת לבית התינוק מערב שבת, כורך את התחבושת על אצבעו, ומביא אפילו מחצר אחרת, וכיון שהוא מביא את

את השבת בלא מילה. התיבון השיב ר"א ואמר לר"ע, הרי מזבח שנפל בשבת, הרי אינו ראוי לבנותה בערב שבת, שהרי בערב שבת המזבח היה עדיין בנוי, וא"כ מדוע אתה אסור לבנותה בשבת? א"ל ר"ע מין מזבח ראוי לבנות מאתמול, דהיינו אין חובה לבנותה בשבת, אלא שקרה מקרה שהיו צריכים לבנותה בשבת, ולכך זה לא דוחה את השבת, אבל משא"כ הקרבת הקרבן, שזמנה בשבת, לכך זה דוחה את השבת. שאל ר"א את ר"ע הגע עצמך תתבונן בעצמך, קרבן שנולדה שגדל לו יכולת (יבלת) בשבת, והרי אינו ראוי לחותכה בערב שבת שהרי היבלת גדלה רק בשבת, ומדוע חתיכתה לא דוחה את השבת? א"ל ר"ע כיון שמין יבולת ראויה ליחתך מאתמול. שאל ר"א את ר"ע הגע עצמך תתבונן בעצמך, מה הדין בטמא מת שחל יום השביעי שלו להיות בי"ד בשבת, והרי אינו ראוי להוות בערב שבת, ומדוע לא מזים עליו בשבת? א"ל ר"ע כיון שמין הזייה ראויה להוות מאתמול.

גמ' מוהלין ופורעין: [בראשית ז] המול ימול, מיכן לשני מילות, אחת למילה ואחת לפריעה אחת למילה ואחת לציצים עד כדון כר' עקיבה, דו אמר, לשונות - ריבויין הן, כרבי ישמעאל דו אמר לשונות כפולות הן, התורה דברה כדרכה, [בראשית לא] הַלֵּךְ הַלְכָתָּ נִכְסְךָ נִכְסְפָתָהּ [בראשית ט] גָּנַב גָּנַבְתִּי מִנֶּן לִיה א"ר יודה בן פזי [שמות ד] אִזְ אֲמָרָה חֲתַן דָּמִים "לְמוֹלֵת" מִיַּפֵּן לְשֵׁנֵי מִילוֹת, אחת למילה ואחת לפריעה, אחת למילה ואחת לציצים.

רב אמר 'המול ימול' מיכן לנולד כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית, 'המול ימול' מיכן לישראל ערל שלא ימול, ואין צ"ל גוי ערל אמר רבי לוי כתיב [בראשית ז] וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר, כל שכיוצא בכך.



ישמעאל לומד את זה ממה שכתוב אָז אֲמָרָה חֲתַן דָּמִים "לְמוֹלֵת" שזה כתוב בלשון רבים, ומיפן לשני מילות, אחת למילה ואחת לפריעה, וכן אחת למילה ואחת לציצים.

רב אמר שמזה שכתוב 'המול ימול' מיכן נלמד לנולד כשהוא מהול, שצריך להטיף ממנו דם ברית, כיון שאנחנו דורשים כאילו כתוב "המול ימול" – גם למי שהוא כבר מהול צריך לעשות ברית. וכן ממה שכתוב 'המול ימול' מיכן נלמד לישראל ערל שלא ימול, כיון שאנחנו דורשים כאילו כתוב "המול ימול" – רק מי שהוא עצמו מהול יכול למול אחרים, ואין צ"ל שגוי ערל לא יכול למול, ולא דוקא אם הגוי ערל, אלא אפי' אם הוא מהול, הרי הוא כערל, שנאמר "כי כל הגוים ערלים". אמר רבי לוי שגוי, או יהודי לא מהול, פסול למול, כיון שכתוב וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמֹר, משמע שכל שכיוצא בכך ימול, דהיינו רק יהודי מהול – יכול למול.

התחבשות דרך מלבוש, יכולים להביאה דרך רה"ר.

גמ' מוהלין ופורעין: אומרת הגמ' מהיכן יודעים שצריך לפרוע את המילה? כיון שכתוב המול ימול, מיכן לשני מילות, אחת למילה (לחיתוך העור) ואחת לפריעה (לגלות את העטרה), וכן מכאן לומדים אחת למילה ואחת לציצים חתיכות קטנות של עור הערלה, שצריך לחתוך אותם, וזה מעכב. שואלת הגמ' עד כדון עד עכשיו הדרשה היא כר' עקיבה, דו שהוא אמר, שריבוי לשונות - ריבויין הן, אבל כרבי ישמעאל דו אמר שריבוי לשונות זה סתם לשונות כפולות הן, והתורה דברה כדרכה, כמו שנאמר וְעָתָה הֵלֵךְ הַלְכָתָּ בִּי נִכְסְךָ נִכְסְפָתָהּ לְבֵית אָבִיךָ, בִּי גָנַב גָּנַבְתִּי מֵאַרְץ הָעִבְרִים, והרי שם זה ודאי לשונות כפולים, א"כ מנן ליה שצריך לפרוע את המילה, או מהיכן יודעים שצריך לחתוך את הציצים? מתרצת הגמ' א"ר יודה בן פזי שר'

תני ישראל מל את הכותי, וכותי אינו מל את ישראל - מפני שמתכוין לשם הר גריזים דברי רבי יודן, אמר רבי יוסי וכי היכן מצינו שמילה צריכה כוונה, יהא מל והולך לשם הר גריזים, עד שתצא נפשו.

תני המשוך לא ימול - שלא יבוא לידי סכנה דברי רבי יודה, אמר לו רבי יוסי הרבה משוכין היו בימי בן כוזיבא, וכולן מלו וחיו והולידו בנים ובנות. והמשוך, ושנולד מהול, וגר שנתגייר כשהוא מהול, צריך להטיף ממנו דם ברית. תני אמר רבי שמעון בן אלעזר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנולד מהול - שצריך להטיף ממנו דם ברית - שהיא ערלה כבושה, על מה נחלקו? על שנתגייר מהול, שבית שמאי אומרים שצריך להטיף ממנו דם ברית, ובית הלל אומרים אינו צריך להטיף ממנו דם ברית. רבי יצחק בר נחמן בשם רבי הושעיה, הלכה כדברי התלמיד.



וגר שנתגייר כשהוא מהול, מכולם צריך להטיף ממנו דם ברית (מהמשוך לא צריך להטיף דם ברית, שהרי כבר מלו אותו, והמשוך כתוב כאן אגב המשך הברייתא, שאת כל אלו מלים דוקא ביום). תני, אמר רבי שמעון בן אלעזר, לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנולד מהול - שצריך להטיף ממנו דם ברית, כיון שהיא ערלה כבושה, על מה נחלקו? על גר שנתגייר כשהוא מהול, שבית שמאי אומרים שצריך להטיף ממנו דם ברית, כיון שהמילה שמלו אותו כשהוא היה גוי - לא היה לשם מצות מילה, ובית הלל אומרים שאינו צריך להטיף ממנו דם ברית. ואומרת הגמ' שרבי יצחק בר נחמן אמר בשם רבי הושעיה, שהלכה כדברי התלמיד - כדברי ר' שמעון בן אלעזר שהיה תלמידו של ר' יהודה, שאומר שהנולד כשהוא מהול, שלכו"ע צריך להטיף ממנו דם ברית (הגם שרשב"א חולק על רבו - ר' יהודה, שאומר שלב"ה גם הנולד כשהוא מהול אין

תני, ישראל מל את הכותי, אבל וכותי אינו מל את ישראל, מפני שהכותי כשהוא מל, הוא מתכוין לשם הע"ז שלו שנמצאת בהר גריזים, דברי רבי יודן, אמר רבי יוסי וכי היכן מצינו שמילה צריכה כוונה, ולכך יהא הכותי מל והולך אפי' לשם הר גריזים, עד שתצא נפשו, ר' יוסי מקלל את אותו אחד שלוקח מוהל כותי במקום מוהל יהודי, שתצא נפשו (וי"א שר' יוסי מזהיר לא לקחת מוהל כותי, כיון שהכותים מוהלים ג"כ במקום סכנה, וא"כ יש חשש שהכותי ימול עד שתצא נפשו של התינוק).

תני, המשוך היינו מי שמלו אותו ואח"כ נמשכה ערלתו, לא יחזור וימול את עצמו, שלא יבוא לידי סכנה דברי רבי יודה, אמר לו רבי יוסי שאין בזה סכנה, שהרי הרבה משוכין היו בימי בן כוזיבא, שהרומאים משכו להם את ערלתם, וכשגבר בן כוזיבא ונצח את הרומאים, כולן חזרו ומלו את עצמם וחיו והולידו בנים ובנות. ואומרת הברייתא והמשוך, ושנולד מהול,

אתא עובדא קומי רב, ומר מן דתנינן מפני שהיא ערלה כבושה, הדא אמרה ערל ברור הוא, ודוחין עליו את השבת, רבי אבהו אמר אין דוחין עליו את השבת, וצריך להטיף ממנו דם ברית. ר' אדא בר אהבה איתליד ליה חד בר, כי מימסמים ביה מית, ר' אבין אמר נעשה פצוע דכא, ונתענה עליו ומת, רבנן דקיסרין מרין כרות שפכה נעשה, ונתענה עליו ומת.

אם לא טרף יין ושמן וכו': רבי יוחנן בר מרייה בעי נתערבו מלמטן, מהו לחזור ולערות עליהן מלמעלן?

הלכה ג

מתני' מרחיצין את הקטן - לפני המילה ולאחר המילה, ומזלפין עליו ביד אבל לא בכלי, ר"א בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל



אבין אמר שהתינוק לא מת, אלא נעשה פצוע דכא, ור' אדא בר אהבה נתענה עליו שימות (כיון שהוא לא ראוי לבוא בקהל) ומת, ורבנן דקיסרין אמרין שהתינוק כרות שפכה נעשה, ור' אדא בר אהבה נתענה עליו שימות - ומת.

אם לא טרף יין ושמן וכו': רבי יוחנן בר מרייה בעי שאל, מה הדין אם היין והשמן נתערבו מערב שבת בקערה מלמטן, מהו לחזור ולהוסיף ולערות עליהן עוד יין ושמן מלמעלן, והם יתערבו יחד עם היין והשמן המעורבים כבר, או לא? והגמ' לא פושטת את הספק.

הלכה ג

מתני' מרחיצין את הקטן - לפני המילה ולאחר המילה, ולא רוחצים אותו כדרכו, אלא רק מזלפין עליו ביד, אבל לא בכלי כיון שצריך לרחצו בשינוי. ר"א בן עזריה אומר שמרחיצין את הקטן אפי' ביום השלישי לאחר המילה

צריך להטיף ממנו דם ברית). ואומרת הגמ' שאתא עובדא קומי רב, כשבאה השאלה לפני רב, לעניין תינוק שנולד כשהוא מהול, האם למול אותו בשבת או לא, ואמר מן דתנינן היות ושנינו בברייתא שהנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית - מפני שהיא ערלה כבושה, א"כ הדא אמרה זאת אומרת, שהוא ערל ברור הוא, וא"כ דוחין עליו את השבת, אבל רבי אבהו אמר שזה ספק ערלה כבושה, ולכך אין דוחין עליו את השבת, כיון שאולי אין זה ערלה, אבל וצריך להטיף ממנו דם ברית, ביום חול, כיון שאולי זה ערלה. ואומרת הגמ' שלר' אדא בר אהבה איתליד ליה נולד לו חד בר בן אחד כשהוא מהול, כי מימסמים ביה וכשר' אדא בר אהבה משמש בו להוריד ממנו את העור המכסה את הגיד (ר' אדא בר אהבה סובר שלתינוק שנולד כשהוא מהול לא מספיק רק הטפת דם, אלא צריך להוריד ממנו את העור המכסה את הגיד). התינוק מית, ור'

מסכת פרק יט [ה"ג - דף פח] שבת

להיות בשבת, שנאמר [בראשית לד] וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם פְּאֵבִים.

ספק ואנדרוגינס אין מחללין עליו את השבת, רבי יהודה מתיר באנדרוגינס.

גמ' מרחיצין את הקטן וכו': אגן תנינן מרחיצין את הקטן, תנני דבית רבי מרחיצין את המילה, רבי אבהו בשם ר' יוחנן הלכה כמי שהוא אומר מרחיצין את הקטן. אמר ר' יוסה על כורחך את אמר מרחיצין את הקטן, תני שמואל אין מונעין לא שמן ולא חמין מעל גבי מכה בשבת, אמר ר' יוסה, כל שעה הוה ר' זעירא רבי אומר לי תני מתניתך - ולא עוד אלא שמזלפין מים ע"ג מכה בשבת, אם אומר את שמרחיצין את המילה, מה בין מכתו של גדול למכתו של קטן?!

ר"א בן עזריה וכו': ר' אבהו בשם ר"א הלכה כר"א בן עזריה, ר' בון בשם ר'



יוסה שעל כורחך את אמר שמרחיצין את כל גופו של הקטן, שהרי תני שמואל, אין מונעין לא שמן ולא חמין מעל גבי מכה בשבת, וא"כ לרחוץ את מקום המילה זה דבר פשוט שמותר, שהרי זה לא שונה משאר הפצעים שמותר לרחוץ אותם, וכן אמר ר' יוסה, שכל שעה הוה ר' זעירא רבי ר' זעירא היה רבו של ר' יוסה) אומר לי, תני מתניתך תשנה את המשנה; מרחיצים את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה, ולא עוד אלא שמזלפין מים חמים ע"ג מכה בשבת, ואם אומר את שהמשנה רק אומרת שמרחיצין את מקום המילה, א"כ זה דבר פשוט, שהרי מה בין מכתו של גדול שהמשנה אמרה שמותר לרחוץ, למכתו של קטן? אלא ע"כ שהמשנה מתירה לרחוץ את כל גופו של הקטן לאחר המילה.

ר"א בן עזריה וכו': ר' אבהו בשם ר"א אומר, שהלכה כר"א בן עזריה, שאומר שמותר לרחוץ את הקטן אפי' ביום השלישי למילתו, ר' בון בשם ר' אבהו אומר,

שחל להיות בשבת, שנאמר וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהִיוֹתָם פְּאֵבִים, וא"כ מוכח שביום השלישי התינוק מסוכן.

ספק היינו שהתינוק נולד בבין השמשות של כניסת השבת, ולא ידוע האם הוא נולד ביום שישי או בשבת, לא מוהלים אותו בשבת, כיון שלא מוהלים בשבת אלא רק תינוק כשהוא ביום השמיני, והיות ויש ספק האם זה היום השמיני או היום התשיעי ללידתו, לכך לא מחללים עליו את השבת. ואנדרוגינס (יש לו את שני אברי המין) - אין מחללין עליו את השבת, ורבי יהודה מתיר באנדרוגינס למולו בשבת, הגמ' תבאר את המחלוקת.

גמ' מרחיצין את הקטן וכו': אומרת הגמ' שאגן תנינן במשנה, שמרחיצין את גוף הקטן, אבל תנני דבית רבי - שונים המשניות בישיבה של רבי שגנו שמרחיצין רק את מקום המילה, אבל אסור לרחוץ את כל גופו של הקטן. רבי אבהו בשם ר' יוחנן אומר, שהלכה כמי שהוא אומר שמרחיצין את כל גופו של הקטן. אמר ר'

אבהו טעמיה דרבי אלעזר בן עזריה [בראשית לד] וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בְּהֵיוֹתָם פְּאֻבִים, בהיותו כואב אֵין כתיב כאן, אלא בהיותם כואבים, מלמד שכל איבריהם כואבים עליהן. רבי יעקב בר אחא אמר, רבי אלעזר ורבי יוחנן מפקדין לחייתא - כל שיקויין דאתון עבדין בחולא עבדין בשובתא, לְכֵן צריכה אפי' ביום השלישי שחל להיות בשבת. שמואל אמר מפני הסכנה מחמין לו חמין, ר' יוסי בר' בון בשם רבנין דתמן מחמין לו חמין בשבת.

ותני כן מחמם הוא אדם אלונמית ונותנה ע"ג מעיים בשבת, לא יטול אדם עריבה מליאה חמין ויתננה ע"ג מעים בשבת, ר' יהושע בן לוי אמר לית כאן אלא מותר.

ספק ואנדרוגינס וכו': תמן תנינן הכל חייבין בראייה חוץ מחרש שוטה וקטן



לרחצו, וכן ר' יוסי בר' בון אמר בשם רבנין דתמן חכמי בבל, שמחמין לו לתינוק לאחר המילה חמין בשבת, כיון שיש בזה סכנה אם לא ירחצו אותו.

ותני כן כדברי שמואל המתיר לרחוץ את המכה בשבת, שהרי שנינו מחמם הוא אדם שחש במעיו אלונמית מגבת ונותנה ע"ג מעיים בשבת, אבל לא יטול אדם עריבה מליאה חמין ויתננה ע"ג מעים בשבת, כיון שיש חשש שמא ישפך עליו מהמים, ונמצא שהוא רוחץ בחמים בשבת, ור' יהושע בן לוי אמר שלית כאן איסור אלא מותר, דהיינו שצריך לגרוס בברייתא שמותר להניח כלי עם מים חמים על גבי המעיים, וזה כדברי שמואל, שמתיר לרחוץ את המכה במים חמים בשבת, ולכך גם אם ישפך מהמים החמים אין בזה איסור.

ספק ואנדרוגינס וכו': תמן במסכת חגיגה תנינן, הכל חייבין בראייה בשלש רגלים, חוץ מחרש שוטה וקטן, טומטום (לא ידוע

שטעמיה דרבי אלעזר בן עזריה שאומר שביום השלישי למילה, התינוק הוא כחולה מסוכן ולכך מותר לרחוץ אותו, כיון שכתוב וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי (לאחר שאנשי שכם מלו את עצמם) בְּהֵיוֹתָם פְּאֻבִים, והרי בהיותו כואב שמשמע שרק מקום הברית כואב, אֵין כתיב כאן, אלא כתוב "בהיותם כואבים" מלמד שכל איבריהם כואבים עליהן, דהיינו שכל גופם חולה. וכן רבי יעקב בר אחא אמר, שרבי אלעזר ורבי יוחנן היו מפקדין לחייתא מצווים את המילדות שכל שיקויין דאתון עבדין שכל התרופות שאתם עושים לאחר המילה בחולא בימות החול, עבדין בשובתא תעשו גם בשבת, ואומרת הגמ' לְכֵן צריכה שעיקר הציצוי היה נצרך, שאפי' ביום השלישי שחל להיות בשבת יעשו את כל התרופות, כיון שההלכה כר"א בן עזריה. שמואל אמר שמפני הסכנה מחמין לו לתינוק לאחר הברית מים חמין כדי לרחצו, ולא תאמר שכל ההיתר הוא רק

טומטום ואנדרוגינס, מה אמר בה רבי יודה? נישמענה מן הדא, ר' יוחנן בן דהבאי אמר משום רבי יהודה אף הסומא, ולית בר נש אמר אף - אלא מכלל דו מודי על קדמיתא. מחלפה שיטתיה דרבי יהודה, תמן הוא אמר פרט וכה הוא אומר לרבנות? רבי יהודה ורבנן מקרא אחד דרשו, רבנן דרשו [בראשית יז] וְעָרַל, מה ת"ל זָכָר? עד שיהא כולו זכר, ורבי יהודה דרש זָכָר, מה ת"ל וְעָרַל? אפילו מקצתו ערל, ברם הכא [שמות כג] כָּל זָכוֹרָהּ, פרט לאנדרוגינס.

הלכה ד

מתני' מי שהיו לו שני תינוקות - אחד למול בערב שבת ואחד למול בשבת, שכח ומל את של ערב שבת - בשבת, חייב. אחד למול אחר שבת,

אלא ע"כ שכוונת התורה לומר, שרק עד שיהא כולו זכר, ואם הוא לא מל, הוא חייב בכרת (הפסוק מדבר לעניין כרת, וְעָרַל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוּל אֶת בְּשָׂר עֲרָלְתּוֹ "וְנִכְרְתָה" הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת מֵעַמִּי), אבל אנדרוגינס שיש לו ג"כ סימני נקבה, פטור מכרת, ולכך לא מחללים עליו את השבת, ורבי יהודה דרש שהיות וכתוב זָכָר, א"כ מה ת"ל וְעָרַל? אלא זה בא לומר לך שאפילו אם מקצתו ערל, הוא חייב בכרת אם הוא לא מל את עצמו, ולכך מחללים עליו את השבת, אבל ברם הכא לעניין חובת ראייה, היות וכתוב כָּל זָכוֹרָהּ, א"כ משמע שכולו זכר ואין בו סימני נקבה, ומכאן לומדים פרט לאנדרוגינס שפטור מהראייה.

הלכה ד

מתני' מי שהיו לו שני תינוקות למול, אחד למול בערב שבת, ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת - בשבת, חייב (ומדובר שהוא טעה ומל כבר ביום שישי את התינוק שהיו אמורים

האם הוא זכר או נקבה, כיון שיש לו עור על מקום המין). ואנדרוגינס (יש לו את שני אברי המין). שואלת הגמ' מה אמר בה באנדרוגינס רבי יודה, האם ר' יהודה פוטר אותו מראייה או לא? אומרת הגמ' שנישמענה מן הדא אפשר להוכיח ממה שר' יוחנן בן דהבאי אמר משום רבי יהודה שאף הסומא פטור מראייה, והרי לית בר נש אמר והרי בן אדם לא אומר 'אף' אלא מכלל דו מודי על קדמיתא אלא א"כ הוא מודה על מה שאמרו קודם, וא"כ מוכח שר' יהודה מודה שאנדרוגינס פטור מהראייה. שואלת הגמ' שלכאן מחלפה שיטתיה דרבי יהודה, שהרי תמן במסכת חגיגה הוא ר' יהודה אמר, פרט לאנדרוגינס, זאת אומרת שאנדרוגינס אינו בכלל זכר, וכה הוא אומר לרבנות את האנדרוגינס, זאת אומרת שאנדרוגינס הרי הוא כזכר? מתרצת הגמ' שזה לא ק' כיון שרבי יהודה ורבנן - מקרא אחד דרשו לעניין ברית מילה, שרבנן דרשו היות וכתוב וְעָרַל, א"כ משמע שמדברים לעניין זכר, וא"כ מה ת"ל זָכָר?

מסכת פרק יט [ה"ד - דף פח] שבת תמט

ואחד למול בשבת, שכח ומל את של אחר שבת - בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר.

גב' אחד למול אחר שבת וכו': אמר רבי יוחנן דרבי מאיר היא, דאמר דבר שעשייתו מצוה פטור, ושאינן בעשייתו מצוה - במחלוקת, רבי שמעון אומר דבר שאין בעשייתו מצוה חייב, ושיש בעשייתו מצוה - במחלוקת.

ר' יוסי בשם רבי יוחנן, דברי רבי מאיר והוא שיהא שה תמים וכן שנה, ושלמים וראוי להשתנות לשם פסח, את שמע מינה תלת, ש"מ דבר שאין לו קצבה,

ר' יוסי בשם רבי יוחנן אומר, שגם לדברי רבי מאיר שאומר שהשוחט קרבן יחיד בשבת לשם קרבן ציבור (כגון לשם קרבן תמיד) שהוא פטור, אבל מודה ר"מ שהשוחט קרבן (כגון שלמים) לשם קרבן פסח, הוא יהיה פטור דוקא והוא שיהא שה תמים וכן שנה, ואומנם הוא קרבן שלמים, אבל היות והוא ראוי להשתנות לשם פסח, לכך הוא פטור על זה, אבל אם הוא שחט קרבן ממין שאינו ראוי להיות קרבן פסח, כגון שהוא שחט פרה לשם קרבן פסח, גם ר"מ מודה שהוא חייב על זה, שהרי אין לו לטעות בזה שזה פסח. ומכאן **את שמע מינה** שר' שמעון (החולק על ר"מ ואומר שר' יהושע פוטר רק אם הוא שחט שלמים לשם פסח, כיון שהוא טרוד בהקרבן קרבנות פסח, אבל השוחט לשם קרבן ציבור, שהוא לא טרוד בהקרבנות, היות ויש להם קצבה כמה קרבנות צריך להקריב בשבת, הוא יהיה חייב) מצריך תלת שלשה דברים כדי שיהיו פטורים, ש"מ שפטורים רק אם הוא הקריב לשם דבר שאין לו קצבה, כמו קרבן פסח שאין קצבה לקרבנות פסח שאמורים להקריב, ופטורים רק על

למול בשבת, והיות ובשבת הוא כבר לא טרוד למול, לכך הוא חייב, הגם שהוא עשה מצווה). אבל אם היה לו שתי תינוקות למול, אחד למול אחר שבת, ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחר שבת - בשבת, ר' אליעזר מחייב חטאת כיון שהוא לא קיים מצווה (מילה ביום השביעי ללידת התינוק פסולה), ורבי יהושע פוטר, כיון שהוא טרוד במצות מילה, שהרי הוא צריך למול את התינוק שנולד בשבת.

גב' אחד למול אחר שבת וכו': אמר רבי יוחנן, שהמשנה שמעמידה את המחלוקת בין ר"א לר' יהושע במקרה שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, שלא עשה מצווה, זה מדברי רבי מאיר היא, דאמר שאם הוא טעה בדבר מצווה, שיש בעשייתו מצוה כגון שמל את של ערב שבת - בשבת, פטור, ושאינן בעשייתו מצוה, כגון שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, זה תלוי במחלוקת של ר"א ור' יהושע, אבל רבי שמעון אומר, שאם הוא טעה בדבר מצווה, שאין בעשייתו מצוה, חייב לכו"ע, ושיש בעשייתו מצוה, זה במחלוקת ר"א ור' יהושע.

ודבר שדרכו להתחלף, ודבר שיש בעשייתו מצוה. מה אית לך דבר שאין לו קצבה? רבי ירמיה סבר מימר שלא נתנה התורה קצבה - כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה, ר' יוסי סבר מימר שאין את יכול לעמוד על מניינך, רבי יוסה כד הוה מטי לאילין תינוקות ספיקות - היה אומר יפה לימדני ר' ירמיה, אית לך מימר שאין את יכול לעמוד על מניינך?! אלא שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה.

רב חסדא אמר דברי ר"ש תיפתר שהיה שם חבורה אחת שלא שחטה. א"ר זעירא מילתיה דרבי ינאי אמר - והוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת. מלו בשחרית?

וכן לענין התינוקות, התורה לא נתנה קצבה כמה תינוקות ימולו בשבת.

רב חסדא אמר, **שדברי ר"ש** שפוטר אם הקריבו שלמים לשם פסח בשבת, **תיפתר** תעמיד שמדובר דווקא **שהיה שם** לפחות **חבורה אחת** שעדיין **לא שחטה** את פסחיהן, אבל אם כולם כבר הקריבו את פסחיהן, הוא יהיה חייב, שהרי הוא כבר לא טרוד בהקרבת פסחים, וכן לענין התינוקות, כל מה שר' יהושע פוטר זה רק במקום שיש לו תינוק למולו בשבת. **א"ר זעירא מילתיה דרבי ינאי אמר** - ר' ינאי אמר, שברישא של המשנה שלכו"ע הוא חייב, מדובר כגון **שהוא ששכח ומל את של שבת בערב שבת**, שכבר אין לו את מי למול בשבת, אבל אם היה לו תינוק למול בשבת וטעה ומל את של ערב שבת - בשבת, לכו"ע יהיו פטורים. שואלת הגמ' מה הדין אם **מלו** את התינוק של שבת - בשבת **בשחרית**, ואח"כ הוא חוזר ומל את התינוק שהיו צריכים למול בערב שבת, האם יהיו חייבים על זה, כיון שהוא כבר לא טרוד במילה, או שמכיון שהשבת ניתנה להידחות אצלו (למילת התינוק של שבת),

דבר שדרכו להתחלף, אבל אם הוא ישחט פרה לשם פסח, הוא חייב, ופטורים רק על **דבר שיש בעשייתו מצוה**, כגון שהוא מל את של ערב שבת - בשבת, אבל אם הוא מל את של אחר השבת - בשבת, שהוא לא מקיים מצווה, הוא חייב. שואלת הגמ' **מה אית לך** מה הכוונה **דבר שאין לו קצבה**? מתרצת הגמ' **רבי ירמיה סבר מימר (אמר) שלא נתנה התורה קצבה** - כמה פסחים יקריבו וידחו את השבת **בכל שנה**, ור' יוסי סבר **מימר (אמר) שאין את יכול לעמוד על מניינך** ולשער כמה קרבנות פסח אמורים להקריב. ואומרת הגמ' **רבי יוסה כד הוה מטי לאילין תינוקות ספיקות** כשר' יוסי למד את המשנה שלנו (לענין התינוקות שהתערבו) **היה אומר, יפה לימדני ר' ירמיה** שדבר שאין לו קצבה היינו שהתורה לא נתנה קצבה כמה פסחים יקריבו, כיון שוכי **אית לך מימר** לענין התינוקות **שאין את יכול לעמוד על מניינך**? והרי הוא יודע כמה תינוקות הוא צריך למול, **אלא** ע"כ שהכוונה היא **שלא נתנה התורה קצבה כמה פסחים ידחו את השבת בכל שנה**,

רבי זעירא אמר - סבר רבי ינאי פטור ר' בא אמר חייב, וליידא מילה אמרה ר' ינאי? בא להודיעך איכן דרך התינוקות לחלף. על דעתיה דר' זעירא, רבי ינאי דלא כרב חסדא? א"ר מנא קומי ר' יוסי, מה דמר רב חסדא כר"ש, ומה דמר ר' ינאי כר"מ, ומשיבין דבר בין רבי מאיר לרבי שמעון?! ואשכחן פליגא בין ר' מאיר לבין ר"ש בשוור.

אילו התינוקות ספיקות מה את עביד לו - כדבר שיש לו קצבה או כדבר שאין לו קצבה, אין תעבדינן כדבר שאין לו קצבה, אפי' אין שם תינוק אחר למול,

כר"ש, שאומר שאם הקריבו קרבן יחיד לשם קרבנות ציבור שחייבים על זה, ומה דאמר ר' זעירא בדעת ר' ינאי שאם מלו את של שבת - בשבת בשחרית שהוא פטור על מה שהוא מל את של ערב שבת, זה כר"מ, שפוטר גם אם מקריבים לשם קרבנות ציבור, וא"כ לא ק' מדברי ר' ינאי על דברי ר' חסדא, כיון שוכי **משיבין דבר בין רבי מאיר לרבי שמעון!** חוזרת הגמ' ואומרת שזה לא נכון, כיון שוכי **אשכחן פליגא בין ר' מאיר לבין ר"ש בשוור** וכי מצינו שר"מ ור"ש נחלקו במקום שלא נשאר לו תינוק למול בשבת שהוא יהיה פטור על מילת התינוק של ערב שבת? וכיון שכך, לדברי ר' זעירא, ק' על ר' חסדא מדברי ר' ינאי.

שואלת הגמ' **אילו התינוקות ספיקות** (התינוקות שהתחלפו) **מה את עביד לו**, האם ברית מילה זה **כדבר שיש לו קצבה**, או שזה **כדבר שאין לו קצבה**, מבארת הגמ'; **אין תעבדינן** אם אתה מחשיב ברית מילה **כדבר שאין לו קצבה**, א"כ אפי' אם אין שם תינוק אחר שצריך למול בשבת, ומל את של ערב שבת, הוא יהיה פטור (הגמ' כאן לא סוברת את דברי ר' חסדא שאומר שפטורים על הקרבת קרבן לשם פסח, דוקא

הוא יהיה פטור? אומרת הגמ' **שרבי זעירא אמר שסבר רבי ינאי שהוא פטור** (ולכך ר' ינאי אמר שהוא מל את של שבת בערב שבת), ור' בא אמר שהוא **חייב**, וא"כ **ליידא מילה אמרה ר' ינאי** ומדוע ר' ינאי נקט שהוא מל את של שבת - בערב שבת, ור' ינאי לא אמר חידוש יותר גדול שגם אם הוא מל את של שבת - בשבת בשחרית, ואח"כ הוא מל את של ערב שבת שהוא חייב, כיון שר' ינאי **בא להודיעך איכן** (באיזה אופן) **דרך התינוקות להתחלף**. שואלת הגמ' שלכאן **על דעתיה דר' זעירא** שאומר שאם מלו את של שבת - בשבת בשחרית, ואח"כ מלו את של ערב שבת שפטורים על זה, א"כ **רבי ינאי דלא כרב חסדא**, שר' חסדא אמר שפטורים על הקרבת שאר הקרבנות לשם פסח, דוקא אם יש חבורה שעדיין לא הקריבו את פסחיהן, ולדברי ר' זעירא (בשיטת ר' ינאי) היות והשבת ניתנה להידחות, צריך להיות שיהיו פטורים גם אם כולם הקריבו את פסחיהן (ר' חסדא לא יכול לחלוק על ר' ינאי, שהיה קדום ממנו בהרבה)? מתרצת הגמ' א"ר **מנא קומי ר' יוסי**, שבאמת ר' חסדא סובר כר' ינאי, **ומה דאמר רב חסדא** שפטורים דוקא אם היה חבורה אחת שעדיין לא הקריבו את פסחיהן, זה

ואין תעבדינון כדבר שיש לו קצבה, והוא שיהא שם תינוק אחר למול? אמר רבי יוסה מליהון דרבנן עבדון לון כדבר שיש לו קצבה, והוא שיש שם תינוק אחר למול, איתא חמו הקדים זמנו פטור אחר זמנו חייב? רב הונא אמר חילופין היא מתניתין, דתני אמר ר"ש - לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת שחייב, ועל מה נחלקו, על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת, שר"א מחייב הטאת ור' יהושע פוטר. א"ר יוסי בר' בון מן קושיי מקשי לה רבי ינאי - והוא שְׁשָׁכַח ומל של שבת בערב שבת.

רב אדא בר אהבה אמר זו דברי ר"מ ור"ש, אבל דברי רבי יוסי אפילו דבר שאין בעשייתן מצוה, הואיל וטועה בו לשם מצוה פטור. פירש אינו חוזר אלא על

ועל מה נחלקו על מי שהיה לו למול בערב שבת ומלו בשבת, שר"א מחייב חטאת, ור' יהושע פוטר. אבל א"ר יוסי בר' בון שלא צריך לשנות את גירסת המשנה, כיון שמן קושיי מקשי לה רבי ינאי מהקושיא הזאת שר' ינאי הקשה, ר' ינאי אמר שברישא של המשנה מדובר, שהוא שְׁשָׁכַח ומל של שבת בערב שבת, וכיון שהוא לא טרוד למול בשבת, לכך הוא חייב על מה שהוא מל את של ערב שבת - בשבת, וא"כ מוכח מכאן שעשו את ברית המילה כדבר שיש לו קצבה.

רב אדא בר אהבה אמר, שזו דברי ר"מ ור"ש שאומרים שר' יהושע לא פטר אלא במקום שהוא טעה בעשיית מצוה שדוחה את השבת, אבל לדברי רבי יוסי, אפילו אם הוא טעה בדבר שאין בעשייתן מצוה שדוחה את השבת, אבל הואיל וטועה בו לשם מצוה (אפי' כל דהו) הוא יהיה פטור, שהרי שנינו לקמן, שאם המוהל פירש ועזב את התינוק לאחר המילה, המוהל אינו חוזר לתקן את הברית, אלא על

אם יש חבורה שעדיין לא הקריבה את פסחה), ואין תעבדינון ואם אתה מחשיב ברית מילה כדבר שיש לו קצבה, א"כ יהיו פטורים אם הוא ימול את של ערב שבת, דוקא והוא שיהא שם תינוק אחר שצריך למולו בשבת? אומרת הגמ' אמר רבי יוסה שמליהון דרבנן שמדברי החכמים מוכח, שעבדון לון שעשו את ברית המילה כדבר שיש לו קצבה, והוא ויהיו פטורים דוקא שיש שם תינוק אחר למול, שהרי בני הישיבה שאלו, איתא חמוי תבוא ותתבונן במשנה, שלכאור' היא מאוד ק', שהרי בסיפא שהקדים את זמנו דהיינו שהוא מל את של אחר השבת - בשבת, ר' יהושע אומר שהוא פטור, הגם שהוא לא קיים מצווה, וברישא שאיחר את זמנו דהיינו שהוא מל את של ערב שבת - בשבת, המשנה אומרת שהוא חייב, הגם שהוא עשה מצווה? ורב הונא תירץ ואמר, חילופין היא מתניתין שצריך להחליף את גירסת המשנה, דתני אמר ר"ש, לא נחלקו ר"א ור' יהושע על מי שהיה לו למול אחר שבת ומלו בשבת - שחייב,

ציצין המעכבין את המילה, אמר רבי יוחנן דברי רבי יוסי, אפילו פירש חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה. הידין ר' יוסי? הוי דתנינן תמן - ר' יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, מפני שהוציאו ברשות. אף בסכין של מילה כן? אף במצה כן? ממה דמר רבי יוחנן - דברי רבי יוסה אפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הדא אמרה אף בסכין של מילה, ואף במצה כן.

הלכה ה

מתני' קטן נימול לשמונה, לתשעה, לעשרה, לאחד עשר, לשנים עשר, לא פחות ולא יותר; כדרכו לשמונה, נולד בין השמשות נימול לתשעה,



ויהיה פטור? ותירצו ממה דאמר רבי יוחנן, שדברי רבי יוסה שאפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הגם שאין בהם מצווה אלא רק הידור מצווה, א"כ הדא אמרה שאף בסכין של מילה, ואף במצה שהם מכשירי מצווה, אומרים כן, שאם הוא טעה והוציא אותם לרה"ר, שהוא נקרא טועה בדבר מצווה - ופטור, וא"כ מוכח מכאן שר' יוסי סובר שאפי' בדבר שאין בעשיתן מצווה, גמורה, אבל היות והוא טעה בדבר מצווה, הוא פטור.

הלכה ה

מתני' קטן נימול לשמונה ימים ללידתו, ופעמים לתשעה, ופעמים לעשרה, ופעמים לאחד עשר, ופעמים לשנים עשר, לא פחות משמונה ימים ללידתו ולא יותר משנים עשר יום (אא"כ הוא חולה). כיצד כדרכו לשמונה, אבל אם הוא נולד בבין השמשות א"כ הוא נימול לתשעה, כגון שהוא נולד בבין השמשות בין יום ראשון ליום שני, וא"כ ביום ראשון לא

ציצין (חתיכות מעור הערלה) המעכבין את המילה, ואמר רבי יוחנן, שלדברי רבי יוסי, אפילו אם המוהל פירש, הוא חוזר אפילו על ציצין שאין מעכבין את המילה, ואומרת הגמ' הידין היכן מצינו שר' יוסי אמר את זה? הוי שזה כמו דתנינן תמן במסכת סוכה, ר' יוסי אומר שביום טוב הראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, הגם שהוא קיים כבר את עיקר מצוות לולב כשהגביה את הלולב בביתו, אבל מפני שהוציאו ברשות, ויש קצת מצווה ללכת במשך היום בלולב, לכך הוא פטור, וא"כ גם לעניין הציצין, היות ויש מצווה להוריד אותם, ועיקר מצוות מילה דוחה את השבת, לכך הוא יכול לכתחילה להוריד את הציצין, אפי' אם אינם מעכבים את המילה. ובני הישיבה שאלו, האם אף בסכין של מילה ר' יוסי אמר כן, והאם אף במצה ר' יוסי אמר כן, שאם הוא הוציא אותם לרה"ר בשבת (כדי למול, או כדי לאכול מצה בליל הסדר), שזה נקרא שהוא טועה בדבר מצווה

בין השמשות ערב שבת נימול לעשרה, יו"ט לאחר שבת נימול לאחד עשר, שני ימים טובים של ר"ה נימול לשנים עשר. קטן החולה אין מולין אותו עד שיכריא. **גב' קטן נימול לשמונה:** תני יש קטן נימול ליומו, היך עבידא? ילדה ואח"כ נתגיירה - נימול ליומו, נתגיירה ואח"כ ילדה - נימול לשמונה.

נולד בין השמשות וכו': יעקב איש כפר נבוריא שאל לר' חגי, מעתה נולד בין השמשות נימול בין השמשות? אמר ליה אילו הוינן אנא ואת עלין בחד תרע, דילמא הוינן יכלין מכוונה?



נולד בין השמשות וכו': יעקב איש כפר נבוריא שאל לר' חגי, מעתה מעכשיו אולי נאמר שאם התינוק נולד בבין השמשות נימול בבין השמשות (יעקב איש כפר נבוריא סובר, שלכל זמן יחסי בבין השמשות יש את אותו דין, כגון דקה לאחר השקיעה, בכל בין השמשות יש אותו ספק האם זה יום או לילה) וא"כ שנמול את התינוק שנולד בבין השמשות, באותו זמן יחסי ביום השמיני, ומדוע מוהלים אותו רק ביום התשיעי וכך נראה שזו שאלת יעקב איש כפר נבוריא, אך זה תמוה שהרי יתכן שהתינוק נולד בלילה, וא"כ איך נמולו בלילה, ואפי' אם מילה שלא בזמנו יכולים למול בלילה כדלעיל, אבל כאן יתכן שמוהלים אותו בליל שמיני, וא"כ כנראה ששאלת יעקב איש כפר נבוריא היתה אחרת, וה' יגלה את עינינו בתורתו? אמר ליה ר' חגי, שלא יכולים לכוון את השעה, שהרי אילו הוינן אנא ואת אילו אני ואתה עלין בחד תרע נכנסים באותו פתח לבית, דילמא הוינן יכלין מכוונה וכי אנחנו יכולים לכוון להיכנס בדיוק באותו הרגע? ודאי שלא, וא"כ ג"כ לא יכולים לכוון למול את התינוק באותו זמן יחסי ביום השמיני.

יכולים למולו, כיון שיתכן שזה יום השביעי ללידתו, ולכך מוהלים אותו ביום שני, ויתכן שזה יום התשיעי ללידתו. ואם הוא נולד בבין השמשות של ערב שבת, א"כ הוא נימול לעשרה, שהרי ביום שיש לא יכולים למולו, שהרי יתכן שזה היום השביעי ללידתו, ובשבת לא יכולים למולו, כיון שיתכן שהוא נולד ביום שיש, והרי מילה שלא בזמנו, אינו דוחה את השבת. ואם (בשבוע לאחר לידתו) חל יו"ט לאחר השבת א"כ הוא נימול לאחד עשר שהרי מילה שלא בזמנו אינו דוחה את היו"ט. ואם (בשבוע לאחר לידתו) חל להיות שני ימים טובים של ר"ה לאחר השבת א"כ הוא נימול לשנים עשר.

קטן החולה אין מוהלין אותו - עד שיכריא, כיון שזה סכנה לו.

גב' קטן נימול לשמונה: תני, יש קטן נימול ליומו ביום לידתו, מסבירה הגמ' היך עבידא איך זה יתכן? אם אמו היתה גויה וילדה אותו ואח"כ נתגיירה, א"כ הוא נימול ליומו, כיון שצריך למולו בזמן גירותו, אבל אם אמו נתגיירה ואח"כ ילדה, א"כ הוא נימול לשמונה, ככל יהודי שנימול לשמונה.

מסכת פרק יש [ה"ה - דף צ'] שבת תנה

קמץ החולה וכו': שמואל אמר אחזתו חמה - ממתניין לו שלשים יום, אותם שלשים יום מהו להאכילו חלב תרומה? מהו לסוכו שמן תרומה? נישמענה מן הדא, הערל וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה, נשיהם ועבדיהן יאכלו.

ר' אחא בשם ר' תנחום בר חייא, אין ערלה אלא מיום השמיני ולהלן, ותני כן כל שלשים יום אסור להאכילו חלב תרומה, ולסוכו שמן תרומה. לילי שמיני מה את עבד ליה? ממה דתני לילי שמיני נכנס לדיר להתעשר, הדא אמרה ליל שמיני כשמיני, ותני כן כל שבעת הימים מותר להאכילו חלב תרומה ולסוכו שמן תרומה.

שלשים יום שממתנינים מלמול את התינוק לאחר מחלתו אסור להאכילו חלב תרומה ולסוכו שמן תרומה, וא"כ משמע שרק אם עבר היום השמיני הוא נקרא ערל, אבל לפני היום השמיני הוא לא נקרא ערל, והוא יכול לאכול בתרומה. שואלת הגמ' לילי שמיני מה את עבד ליה, האם הוא ערל כיון שזה כבר יום השמיני ללידתו, או שהיות ולא יכולים למולו עד לבוקר, הוא לא נקרא עדיין ערל? מתרצת הגמ' ממה דתני לענין מעשר בהמה שאומנם לא יכולים להכניס את הבהמה עד ליום השמיני להתעשר (כמו שכתוב שור או כשב או עז כי יגלד, וקהיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה, ירצה לקרבן אשה לה), אבל בלילי שמיני הוא נכנס לדיר להתעשר, כיון שלילה זה לא נקרא מחוסר זמן, א"כ הדא אמרה זאת אומרת שליל שמיני כשמיני, וא"כ אותו דין יש גם לענין מילה, ובליל שמיני אסור להאכיל את התינוק בתרומה, ותני כן וכן שנינו שכל שבעת הימים לאחר לידתו מותר להאכילו חלב תרומה ולסוכו שמן תרומה, משמע שבליל שמיני, אסור להאכילו בתרומה.

קטן החולה וכו': שמואל אמר שתינוק שאחזתו חמה שהיה לו חום גבוה ממתניין לו שלשים יום כדי למולו, כיון שיש בזה סכנה. שואלת הגמ' באותם שלשים יום שלא מלים אותו מחמת הסכנה מהו להאכילו אם הוא היה כהן בחלב תרומה (תרומה שמינה), או מהו לסוכו בשמן של תרומה האם הוא נקרא ערל, שהוא לא יכול לאכול בתרומה, או שכיון שמסוכן לו למול, זה נקרא שלא הגיע עדיין זמנו למול, שערלתו אינה ערלה? מתרצת הגמ' נישמענה מן הדא אפשר להוכיח את זה ממה שלמדנו שהערל וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה, אבל נשיהם ועבדיהן יאכלו, והרי הכהן הזה ערל, מכיון שאחיו מתו מחמת מילה, ומסוכן לו למול, וא"כ מוכח מכאן שגם מי שלא מל את עצמו מחמת הסכנה, הרי הוא כערל.

ר' אחא בשם ר' תנחום בר חייא אומר, שאין ערלה קרויה ערלה, אלא מיום השמיני ולהלן, אבל לפני היום השמיני התינוק יכול לאכול בתרומה, כיון שהוא לא נקרא ערל, ותני כן וכן שנינו בברייתא, שכל

הלכה ו

מתני' אלו הן ציצין המעכבין את המילה - בשר החופה את רוב העטרה, אינו אוכל בתרומה, אם היה בעל בשר - מתקנו מפני מראית העין. מל ולא פרע את המילה - כאילו לא מל.

גמ' אלו הן ציצין המעכבין את המילה וכו': ר' אבינא בשם ר' ירמיה בחופה רוב גובהה של עטרה, רבי יוסה בן חנינא אומר בחופה רוב גובה עטרה. רבי טובי בשם שמואל בודקין אותו בשעה שמתקשה.

מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל: תני ועגוש כרת, ר' אחא בשם ר' אבהו הדא דתימר בשאין בו כדי למרק, אבל אם יש בו כדי למרק - ממרק ואינו חושש.



הלכה ו

מתני' אלו הן ציצין המעכבין את המילה, בשר עור הערלה החופה את רוב העטרה, ואם אותו אחד שנשארו לו הציצין היה כהן, אינו אוכל בתרומה, שהרי הוא כערל. ואם התינוק היה בעל בשר, שגם לאחר מילתו הוא נראה כאינו מהול, מתקנו וחותר את העור הנותר מפני מראית העין.

מל חתך את עור הערלה ולא פרע ולא גילה את מקום המילה, כאילו לא מל.

גמ' אלו הן ציצין המעכבין את המילה וכו': ר' אבינא בשם ר' ירמיה אומר, שכוונת המשנה בחופה את רוב גובהה של עטרה, דהיינו שאפי' אם במקום אחד נשאר חתיכת עור שחופה את רוב גובה העטרה, הוא כבר כאינו מהול, ולא תאמר שדוקא אם הציצין מכסים את רוב היקף העטרה. וכן רבי יוסה בן חנינא אומר - בחופה רוב גובה

עטרה. רבי טובי בשם שמואל אומר, שבודקין אותו בשעה שמתקשה, שאז מתפשט בשרו, ואם הציצין אינם חופים את רוב הגיד, אינו צריך לחזור ולמול שוב, הגם שכשהגיד רפוי, הציצין מכסים את רוב גובה העטרה.

מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל: תני ואם המוהל מל בשבת ולא פרע, דהיינו שהוא חתך את עור הערלה יחד עם עור הפריעה, המוהל עגוש כרת על שחילל את השבת בעשיית החבורה, ולא קיים מצוות מילה, ר' אחא בשם ר' אבהו אומר, הדא דתימר מה שאמרת שהמוהל עגוש כרת, כשחתך את עור הפריעה, זה דוקא בשאין בו בעור כדי למרק ולעשות את הפריעה, אבל אם יש בו בעור כדי למרק ולעשות את הפריעה, א"כ המוהל ממרק ופורע את המילה ואינו חושש.

תני כל שעה שעוסק במילה, חוזר בין על ציצין המעכבין במילה, בין על ציצין שאין מעכבין, פירש, אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין במילה. אמר רבי יוחנן - דברי רבי יוסי אפילו על ציצין שאין מעכבין המילה אם פירש חוזר. הידין ר' יוסי? ה'י דתנינן תמן, ר' יוסי אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, מפני שהוציאו ברשות. אף בסכין של מילה כן? אף במצה כן? ממה דמר רבי יוחנן - דברי רבי יוסה אפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הדא אמרה אף בסכין של מילה, ואף במצה כן.

הדרן עלך פרק רבי אליעזר

להוריד אותם, ועיקר מצוות מילה דוחה את השבת, לכך הוא יכול לכתחילה להוריד את הציצין, אפי' אם אינם מעכבים את המילה. שואלת הגמ' האם אף בסכין של מילה ר' יוסי אמר כן, והאם אף במצה ר' יוסי אמר כן, שאם הוא הוציא אותם לרה"ר בשבת, שזה נקרא שהוא טועה בדבר מצווה ויהיה פטור? מתרצת הגמ' הרי ממה דאמר רבי יוחנן, שדברי רבי יוסה שאפילו על ציצין שאין מעכבין במילה אם פירש חוזר, הגם שאין בהם מצווה אלא רק הידור מצווה, וא"כ הדא אמרה שאף בסכין של מילה, ואף במצה שהם מכשירי מצווה, אומרים כן, שאם הוא טעה והוציא אותם לרה"ר, הוא נקרא טועה בדבר מצווה, ופטור.

הדרן עלך בלי נדר פרק רבי אליעזר

תני, כל שעה שעוסק במילה, חוזר בין על ציצין המעכבין במילה, בין על ציצין שאין מעכבין, אבל אם פירש, אינו חוזר אלא על ציצין המעכבין במילה. אמר רבי יוחנן, שלדברי רבי יוסי, אפילו על ציצין שאין מעכבין המילה אפי' אם פירש - חוזר. שואלת הגמ' הידין היכן מצינו שר' יוסי אמר את זה? מתרצת הגמ' ה'י שזה כמו מה דתנינן תמן במסכת סוכה, ר' יוסי אומר שביום טוב הראשון של חג הסוכות שחל להיות בשבת, ושכח והוציא את הלולב ברשות הרבים פטור, הגם שהוא קיים כבר את עיקר מצוות לולב כשהגביה את הלולב בביתו, אבל מפני שהוציאו ברשות ויש קצת מצווה ללכת במשך היום בלולב, וא"כ גם כאן לעניין הציצין, היות ויש מצווה

פרק כ

הלכה א

מתני' ר' אליעזר אומר תולין את המְשֻמֶרֶת ביו"ט, ונותנין לתלויה בשבת. וחכ"א אין תולין את המְשֻמֶרֶת ביו"ט, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביו"ט.

גמ' ר"א אומר תולין את המְשֻמֶרֶת ביו"ט וכו': תני לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים שאין נוטעין אוהלין בתחילה ביו"ט, ועל מה נחלקו? על מוסיפין, שר"א אומר אין מוסיפין ביו"ט, ואין צריך לומר בשבת, וחכמים אומרים מוסיפין בשבת, ואין צריך לומר ביו"ט. וכא לא בתוספת אנן קיימין? אמר רבי אבין בר כהנא תיפתר בְּמִשְׁמֶרֶת חדשה - שמכשירה לכלי, כל שכן מחלפא שיטתיה דר"א, מה אם תמן שמכשירה לכלי את אמר מותר, כאן שאינו מכשירה לכלי לא כל שכן?



הלכה א

מתני' ר' אליעזר אומר, שתולין את המְשֻמֶרֶת המסננת ביו"ט על גבי כלי, כדי לתת שם את שמרי היין, ע"מ שיוזב מהם היין, ונותנין שמרי יין למסננת שהיא כבר תלויה - בשבת. וחכ"א שאין תולין את המְשֻמֶרֶת ביו"ט, ואין נותנין לתלויה בשבת, אבל נותנין לתלויה ביו"ט, כיון שמותר לעשות אוכל נפש ביו"ט.

גמ' ר"א אומר תולין את המְשֻמֶרֶת ביו"ט וכו': תני, לא נחלקו ר' אליעזר וחכמים שאין נוטעין אוהלין בתחילה ביו"ט, הגם שזה אוהל עראי, אפי"ה אסור לפרוס את האוהל ביו"ט, ועל מה נחלקו ר"א וחכמים? על מוסיפין, שר"א אומר אין מוסיפין על אוהל עראי ביו"ט, ואין צריך לומר בשבת, ולכך ר"א אוסר לתת את פקק החלון בחלון, וחכמים אומרים

שמוסיפין על אוהל עראי בשבת, ואין צריך לומר ביו"ט. שואלת הגמ' וכי כאן לא בתוספת אנן קיימין?! שהרי מניחים את המְשֻמֶרֶת על גבי הכלי, שזה בעצם הוספה על הכלי באופן עראי, ומדוע חכמים אוסרים לתלות את המְשֻמֶרֶת ביו"ט? מתרצת הגמ' אמר רבי אבין בר כהנא תיפתר תעמיד שכאן מדובר בְּמִשְׁמֶרֶת חדשה, והאיסור הוא מפני שמכשירה את המְשֻמֶרֶת להיות כלי, שואלת הגמ' א"כ כל שכן שיהיה ק', שא"כ מחלפא שיטתיה דר"א, ומה אם תמן היינו במשנתינו (סוגיית הגמ' נשנתה על הדין של פקק החלון) שיש בתליית המְשֻמֶרֶת שתי איסורים, גם שהוא מוסיף על האוהל עראי, וגם שמכשירה לכלי, אפי"ה את ר"א אמר שמותר, כאן בפקק החלון שאינו מכשירה לכלי, וכל האיסור הוא רק משום הוספת אוהל עראי, לא כל שכן שיהיה

א"ר חִיננא - אתיא דר"א כר' יהודה, דתני פְּשֵׁם רבי יהודה אף במכשירי אוכל נפש התירו. רבי אחא בשם רבי בא כדברי המכשיר ובלבד מלמעלן, כהדא בימי ר' יודה בן פזי הוה ריבעה בני מדרשא - והוון פרסין קילעיה מאתמול בד' אמות, ולמחר הוו פרסין כולהון, סברון מימר מדברי ר' יודה בן פזי, בדקון ואשכחון - דלאו מדעת ר' יהודה בן פזי, עד שיפרוס רובן.

ר' חייה בשם ר' יוחנן הנוטע אוהלין בשבת - חייב משום בונה, א"ר זעירא אינו אלא כפורסן ומקפלן בשבת. ר' בא בר כהן בעא קומי רבי יוסי, ההן כילה דעל ארונה מהו, א"ל כיון דהיא פרוסה מאתמול, נעשה כפותח ונועל בשבת.



יודה בן פזי, אבל בדקון ואשכחון – דלאו שזה לא נעשה מדעת ר' יהודה בן פזי, כיון שר' יהודה בן פזי סובר, שמותר לפרוס את המחצלות, רק עד שיפרוס רובן מערב שבת, בכל אופן מהמעשה הזה רואים שיש היתר להוסיף על האוהל, אם חלק היה כבר פרוס מערב שבת.

ר' חייה בשם ר' יוחנן אומר, שהנוטע הפורס אוהלין בשבת, חייב חטאת או סקילה, משום בונה, אבל א"ר זעירא שלא חייבים על זה, כיון שזה לא בניין קבע, ואינו אלא כפורסן ומקפלן בשבת זה רק כפריסת אוהל בעלמא, וכשהוא מפרק את האוהל זה רק כקיפול בעלמא, ולכך פטורים על זה. ר' בא בר כהן בעא קומי שאל את רבי יוסי, ההן כילה הפרוכת דעל ארונה שפורסים על גבי הארון קודש (היו פורסים את זה כמו חופה) מהו, האם מותר לפרוס את הפרוכת בשבת או לא? א"ל ר' יוסי שמכיון דהיא הפרוכת היתה כבר פרוסה קצת מאתמול, לכך זה נעשה כפותח ונועל בשבת – ומותר.

מותר? מתרצת הגמ' א"ר חִיננא שכאן זה שונה, והטעם שר"א מתיר לתלות את הַמְשַׁמֶּרֶת, זה מכיון שאתיא דברי ר"א כר' יהודה שמתיר גם מכשירי אוכל נפש ביו"ט, דתני פְּשֵׁם רבי יהודה, אף במכשירי אוכל נפש התירו חכמים לעשות ביו"ט. רבי אחא בשם רבי בא אומר, שגם כדברי המכשיר היינו גם לדברי ר"א שמתיר לתלות את הַמְשַׁמֶּרֶת ביו"ט, זה דוקא ובלבד מלמעלן מעל הכלי, שזה רק הוספה על דפנות הכלי הקיים (באופן ארעי), אבל אסור לפרוס את הַמְשַׁמֶּרֶת שלא על גבי כלי, כיון שבעצם הוא עושה אוהל עראי ביו"ט, וזה כהדא כאותו מעשה שהיה בימי ר' יודה בן פזי, שהוה ריבעה היו עמודים בבית מדרשא, והוון פרסין קילעיה והיו מחצלות פרוסים על גביהן מאתמול מיום שישי, רק ברוחב ד' אמות (בלילה רצו שיהיה אור), ולמחר בשבת, המחצלות הוו פרסין כולהון היו פרוסים לגמרי, על כל גג הביהמ"ד, כדי שלא יהיה שמש, וסברון מימר וחשבו לומר שזה נעשה מדברי ר'

רבי זעירא רב חייה בר אשי בשם שמואל - המשמר חייב משום בורר, אמר רבי זעירא לא מסתברא - אלא משום מרקד, רבי יוסי ור' יונה תריהון אמרין, בקדמיתא הוינן אמרין יאות אמר רבי זעירא, מה המרקד - קמח מלמטן ופסולת מלמעלן, אף המשמר - יין למטן ושמרין למעלן, ולא הוינן אמרין כלום, למה? שהותר מכלל ברירה והותר מכלל שימור; הותר מכלל ברירה - בורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, הותר מכלל שימור - נותנין לתלויה ביום טוב. ולא הותר מכלל הרקדה - דמר רבי חנינא ברוקה בשם רב יהודה, אין שונין את הקמח אבל מרקדין לאחורי הנפה, אין תימר משום מרקד הוא, יהא אסור. א"ר יוסה בר' בון ודלא כרבי יודה, דתני בשם ר' יודה אף מכשירי אוכל נפש התירו. בעיית דא מילתא מהו לשנות את הקמח לאחורי הנפה כרבנן?

שימור, כמו ששנינו נותנין את שמרי היין למשמרת התלויה - ביום טוב. אבל וי"ט לא הותר מכלל הרקדה, דאמר רבי חנינא ברוקה ולעיל בן יקא בשם רב יהודה, אין שונין את הקמח אסור לנפות את הקמח פעם שניה ביו"ט, אבל מרקדין מסננים את הקמח אם נפל לשם לכלוך, לאחורי הנפה, כיון שהוא עושה בשינוי, וא"כ אמרו ר' יונה ור' יוסי, אין תימר שהמשמר חייב משום מרקד הוא, אי"כ יהא אסור לתת לתוך המשמרת ביו"ט (שהרי לא מרקדים ביו"ט), ומזה שהמשנה מתירה לתת לתוך המשמרת ביו"ט, מוכח שהמשמר זה כבורר, ולכך מותר לשמר ביו"ט. א"ר יוסה בר' בון שמה שאמרנו שאסור לסנן פעם שניה את הקמח ביו"ט, וכן מה שאמרנו שמותר לרקד רק בשינוי, זה ודלא כרבי יודה, דתני בשם ר' יודה אף מכשירי אוכל נפש התירו לעשות ביו"ט, וא"כ מותר לרקד ביו"ט. ואומרת הגמ' בעיית דא מילתא שיש לנו לשאול, מהו לשנות את הקמח לאחורי הנפה כרבנן, האם לשיטת חכמים מותר לסנן

רבי זעירא בשם רב חייה בר אשי בשם שמואל אומר, המשמר הנותן את שמרי היין במסנת כדי שיזוב מהם היין, חייב משום בורר, כיון שהוא בורר את היין הנמצא בתוך השמרים, אבל אמר רבי זעירא שלא מסתברא לא מסתבר דברי שמואל, אלא מסתבר לומר שהמשמר חייב משום מרקד, ואומרת הגמ' רבי יוסי ור' יונה תריהון שניהם אמרין, בקדמיתא הוינן אמרין בתחילה חשבנו לומר שיאות אמר רבי זעירא שהמשמר חייב משום מרקד, מכיון שמה המלאכה של המרקד? שהקמח מלמטן ופסולת מלמעלן, שהרי הוא מסנן את הקמח מהסובין, וא"כ אותו דבר לענין המשמר, אף המשמר היין למטן ושמרין למעלן, וא"כ מסתבר לומר שהמשמר חייב משום מרקד, אבל חזרו ר' יונה ור' יוסי ואמרו ולא הוינן אמרין כלום, שזה לא נכון, ולמה? כיון שיו"ט הותר מכלל ברירה מותר לברור ביו"ט, וי"ט הותר מכלל שימור; הותר מכלל ברירה, כמו שלמדנו שבורר כדרכו בחיקו ובתמחוי, והותר מכלל

הלכה ב

מתני' נותנין מים על גבי שמרים - בשביל שיצלו. ומסננין את היין בסודרים ובקפיפה מצרית. נותנין ביצה במסנת של חרדל. ועושין יינומילין בשבת; ר' יהודה אומר בשבת בכוס, וביו"ט בלגין, ובמועד בחבית, רבי צדוק אומר הכל לפי האורחין.

גמ' ומסננין את היין בסודרין: ר' בא בשם רב יהודה בשם רב, ובלבד שלא יעשה אותה כמין תיק, בעייתא דא מילתא מהו לכפותן ונעשית תיק מאיליה?



סינון, אסור לסנן אותו אפי' דרך הסודרים). **נותנין ביצה במסנת של חרדל**, כדי שירד החלמון לתוך החרדל – לתת לחרדל צבע יפה. **ועושין יינומילין** (מערבבים דבש ופלפלים ביין) **בשבת**, ר' יהודה אומר **שבשבת** עושים את היינומילין רק בכוס, **וביו"ט** יכולים לעשות גם בלגין בבקבוק, **ובמועד** גם בחבית, אבל רבי צדוק אומר שהכל לפי האורחין, ואם יש לו הרבה אורחים הוא יכול גם בשבת להכין יינומילין בחבית, ור' יהודה סובר שגם אם יש לו הרבה אורחים, אסור להכין בשבת יינומילין בחבית, כיון שזה נראה שהוא מכין ליום חול.

גמ' ומסננין את היין בסודרין: ר' בא בשם רב יהודה בשם רב אומר, **ובלבד שלא יעשה אותה את המשמרת כמין תיק** היינו שלא יעשה גומא בסודר, כיון שזה עובדין דחול. ואמרת הגמ' **שבעייתא דא מילתא** שיש לשאול מהו לכפותן האם מותר להטות את הסודר, והיא נעשית תיק (גומא) מאיליה?

פעם שניה את הקמח מאחורי הנפה, כמו שהתירו לרקד בשינוי, או שרק לעניין לרקד התירו בשינוי, כיון שהצרות והאבנים נפלו לקמח ביו"ט, אבל משא"כ לעניין לסנן פעם שניה את הקמח, שהוא היה יכול לעשות את זה מערב יו"ט, אולי חכמים לא התירו לעשות את זה אפי' לא בשינוי.

הלכה ב

מתני' נותנין מים על גבי השמרים הנמצאים במשמרת בשביל שיצלו שהמים יעברו דרך השמרים ויקבלו קצת טעם מהיין, כיון שהמים ראויים לשתיה כמות שהם, לכך אין אסור להעביר אותם במסנת בשבת, וטעם היין שהמים מקבלים זה נעשה ממילא, לכך זה מותר. **ומסננין את היין** שראוי לשתיה בדוחק כמות שהוא – **בסודרים** דרך בגד, או בקפיפה מצרית או דרך סל העשוי מצורי דקל (אם היין ראוי לשתיה לגמרי, מותר להעביר אותו גם דרך מסנת רגילה, ואם היין לא ראוי לשתיה בלי

ובקפיפה מצרית: א"ר מתניה מטה אותה על צידה, ובלבד שלא יעשה בשבת כשעושה בחול.

נותנין ביצה במסנת של חרדל: כיני מתניתין, מפרדין ביצה במסנת של חרדל. **גוש** של חרדל; ר' יוסי בשם רבי אליעזר ממעך ביד אבל לא בכלי, רבי יעקב בר אחא רבי יוחנן בשם רבי ינאי ממעך בין ביד בין בכלי, אמר לו רבי יוחנן והלא הכלבים אין עושין אותה כן, רבי חזקיה רבי אבהו בשם רבי יוחנן ממעך בין ביד בין בכלי.

ועושין יינומילין בשבת: רבי יסא בשם ר' יוחנן יין ודבש ופילפלין.

הלכה ג

מתני' אין שורין את החלתית בפושרין, אבל נותנה לתוך החומץ. אין שורין את הכרשינין ולא שפין אותן, אבל נותן הוא לתוך הכברה או לתוך הכלכלה.

הכלבים, אין עושין אותה כן, ולא מערבים את החרדל בידם, וכן רבי חזקיה ורבי אבהו בשם רבי יוחנן אומרים, שהוא ממעך ומערב את החרדל בין ביד בין בכלי.

ועושין יינומילין בשבת: מסבירה הגמ' רבי יסא בשם ר' יוחנן שיינומילין, היינו יין ודבש ופילפלין מעורבים יחד.

הלכה ג

מתני' אין שורין את החלתית (מין עשב חריף ביותר) במים פושרין, כיון שזה נראה שהוא עושה את זה לרפואה, אבל נותנה את החלתית לתוך החומץ, כדי לתבל ולתת טעם בחומץ. אין שורין את הכרשינין במים, כדי שהלכלוך יצוף, ולא שפין ומשפשים אותן ביד, כדי להסיר את הלכלוך, אבל נותן הוא את הכרשינין לתוך הכברה מסנת או לתוך הכלכלה סל שיש בו חורים, ואם הלכלוך נפל, אין בזה

ובקפיפה מצרית: א"ר מתניה שמטה אותה את הכפיפה על צידה, וזה בלבד בשביל שלא יעשה בשבת כדרך שעושה בחול.

נותנין ביצה במסנת של חרדל: אומרת הגמ' כיני שכוונת מתניתין, שמפרדין את חלמון (הצהוב) הביצה מהחלבון (הלבן) במסנת של חרדל, כדי שזה יתן מראה יפה לחרדל, וכיון שהוא מפריד אוכל מאוכל, לכך זה מותר, ואין בזה משום בורר.

גוש של חרדל שְלֵשׁוּ מערב שבת, ר' יוסי בשם רבי אליעזר אומר, שהוא ממעך ומערב את החרדל ביין או במים ביד, אבל לא בכלי, כיון שצריך לערב אותו בשינוי, אבל רבי יעקב בר אחא אמר בשם רבי יוחנן בשם רבי ינאי שהוא ממעך ומערב אותו בין ביד בין בכלי, ואמר לו רבי יוחנן לר"א, והלא גם האנשים הזולים שלא מקפידים על מאכלם, ומתנהגים כמו

אין כוברים את התבן בכברה, לא יתננה במקום גבוה בשביל שירד המוץ, אבל נוטל בכברה ונותן לתוך האבוס.

גמ' אין שורין את החלתית בפושרין וכו': אמר רבי מנא כיני מתניתא - אבל נותנה לפניו לתוך החומץ. רב הונא אמר לא שנו אלא בפושרין, הא בצונן מותר, רבי יוחנן בשם רבי ינאי אפילו בצונן אסור, אמר לו רבי יוחנן והלא לא שנו אלא בפושרין? אלא על חנם יגענו.

רב הונא אמר מי חלתית מותר לשתותם בשבת, שמואל אמר חלתית עצמה מאכל בריאים הוא, רב הונא אמר מאן דאכל מתקל זוזא מיניה - מסתכן ועורו נחליץ, ר' בא אכל מתקל זוזא מיניה - ופרש לנהר.

בפושרין, ומשמע שבצונן מותר? א"ל ר' ינאי **אלא וכי על חנם יגענו** בתורה! אלא המשנה היא מדברי ר' יוסי, וחכמים נחלקים ואומרים שאסור להשרות את החלתית גם בפושרים.

רב הונא אמר, מי חלתית מותר לשתותם בשבת, כיון שגם בריאים שותים את זה, ו**שמואל אמר, שחלתית עצמה זה מאכל בריאים הוא**, ומותר לאוכלו בשבת, ור' הונא שאמר רק לענין שתיית המי חלתית, כיון ש**רב הונא אמר, שחלתית כמות שהיא, אסור לאדם בריא לאכול כלל, ומאן דאכל מתקל זוזא** ובריא האוכל אפי' משקל של זוז **מיניה מהחלתית מסתכן**, מחמת שהוא מתחמם מהחלתית, ועורו נחליץ ומתקלף ממנו, ואומרת הגמ' שמעשה היה ור' בא **אכל מתקל זוזא** משקל של זוז **מיניה מהחלתית, ופרש לנהר** כדי להתקרר.

בעיה, כיון שזה נעשה ממיילא. **אין כוברים** מסנגים את התבן בכברה במסנת, וכן לא יתננה את התבן במקום גבוה, **בשביל שירד ויפול המוץ, אבל נוטל את התבן בכברה**, הגם שיפול קצת מוץ (כיון שאינו מתכווין לזה). ונותן לתוך האבוס.

גמ' אין שורין את החלתית בפושרין וכו': אמר רבי מנא כיני מתניתא כוונת המשנה היא **אבל נותנה את החלתית לפניו לתוך החומץ** ע"מ לטבל את מאכלו, ולא תאמר שכוונת המשנה שאומנם אסור לשרות את החלתית בפושרים אבל הוא יכול להשרות הרבה חלתית בחומץ. **רב הונא אמר, לא שנו שאסור להשרות חלתית, אלא בפושרין**, אבל הא בצונן מותר, אבל רבי יוחנן בשם רבי ינאי אמר שאפילו בצונן אסור להשרות את החלתית, ואמר לו רבי יוחנן לר' ינאי, והלא לא שנו אלא

אין שורין את הכרשינין: משום בורר. ואין שפין אותן: משום דש. אין כוברין את התבן בכברה: משום מרקיד.

הלכה ד

מתני' גורפין מלפני הפטם, ומסלקן לצרדין מפני הָרְעִי דברי ר' יוסה, וחכמים אוסרין. נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת.

גמ' גורפין מלפני הפטם: מפני מה שהפטם מותר - הָרְעִי אוכל.

נוטלין מלפני בהמה זו וכו': בעיא דא מילתא, מהו ליטול מלפני בהמה זו וליתן לפני בהמה זו? ולא מתניתין היא, נוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת?! מתניתין - מין במינו, צריכא ליה - מין בשאינו מינו, תני נוטל



לצורך, כיון שמתמא הבהמה השניה תאכל את מה שנותנים לה.

גמ' גורפין מלפני הפטם: מסבירה הגמ' מדוע? מפני שמה שהפטם מותר משאיר, בהמת הָרְעִי אוכלת, כיון שהיא לא מפונקת.

נוטלין מלפני בהמה זו וכו': אומרת הגמ' בעיא דא מילתא יש לי לשאול את השאלה הזאת, מהו ליטול מלפני בהמה זו וליתן לפני בהמה זו בשבת? שואלת הגמ' מה השאלה, וכי לאו מתניתין היא וכי לא למדנו במשנה מפורש, שנוטלין מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת וא"כ מה שאלתך? מתרצת הגמ' שבמתניתין מדובר במין במינו, כגון שמותר ליטול תבן מפרה, ולתת לפרה אחרת, ומה שצריכא ליה ושאלתי היא האם מותר לתת ממין בשאינו מינו, כגון לקחת תבן מפרה ולתת לפני החמור? ואומרת הגמ' שתני, נוטל

אין שורין את הכרשינין: משום בורר, שהרי הוא מסיר את הלכלוך מהחלתית, ע"י המים. ואין שפין אותן: משום דש, שהרי הוא מסיר את קליפת הכרשינים. אין כוברין את התבן בכברה: להסיר את הלכלוך, וזה אסור משום מרקיד.

הלכה ד

מתני' גורפין את התבן מהאבוס (של כלי) מלפני הפטם - שור שעומד לפיטום (כיון שהוא מפונק, וצריך לתת לו תבן חדש ונקי), ומסלקן את התבן הישן לצרדין, ואין בזה משום מוקצה, מפני ששור הָרְעִי שהוא רגיל לאכול במרעה, יאכל את התבן הזה (שור הָרְעִי, לא מפונק), דברי ר' יוסה, וחכמים אוסרין כיון שגוזרים שמא הוא יגרוף את האבוס של קרקע, וחוששים שמא הוא ישווה את הגומות. נוטלין את התבן מלפני בהמה זו ונותנין לפני בהמה זו בשבת, ואין בזה חשש של טירחא שלא

אדם מלפני החמור ונותן לפני פרה, מלפני בהמה שפיה רע ונותן לפני בהמה שפיה יפה.

הלכה ה

מתני' הקש שעל גבי המטה לא ינענענו בידו, אבל מנענעו בגופו, אם היה מאכל בהמה או שהיה עליו כר או סדין מנענעו בידו.

מכבש של בעלי בתים - מתירים אבל לא כובשין, ושל כובסין לא יגע בו, ר' יהודה אומר אם היה מותר מערב שבת, מתיר את כליו - ושומטן.

גמ' הקש שעל גבי המטה וכו': מתניתין בשלא ישן עליו מאתמול, אבל אם ישן עליו מאתמול כגופו הוא. א"ר יעקב בר אידי ראשונים היו שואלין, מהו שינענענו דרך אצילי ידיו? א"ר ינאי קרוח קריחה, קפוח קפוחה, שפוך

שהוא מהדק את זה, לכך זה כבניין. ומכבש של כובסין שהוא מהודק יותר, לא יגע בו, אסור אפי' להוציא ממנו את הבגדים. ויותר מזה, היות ומקפידים עליו, א"כ הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, ולכך לא יגע בו. ור' יהודה אומר, שאם המכבש היה מותר משוחרר כבר מערב שבת, א"כ מתיר את כליו - ושומטן הוא יכול לקחת משם את הבגד.

גמ' הקש שעל גבי המטה וכו': אומרת הגמ' שמתניתין מדברת בשלא ישן עליו על הקש מאתמול, אבל אם ישן עליו מאתמול, א"כ הקש נחשב כגופו של המיטה הוא ואינו מוקצה. א"ר יעקב בר אידי, שהראשונים היו שואלין, מהו שינענענו את הקש דרך אצילי ידיו המרפקים, האם זה גם טלטול מן הצד ומותר, או שגזורים שמה הוא יבוא לטלטל בידו? א"ר ינאי שאסור, ומי שיטלטל את הקש באצילי ידו, קרוח קריחה יהיה לו קרחת בבית (לא יהיה לו מה לאכול), וקפוח קפוחה ימותו לו הילדים, ושפוך

אדם תבן מלפני החמור - ונותן לפני פרה, וכן הוא נוטל מלפני בהמה שפיה רע - חמור שהוא לא אוכל קוצים, ונותן לפני בהמה שפיה יפה - פרה שהיא אוכלת גם קוצים, אבל אסור ליטול את התבן מלפני הפרה ולתת לחמור, כיון שהפרה מלכלכת את התבן בריר היוצא מפיה, ולכך החמור לא יאכל את זה.

הלכה ה

מתני' הקש שעל גבי המטה, לא ינענענו בידו, כיון שזה מוקצה (קש עומד להסקה), אבל מנענעו בגופו, כיון שטלטול מן מצד מותר. ואם הקש היה מאכל בהמה, או שהיה עליו על הקש כר או סדין דהיינו שהוא הכין את הקש לשינה, א"כ זה לא מוקצה, ומנענעו אפי' בידו.

מכבש מגהץ (לקחו שתי קרשים חלקים וביניהם הניחו את הבגד, והדקו אותם זה לזה, ע"י יתידות) של בעלי בתים, מתירים מותר לפתוח את המכבש, אבל לא כובשין כיון

מסכת פרק כ [ה"ה - דף עה] שבת

צנינים - על מאן דעדי ליה, נפל ביתיה על מאן דרויח ליה.

או שהיה עליו כר וכו': תני רבי חייה הדין דין לעני.

מכבש של בעלי בתים וכו': והתני, מודין חכמים לר"מ בחותמות שבקרקע - שמפקפקין ומפקיעין ומתירין וחותרין, בשבת מפפקין ומתירין אבל לא מפקיעין ולא חותרין, ובכלים - בשבת מותר, ואין צריך לומר ביום טוב? הדא אמרה מכבש עשו אותו כקרקע, א"ר יוסי מתניתין אמרה כן של כובסין לא יגע בו.

הדרן עלך פרק תולין

ופותחים את הקשר, וחותרין את החבל, ובשבת רק מפפקין ומתירין, כיון שזה לא קשר של קיימא, אבל לא מפקיעין ולא חותרין, כיון שזה נראה כסותר בנין בשבת (ביו"ט הקילו), ואם החבל היה קשור בכלים, אז אפי' בשבת מותר לפתוח את הקשר, או לחתוך את החבל, ואין צריך לומר ביום טוב, וא"כ מוכח מהברייתא שאין בניין וסתירה בכלים, וא"כ מדוע אסור לכבוש במכבש? מתרצת הגמ' הדא אמרה מוכח מכאן שאת המכבש עשו אותו כקרקע, שיש בזה בניין וסתירה, כיון שהוא מהודק חזק מאוד, אלא שהתירו לצורך שבת לקחת את הבגד מהמכבש, א"ר יוסי מתניתין אמרה כן שמהמשנה ג"כ מוכח שעשו את המכבש כקרקע, שהרי שנינו, ושל כובסין לא יגע בו, ומדוע? והרי זה כלי, אלא ע"כ שעשו את המכבש כקרקע.

הדרן עלך בלי נדר פרק תולין

צנינים וצריך לשפוך קוצים על מאן דעדי ליה על מי שמזיז את הקש באצילי ידו, ונפל ביתיה ויפול הבית על מאן דרויח ליה על מי שמפזר את הקש, היות והיו מקילים בזה, לכך ר' ינאי קילל כ"כ, כדי שימנעו מלטלטל מוקצה.

או שהיה עליו כר וכו': תני רבי חייה הדין דין שאם היה עליו כר או כסת, שהקש כבר לא מוקצה, זה מדובר דוקא לעני, אבל עשיר היות ואין דרכו לישון על גבי קש, א"כ אפי' אם קרה מקרה והוא ישן על הקש, זה נשאר להיות מוקצה.

מכבש של בעלי בתים וכו': שואלת הגמ' מדוע אסור לכבוש במכבש, והרי אין בניין בכלים, והתני וכמו שלמדנו בברייתא, מודין חכמים לר"מ בחותמות שבקרקע בחבל הקשור לדלתות המחוברים לקרקע, שבי"ט מפפקין מנענעים את הקשר כדי שהקשר יפתח, ומפקיעין ופורמים את החבל, ומתירין

פרק כא

הלכה א

נוטל אדם את בנו והאבן בידו, כלכלה והאבן בתוכה, מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין, רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה.



פרק כא

מכאן ועד סוף המסכת, לצערינו אין תלמוד ירושלמי, והבאנו את ביאורי המשנה, מהמשניות "מבוארות ומפורשות";

הלכה א

נוטל אדם את בנו והאבן בידו, והגם שהאבא מטלטל את האבן, אבל כיון שאם יקחו לילד את האבן הוא יבכה עד שיחלה קצת, לכך התירו לטלטלו. וכן מותר ליטול כלכלה מלאה בפירות והאבן בתוכה, כיון שהוא מטלטל היתר ואיסור יחד, ומדובר שבכלכלה היו פירות רכים כגון תאנים או תותים, שהוא לא יכול להטות את הסל ולשפוך את הפירות, אבל אם היה בסל פירות קשים כגון אגוזים, א"כ הוא צריך להטות את הסל ולשפוך את הפירות עם האבן, ויחזור ויאסוף את הפירות, כדי שלא יטלטל את האבן שלא לצורך. וכן מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה או עם החולין, כיון שהוא מטלטל היתר ואיסור יחד, וגם כאן מדובר בפירות רכים כגון תאנים או תותים, שהוא לא יכול להטות את הסל ולשפוך את התרומה הטמאה. רבי יהודה

אומר אף מעלין בשבת את המדומע באחד ומאה, שאם התערב פרי אחד של תרומה במאה פירות של חולין, שהדין הוא שמעלים פרי אחד, ויכולים לאכול את שאר הפירות, ועל זה אומר ר' יהודה שיכולים לעלות את הפרי גם בשבת, וזה לא נקרא שהוא מתקן את שאר הפירות, כיון שר' יהודה סובר שאנחנו מתייחסים שהפרי שמעלים, כאילו הוא התרומה, ולכך זה לא נקרא שהוא מתקן את שאר הפירות (שהרי הוא לא מתקן את הדימוע, אלא הוא רק מעלה את התרומה שנפלה). אבל לשיטת חכמים אסור להעלות את התרומה, כיון שבעצם התרומה התבטלה כבר ברוב החולין, אלא שיש דין מדרבנן להעלות כנגד התרומה שנפלה, וכל עוד שלא העלו, אסור לאכול מהפירות, ולכך זה נקרא שהוא מתקן את הפירות, ואסור לעשות את זה בשבת.

הלכה ב

האבן שעל פי החבית - מטה על צידה והיא נופלת, היתה בין החביות - מגביה ומטה על צידה והיא נופלת. מעות שעל הכר - נוער את הכר והן נופלות. היתה עליו לשלש - מקנחה בסמרטוט, היתה על של עור - נותנין עליה מים עד שתיכלה.

הלכה ג

ב"ה אומרין מעבירין מעל השולחן עצמות וקליפין, וב"ש אומרין מסלק את הטבלה כולה ונוערה. מעבירין מעל השולחן פירורין פחות מכזית, שיער של אפונין ושל עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה.



הלכה ב

האבן ששכחו אותה על פי החבית, א"כ הוא מטה את החבית על צידה, והיא האבן נופלת, ואח"כ הוא יכול לטלטל את החבית, כיון שהוא לא הניח את האבן, א"כ החבית לא נעשית לבסיס לאיסור. ואם החבית היתה בין החביות שאם הוא יפיל שם את האבן, זה ישבור חביות אחרות, א"כ הוא מגביה את החבית ומוליך אותה למקום אחר, ומטה אותה שם על צידה, והיא האבן נופלת, וכן המעות שהוא שכח אותם על הכר, נוער את הכר, והן המעות נופלות.

היתה עליו על הכר לשלש דבר מאוס, כגון רוק או רעי, מקנחה בסמרטוט אבל אסור לתת עליה מים, שלא יעבור על איסור כיבוס, ואם הלשלת היתה על כר של עור, נותנין עליה מים עד שתיכלה, אבל אסור לשפשף היות והכר עשוי מעור

רך, לכך יש בזה איסור כיבוס כשמשפשים אותו.

הלכה ג

ב"ה אומרין מעבירין ולוקחים אפי' בידיים מעל השולחן את העצמות וקליפין שראויים למאכל בהמה, הגם שקודם זה היה ראוי למאכל אדם (העצם והקליפות מתבטלים למאכל), וכעת זה מאכל בהמה, וא"כ זה נולד, אפי"ה מותר לטלטל אותם בידיים, כיון שב"ה סוברים שאין מוקצה, וב"ש אומרין שיש מוקצה, לכך הוא מסלק את הטבלה מוריד את פלג השולחן כולה, ונוערה ומנער אותה. וכן מעבירין מעל השולחן פירורין פחות מכזית, כיון שזה ראוי למאכל בהמה, והמשנה כתבה את זה כדי ללמד שצריך להוריד את חתיכות הלחם מהשולחן, שלא יבאו לביזוי אוכלים. וכן מעבירים מהשולחן שיער תרמיל של אפונין ושל עדשים, מפני שהוא מאכל בהמה.

מסכת פרק נא [ה"ג - דף צב] שבת תסט

ספוג; אם יש לו עור בית אחיזה - מקנחין בו, ואם לאו אין מקנחין בו, ובין כך ובין כך ניטל בשבת, ואינו מקבל טומאה.

הדרן עלך פרק נוטל

בשבת, כיון שהוא כלי, ואם הספוג היה עשוי מעץ (כגון ליפה) **אינו מקבל טומאה**, כיון שכלי עץ מקבלים טומאה רק אם יש להם בית קיבול, ומה שהמים נאחזים בין סיבי הספוג, זה לא מחשיב אותו לכלי.

הדרן עלך בלי נדר פרק נוטל

ספוג; אם יש לו עור בית אחיזה – מקנחין בו בעדינות, כיון שזה לא ודאי שהוא יבוא לידי סחיטה, ואם לאו דהיינו שאין לו בית אחיזה, וא"כ ודאי שהספוג יִסְחָט, לכך אין מקנחין בו, ובין כך ובין כך בין אם יש לו בית אחיזה ובין אם אין לו, הספוג ניטל

פרק כב

הלכה א

חבית שנשברה - מצילין ממנה מזון שלש סעודות, ואומר לאחרים בואו והצילו לכם, ובלבד שלא יספגו.

אין סוחטין את הפירות - להוציא מהן משקין, אם יצאו מעצמן אסורין, רבי יהודה אומר אם לאוכלין - היוצא מהן מותר, ואם למשקין - היוצא מהן אסור. חלות דבש שריסקן מערב שבת - ויצאו מעצמן אסורין, ורבי לעזר מתיר.



הלכה א

חבית שנשברה מצילין ממנה רק מזון שלש סעודות ולא יותר (כמו לענין השריפה שחכמים אסרו להציל יותר ממזון של ג' סעודות), כיון שחכמים חששו שמא הוא יבוא להביא כלים דרך רה"ר. **ואומר לאחרים בואו והצילו** וזה יהיה לכם בשבילכם. ומותר למלאות כלים מהיין שנשפך, אבל **ובלבד שלא יספג** בספוג את היין, והגם שהוא לא מתכוון לסחוט את הספוג בשבת זה אסור, כיון שזה עובדין דחול.

אין סוחטין את הפירות להוציא מהן משקין, זה איסור של דש, שהרי כמו שְהַדָּש את התבואה הוא מפרק את החטים מהשיבולת, כך הסוחט הוא מפרק את המיץ

מהפרי. וגם אם המשקים יצאו מעצמן אסורין, כיון שחכמים גזרו שמא הוא יבוא לסחוט את הפירות בידיים, אבל רבי יהודה אומר שאם הוא כנס את הפירות לאוכלין, א"כ היוצא מהן מותר, כיון שהוא לא מעוניין במיץ, לכך אין חשש שמא הוא יבוא לסחוט את הפרי בידיים, ורק אם הוא כנס את הפירות למשקין – היוצא מהן אסור. **חלות דבש אפי' שריסקן כבר מערב שבת** כדי שייצא הדבש מהדונג, ויצאו מעצמן בשבת אסורין, שלא יבוא לרסק את החלות דבש בשבת, ורבי לעזר מתיר, כיון שר"א לא גזור, והיות וכבר ריסקו את החלות דבש מערב שבת, אין בזה משום דש.

הלכה ב

כל שבא בחמין מלפני השבת - שורין אותו בחמין בשבת, וכל שלא בא בחמין לפני שבת - מדיחין אותו בחמין בשבת, חוץ מן המליח הישן, ודגים מלוחים קטנים, וקוליים האיספנן - שהדחתן זו היא גמר מלאכתן.

הלכה ג

שובר אדם את החבית לוכל ממנה גרוגרות, ובלבד שלא יתכוין לעשותה כלי. אין נוקבין מגופה של חבית דברי רבי יהודה, רבי יוסי מתיר. לא יקבינה מצידה, ואם היתה נקובה לא יתן עליה שעוה - מפני שהוא ממרח, אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי פְּעֶרְב, ואמר חושש אני לו מחטאת.



הלכה ב

כל שבא והתבשל בחמין מלפני השבת, שורין אותו בחמין (אפי' בכלי ראשון) בשבת, כיון שאין בישול אחר בישול. אבל וכל שלא בא בחמין לפני שבת, מדיחין אותו בחמין בשבת מכלי שני, כיון שכלי שני לא מבשל (אבל להניח בתוך מים חמים אסור, כיון שזה נראה כמבשל בשבת), חוץ מן המליח הישן דג מלוח שמלחו אותו במשך שנה, ודגים מלוחים קטנים, וקוליים האיספנן מקרל (שרגלים לצוד אותו באספמיה - עיר בסוריה), שהדחתן זו היא גמר מלאכתן, דהיינו שהם מתבשלים בקלות גם ע"י כלי שני, ולכך אסור להדיח אותם בחמים.

הלכה ג

שובר אדם את החבית לוכל לאכול ממנה את הגרוגרות הנמצאות בה, הגם שאסור לקלקל כלים בשבת (פטור אבל אסור), אבל היות והוא מקלקל את החבית לצורך עונג

שבת, לכך זה מותר, אבל ובלבד שלא יתכוין לשבור את החבית בצורה יפה לעשותה כלי. אין נוקבין את המגופה של חבית (הטיט שסוגר ואוטם את מכסה החבית) דברי רבי יהודה, כיון שזה כאילו שהוא עושה פתח להוצאת היין, ורבי יוסי מתיר, כיון שבדרך כלל לא עושים את הפתח בצד העליון של החבית, כדי שלא יפול לחבית לכלוך, ולכך זה לא נחשב לפתח. ולא יקבינה מצידה כיון שהדרך לפתוח שם את הפתח, לעשות ברוז לחבית, ואם החבית היתה נקובה והוא רוצה לסגור את החבית, לא יתן וימרח עליה שעוה - מפני שהוא ממרח, אמר רבי יהודה מעשה בא לפני רבן יוחנן בן זכאי פְּעֶרְב עיר בגליל וידוע כמקום מנוחת ר' חנינא בן דוסא, באחד שאטם את החבית ע"י שעוה, ואמר לו ר' יוחנן בן זכאי, שחושש אני לו מחטאת, דהיינו שאם הוא רק הניח את השעוה, אין בזה בעיה, אבל אם הוא מירח, הוא חייב על זה חטאת.

הלכה ד

נותנין תבשיל לתוך הבור - בשביל שיהא שמור, ואת המים היפים ברעים - בשביל שייצנו, ואת הצונין בחמין - בשביל שייחמו.

מי שְׁנָשְׂרוּ כליו בדרך - מהלך בהן ואינו חושש, הגיע לחצר החיצונה - שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם.

הלכה ה

הרוחץ במי מערה ובמי טבריה ונסתפג אפילו בעשר לונטיות - לא יביאם בידו, אבל עשרה בני אדם מסתפגין בלונטית אחת פניהן ידיהן ורגליהן - ומביאין אותו בידם.



הלכה ד

נותנין תבשיל קר לתוך הבור בשביל שיהא שמור מחום השמש, ולא צריך לחשוש שמא הוא ישווה את קרקעית הבור כדי שהקדירה תעמוד יציב. וכן נותנים את הכלי עם המים היפים שראויים לשתיה במים צוננים רעים שאינם ראויים לשתיה, בשביל שייצנו שהמים הרעים יקררו את המים הטובים, וכן נותנים את הצונין המים הקרים במים חמין הנמצאים בכלי שני, בשביל שהמים הקרים ייחמו מחמימות המים החמים (והגם שבמשנה ב' למדנו שדבר שלא בא בחמים מערב שבת, אסור להשרות בחמים בשבת, כאן מותר, היות ודופן הכלי של המים הקרים מפסיק בין המים הקרים למים החמים, לכך זה לא נראה כמבשל, אך צריך להקפיד שלא יטמין את כל הכלי של המים הקרים בחמים, כיון שאסור להטמין בשבת).

מי שְׁנָשְׂרוּ שנפלו כליו בגדיו למים בדרך, מהלך בהן ואינו חושש, ולא חוששים שמא

הוא יבוא לסחוט את הבגדים, או שיאמרו עליו שהוא כיבס את בגדיו בשבת. הגיע לחצר החיצונה, שוטחן בחמה בשמש כדי שיתיבשו אבל לא כנגד העם, אבל לא במקום שרואים, שלא יבואו לומר שהוא כיבס את בגדיו בשבת.

הלכה ה

הרוחץ במי מערה חמים, או במי טבריה, שחכמים התירו לרוחץ בהם, ונסתפג והתנגב אפילו בעשר לונטיות מגבות (שהם לא ספגו כ"כ הרבה מים) אפי"ה לא יביאם בידו, כיון שחוששים שמא הוא יבוא לסחוט את המגבות. אבל אפי"ה עשרה בני אדם מסתפגין בלונטית במגבת אחת, פניהן ידיהן ורגליהן (הוא הדין כל גופם, אלא אורחא דמילתא נקטה המשנה) ומביאין אותו בידם, והגם שהמגבת ספגה הרבה מים, שהרי עשרה בני אדם התנגבו בה, אפי"ה היות וכמה בני אדם מביאים יחד את המגבת, א"כ אחד יזכיר לשני שאסור לסחוט את המגבת.

הלכה ו

סכין וממשמשין בבני מעיין, אבל לא מתעמלין ולא מתגרדין.
אין יורדין לפילומא, ואין עושין אפיקטפיזין בשבת. ואין מעצבין את הקטן. ולא מחזירין את השבר. מי שנפרקה ידו או רגלו - לא יטרפם בצונן, אבל רוחץ הוא כדרכו, ואם נתרפא נתרפא.

הדרן עלך פרק החבית

הלכה ו

סכין (מורחים שמן) וממשמשין ומעסים את השמן בבני מעיין לתענוג, אבל לא מתעמלין אבל אסור לעסות את השמן בכוח, ולא מתגרדין וכן אסור לגרד את גופו במגרדת, כיון שזה כעובדין דחול (סוג של התעמלות).

אין יורדין לפילומא - נהר שגדותיו מחליקים, ויש חשש שמא הוא יחליק לתוך הנהר עם בגדיו, ויבוא לסחוט את בגדיו. ואין עושין לא לוקחים סם בשביל אפיקטפיזין שגורמת להקאה (אפיקטפיזין - נוטריקון אפיק

טפי מזון, להוציא אוכל מיותר) בשבת, כיון שזה דומה לתרופה, והרי אסור לעשות רפואות בשבת, שמא הוא יבוא לשחוק (לטחון) את הסממנים. ואין מעצבין את גוף הקטן, כיון שזה נראה כבונה (ביום הלידה זה מותר, כדלעיל). וכן לא מחזירין את השבר, משום בונה, מי שנפרקה ידו או רגלו, לא יטרפם יענע את ידו או את רגלו בצונן, כיון שניכר שהוא עושה את זה לרפואה, אבל רוחץ הוא את ידו ורגלו כדרכו, ואם נתרפא נתרפא.

הדרן עלך בלי נדר פרק החבית

פרק כג

הלכה א

שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו הלויני, וכן אשה מחברתה ככרות. ואם אינו מאמינו - מניח טליתו אצלו, ועושה עמו חשבון לאחר שבת. וכן ערב פסח בירושלם שחל להיות בשבת - מניח טליתו אצלו ואוכל את פסחו, ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב.

הלכה ב

מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו, אבל לא מן הכתב. **מפים** אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן, ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה



הלכה א

שואל (לווה) אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן, ובלבד שלא יאמר לו הלויני - בלשון של הלואה, כיון שחוששים שמא הוא יבוא לכתוב שטר על ההלואה, ולכך שיאמר לחבירו רק בלשון של שאלה, שזה לזמן קצר, ואין הדרך לכתוב שטר על הלואות לזמן קצר. **וכן אשה** לווה מחברתה ככרות, רק בלשון של שאלה, ולא בלשון של הלואה (הגם שברך כלל בין כה זה הלואה לזמן קצר). **ואם** חבירו אינו מאמינו שיחזיר את ההלואה, מניח טליתו אצלו כמשכון, ואם הוא לקח את כדי היין מהחנוני, אסור להזכיר בלשון של מכר, אלא הוא אומר לו תשאל לי כדי יין, ועושה עמו חשבון על תשלום כדי היין לאחר שבת, אבל בשבת אסור להזכיר את תשלום המקח, משום "ממציא הפצץ ודבר דבר". **וכן בערב פסח בירושלם שחל להיות בשבת** והוא שכח לקנות טלה לקרבן פסח, א"כ הוא קונה מהרועה טלה, ומניח את

טליתו אצלו אצל הרועה, ומקדישו לקרבן פסח (הגם שאין מקדישים בשבת, כאן שהוא צריך את הקרבן לבו ביום מותר). **ואוכל את פסחו, ועושה עמו חשבון לאחר יום טוב.**

הלכה ב

מונה (סופר) אדם את אורחיו, לדעת כמה אורחים הוא מזמין לסעודה, ואת פרפרותיו (מיני מעדנים) מפיו בעל פה, אבל לא מן הכתב, שלא יבוא למחוק מהכתב את שמות חלק מהמזומנים, כדי שהשליח לא יזמין אותם, אם הוא יראה שאין לו מספיק אוכל לכל כך הרבה סועדים.

מפים מגריל (הגורל נקרא פיס, כיון שע"י הגורל כולם מפוייטים כיון שהם יודעים ש"מה יצא הדבר") אדם עם בניו ועם בני ביתו על השולחן, מי יקבל איזה מנה, ואפי' אם יש מנות גדולות יותר ממנות אחרות, אין בזה בעיה של משחק בקוביא, כיון שכל האוכל שייך לאבא, וכן אין בזה משום מקח וממכר

מסכת פרק כג [ה"ג - דף צב] שבת תעה

גדולה כנגד מנה קטנה - משום קוביא. מטילין חלשים על הקדשים ביום טוב, אבל לא על המנות.

הלכה ג

לא ישכור פועלים בשבת, ולא יאמר אדם לחבירו לשכור לו פועלים. ואין מחשיכין על התחום לשכור פועלים ולהביא פירות, אבל מחשיך הוא לשמור - ומביא פירות בידו, כלל אמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו.

שאסור לדבר בשבת על מה שאסור לעשותו. וכן אין מחשיכין על התחום אסור ללכת חוץ לעיר לסוף תחום שבת, כדי לשכור פועלים או להביא פירות (מהמחוברים לקרקע) במוצ"ש, כיון שכל מה שאסור לעשות בשבת, אסור להחשיך על זה את התחום, אבל מחשיך הוא לשמור על שדהו, היות ומותר לשמור על השדה בשבת, ואם הוא החשיך את התחום כדי לשמור על השדה, בחזרתו הוא מביא פירות מהשדה בידו אם ירצה, היות ועיקר מטרתו היתה כדי לשמור על השדה, לכך הוא יכול להביא בחזרתו פירות. אבל אבא שאול נחלק על ת"ק (שאומר שאסור להחשיך על התחום על כל מה שאסור לעשות בשבת), וכלל אמר אבא שאול, כל שאני זכאי באמירתו, רשאי אני להחשיך עליו את התחום, ולכך מותר להחשיך על התחום לצורך מצווה, אפי' על דבר שאסור לעשות בשבת.

בשבת, כיון שהכל שייך לאבא. אבל לאנשים זרים אסור להפיס על המנות בשבת, כיון שזה דומה למקח וממכר, ובחול מותר להפיס, אבל ובלבד שלא יתכוין לעשות מנה גדולה כנגד מנה קטנה, ואם יש חלק מנות גדולות יותר מאחרים זה אסור משום משחק בקוביא, שזה גזל מדרבנן (שהרי מדוע הם מסכימים לגורל, זה מכיון שכל אחד חושב שהוא ירויח). ומטילין חלשים גורלות על בשר הקדשים שנשחטו ביום טוב, אבל לא על המנות של בשר הקרבנות שנשחטו מאתמול, כיון שהיה אפשרות לחלק את זה מאתמול, לכך זה לא דוחה את היו"ט או את השבת.

הלכה ג

לא ישכור פועלים בשבת, היות וכתוב וְכַבְּדְתוּ מַעֲשׂוֹת דְרָבִיךָ מִמִּצְוֵי חֻמְרֵיךָ, דהיינו אסור לעשות משא ומתן בשבת, וכן לא יאמר אדם לחבירו אפי' הגוי לשכור לו פועלים, היות וכתוב "וְדַבַּר דְבָר" ומכאן

הלכה ד

מחשיכין על התחום לפקח על עיסקי כלה, ועל עיסקי המת, להביא לו ארון ותכריכין.

גוי שהביא חלילין בשבת, לא יספור בהן ישראל, אלא אם כן באו ממקום קרוב. עשו לו ארון, וחפרו לו קבר - יקבר בו ישראל, אם בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית.

הלכה ה

עושין כל צרכי המת - סכין ומדיחין אותו, ובלבד שלא יזיז בו אבר, שומטין את הכר מתחתיו ומטילין אותו על החול - בשביל שימתין, קושרין את הלחי - לא שיעלה אלא שלא יוסיף. וכן קורה שנשברה סומכין אותה בספסל או בארוכות המיטה - לא שתעלה אלא שלא תוסיף. אין מאמצין את המת בשבת,



הלכה ד

ולכך מחשיכין על התחום כדי לפקח על עיסקי כלה, כגון לקטוף הדסים לצורך החופה. ועל עיסקי המת, כדי להביא לו ארון ותכריכין.

גוי שהביא חלילין בשבת לצורך ישראל (בימיהם היו מְחַלְלִים בְּחַלְלִים בשעת ההספד, כיון שזה מביא לידי בכי), לא יספור בהן ישראל, כיון שיתכן שהביאו את החלילים מחוץ לתחום, ולכך צריך להמתין בכדי שיוכלו להביא את החלילים במוצאי שבת, אלא אם כן אתה יודע שהם באו ממקום קרוב - מתוך התחום, ואז יכולים להשתמש בהם מיד. ואם עשו לו לגוי ארון, או חפרו לו לגוי קבר, יקבר בו ישראל, כיון שזה נעשה לצורך הגוי. אבל אם חפרו את הקבר או עשו את הארון בשביל ישראל, לא יקבר בו עולמית, ולא יועיל להמתין בכדי

שיעשו, היות וזה נעשה בפרהסיא, לכך משום כבוד המת, לא יקבר בו עולמית.

הלכה ה

עושין כל צרכי המת; סכין אותו בשמן, ומדיחין ורוחצים אותו, ובלבד שלא יזיז בו אבר, כיון שהמת הוא מוקצה, וכן שומטין את הכר מתחתיו כדי שלא יסריח מחום הכרית, ומטילין אותו את המת על החול שהוא קריר, בשביל שימתין מלהסריח. קושרין את הלחי של המת, אבל לא יקשור כדי שהלחי יעלה וְיִסְגֵר כיון שאסור להזיז בו אבר (שהרי הוא מוקצה). אלא רק יקשור שלא יוסיף להיפתח. וכן קורה שנשברה בשבת סומכין אותה בספסל או בארוכות (קרשי) המיטה, לא שתעלה ותתאחה (כיון שאסור להזיז את הקורה שהרי היא מוקצה). אלא שלא תוסיף להישבר עוד. אין מאמצין מעצימים את עיני המת בשבת,

מסכת פרק כג [ה"ה - דף צב] שבת תעז

ולא בחול - עם יציאת נפש, וכל המאמץ עם יציאת נפש, הרי זה שופך דמים.

הדרן עלך פרק השואל

המת עם יציאת הנפש, הרי זה שופך דמים, כיון שהוא מקרב את מיתתו. הדרן עלך בלי נדר פרק השואל

שהרי אסור להזיז בו אבר. ולא מעצימים את עיני המת אפי' ביום חול - עם יציאת נפש - בזמן הגסיסה, וכל המאמץ מעצים את עיני

פרק כד

הלכה א

מי שהחשיך בדרך - נותן כיסו לנכרי, ואם אין עמו נכרי - מניחו על החמור, הגיע לחצר החיצונה, נוטל את הכלים הניטלים בשבת, ושאינן ניטלין מתיר את החבלים - והשקין נופלין.

הלכה ב

מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה, ומפספסין את הכיפין, אבל לא את הזירין.



הלכה א

הנשברים, הוא מניח כרים וכסתות על הקרקע, כדי שהם יפלו עליהם).

הלכה ב

מתירין פותחים את פקיעי הקשרים של העמיר של השיבולים לפני הבהמה בשביל שהיא תוכל לאכול, וכן מפספסין מרסקים את הכיפין את ענפי הארו הרכים, כדי שהבהמה תוכל לאכול אותם, אבל לא מרסקים את הזירין את השיבולים, כיון שהבהמה יכולה לאכול את השיבולים גם בלי שירסקו אותם, וא"כ זה טרחה שלא לצורך, ולכך זה אסור (פקיעי עמיר וזירין זה אותו דבר, אלא שפקיעי עמיר, היינו שקשרו את השיבולים בשני מקומות, וזירין היינו שקשרו את השיבולים בשלשה מקומות, ובשניהם מותר לפתוח את הקשרים ואסור לפספס, כיון שהכלל הוא, שמותר לטרוח בשביל שהבהמה תוכל לאכול, אבל אסור לטרוח בדבר שהבהמה יכולה כבר לאכול - בשביל שיהיה לה נוח יותר. והמשנה נקטה שמותר לפתוח את קשרי העמיר, הגם שזה קשור רק בשני

מי שהחשיך עליו היום ונכנס השבת כשהוא נמצא בדרך, נותן את כיסו הארנק שלו לנכרי שיכניס אותו לעיר, והגם שבאופן רגיל "אמירה לעכו"ם שבות" אבל כאן חכמים התירו, שהרי האדם לא מעמיד עצמו בהפסד ממונו, ואם לא נתיר לו לתת את הארנק לגוי, הוא יבוא להוליך את הארנק בידו. ואם אין עמו נכרי שיטלטל לו את הארנק, מניחו על החמור בזמן שהחמור מהלך (כיון שאז אין בזה איסור של מחמר מדאורייתא, כיון שהחמור לא עשה עקירה, ובזה התירו חכמים). וכשהחמור הגיע לחצר החיצונה לחצר הראשונה שבעיר, שזה כבר מקום המשתמר, א"כ אסור לו ללכת עד ביתו, אלא הוא מניח שם את החמור, ונוטל מהחמור את הכלים הניטלים בשבת (כדי שהחמור לא יצטרך לסחוב את המשא כל השבת), והדברים שאינן ניטלין בשבת (מוקצה), שהוא לא יכול ליטול אותם מהחמור, א"כ הוא מתיר ופותח את החבלים - והשקין נופלין מהחמור (ואם יש שם דברים

אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין - לפני בהמה, בין דקה בין גסה, רבי יהודה מתיר בחרובין לדקה.

הלכה ג

אין אובסין את הגמל ולא דורסין - אבל מלעיטין. אין ממרין את העגלים - אבל מלעיטין אותן. מהלקטין לתרנגולים, ונותנין מים על גבי מורסן - אבל לא גובלין. ואין נותנין מים לפני דבורים, ולפני יונים של שובך, אבל נותנין לפני אווזין ותרנגולים, ולפני יונים הירודוסיות.

אוכל במקום שהוא לא יכול להוציא, אבל מלעיטין מאכילים את הגמל במקום שהוא יכול להוציא אם ירצה. וכן אין ממרין מפטמים את העגלים דהיינו שדוחסים להם אוכל במקום שהעגל לא יכול להוציא, אבל מלעיטין מאכילים אותן במקום שהוא יכול להוציא. ומהלקטין לתרנגולים מאכילים אותם במקום שהם יכולים להוציא. ונותנין מים על גבי מורסן קליפת החיטה, אבל לא גובלין כיון שיש בזה משום לש. ואין נותנין מים לפני דבורים, ולפני יונים של שובך, כיון שהם יכולים לשתות בנהר, לכך אסור לטרוח ולתת להם את המים (זה טרחה שלא לצורך). אבל נותנין מים לפני אווזין ותרנגולים, ולפני יונים הירודוסיות, יונים שמגדלים בבית (הם נקראים הרדסיות - על שם הורדוס שנהג לגדל יונים אצלו בבית). כיון שמוזנתייהם מוטלים עליך.

מקומות, ובדוחק הבהמה יכולה לאכול מזה, גם בלי שיפתחו את הקשרים, והמשנה נקטה שאסור לפספס את הזירין, הגם שזה היה קשור בשלשה מקומות, וא"כ השיבולים התחממו יותר מדי, והיינו אומרים שיהיה מותר לפספס, קמ"ל שלא).

אין מרסקין לא את השחת תבואה שלא הביאה שליש גידול, ולא את החרובין - לפני בהמה; בין בהמה דקה בין בהמה גסה, כיון שהם יכולים לאכול אותם כמות שהם, אבל רבי יהודה מתיר בחרובין לרסקם כדי להאכיל אותם לבהמה דקה, היות וקשה לבהמה דקה לאכול את החרובים, לכך זה נקרא אשווי אוכלא, שזה מותר.

הלכה ג

אין אובסין את הגמל לא דוחפים הרבה אוכל בגרון של הגמל בע"כ (עד שהגמל נהיה כאבוס), וכן לא דורסין לא דוחפים

הלכה ד

מחתכין את הדילועין לפני הבהמה, ואת הנבילה לפני הכלבים, רבי יהודה אומר, אם לא היתה נבילה מערב שבת אסורה - לפי שאינה מן המוכן.

הלכה ה

מפירין נדרים בשבת, ונשאלין נדרים שהן לצורך השבת. פוקקין את המאור, ומודדין את המטלית ואת המקוה. מעשה בימי אביו של רבי צדוק, ובימי אבא שאול בן בטנית, שפקקו את המאור בטפוח, וקשרו את המקידה בגמי - לידע אם יש בגיגית פותח טפח ואם לאו,



הלכה ד

מחתכין את הדילועין לפני הבהמה כיון שבהמה לא יכולה לאכול מהדלעת כשהיא שלימה, ואת הנבילה לפני הכלבים, ואפי' אם הבהמה מתה בשבת, כיון שת"ק סובר שאין מוקצה, ורבי יהודה נחלק ואומר, שאם לא היתה נבילה מערב שבת הנבילה אסורה בטלטול, לפי שאינה מן המוכן, וא"כ היא מוקצה.

הלכה ה

מפירין נדרים (של האשה או של הבת) בשבת, כיון שהאבא או הבעל יכולים להפר את נדרים רק ביום שמעו, "ואם לא עכשיו אימתי". ונשאלין לחכם להתיר את הנדרים דווקא שהן לצורך השבת, אבל אם הוא לא צריך את ההתרה לצורך השבת, אסור, כיון שזה כמו 'דין' שלא דנים בשבת, או שזה נקרא טרחה שלא לצורך.

פוקקין את המאור סוגרים את החלון ע"י שמניחים שם כלי, וכיון שלא מבטלים כלים

לחלון, לכך אין בזה משום בונה. ומודדין את המטלית לדעת האם יש בה ג' על ג' שהיא מקבלת טומאה, או לא, ואת המקוה לדעת האם יש בה מ' סאה או לא, והגם שאסור למדוד בשבת, אבל מדידה של מצווה מותר. ומעשה בימי אביו של רבי צדוק, ובימי אבא שאול בן בטנית, שפקקו את המאור בטפוח, וקשרו את המקידה בגמי - לידע אם יש בגיגית פותח טפח ואם לאו, דהיינו היה שביל צר בין שני בתים, ועל גבי השביל היתה מונחת גיגית סדוקה; ובבית אחד היה חולה נוטה למות, לכך מיד פקקו את החלון של הבית השני 'בטפוח' בכד חרס קטן (כשהצד החיצוני כלפי חוץ), כדי שאם ימות המת, שלא יעבור הטומאה לבית השני (כלי חרס לא מקבל טומאה מהצד החיצוני). ואח"כ קשרו מקידה (כלי חרס שהוא בגודל של טפח בדיוק) בגמי (שהוא ראוי למאכל בהמה, ואין בזה משום קשירה בשבת). ועלו לגג ושלשלו את המקידה לחריץ שבגיגית, לראות האם היא תוכל להיכנס לחריץ, שאז מוכח שיש

מסכת פרק כד [ה"ה - דף צב] שבת

מדבריהן למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת.

הדרן עלך פרק מי שהחשיך

וסליקא לה מסכת שבת

ברוך רחמנא דסייען מריש ועד כען



הדרן עלך בלי נדר פרק מי שהחשיך

וסליקא לה מסכת שבת

ברוך רחמנא דסייען מריש ועד כען

מבורך הקב"ה שסייע לנו ללמוד את כל המסכת, מתחלתו ועד לסופו.

בחריץ טפח, והטומאה לא תעבור לבית השני (ויוכלו להוציא את הטפח) או שאין בזה טפח, וא"כ מדבריהן מהמעשה הזה למדנו שפוקקין את החלון בטפח, כיון שזה כלי, וזה לא מתבטל לבית, ומודדין וקושרין לצורך דבר מצווה – בשבת.

הדרן עלך נחזור עליך בלי נדר מסכת שבת,
והדרך עלן ויפה לנו מסכת שבת, דעתן עלך
דעתינו עליך מסכת שבת, ועכשיו מבקשים
ממסכת שבת ודעתך עלן, שתחשוב עלינו
לטובה, לא נתנשי מינך, לא נעזוב אותך
מסכת שבת, ומבקשים ממסכת שבת
ולא תתנשי מינן, לא תעזבי אותנו,
לא בעלמא הדין לא בעולם הזה, ולא
בעלמא דאתי ולא בעולם הבא:

הדרן עלך מסכת שבת,
והדרך עלן, דעתן עלך מסכת
שבת, ודעתך עלן,
לא נתנשי מינך מסכת
שבת, ולא תתנשי מינן,
לא בעלמא הדין, ולא
בעלמא דאתי:

יאמר כן שלשה פעמים, ואחר כך אומר:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אומנתינו, בעולם הזה, ותהא עמנו
לעולם הבא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפנינו, ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה כולנו אנחנו,
וצאצאינו, וצאצאי עמך בית ישראל, כולנו יודעי שמך, ולומדי תורתך לשמה.

מאִיבֵי תַחֲכַמְנֵי מִצֻוְתָךְ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא
אֲשַׁכַּח פְּקוּדֶיךָ, כִּי בָם חִיֵּיתָנִי: בְּרוּךְ אַתָּה אֲדֹנָי, לְמִדְּנֵי חֻקֶיךָ:

אמן אמן סלה ועד:

מודים אנחנו לפניך, אדני אלהינו ואלהי אבותינו, ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש, ולא
שמת חלקנו מיושבי קרנות, שאנו משכימים, והם משכימים, אנו משכימים לדברי תורה,
והם משכימים לדברים בטלים, אנו עמלים והם עמלים, אנו עמלים ומקבלים שכר, והם
עמלים ואינן מקבלים שכר, אנו רצים והם רצים, אנו רצים לחיי העולם הבא, והם רצים
לכאר שחת, שנאמר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדָם לְכָאֵר שַׁחַת, אֲנָשֵׁי דְמִים וּמְרָמָה, לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם,
וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יהי רצון מלפניך, אדני אלהי, כשם שעזרתני לסיים מסכת שבת, כן תעזרני להתחיל מסכתות
וספרים אחרים ולסיימם, ללמוד, וללמד, לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך
באהבה, וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים, יעמוד לי, ולזרעי, שלא תמוש
התורה, מפני, ומפי זרעי, וזרע זרעי עד עולם. ותתקיים בי, בְּהִתְחַלְכֶּךָ תִּנְחָה אֶתְךָ, בְּשִׁכְבְּךָ
תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהִקְיָצוּת הִיא תְּשִׁיחֶךָ: כִּי בִי יָרְבוּ יְמֵיךָ, וְיִוְסִיפוּ לָךְ שָׁנוֹת חַיִּים: אַרְךָ יָמִים
בִּימֵינָה, בְּשִׁמְאוּלָה עֶשֶׂר וְכָבוֹד: אֲדֹנָי עַז לְעַמּוֹ יִתֵּן, אֲדֹנָי יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

מסכת

שבת

תפג

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא
 בעלמא דהוא עתיד
 לחדתא, ולאחיא מתיא,
 ולאסקא לחיי עלמא, ולמבני
 קרתא דירושלם, ולשכלל
 היכליה בגוה, ולמעקר פולחנא
 נוכראה מארעא, ולאבתא
 פולחנא דשמיא לאתרה,
 וימליך קודשא בריך הוא,
 במלכותיה ויקרה, [ויצמח
 פרקנה ויקרב משיחה]. בתיכון
 וביומיכון, ובחיי דכל בית
 ישראל, בעגלא ובזמן קריב.
 ואמרו אמון:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. בעלמא דהוא
 עתיד לחדתא, בעולם שהקב"ה עתיד לחדש,
 ולאחיא מתיא, ולהחיות את המתים,
 ולאסקא לחיי עלמא, ולהעלות את המתים
 מקברם לחיי עולמים, ולמבני קרתא
 דירושלם, ולבנות את העיר ירושלים,
 ולשכלל היכליה בגוה, וליסד את היכלו
 בתוך העיר, ולמעקר פולחנא נוכראה
 מארעא, ולעקור את עבודת האילים מארצו
 מארץ ישראל, ולאבתא פולחנא דשמיא
 לאתרה, ולהחזיר את עבודת השמים למקומו
 (בבית המקדש). וימליך קודשא בריך הוא,
 והקב"ה ימלוך, במלכותיה ויקרה, במלכותו
 וכבודו, (ויצמח פרקנה והקב"ה יצמיח את
 ההצלה – של עם ישראל, ויקרב משיחה.
 ויביא את משיחו). וכל אלו הדברים יהיו
 בתיכון וביומיכון, ובחיי דכל בית
 ישראל, בעגלא ובזמן קריב. וזה יהיה
 במהרה ובזמן קרוב. ואמרו אמון:

יהא שמה רבא מברך, לעלם ולעלמי עלמאי

יתפרך וישתבח ויתפאר ויתרום ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל, שמה דקדשא
 בריך הוא. לעלא מן כל ברכתא ושירתא, תשבחתא ונחמתא, דאמירן
 בעלמא. ואמרו אמון:

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון, ועל כל מאן
 דעסקין באורייתא, די בארתא [בארץ ישראל: קדישא] הדין, ודי בכל אתר
 ואתר, יהא להון ולבון, שלמא רבא, חנא וחסדא ורחמין, וחיין אריכין, ומזונא רויחא,
 ופרקנא מן קדם אבוהון דבשמיא וארעא. ואמרו אמון:

יהא שלמא רבא מן שמיא, וחיים טובים, עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמון:

עושה שלום במרומינו, הוא יעשה שלום, עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמון:

